

T. C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
(DOKTORA TEZİ)

AVRUPA'DAKİ TÜRK GÖÇMENLERİN
TOPLUMSAL UYUM STRATEJİLERİ VE SOSYAL İLİŞKİ
AĞLARI: İSVEÇ ÖRNEĞİ

Ahmet Vedat KOÇAL

ŞANLIURFA - 2023

T. C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
(DOKTORA TEZİ)

AVRUPA'DAKİ TÜRK GÖÇMENLERİN
TOPLUMSAL UYUM STRATEJİLERİ VE SOSYAL İLİŞKİ
AĞLARI: İSVEÇ ÖRNEĞİ

Ahmet Vedat KOÇAL

Danışman

Prof. Dr. Mithat Arman KARASU

ŞANLIURFA - 2023

ÖZET

AVRUPA'DAKİ TÜRK GÖÇMENLERİN TOPLUMSAL UYUM STRATEJİLERİ VE SOSYAL İLİŞKİ AĞLARI: İSVEÇ ÖRNEĞİ

KOÇAL, Ahmet Vedat

Doktora Tezi

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mithat Arman KARASU

Kasım 2023, 215 sayfa

Neoliberal dünyada, ekonomik, ekolojik, politik ve toplumsal krizler, iç çatışmalar, savaşlar ve tüm bunların sonucu olarak küresel yoksulluğun ve eşitsizliğin dramatik artışı, uluslararası göçün biçimlerini, düzeylerini ve yönelimlerini önemli ölçüde değiştiren ve çoğaltan etkiler üretmektedir. Küresel göç hareketleri, klasik göç biçimlerine, yöntemlerine, yönelimlerine ve politikalarına yeni boyutlar eklemektedir. Göçmenlik ve mültecilik gibi yaygın göç davranışları, sığınmacı, düzensiz sınır geçişleri yeni göç tipleriyle çeşitlenmekte, asimilasyon, kültürleşme gibi yerleşik göç politikaları, entegrasyon, toplumsal uyum gibi yeni politika tasarımlarıyla, itme-çekme kuramı, sistem teorisi gibi klasik göç kuramları ise, devletaşırı alan ve ulusötesi yurttaşlık, göçmen ağları yaklaşımları gibi yeni kuramsal önermelerle gelişmektedir.

Diğer yandan, küresel güneyden küresel kuzeye yönelen kitlesel ve düzensiz göç dalgasının ürettiği sosyo-ekonomik ve politik sonuçlara karşı gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan reflexler olarak yeni-sağcılığın ve bu kapsamda yabancı karşıtlığının, başta 11 Eylül saldırıları olmak üzere cihatçı örgütlerin Avrupa'da ve Amerika'da düzenledikleri terör eylemleri sonrası Batı dünyasında İslamofobinin yükselişi gibi etkenler, Türkiye kökenli göçmenlerin yaşadıkları ülkenin devleti ve toplumu ile ilişkilerini belirleyen önemli etkiler üretmektedir. Bu da, göçmenlerin bulundukları ülkelerdeki kalıcılığı açısından, entegrasyon politikalarını ve uyum stratejilerini yaşamsal bir öncelik haline getirmektedir.

Bu Tez, çeşitli nedenlerle Türkiye’den İsveç’e göç ettikten sonra bu ülkede yerleşen ve halen İsveç’te yaşamakta olan göçmenlerin, ev sahibi topluma ve devlete uyum sağlamada başvurdukları araçlar ve yöntemler ile bu kapsamda kendi aralarında göçmen ilişki ağları kurma ve kullanma biçimlerinin, toplumsal uyum üretme becerileri ve performansı üstündeki etkilerini ve sonuçlarını, anket ve görüşme yöntemleriyle elde edilerek ekonomik, kişisel, toplumsal, sınıfsal, etnik, kültürel ve siyasal ölçeklere dayalı sınıflandırılmış veri seti örnekleminde ve göçmen ilişki ağları teorisinin kuramsal ışığında incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk, Göçmen, İsveç, Toplumsal Uyum, Göçmen İlişki Ağları

ABSTRACT

INTEGRATION STRATEGIES AND SOCIAL RELATIONSHIP NETWORKS OF TURKISH IMMIGRANTS IN EUROPE: THE SWEDEN CASE

KOÇAL, Ahmet Vedat

Ph.D. Thesis

Department of Public Administration

Advisor: Prof. Mithat Arman KARASU

November, 2023, 215 pages

In the neoliberal world, economic, ecological, political and social crises, the dramatic increase in global poverty and inequality as a result of internal conflicts, wars, produce effects that significantly change and multiply the forms, levels and trends of international migration. Global migration movements add new dimensions to classical migration forms, methods, orientations and policies. Widespread migration behaviors such as immigration and refugee, are diversified by new immigration types like asylum seeking and irregular border crossings, also the settled immigration policies such as assimilation, acculturation, with new policy designs like integration, social cohesion, and the classical migration theories such as push-pull theory and system theory, with new propositions like transnational space and migration network theories.

On the other hand, factors such as the rise of new-right and in this context xenophobia as reflexes that emerged in developed countries against the socio-economic and political consequences produced by the mass and irregular migration wave from the global south to the global north, and also the Islamophobia in the Western world after the terrorist acts carried out by jihadist organizations in Europe and America, especially the September 11 attacks, produce important effects that determine the relations of immigrants of Turkish origin with the state and society of the country they live in.

This thesis aims to examine the tools and methods used by immigrants who settled in Sweden after immigrating from Turkey to Sweden for various reasons and still live in Sweden, in order to adapt to the host society and the state, and in this context, the effects and consequences of the ways of establishing and using migrant networks among themselves, on their ability and performance of integration, in the sample of classified data set based on economic, personal, social, class, ethnic, cultural and political scales obtained by survey and interview methods, and in the theoretical light of the migration networks theory.

Keywords: Turkish, Immigrant, Sweden, Integration, Migration Networks

**AVRUPA'DAKİ TÜRK GÖÇMENLERİN
TOPLUMSAL UYUM STRATEJİLERİ VE SOSYAL İLİŞKİ AĞLARI:
İSVEÇ ÖRNEĞİ**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
EKLER LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ.....	1

**BİRİNCİ BÖLÜM
TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE**

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: ULUSLARARASI GÖÇ VE GÖÇMEN UYUMU.....	3
1.1.1. Uluslararası Göç: Tanım ve Hukuksal Dayanaklar.....	3
1.1.1.1. Göçmen.....	5
1.1.1.2. İltica.....	6
1.1.1.3. Sığınmacı.....	6
1.1.1.4. Düzensiz Göçmen.....	8
1.1.2. Göçmen Uyumu Sorunu ve Uyuma Yönelik Stratejiler.....	9
1.1.2.1. Asimilasyon.....	12
1.1.2.2. Entegrasyon.....	14
1.1.2.3. Kültürleşme.....	15
1.1.2.4. Çokkültürcülük.....	16
1.2. KURAMSAL ÇERÇEVE: GÖÇMEN İLİŞKİ AĞLARI KURAMI.....	20
1.2.1. Klasik Göç Kuramları.....	20
1.2.2. Modern Göç Kuramları.....	21
1.2.2.1. Kesişen Fırsatlar: Hareketlilik ve Mesafe Kuramı.....	21
1.2.2.2. İtme-Çekme Kuramı.....	22
1.2.2.3. Göç Sistemleri Kuramı.....	24
1.2.2.4. Dünya Sistemleri Kuramı.....	25
1.2.2.5. Ulus-aşırı Göç ve Ulus-aşırı Toplumsal Alan Kuramı.....	27
1.2.2.6. Göçmen İlişki Ağları (Migration Networks) Kuramı.....	30

1.2.3.	Göçmen İlişki Ağları.....	33
1.2.4.	Göçmen İlişki Ağları Literatürü.....	36
1.2.4.1.	Dünyada Göçmen İlişki Ağları Literatürü	36
1.2.4.2.	Türkiye’de Göçmen İlişki Ağları Literatürü.....	40

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DEN AVRUPA’YA GÖÇ HAREKETLERİ

2.1.	TARİHSEL ÇERÇEVE: TÜRKİYE’DEN AVRUPA’YA GÖÇ HAREKETLERİNİN YAKIN TARİHİ	46
2.1.1.	Osmanlı-Türkiye Modernleşmesi Sürecinde Kimlik Göçü.....	46
2.1.2.	Cumhuriyet Döneminde Emek Göçü	49
2.1.3.	Cumhuriyet Döneminde Politik Sığınma Kaynaklı Göç.....	50
2.1.4.	Küreselleşme Sürecinde Türkiye’den Avrupa’ya Göç	50
2.2.	AVRUPA’DA TÜRK GÖÇMEN İLİŞKİ AĞLARI.....	52
2.2.1.	Ekonomik İlişki Ağları.....	52
2.2.2.	Sosyal İlişki Ağları.....	54
2.2.3.	Kültürel İlişki Ağları	56
2.2.4.	Politik İlişki Ağları.....	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DEN İSVEÇ’E GÖÇ HAREKETLERİ

3.1.	LİTERATÜR.....	60
3.2.	TÜRKİYE’DEN İSVEÇ’E GÖÇÜN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	67
3.2.1.	Göçmenlik Aşaması	68
3.2.1.1.	Emek Göçü	68
3.2.1.2.	Kimlik Göçü	70
3.2.1.2.1.	Kürtler.....	72
3.2.1.2.2.	Süryanîler.....	73
3.2.1.3.	Politik Sığınma	74
3.2.2.	Entegrasyon Aşaması.....	74
3.2.3.	Diasporalaşma Aşaması	77
3.2.4.	Ulus-ötesi Yurttaşlık-Melez Kimliklilik Aşaması	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI: İSVEÇ’TE TÜRKİYE KÖKENLİ GÖÇMENLERİN UYUM STRATEJİLERİ VE İLİŞKİ AĞLARI

4.1.	GİRİŞ.....	87
4.1.1.	Araştırmanın Amacı.....	87

4.1.2.	Araştırmanın Yöntemi.....	88
4.1.3.	Araştırmanın Veri Kaynakları.....	90
4.1.3.1.	Evren ve Örneklem	90
4.2.	ARAŞTIRMANIN BULGULARI	91
4.2.1.	Katılımcıların Demografik Dağılımları.....	91
4.2.2.	Katılımcıların Göç Tipi, Süreçleri ve Hareketleri Bakımından Dağılımları.....	94
4.2.3.	Katılımcıların İsveç'te Uyum Stratejileri ve Düzeyleri	101
4.2.3.1.	Katılımcıların Ekonomik Uyum Stratejileri ve Düzeyleri	102
4.2.3.1.1.	Katılımcıların Göçe Yönelik Ekonomik Gerekçeleri	102
4.2.3.1.2.	İstihdam	103
4.2.3.1.3.	Gelir	106
4.2.3.1.4.	Girişimcilik.....	106
4.2.3.1.5.	Tüketim Eğilimleri	109
4.2.3.2.	Katılımcıların Kültürel Uyum Stratejileri ve Düzeyleri	110
4.2.3.2.1.	Eğitim Düzeyi.....	111
4.2.3.2.2.	Dil Becerisi	118
4.2.3.2.3.	Kültürel Katılım.....	122
4.2.3.3.	Katılımcıların Toplumsal Uyum Stratejileri ve Düzeyleri	125
4.2.3.3.1.	Etnik Kimlik Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri	125
4.2.3.3.2.	Yerleşim Biçimi Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri.....	135
4.2.3.3.3.	Toplumsal Kabul Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri	139
4.2.3.3.3.1.	Ötekileştirilme/ Dışlanma Algısı	139
4.2.3.3.3.2.	Günlük Sosyal İlişkiler ve Sosyalleşme Eğilimleri	146
4.2.3.3.3.	Katılımcıların Siyasal Uyum Stratejileri ve Düzeyleri.....	150
4.2.3.3.3.1.	Siyasal Düşünce Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri.....	151
4.2.3.3.3.2.	Siyasal Katılım Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri	156
4.2.3.3.3.3.	Siyasal Temsil Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri.....	165
4.2.3.4.	Katılımcıların İsveç'te Göçmen İlişki Ağları İnşa ve Kullanma Biçimleri ile Düzeyleri	168
4.2.3.4.3.	Göç Sürecinde İlişki Ağlarından Yararlanma Biçimleri ve Düzeyleri	169
4.2.3.4.4.	Göç Sonrasında İlişki Ağlarını Kullanma Biçimleri ve Düzeyi	174
SONUÇ		178
KAYNAKÇA		186
EKLER		

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
DİTİB	Diyanet İşleri Türk İslâm Birliği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Uyruk	103
Tablo 2: Doğum Yeri	104
Tablo 3: Cinsiyet	104
Tablo 4: Etnik Kimlik	104
Tablo 5: Dinsel İnanç	105
Tablo 6: Yaş Grubu	105
Tablo 7: Türkiye’den Göç Edilen Yerel Köken	106
Tablo 8: İsveç’e Göç Öncesi Türkiye’de Yaşam Süresi	107
Tablo 9: İsveç’e Göç Nedeni	107
Tablo 10: Cinsiyete Göre İsveç’e Göç Etme Nedenleri	108
Tablo 11: Yaş Grubuna Göre İsveç’e Göç Etme Nedenleri	109
Tablo 12: Yerel Kökene Göre İsveç’e Göç Etme Nedenleri	110
Tablo 13: Etnik Kimliklere Göre İsveç’e Göç Etme Nedenleri	111
Tablo 14: İsveç’te Yaşam Süresi	112
Tablo 15: İsveç’te Yasal Statü	113
Tablo 16: Türkiye’den Göç Etmede Ekonomik Gerekçenin İtici Etkisi	114
Tablo 17: İsveç’e Göç Etmede Ekonomik Gerekçenin Çekici Etkisi	114
Tablo 18: İsveç’te İstihdam Biçimi	116
Tablo 19: Eğitim Düzeyine Göre İsveç’te İstihdam Biçimleri	117
Tablo 20: İşyerinde Ayrımcılığa Uğrama Deneyimi	117
Tablo 21: İsveç’te Gelir Düzeyi	118
Tablo 22: Türkiye’den Ürün Temin Tercihi	121
Tablo 23: İsveç’te Türkiye Kökenli Kişilere Ait İşletmelerden Alışveriş Tercihi	121
Tablo 24: İsveç’te Alınan Eğitim Düzeyi	123
Tablo 25: Yaş Grubuna Göre İsveç’te Alınan Eğitim Düzeyi	124
Tablo 26: Cinsiyete Göre İsveç’te Alınan Eğitim Düzeyi	126
Tablo 27: Etnik Kökene Göre İsveç’te Alınan Eğitim Düzeyi	128
Tablo 28: Türkiye’deki Yerel Kökene Göre İsveç’te Alınan Eğitim Düzeyi	129
Tablo 29: İsveç Diline Dair Bilgi ve Beceri Düzeyi	131
Tablo 30: Gün İçerisinde İsveç Dilini Kullanma İhtiyacı	131

Tablo 31: Yaş Grubuna Göre İsveç Dilini Kullanma Düzeyi	132
Tablo 32: İsveç Dilinde Yayınları Takip Etme Düzeyi	134
Tablo 33: İsveç'te Düzenlenen Kültür-Sanat Etkinliklerine Katılım Düzeyi	135
Tablo 34: İsveç'te Düzenlenen Sportif Etkinliklere Katılım Düzeyi	135
Tablo 35: İsveç'te Kimlik Tercihi	137
Tablo 36: Türkiye'ye Kalıcı Dönüş Arzusu	140
Tablo 37: Etnik Kimliğe Göre Türkiye'ye Kalıcı Dönüş Arzusu	142
Tablo 38: Göç Nedenlerine Göre Türkiye'ye Kalıcı Dönüş Arzusu ve Tercihi	144
Tablo 39: Tatil İçin Türkiye'yi Tercih	145
Tablo 40: Etnik Kimliğe Göre Tatil İçin Türkiye'yi Tercih	145
Tablo 41: Yaş Grubuna Göre Tatil İçin Türkiye'yi Tercih	145
Tablo 42: İsveç'te Türkiyelilerle Aynı Yerde Yerleşme Tercihi	147
Tablo 43: İsveçlilerle Komşuluk Etmekten Memnuniyet	149
Tablo 44: İsveç'te Ötekileştirilmiş/Dışlanmış Hissetme	151
Tablo 45: Günlük Yaşamda En Sık Karşılaşılan Uyum Sorunu	152
Tablo 46: Etnik Kimliğe Göre Günlük Yaşamda En Sık Karşılaşılan Uyum Sorunu	154
Tablo 47: Göç Tipine Göre Günlük Yaşamda En Sık Karşılaşılan Uyum Sorunu	155
Tablo 48: Türkiye'deki Yerel Kökene Göre Günlük Yaşamda En Sık Karşılaşılan Uyum Sorunu	156
Tablo 49: İsveçlilerle Düzenli Günlük İletişim	159
Tablo 50: Çocukların İsveçli Ailelerin Çocuklarıyla Etkileşimi	159
Tablo 51: Ailede veya Çevrede İsveçlilerle Evlilik Düzeyi	160
Tablo 52: Etnik Kimliğe Göre Ailede veya Çevrede İsveçlilerle Evlilik Düzeyi	160
Tablo 53: Göç Tipine Göre Ailede veya Çevrede İsveçlilerle Evlilik Düzeyi	161
Tablo 54: Eğitim Düzeyine Göre Ailede veya Çevrede İsveçlilerle Evlilik Düzeyi	162
Tablo 55: İsveç'te Siyasal/ İdeolojik Tercih	163
Tablo 56: Etnik Kimliğe Göre İsveç'te Siyasal/İdeolojik Tercih	164
Tablo 57: Yaş Grubuna Göre İsveç'te Siyasal/İdeolojik Tercih	165
Tablo 58: Göç Kararında Siyasal/İdeolojik Tercih Etkisi	166
Tablo 59: Göç Kararında İsveç'teki Siyasal Ortamın Çekici Etkisi	166
Tablo 60: İsveç'te Hak ve Özgürlüklere Saygı Algısı	167
Tablo 61: İsveç Siyasetine İlginin Türkiye İle Karşılaştırılması	168
Tablo 62: Etnik Kimliğe Göre İsveç Siyasetine İlginin Türkiye İle Karşılaştırılması	168

Tablo 63: Yaş Grubuna Göre İsveç Siyasetine İlginin Türkiye İle Karşılaştırılması	169
Tablo 64: Türkiye'deki Yerel Kökene Göre İsveç Siyasetine İlginin Türkiye İle Karşılaştırılması	170
Tablo 65: Göç Tipine Göre İsveç Siyasetine İlginin Türkiye İle Karşılaştırılması	171
Tablo 66: İsveç'te Politik Parti Üyeliği	173
Tablo 67: İsveç'te Sivil Toplum Örgüt Üyeliği	174
Tablo 68: İsveç'te Kayıtlı Seçmenlerde Türkiye Seçimlerine Katılım Oranı	175
Tablo 69: İsveç'teki Siyasal Eylem ve Etkinliklere Katılım Tercihi	175
Tablo 70: Etnik Kimliğe Göre Göçmen Kimliğinin İsveç'te Siyasal Katılıma Etki Algısı	176
Tablo 71: Türkiye'deki Yerel Kökene Göre Göçmen Kimliğinin İsveç'teki Siyasal Katılıma Etki Algısı	177
Tablo 72: İsveç'te Yerel Kent/Kasaba Komitelerine Üyelik	178
Tablo 73: İsveç'te Yerel Karar Alma Süreçlerine Katılım	178
Tablo 74: İsveç'e Göç Kararında Daha Önce Göç Etmiş Kişilerle İletişimin Etkisi	181
Tablo 75: İsveç'e Göç Kararında Daha Önce Göç Etmiş Kişilerle Hemşehrilik Bağlarının Etkisi	181
Tablo 76: Türkiye'de Yerel Kökene Göre İsveç'e Göç Kararında Daha Önce Göç Etmiş Kişilerle Hemşehrilik Bağlarının Etkisi	182
Tablo 77: Türkiye'de Yerel Kökene Göre İsveç'e Evlilik Yoluyla Göç	183
Tablo 78: Türkiye'de Yerel Kökene Göre İsveç'e Evlilik Yoluyla Göçen Eş	183
Tablo 79: Türkiye'de Yerel Kökene Göre Ailede veya Yakın Çevrede İsveç'e Evlilik Yoluyla Göç	184
Tablo 80: İsveç'e Göçte Türkiye Kökenli İşveren Tarafından İstihdamın Etkisi	184
Tablo 81: İsveç'e Göç Kararında Türkiye ile Politik Bağların Etkisi	185
Tablo 82: İsveç'e Göç Sonrasında Barınma İhtiyacının Daha Önce Göç Etmiş Kişiler Tarafından Karşılanması Deneyimi	186
Tablo 83: İsveç'e Göç Sürecinde Türkiye Kökenli Kişilere Ait İşletmelerde Çalışma Deneyimi	186
Tablo 84: Başkalarının İsveç'e Göç Kararına Etki	187
Tablo 85: Türkiye ile Bağlantı ve İlişkilerin Başkalarının İsveç'e Göç Kararında Etkisi	188
Tablo 86: Başkalarının İsveç'e Göçüne Aracılık	188
Tablo 87: İsveç'te Yaşıyor Olmanın Başkalarının Göç Kararını Teşvik Ediciliği	188

EKLER LİSTESİ

EK-1: Etik Kurul Raporu

Ek. s. 1

EK-2: Anket Soruları

Ek s. 2

GİRİŞ

21. yüzyılın ilk yirmi yılı boyunca, insanlık tarihinde görülen en geniş ölçekli nüfus hareketliliklerinden biri yaşanmıştır. Tarih boyunca savaşlar, doğal afetler, salgınlar, kıtlık gibi nedenlerle geçici ve yerel boyutlarda gerçekleşmiş olan klasik göç hareketleriyle birlikte, kaynak ve hedef coğrafyaları, özellikle geri kalmış ve az gelişmiş çevre ülkelerden gelişmiş endüstriyel merkeze doğru sabitleşen, süreklileşen ve giderek küresel sistemin yapısal bir unsuru haline gelen bir göç sistematiği de giderek yaygınlaşmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) 2022 tarihli Dünya Göç Raporu (IOM, 2021) verilerine göre, 2020 yılında dünya çapında göçmen sayısı 281 milyona ulaşmış, buna göre, küresel nüfusun %3.6'sı, doğduğu ülkeden farklı bir ülkeye göç etmiş durumdadır.

Küreselleşme sürecinin ekonomik etkenlerine bağlı olarak, uluslararası emek ve sermaye transferi, iklim krizi ve küresel ısınma, uluslararası ve sınıflar arası eşitsizlik, kitlesel yoksulluk, savaşlar ve siyasal sorunlar başta olmak üzere çeşitli itici etkenlere dayalı gerçekleşen küresel göç hareketleri, uluslararası nüfus hareketlerine, düzensiz göç, beyin göçü, öğrenci göçü, emekli göçü gibi yeni biçimler ve boyutlar katmaktadır (Karasu, 2020, s. 71). Bu çerçevede, göçmen ve mülteci gibi yerleşik hukuksal tanımlara, sığınmacı, düzensiz sığınmacı, ulus-ötesi yurttaşlık gibi yeni kavramlar eklenirken, asimilasyon ve kültürleşme gibi göç politikalarının yanında, çok kültürlülük, entegrasyon ve toplumsal uyum gibi yeni politikalar tasarlanmakta ve uygulamaya konulmaktadır. Nüfus hareketlerindeki biçimsel ve sayısal değişiklikler, ilgili sosyal bilim dallarında da yansımalar üretmekte, göçle ilgili bilimsel kuram ve yaklaşımlara, ortaya çıkan yeni vakaları açıklamaya dönük yeni kuramsal önermeler ve yöntemler eklenmektedir. Kamu politikalarının olduğu gibi sosyal bilimlerin ilgisini çeken, yeni araştırmalara, yaklaşımlara ve önermelere konu olan güncel başlıklardan biri de, göçmenlerin göç ettikleri toplumlara uyum sağlamaları sorunudur. Bu da, "göçmen uyumu" meselesinin, göç literatüründeki başat konumunu güncel akademik dünya açısından da geçerli kılmaktadır.

Öte yandan, özellikle uluslararası emek göçünün yaygınlaşması kapsamında, Taylandlı kadınların dünyanın birçok ülkesinde sağlık turizmi ve özellikle masaj

sektöründe (Sunanta, 2020) ve Filipinler'den göç eden kadınların Türkiye'de olduğu gibi çok sayıda ülkede ev işçiliği, dadılık ve hasta bakıcılık gibi hizmet alanlarında yoğunlaşmaları (Valenzuela, 2006; Kavurmacı 2022; Deniz, 2018) örneklerinde olduğu gibi, bazı ülkeler arasındaki emek göçünün süreklilik göstermesi, iki ülke arasındaki göç hareketlerini devam ettiren temel etken olarak, önceden göç etmiş olanlarla göç etme veya göç kararı verme sürecindeki göçmen adayları arasındaki iletişim üzerinden göç veren ve alan ülkeler arasındaki göç bağlantıları ile göçle birlikte ev sahibi ülkede oluşarak sürekli gelişmeye devam eden göçmen topluluğunun grup içi ilişkilerini ifade eden “göçmen ilişkiler ağı” olgusunu yeni bir kavram olarak kuramsal göç yazınının gündemine getirmiştir. Göç veren ülkede yaşamakta olup göç alan ülkeye göç etme kararı verme sürecindeki kişilerle daha önce göç etmiş kişiler arasında aile, akrabalık, arkadaşlık, hemşehrilik gibi toplumsal ilişkiler üzerinde oluşan, göç öncesinde bilgi ve deneyim aktarımı ile göç sonrasında yardımlaşma-dayanışma sağlayan iletişim faaliyetlerinin henüz göç etmemiş kişiler açısından vaat ettiği ve göç sonrası hedef ülkede yaşam sürdürme bakımından sağladığı iş bulma ve barınma gibi fayda ve imkânların, göç kararının verilmesinden başlayarak, göç sürecini klasik yaklaşımların öngördüğü göç alan ve veren ülkelerdeki itici ve çekici etkenlerden daha güçlü belirlediğine dair verileri gözeten bazı çağdaş araştırmacılar, göç sürecini ve hareketlerini bu açıdan ele almayı öneren, odağındaki temel etkene atıfla “göçmen ilişkiler ağı kuramı (migration-migrant networks theory)” olarak adlandırılan bir kuramsal yaklaşım ve araştırma yöntemi önermişlerdir.

Bu çalışma, Türkiye'den İsveç'e yönelik göç sürecinde oluşan ülkeler arası ve göçmen topluluğu içi göçmen ilişki ağlarını, göç hareketleri ile halen İsveç'te yerleşmiş ve yaşamakta olan Türkiye kökenli topluluğun ev sahibi ülkeye uyumu üstündeki etkileri bakımından incelemeyi amaçlamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: ULUSLARARASI GÖÇ VE GÖÇMEN UYUMU

Göç, en yalın biçimde, bireylerin ya da toplulukların yaşadıkları mekânı ve coğrafyayı değiştirmesi olarak tanımlanabilirse de, yalnızca fiziksel bir yer değiştirme değil, psikolojik ve sosyal boyutlara da sahip karmaşık bir süreç olduğundan, sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal boyutlarıyla, toplumsal yapıyı değişime uğratan nüfus hareketleri şeklinde bir ifade, daha geniş bir tanım olarak tercih edilebilir. Buna göre, göç, göçmenin coğrafya ve mekân değiştirmesi sürecinde, toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik boyutlarıyla göçmenin olduğu gibi ayrıldığı ve göç ettiği toplumların da yapısını dönüştüren nüfus hareketleri olarak tanımlanabilir (Karasu, 2012, s. 80)

Uluslararası göç ise, sürekli ya da belli bir süre yaşamak üzere bir ülkeden başka bir ülkeye bireysel veya kitlesel geçişi ifade etmektedir (Adıgüzel, 2020, s. 3). Uluslararası Göç Örgütü (2009, s. 22), uluslararası göçü, “uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde, süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri” şeklinde tanımlamaktadır.

1.1.1. Uluslararası Göç: Tanım ve Hukusal Dayanaklar

Tarih boyunca, insanlar ve topluluklar, savaşlar, doğal yıkımlar, salgınlar, ekonomik gerekçeler gibi çok çeşitli nedenlerle, doğup belirli bir süre yaşadıkları coğrafyaları terk ederek yabancı ülkelere yerleşmişlerdir (Yılmaz, 2014, s. 1685). Kısaca, kişilerin ve toplulukların, doğdukları ülkelerin sınırlarını aşan göç hareketleri, uluslararası (international) ya da ulus-aşırı (post-national) göç olarak adlandırılmaktadır.

Kavramsal anlamda, uluslararası göç, kişi ve toplulukların, ekonomik bakımdan daha iyi olanaklara erişme, gelir düzeylerini yükseltme ve refah düzeylerini artırma hedefiyle az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere doğru hareketleri olarak tanımlanmaktadır (İçduygu, 2009, s. 2).

Hukuksal çerçevede ise, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin getirdiği genel kurallar dışında, spesifik olarak uluslararası göçün yasal çerçevesini çizen evrensel hukuk normlarını içeren temel belge, II. Dünya Savaşı sürecinde ve savaştan sonra meydana gelen göç hareketleri sonucunda farklı ülkelere yerleşen insanların hukuksal statülerini belirlemeyi amaçlayan 1951 tarihli BM Mültecilerin Hukukî Statüsüne İlişkin Sözleşme'dir. Sözleşme, savaş başta olmak üzere, doğduğu ve uyruğunda olduğu ülkeden başka bir ülkeye göç etmek zorunda kalınması durumunu tanımlayan "iltica/mülteci" statüsünü düzenlemekte, bu kapsamda, mültecilerin, ev sahibi ülkedeki haklarını uluslararası normun güvencesi altına almaktadır.

Türkiye'de ise, uluslararası göçe ilişkin ilk yasal düzenleme, Balkan ve I. Dünya Savaşları sürecinde yitirilen Osmanlı topraklarından Türkiye'ye yönelen göçleri yönetmek ve bir yandan da ülke içindeki Türkleştirme politikasını yasallaştırma amacını gözetken ve yüz yıla yakın süre boyunca yürürlükte kalan 1934 tarih ve 2510 sayılı İskân Kanunu olmuştur. Bu çerçevede, 2510 sayılı Kanun, Türkiye'ye gelen göçmenlerin yerleştirilme ve vatandaşlık durumlarını Türklük üzerinden tanımlayarak, Cumhuriyet'in Osmanlı sonrası milliyetçi kimlik ve yurttaşlık politikalarının da göstergelerinden biri olmuştur. Bu anlayış, erken Cumhuriyet döneminde, özellikle Mübadele yoluyla Balkanlardan gelen göçmenler ile 1989'da Bulgaristan'ın baskıcı rejiminden kaçıp Türkiye'ye sığınanlara vatandaşlık hakkı tanınmasında elverişli olmuştur.

Günümüze gelindiğinde ise, küresel ekonominin işleyişi üzerinde Türkiye'ye yerleşen girişimci ve çalışanlarla birlikte, Alanya örneğinde olduğu gibi emekliler benzeri yabancı asıllı gruplarla, özellikle Afganistan, Irak ve Suriye iç savaşları nedeniyle Türkiye'ye gelen nüfus başta olmak üzere sığınmacılar ve başka ülkelere göç için Türkiye'yi transit olarak kullanan kitlelerin barındırdığı etno-kültürel çeşitlilik, 2510 sayılı Kanun'daki düzenlemeyi hem Türklük tanımı bakımından hem de vatandaşlık dışındaki güncel statüleri içermemesi bakımından yetersiz kılmış ve bu konuda güncelleme ihtiyacı doğurmuştur. Bu kapsamda, Türkiye'nin, son yıllarda yaygınlaşan küresel göç hareketlerinin Asya'dan ve Afrika'dan Avrupa'ya ve Kuzey Amerika'ya yönelik güzergâhı üstünde geçiş ülkesi olmakla birlikte, Çeçenistan, Afganistan, Irak ve Suriye iç savaşlarından sonra hedef ülke durumuna gelişinden

kaynaklanan sorunlar gibi ortaya çıkan yeni vakalara uygun önlemleri belirlemek ve yürütmek amacıyla, 2006 tarih ve 5543 sayılı İskân Kanunu ile 2011’de başlayan Suriye iç savaşından kaçarak sınırı geçen Suriye vatandaşlarının doğurduğu sonuçlara bağlı çıkarılan, 2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (R. G. 11.04.2013/28615) ile 2014 tarih ve Geçici Koruma Yönetmeliği (R. G. 22.10.2014/ 29153) gibi bazı yeni yasa ve yönetmelikler düzenlenmiştir. 6458 sayılı Kanun, Türkiye’de mülteci hukuku alanında yasa düzeyindeki ilk düzenleme oluşu bakımından önemlidir. Bu bağlamda, 6458 sayılı Kanun’un Türkiye’nin göç mevzuatına getirdiği en önemli yenilikler, “mülteci” tanımının yanına, 62. ve 63. maddelerinde zikredilen “şartlı mülteci” ve “ikincil koruma” statülerini eklemiş, 4/1 maddesi ile de geri gönderme yasağı ilkesini getirmiş olmasıdır. Bununla birlikte, 103. maddesi ile, göç alanındaki politikaları yürütmek üzere “Göç İdaresi Başkanlığı” adlı bir kurumun ihdası da, 6458 sayılı Kanun’un getirdiği yeniliklerden bir diğeri olmuştur (Çiçekli, 2014).

1.1.1.1. Göçmen

Göçmen, bireysel, ekonomik, politik, toplumsal ve benzeri koşullarını iyileştirmek, geleceğe dair beklentilerini gerçekleştirmek amacıyla, doğup yaşadığı ülkeden farklı bir ülkeye giden ve orada yerleşerek yaşamını sürdüren kişileri tanımlamaktadır.

Uluslararası göç hareketlerine ilişkin birincil düzeyde uluslararası hukuksal norm olarak BM Mültecilerin Hukukî Statüsüne İlişkin Sözleşmesi’ne göre göçmenlik, yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikâmet eden kişileri tanımlamaktadır. Türkiye’de yürürlükte olan mevzuat kapsamında ise göçmen, 5543 sayılı Kanun’un 3/d maddesine göre, “Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlar” olarak tanımlanmakta, 4/1 maddesinde ise, “Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancıların göçmen olarak kabul edilemeyeceği,” hükme bağlanmaktadır. Buna göre, göçmen statüsü tanınması için “Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olma” koşulunun aranmasının, küresel göç hareketlerinin boyutlarına uygun çoğulcu ve güncel bir anlayıştan uzak, 2510 sayılı İskân Kanunu’nda ifadesini bulan ulus-devletin kuruluş aşamasına özgü ırk temalı özü sürdürdüğü söylenebilir.

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ise, mülteciyi, 61. maddesinde zikredilen ifade ile, “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişi” olarak tanımlamaktadır.

1.1.1.2. İltica

1951 Cenevre Mültecilerin Hukukî Statüsüne İlişkin Sözleşme’ye (Barkın, 2014) göre, iltica, kişinin, ırkı, inancı, uyruğu, bir toplumsal gruba üyeliği veya düşünceleri dolayısıyla zulme uğrayacağına dair haklı gerekçelerle, vatandaşı olunan ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu kaygılar nedeniyle yararlanmak istememesi durumunda, bir başka ülkeden, oturma ve çalışma izni talebinde bulunmasıdır (Adıgüzel, 2020, s. 5; Pürselim Arning, 2018, s. 219; Ihlamur-Öner, 2018b, s. 582). Buna göre, mülteci, sığınma başvurusu kabul edilmiş göçmen kişidir.

Türkiye hukuk sisteminde ise, iltica, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 61. maddesinde anıldığı hâliyle, “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında” verilen bir işlem ve mültecilik de bu işleme dayalı tanınan bir statüdür (Pürselim Arning, 2018, s. 219).

1.1.1.3. Sığınmacı

Kavramsal olarak sığınmacı, kişinin, can güvenliği, özgürlük, mal varlığı ve benzeri zorlayıcı riskler içeren nedenlerle vatandaşı olduğu ülkeyi terk etmek

zorunda kalarak, iltica başvurusunda bulunmak amacıyla başka bir ülkeye gidişini ifade etmektedir. Ulusal veya uluslararası düzenlemeler kapsamında bir ülkeye iltica başvurusunda bulunulması sürecinde, başvuru sonuçlanıncaya dek geçen süre “sığınma” (asylum), bekleyen kişiler “sığınmacı” (asylum seeker) olarak adlandırılır (Adıgüzel, 2020, s. 6).

Yasal düzenlemelere göre hukuksal bir tanım ve statü olarak ise sığınma, ilticadan önceki aşama anlamında, sığınmacının iltica başvurusu onaylanıncaya ya da reddedilinceye kadar geçen süreçteki durumunu düzenlemektedir. Buna göre, sığınma talebi kabul edilip, mülteci statüsü edinene kadar, kişi, sığınmacı olarak kabul edilir. Bununla birlikte, sığınma, iltica için başvuran kişiye doğrudan mülteci statüsü kazandırmaz (Pürselim Arning, 2018, s. 222). Bununla birlikte, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 14. maddesi, herkesin, zulüm karşısında başka ülkelerde sığınma talebinde bulunma ve sığınma hakkından yararlanma hakkına sahip olduğunu, bir uluslararası hukuk ilkesi olarak hüküm altına almıştır.

Türkiye’de ise, sığınma hâli, 2014 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yürürlüğe girene dek, 1994 tarih ve 6169 sayılı “Türkiye’ye İltica Eden Veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılarla ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” hükümleriyle düzenlenmekteydi. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 29. maddesi ile, BM Mültecilerin Hukukî Statüsüne İlişkin Sözleşme’ye uygun olarak sadece Avrupa ülkelerinden gelenlerle sınırlandırdığı “Mülteci” tanımı dışında, Avrupa dışındaki ülkelere gelip, “ülkesinde meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişi” olarak açıkladığı “şartlı mülteci” ile “mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye,

insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişi” olarak tanımladığı “ikincil koruma” statülerini getirmiştir.

1.1.1.4. Düzensiz Göçmen

Düzensiz göç, alışlagelmiş ve BM tarafından tanımlanmış iltica ve sığınma hareketlerinden farklı, özellikle son 30-40 yıla damgasını vuran ve giderek daha çok insanın hayatını etkileyen yeni bir göç biçimidir (Şenses Özcan, 2015, s. 25). Düzensiz göç olgusu, yerinden edilmiş kişilerin hiç olmadığı kadar çoğaldığı günümüzün, en güncel, en canlı konularından biridir (Genç, 2018, s. 81).

Düzensiz ya da kayıtsız göç, en kısa biçimde, devletler tarafından gözetlenemeyen ve denetlenemeyen sınır aşırı nüfus hareketleri olarak tanımlanabilir. Bu bakımdan, uluslararası göç, “ulus devletlerin sınırlandırıcı politikalarına meydan okuma” olarak değerlendirilebilir (Şenol Sert, 2018, s. 33).

Uluslararası Göç Örgütü’nün (2009. s. 14-15) tanımıyla, gönderen, transit ve alıcı ülkelerin yasal düzenleme normlarının dışında gerçekleşen hareketler, düzensiz göç kategorisinde sayılmaktadır. Buna göre, hedef ülkede vatandaşlık, oturma ya da çalışma izni gibi yasal haklar ve statü bakımından sorunlu durumda olan kişiler, yasa veya kayıt dışı göçmen olarak adlandırılırlar. Bir başka deyişle, düzensiz göç, göçmenlerin içinde bulundukları durumla, göç ettikleri ülkenin yasal düzenlemeleri arasında uyumsuzluk veya boşluk yaşanması durumudur (Atasü-Topçuoğlu, 2018, s. 501, 503). Bu kapsamda, bir ülkenin topraklarına, o ülke tarafından belirlenmiş kural ve yasalara uyulmaksızın, yani yasa dışı yollardan girilmesi, sınır kapılarından belgesiz, sahte ya da tahrif edilmiş belgelerle geçmekle birlikte, hedef ülkeye yasalara uygun olarak girilmiş olmakla birlikte, vize veya kalış süresinin ya da oturma izninin bitiminde çıkmaksızın, izinsiz bulunmaya devam etmek gibi eylemler de, düzensiz göç faaliyetleri kapsamındadır (Karasu, 2020, s. 75; Adıgüzel, 2020, s. 114-115). Buna göre, bir ülkeye yasa dışı ve gereken belgeler olmaksızın giriş, yasal girişten sonra tanınan süre ve belgeler bakımından yasa dışı duruma düşme ile yasa

dışı, sahte ve benzeri belgeyle yasaya uygun giriş hâlleri, düzensiz göçmenlik kapsamında yer alır (Akbaş, 2011).

1.1.2. Göçmen Uyumu Sorunu ve Uyuma Yönelik Stratejiler

Göç, doğulan ve yaşanan yerden bir başka yere gitme ve orada yaşamaya başlama sonucunu doğurması itibarıyla, hem göç edenler hem de göç edilen yerde yaşayanlar bakımından, toplumsal ve kültürel değişikliklere neden olan bir durumdur. Bu nedenle, göç sonrasında göç edenlerle göç edilen yerde yaşayanların bu değişikliklere ve birbirlerinin varlıklarına, hâl ve hareketlerine alışmaları, göçten beklenen sonuçların elde edilmesini birincil düzeyde belirleyen bir etkidir. Göç edenlerin, yerleştikleri yerin ve nüfusun yerleşik özelliklerini benimsemeleri ile ev sahiplerinin de yeni gelenleri ve onların neden oldukları değişiklikleri kabulleri ile gerçekleşen karşılıklı alışma-kanıksama süreci, “göçmen uyumu” olarak adlandırılmaktadır (Akıncı vd., 2015). Bu yönüyle, göçmen uyumu, göç eden ve ev sahibi topluluğun her ikisi açısından da karşılıklı bir öğrenme sürecini içermekte ve ifade etmektedir (Şeker, 2015).

Göçmen uyumu, en basit biçimde ve dar anlamıyla, göç edilen ülkenin vatandaşı olunan zamana dek yaşanan aşamayı ifade etmektedir (Fielden, 2008, s. 1). Geniş anlamda ise, göç edilen yerde karşılaşılan ekonomik, toplumsal, kültürel ve duygusal sorunlarla başa çıkma yöntemlerini, göç sonrasında yaşanan değişimleri, göç edilen ülkede göçmenlerle ilgili politikalar ve uygulamalarla, toplumun göçmenlere yönelik tepkilerini içeren, karmaşık bir süreçtir. Bu sürecin sonunda, göçmen, ev sahibi topluma katılmayı başararak onun bir üyesi olmakta ya da başarısız olup dışlanmakta ve kendine kapanmaktadır (Karasu, 2017, s. 634).

Uyum süreci, göçmenler açısından, kendilerine ilişkin haklarla ev sahibi ülkeye karşı ödevlerin iç içe geçtiği, iki yanlı ve karşılıklı değerlerin etkileşimiyle meydana gelen bir bütündür. Bu kapsamda, öncelikle, göçmenlerden, kendilerine özgü değerlerini koruma hakkına sahip olmakla birlikte, yerleştikleri ülkeye ait temel değerleri benimsemeleri, en azından bu değerlere uygun davranmaları beklenir. Bu koşulu yerine getirmek, göçmenlerin ev sahibi topluma uyumlarını kolaylaştırmakla birlikte, ev sahibi ülkedeki haklara ve güvencelere sahip olabilmek bakımından da belirleyicidir. Bununla birlikte, uyumu sağlayan değerler ve ödevlerden, tek yanlı

dayatma ve zorla kabullendirilerek eritilme (asimilasyon) anlamı çıkarılmamalıdır; uyum, iki yanlı ve karşılıklı etkileşimle ortaya çıkan bir sonuçtur (Avrupa Birliği, 2004). Bu bağlamda, günümüzde, göçmen uyumu, yaş ve sınıf gibi toplumsal gruplar, etnisite, dinsel inanç ve cinsiyet gibi kimlikler, eğitim ve özellikle dil sorunu gibi kültürel etkinlikler, barınma, gelir ve çalışma ilişkileri gibi ekonomik olanaklar, yasal haklar ve politik katılım gibi birçok etkenlerce belirlenen, çok boyutlu ve karmaşık bir ortamı ve süreci ifade etmektedir (Ager ve Strang, 2008, s. 167-168; Penninx vd., 2008, s. 5).

Göçmen uyumunu meydana getiren ve etkileyen temel unsurlar ve uyum biçimleri, uyum sürecinin bütünü üstündeki etkileri ve sonuçları bakımından, psikolojik, sosyo-kültürel, ekonomik ve hukuksal kategoriler içerisinde sınıflandırılabilir (Karasu ve Koçal, 2021, s. 7-9).

Psikolojik uyum, göçmenin kendi ülkesinden ayrılarak yeni bir ülkede ve toplumda yaşamaya başlamasıyla deneyimlediği köklü değişim nedeniyle karşılaştığı farklılıklardan kaynaklanan zihinsel ve duygusal geçişi ifade eder. Göçmenin ülkesinden getirdiği kalıplardan, göç ettiği ülkeye ve topluma dair kalıplara geçiş sürecinde yaşayacağı zihinsel ve duygusal gerilimlere karşı, ev sahibi devlet ve toplum tarafından kolaylaştırıcı, destekleyici olanakların sunulması, örneğin, profesyonel psikolojik destek sağlanması, yeni ülkeyi ve toplumu tanıma sürecini hızlandıran etkinlikler düzenlenmesi, göçmenin, yeni ülkesinde sahip olduğu haklar ve ödevler hakkında bilgi verici kaynakların sunulması gibi önlemler, oldukça gereklidir (Ager ve Strang, 2008, s. 180). Örneğin, göçmenin aile bütünlüğünün sağlanmış olması, duygusal durumunu belirleyen en önemli etkenlerden biridir. Bu nedenle, ev sahibi devletin, göçmenlerin aile birleşimini sağlamalarına yönelik kolaylıklar sağlaması, psikolojik uyum açısından önemli yararlar üretmektedir.

Sosyo-kültürel uyum, göçmenin, içinde yaşayacağı yeni toplumun kültürel yapısıyla ve nitelikleriyle ilk temasından itibaren, ev sahibi toplumla sosyo-kültürel etkileşimini tanımlar. Buna göre, sosyo-kültürel uyum, göçmenin, kendisini ifade edebilecek donanımlara ve olanaklara sahip olabilmesi, böylece, ev sahibi toplumla, ayrımcılıkla karşılaşma ve dışlanma kaygısı duymaksızın, toplumsal ve kültürel ilişkiler kurabilmesi, yerleştiği ülkenin sosyal ve kültürel yaşayışına katkı sunabilir

hâle gelmesidir (Fielden, 2008, s. 3). Bir başka deyişle, sosyo-kültürel uyumu üreten ve etkileyen en önemli etken, göçmenin, “yerleşmiş olma duygusu”na sahip olabilmesidir (Ager ve Strang, 2008, s. 178). Bu bakımdan, göçmenin, yerleştiği ülkenin sosyo-kültürel yapısıyla ilişkileri, bu yeni kültürel çerçeveye katılım imkânı ve düzeyi, ev sahibi toplumun tavrıyla birlikte, kendisinin de niteliklerine, tercihine ve tutumuna bağlıdır (Joppke, 2012, s. 6). Uyum sürecinin sosyo-kültürel bakımdan başarısının en önemli koşulu, göçmenin ve ev sahibi toplumun kültürlerinin karşılıklı birbirlerini tanımasıdır. Bu bağlamda, sosyo-kültürel uyum, arkadaşlık, komşuluk, meslektaşlık gibi, günlük yaşam ilişkilerinin kurulabilirliği, evlilik bağları gibi göstergelerle ölçülebilir. Bu göstergelerin ortaya koyduğu ölçüler, göçmenle ev sahibi toplumun sosyo-kültürel uyumdaki başarı düzeylerini temsil eder (Schnell vd., 2015, s. 183).

Ekonomik uyum, göçmenin, kendisinin ve ailesinin yerleşilen ülkenin ölçülerine göre yaşamlarını sürdürülebilir kılmaya yetecek bir işe, gelire ve diğer malî olanaklara ve maddî varlıklara sahip olabilmesidir. Bir işe sahip olabilmesi, göçmenin, yerleştiği ülkedeki sosyo-ekonomik işleyişe katılabilirliğinin anahtarıdır. İş ve dolayısıyla düzenli bir gelire sahip olamayan göçmenin, ev sahibi devlet ve toplum nezdinde kabul görmesi olanaklı değildir. Göçmenin iş edinmesi, iş becerilerini geliştirmesi, maddî olanaklarını ve varlıklarını artırması, uyum sürecinin belirleyici unsurlarından birisidir. Bu bakımdan, ekonomik uyum, bütün uyum sürecinin temelini oluşturur. Bu nedenle, ev sahibi devlet tarafından, göçmenlerin iş edinebilmesi, göçmenlere yönelik istihdam alanlarının üretilmesi, iş kurslarının düzenlenmesi gibi destekleyici politika ve uygulamalar, göçmenin ev sahibi topluma başarıyla katılması ile marjinalleşerek dışlanması arasındaki çizgide yaşamsal bir rol oynamaktadır (Thieme ve Laux, 1996, s. 144-147).

Hukuksal uyum, göçmenin, ev sahibi ülkenin vatandaşlığından kaynaklanan yasal hakları elde etmesini tanımlamaktadır. Ev sahibi devletin vatandaşlarına tanıdığı hukuksal haklara eşit erişim, göçmenin, ev sahibi toplumun tam anlamıyla bir üyesi hâline geldiğinin en kesin göstergesidir. Göçmen, ev sahibi ülkenin vatandaşlık statüsünü elde edişyle birlikte, artık geldiği ülkenin değil, yerleştiği ülkenin hukuksal çatısı altına girmiş olur ve böylece, göçmenlere özgü statüye dayalı sınırlı yasal haklar kategorisinden çıkarak, ülkede geçerli tüm haklardan yararlanma

konumuna yerleşir (Avrupa Birliği, 2004). Bu bakımdan, uyum sürecinin başarılı bir sonuca ulaşabilmesi için, göçmenin hukuksal haklarının güvence altında olduğunu bilmesi, belirleyicidir. Göçmenlerin, henüz sığınma ya da iltica aşamasında, bu konumlara ilişkin haklarını kullanabilmelerini sağlayan yasal bilgilere ve kurumsal hizmetlere erişebilirlikleri, gelecekteki uyum süreçlerini belirleyen öncü etkiler üretir. Bu nedenle, göçmenlik sürecinin en başından itibaren, göçmenlerin ana dillerinde hizmet alabilecekleri kurumsal uygulamalar, hukuksal konularda uzman danışmanlar, hukuksal uyum sürecinde önemli yararlar sağlayan başlıca önlemlerdir.

Geçmişten günümüze, göçmen uyumunu elde etmek amacıyla, göç alan devletler tarafından yürütülmüş politikalar ve uygulanmış yöntemler, ulus-devletlerde ulusal homojenliği sağlamaya dönük *asimilasyon ya da eritme*, asimilasyonun tekçi dezavantajlarını gidermeye yönelik, göçmenle ev sahibi toplum arasında iki yanlılık ve karşılıklılık gözeten *entegrasyon ya da bütünleşme*, uyumu göçmenin etkinliğine ve yeteneğine dayandıran *kültürleşme*, ve nihayet, ulusal aidiyetlerin bireyleri ve grupları örten kolektif sınıflandırması ile, göçmenlikle ev sahipliği arasında tekçi veya ikili ilişkilere dayalı geleneksel çerçevelerin ürettiği sınırlılıkların aşılmasını hedefleyen, bireyin ve grubun kendini tanımlayışını ve ifade edişini temel alan, görece çağdaş, *çok kültürcülük* kategorileri içerisinde sınıflandırılarak ve karşılaştırılarak değerlendirilmektedir (Karasu ve Koçal, 2021, s. 9-12).

1.1.2.1. Asimilasyon

Sözlük anlamıyla bir şeye benzeyerek değişme hâlini tarif eden asimilasyon, bir göç kavramı ve politikası olarak, göçmenlerle yerli toplum arasındaki farklılıkların yerli toplum lehine azalması (veya ortadan kalkması) ile sonuçlanan, göçmenlerin yerli topluma benzemesi sürecini ifade eder (Bartram vd., 2017, s. 39). Bu süreç, bir göçmenin veya göçmen topluluğunun, ev sahibi toplum ile geliştirdiği ilişkiler sonucunda, kendine özgü kültürel özelliklerinin erimesi ve giderek kimliğini kaybederek bütünüyle ev sahibi topluma benzemesi olarak açıklanabilir. Buna göre, asimilasyonda, ev sahibi egemen toplum veya kültür, diğeri ona benzemek isteyen veya benzemesi istenen kişi yahut toplum olmak üzere iki unsur ve taraf vardır. Göç sürecindeki karşılaşma aşamasında, ev sahibi toplumun kimliğinden belirgin hatlarla

ayrılan göçmen kimliklerinin ve kültürel değerleri sistematik politikalarla ulus devletin ortak kimliği içinde eritilerek kaybedilmesi amaçlanır (Adıgüzel, 2020, s. 163-164). Böylece, göçmenlerin topluma tek yönlü bir adaptasyon süreciyle dâhil edilme politikası olarak asimilasyon sürecinde, göçmenlerden, kendi dillerini, kültürel veya toplumsal özelliklerini terk etmeleri ve ortalama nüfustan ayırt edilemeyecek hâle gelmeleri beklenir (Castles ve Miller, 2008, s. 362). Kısaca, asimilasyon, göçmenlerin toplumsallaşmasında bir tek etnik gruba ait egemen kültürün ölçüt alınmasıdır (Faist, 2003b, s. 308). Bu bağlamda, asimilasyonda, göçmenin geldiği ülkeye ait aidiyetlerini ve kimliklerini tamamıyla geride bırakacağı ve göç edilen ülkeyle bütünleşeceği, tersi durumda, göç edilen ülkeyle aidiyetin zayıflayacağı varsayılır (Öner, 2018, s. 19). Sonuçta, asimilasyon politikalarının ana hedefi, homojen bir toplum inşa etmektir (İnce, 2018, s. 9).

Esasen devletlerce uygulanan bir göç politikası olmakla birlikte, asimilasyon, göç araştırmalarına da yansımış, bu politikayı inceleyen ya da doğrudan doğruya önerileştiren kuramsal çalışmalar üretilmiştir. Özellikle 1920’lerin ortamındaki ABD’de, göçmenlerde uzun zaman içerisinde gerçekleşen değişimlerin sonuçlarını bulgulamayı amaçlayan Chicago ekolünden bilim insanları, asimilasyon ya da “emilme” adı verilen modeli geliştirmişlerdir. Bu modele göre, çok sayıda farklı kökenden olup ABD’ye göç eden tüm insanların, iş piyasasına katılma süreci ve düzeyiyle doğru orantılı olarak, egemen toplumun tabakalaşma hiyerarşisi içerisinde yükselme olanağı buldukça, Amerikan kültürünü ifade eden ortak bir “erime potası (melting pot) içerisinde kendi kimliklerini ve kültürlerini zamanla kaybederek, birkaç kuşak içerisinde Amerikanlaştıkları gözlenmiş ve bu durumun gelecekte de süreceği öngörülmüştür (Erder, 2020, s. 21-23). Ne var ki, ABD’de ikinci ve üçüncü kuşak göçmenler üzerinde gerçekleştirilen araştırmalar, asimilasyon politikasının, tüm göçmenlerde aynı biçimde sonuçlanmadığını, özellikle Beyaz, Anglo-sakson gruplar için ayrıcalık, Asyalı ve Afrikalı gibi farklı ırklardan ve etnisitelerden gelen gruplar içinse dezavantajlı ve dışlayıcı sonuçlar ürettiğini ortaya koymuş, asimilasyon kuramı, bu açıdan sorgulanmış ve eleştirilmiştir (Heisler, 2000). Buna göre, tek bir kültüre dayalı toplumsallaştırma girişimi ve bu kapsamda Amerikan tipi “erime potası” temelli asimilasyon modeli, günümüz koşullarına bir çözüm olamamaktadır (Abadan Unat, 2017, s. 11). Nitekim asimilasyon, çağdaş yaklaşımlarca, göçmenin

kökenlendiği kültürün tam anlamıyla yok oluşunu içermesi bakımından kültürel çoğulculuğa aykırı olduğu değerlendirilerek terk edilmiş, yerini entegrasyoncu modele bırakmıştır (Göker, 2015, s. 139).

1.1.2.2. Entegrasyon

Sözlük anlamıyla, Fransızca kökenli “intégré” kelimesinden türeyen entegrasyon deyimi, Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde “bütünleşme” ya da “bütünleştirme” olarak anılmaktadır. Bir göç kavramı olarak, göçmenlerin yeni katıldıkları topluma eklenerek o toplumun bir parçası olmaları” anlamında kullanılmaktadır (Unutulmaz, 2018, s. 142-143).

Genel bir ifade ile, göçmenlerin hedef ülkeye ulaşmalarından itibaren yaşadıkları değişim ve hedef ülkeye uyum sürecini tanımlayan entegrasyon, göçmenlere yerleştikleri ülkenin toplumuna üyelik edindiren ve hedef ülkede temel kurumlara katılma yeteneklerini geliştiren bir süreçtir. Bu bakımdan, sadece göçmenlerin değil, aynı zamanda ev sahibi ülkelerin toplumlarındaki değişimleri de belirtmek üzere genişletilmiş, iki yönlü bir kavramdır (Bartram vd., 2017, s. 181; Balta Özgen, 2018, s. 150). Bu hâli ile, geçmişte kullanılan ve tek taraflı bütünleşme anlamına gelen “adaptasyon” deyiminden farklı olarak, günümüzde, göçmenler ile ev sahibi toplum arasında çift taraflı bir uyum ilişkisini içermek üzere tercih edilen entegrasyon terimi, göçmenlerin kendi kültürlerini de sürdürerek, ev sahibi toplum ile bütünleşmesini ifade etmektedir (Adıgüzel, 2020, s. 165). Bu bağlamda, entegrasyon, hem göç veren hem de göç alan toplumları ilgilendiren, her iki tarafın da çabasıyla mümkün olabilen, bu kapsamda bir taraf ev sahibi topluma uyum sağlamaya çalışırken diğer tarafın da onları kabul etmeye hazır olmasını gerektiren bir karşılıklı ilişki durumudur (Çağlar ve Onay, 2015, s. 56). Entegrasyonun bu yönde geniş anlamlı bir başka tarifi, Balta Özgen tarafından (2018, s. 149), bir ülkede vatandaşlık bağıyla yaşamakta olan insanlarla, başka bir ülkeden gelen insanların birbirlerini kabul etmeleri, bir arada ve uyum içinde, eşit haklara sahip olarak yaşamaları biçiminde yapılmıştır. Özetle, entegrasyon, göçmenlerle yerleşik toplumun birbirlerinin kültürlerine saygı gösterip, kültürel alışveriş, etkileşim ve iletişim kurarak birbirlerinin varlıklarını yok etmeden bir senteze ulaşmaları sürecidir (Canatan, 1990, s. 59). Nitekim BM Mülteciler Yüksek Komiserliği de, entegrasyonu

“çok yönlü ve iki taraflı bir işlem” olarak tanımlamıştır. Bu çerçevede, Migration Integration Policy Index (MIPEX, 2015), entegrasyonun içerdiği unsurları, iş piyasasına ve politikaya katılım, eğitim ve sağlık hizmetlerine, vatandaşlığa ve sürekli yerleşime erişim, aile birleşimi ve ayrımcılığın önlenmesi şeklinde saymaktadır.

Sonuçta, entegrasyonla ilgili unutulmaması gereken, entegrasyonun, sadece bir kavramdan ibaret olmadığı, siyasal bir proje ve vizyon oluşudur (Unutulmaz, 2018, s. 144).

1.1.2.3. Kültürleşme

Kültürel açıdan zenginleşme, uyum ve etkileşim anlamına gelen, Batı kökenli “acculturation” sözcüğünün Türkçe’ye çevirisi olarak kullanılan “kültürleşme” kavramı, farklı kültürlere sahip grupların sürekli ve doğrudan bir ilişki içerisinde olmaları durumunda her iki grubun ya da daha fazla sayıda grubun orijinal kültürel özelliklerinde değişikliklerin meydana gelmesi hâlini ifade etmektedir (Bilge Zafer, 2016, s. 77). Bir göç terimi olarak ise, kültürleşme ya da kültüre uyum, farklı kültürel grupların göç sürecinde birbirleri ile ilişkiye girdiklerinde değişime uğrayarak karşılıklı uyumlulaşma süreçlerini tanımlamada kullanılmaktadır (Bartram vd., 2017, s. 23).

Kavramı geliştiren Berry (2005, s. 699), kültürleşmeyi, göçmenlerin göç ettiklerinde hem yerli/baskın kültürle hem de kendileri gibi göç etmiş farklı gruplarla etkileşim içine girme süreci olarak açıklamaktadır. Buna göre, kültürleşme, iki veya daha fazla gruba üye bireyler arasındaki ilişkiler sonucunda kültürel ve psikolojik değişimler üreten ikili bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç, yıllar, kuşaklar ve hatta yüzyıllar boyunca devam edebilir.

Berry’e göre (1997), göçmenler, göç ettikleri yerlerde kendi kültürel niteliklerini koruma ile sürdürme veya ev sahibi topluma katılma tercihleri ve davranışları etrafında, dört farklı kültürleşme biçimi göstermektedirler. Göçmenin sadece kendi kültürel niteliğini sürdürmeyi tercihi ve ev sahibi toplumla temastan kaçınması *ayrılma*, ev sahibi toplumla temas arzusu ve etkileşim düzeyinin düşük oluşu *marjinalleşme*, kendi kültürünü sürdürmek yerine ev sahibi toplumun kültürünü benimsemesi *asimilasyon*, kendi kültürüyle birlikte ev sahibi toplumun

kültürünü aynı anda ve birlikte sürdürebilmesi ise *bütünleşme-entegrasyon* biçimleri ortaya çıkarmaktadır. Berry (2001), ev sahibi toplum açısından ise, göçmenlerin asimilasyon eğilimlerinin kabulü durumunda *erime potası* (*melting pot*), ayrılma yönlü göçmen davranışının benimsenmesi hâlinde *ayırma* (*segregation*), göçmenlerin marjinalleşmelerinin dayatılmasında *dışlama* (*exclusion*), göçmenlerin kendi kültürlerini sürdürmekle birlikte ev sahibi kültüre de uyum sağlamalarının desteklenmesini de çok *kültürlülük* (*multiculturalism*) stratejileri olarak tanımlamaktadır.

Kültürleşme sürecinin her ne kadar hem egemen toplumu hem de göç etmiş olan azınlık toplulukları etkilediği varsayılıyor olsa da, araştırma bulguları, kültürel uyum sağlaması gerekenler, genellikle göçmen ya da azınlık grup üyeleri olduğundan, göç edenlerin kültürleşme sürecinden daha çok etkilendikleri yönündedir (Saygın ve Hasta, 2018, s. 313). Smither ise (1982, s. 57), kültürleşmeyi, kültürel çoğulculuk kapsamında ev sahibi toplumun hoşgörüsüne karşılık göçmen topluluğunun öğrenme istemi ve süreci olarak tanımlamaktadır.

1.1.2.4. Çokkültürcülük

Genellikle birbirleriyle karıştırılan iki ayrı kavram olarak çokkültürlülük ya da kültürel çoğulculuk, sözlük anlamıyla, farklı sosyal kültürlerin bir arada çatışmadan yaşadığı bir toplum tipini tanımlamada kullanılırken (Adıgüzel, 2020, s. 166), çokkültürcülük ise, bir politikayı ifade eder (Göker, 2015, s. 149). Bir ülkede mevcut kültürel çeşitlilik durumu çokkültürlülük, bu durumu ideal bir politika ve uygulama olarak öneren yaklaşım, çokkültürcülük olarak adlandırılır (Parekh, 2002, s. 6). Birden fazla kültürün var olduğu toplumlarda, egemen kültürle diğer kültürel unsurlar (alt-kültürler) arasındaki ilişkiyi inceleyen (Barın, 2016, s. 62) ve bu kapsamda sadece azınlıkların varlıkları ve haklarıyla ilgili olan çokkültürlülüğten farklı olarak, çokkültürcülük, farklı kültürlerin bir arada bulunduğu toplumlarda bir arada yaşayabilmeye dair istek, ideal ve amaçların da siyasal alandaki tanımıdır (Durdu, 2010, s. 35). Bu çerçevede, çokkültürcülük, kültürel çoğunluğun, göçmenlerin belirli temel değerlere uyum göstermelerini beklemekle birlikte, farklılıklarını terk etmelerine gerek duyurmaksızın onları kabule yönelik gönüllü bir toplumsal davranış ile siyasal ve hukuksal alanlarda da bütün toplumsal alanlarda

eşit haklar tanınmasını garanti eden devlet faaliyeti anlamına gelir (Castles ve Miller, 2008, s. 364).

Bir göç politikası olarak çokkültürcülük, özellikle ABD’de ırkçılığın ve beyaz-siyah ayrımcılığının sağlıksız bir toplumsal ortam doğurduğu 1970’li yıllarda, bir yandan da göçlerle giderek artan kültürel çeşitlilik karşısında, ırklar arası ilişkiler söyleminin önüne geçebilecek yeni bir sistem ihtiyacı üzerine önce Kanada ve Avustralya, ardından ABD’de gündeme gelmiş, giderek Avrupa’ya taşınmıştır (Unutulmaz, 2018, s. 153). Çokkültürcülük, ABD’deki asimilasyoncu uygulamada olduğu gibi, azınlık grupların değişmeden, yani ev sahibi kültüre benzemeden kabul görmeyeceğine dair kesin tutum, yerini farklılıkların olduğu gibi kabulüne bırakmıştır (Göker, 2015, s. 151). Bu yönü ile, çokkültürcülük, ulus devletin bütünleşme anlayışının ortaya çıkardığı bütünleşme sorunlarına çözüm arayışıdır (Durdu, 2020, s. 58). Bu bağlamda, çokkültürcülük, yasa karşısında eşit kabul edilen yurttaşların gerçek yaşamda, farklı kültürlerle sahip oldukları için dışlanmalarına neden olan toplumsal ayrımcılığa karşı bir çözüm aracı olarak, birbirlerinden farklı grupların bir hoşgörü ortamı içerisinde kendi kültürel gereksinimlerini karşılayabilecekleri biçimde birlikte yaşamalarını sağlamak amacıyla önerilmiştir. (Abadan Unat, 2017, s. 344-345).

İdeal bir “birlikte yaşama” biçimi olarak önerilen çokkültürcülük, bir toplumu oluşturan her bir etnik, dinsel, kültürel grubun, kendi değerlerini koruyarak o toplumda uyum içinde var olabilmesi demektir. “Farklılıklar içinde birlik”i ifade eden çokkültürcülük, kültürleri eşit tutmayı, kültürler arasında hiyerarşi oluşturmamayı öngördüğü gibi, çoğulculuğa da geniş bir yaşam alanı sunmayı hedefler (Adıgüzel, 2020, s. 167). Örneğin, Avrupa Komisyonu, çokkültürcü politikayı, dilleri, toplumsal davranışları ve altyapıları ile çoğunluktan ayrışan gruplar olarak azınlıkların ve göçmenlerin oldukları gibi kabullenilmesi olarak tanımlamıştır (Xuereb, 2011, s. 33). Bu hâli ile, çokkültürcülüğün savunucuları, devletin politikaları ve uygulamaları ile göçmenlerin, dillerini, dinlerini, kimliklerini ve geçmişlerini korumalarına ve geliştirmelerine imkân sağlaması gerektiğini ileri sürerler (Öner, 2018, s. 19).

Bilimsel alanda ise, çokkültürlülük kuramları, ABD’deki kültürel asimilasyon politikasının eleştirisi olarak, yabancıların uyumu ve bütünleşmesi temelli göçmen politikalarına koşturularak Batı Avrupa’daki göç araştırmaları kapsamında gündeme gelmiştir (Erder, 2018, s. 28).

Çokkültürlülük düşüncesi ve kuramı denilince akla ilk gelen isim olan ve çokkültürcülüğün çerçevesini çizen Kymlicka (Çakır Demirhan, 2019, s. 99, 104), göçmenlerin uyum sorunları kapsamında özellikle vurguladığı kültürel dışlanmayı engellemek için yeni bir yurttaşlık tanımı olarak, konuyla ilgili eserine de (Kymlicka, 1998) adını veren çokkültürlü yurttaşlık (multicultural citizenship) önermiştir. Kymlicka’ya göre, azınlık haklarının tanınması, Liberalizm’in, bir yaşam tarzı seçme ve seçilen tarzı değiştirme özgürlüklerini kapsayan bireysel özgürlük ilkeleriyle doğrudan ilgilidir ve bu bakımdan, insanların bu bireysel hak ve özgürlüklerden eşit oranda yararlanmalarının mümkün kılınması gerekir (Karademir, 2017, s. 23-24). Bu bağlamda, Kymlicka, devletlerin, kültür ve inanç gruplarının kendilerini yönetme hakkını tanımaları ve bunun için gerekli desteği vermeleri gerektiğini ileri sürmektedir (Erder, 2020, s. 29). Kymlicka’nın deyişi ile (1998, s. 38), çokkültürcülük, büyük toplumun kurumlarının ve yasalarının, kültürel farklılıklara daha fazla saygılı hale getirilmesi amacıyla değiştirilmesidir. Bu kapsamda, Kymlicka (2007, s. 74-75), liberal bir devletin üstüne düşen görevleri, çifte vatandaşlık başta olmak üzere, çokkültürcülüğün yerel ve ulusal düzeylerde yasal, anayasal ve parlamenter düzenlemelerle kabul edilmesi, eğitim programlarının çift dillilik başta olmak üzere çokkültürcülüğe uygun oluşturulması, azınlıkların basında temsili, azınlık grupların kültürel etkinliklerinin ve örgütlenmelerinin desteklenmesi ve dezavantajlı azınlık gruplarına yönelik pozitif ayrımcılık uygulanması şeklinde sıralamaktadır.

Kymlicka gibi, kültürel çeşitliliği, insan varlığının ayrılmaz bir ögesi olarak değerlendiren Parekh’e göre, çeşitliliğin var olabilmesi için, çokkültürlü toplumlarda bireyin ve farklılıkların birlikte kabul edilmesi ve aynı düzeyde değerli görülmesi gerekir (2002, s. 7, 162). Taylor da (2000, s. 72), çokkültürcülüğü, farklı kültürlerin eşit düzeyde değerli olduklarının kabulü ve kültürlerin varlıklarının sürdürülmesine olanak sağlanmasıyla kalınmayıp, aynı zamanda, onların değerli olduklarının bilincinde olunması ile açıklamaktadır. Herkesin eşit derecede onurlu, eşit düzeyde

tanınma hakkına sahip ve herkesin eşit saygıyı hak eder olduğu savunusu, Taylor'ın çokkültürcülük anlayışının odağını oluşturur (Yıldız, 2015, s. 35).

Heywood da (2005, s. 173), çokkültürlülüğü, kültürel çeşitliliğin toplumsal faydaları temelinde, kültürel çeşitliliğe dair olumlu toplumsal algı ve onay ile, farklı kültürel grupların saygı ve kabul görmeleri, böylece bu gruplara ve bireylere kendi varlıkları ile değerli oldukları duygusunun verilmesi olarak açıklamaktadır. Habermas ise (2002, s. 131), çokkültürcülüğü, yaşam tarzlarının eşit haklar etrafında bir arada oluşu, vatandaşların, geldikleri kültürel dünyayı, incitilmeden yaşama ve sürdürme olanaklarının güvence altında oluşu biçiminde tanımlamaktadır. Doytcheva (2009, s. 16-17), çokkültürcülüğü, en önce, farklı toplumsal çevrelerden, inançlardan, kökenlerden ve uluslardan gelen bireylerin bir arada var olabildikleri çağdaş toplumların temel özelliği olarak tanımlarken, çokkültürcülüğü de, kültürel farklılıkların toplumsal örgütlenme imkânı ve bu çerçevede farklı kültürleri temsil eden grupların özellikle devlet desteği ile örgütlenebilmelerini sağlayan bir politika olarak tarif etmektedir. Bauman da (2006, s. 123), Doytcheva'ya benzer biçimde, çokkültürlülüğü ya da çokkültürcülüğü, kültürel farklılıkların örgütlü temsilinin olanaklılığı olarak anlamaktadır.

2000'lerin başında, 11 Eylül saldırıları başta olmak üzere, ABD'de ve Avrupa'da gerçekleşen bir dizi terörist saldırı ve bu saldırıların doğurduğu İslamofobi, göçmen karşıtlığı ve ırkçılık gibi kitlesel öfke ve tepki eylemleri, çokkültürcülüğün geçerliliğini yitirdiği hakkında kötümser görüşler, eleştiriler ve hatta karşıtlıklar üretmiş, hatta İngiltere Başbakanı David Cameron ve Almanya Şansölyesi Merkel örneklerinde olduğu gibi, çokkültürcülüğün başarısız olduğuna dair politik söylemlere tanık olunmuştur. Bununla birlikte, Kanada'nın çokkültürcü politikada ısrarının, geçerliliğini yitirenin bir bütün olarak çokkültürcülüğün değil, Avrupa'daki yorumunun ve uygulanışı olduğunu gösterdiğine, bu nedenle, çokkültürcülüğün Avrupa ortamında yeniden düşünülmesi, yorumlanması ve uygulanması gerektiğine dair bir yaklaşım da önerilmektedir (Göktuna Yaylacı, 2017, s. 353-360).

1.2. KURAMSAL ÇERÇEVE: GÖÇMEN İLİŞKİ AĞLARI KURAMI

1.2.1. Klasik Göç Kuramları

Göçe ilişkin ilk kuramsal metinlerin ortaya çıkışı, kırdan kente göç hareketlerinin yaygınlaştığı sanayi devriminin hemen sonrasına rastlar. Bu açıdan, göç kuramı yazınının, tarihsel bakımdan, başlangıçtan itibaren göç hareketlerine eşlik ettiği ve ilerlediği söylenebilir.

Nüfus hareketlerine ilişkin erken dönem metinleri içinde kuram olarak adlandırılacak düşünce kaynaklarından ilki, Ernst Georg Ravenstein'in (1834-1913), 1876 ile 1889 arasında yayınladığı ve “The Laws of Migration” (Göçün yasaları) başlığı altında topladığı bir dizi çalışmasıdır.

Ravenstein'a göre (1876, 1885, 1889), bir yerden bir yere nüfus hareketi, başlıbaşına, bağımsız bir olgu değildir. Aslolan, insanları göç kararı vermeye ve nihayet göç etmeye iten nedenlerdir. Göçü anlamak için yürütülen düşünce faaliyeti, öncelikle bu nedenleri anlamaya yönelmelidir. Bu bağlamda, Ravenstein (1889, s. 286), göçün ilk nedenini, kentte ortaya çıkan ekonomik kaynakların çekim gücüne bağlamaktadır. Buna göre, kentin vaat ettiği ekonomik olanakların ve kaynakların, kırdakilerle karşılaştırıldığında varılan sonuç, kitleleri kente çekmektedir. Göçü meydana getiren temel neden olarak kırsalın itici, kentin çekici koşullarını belirlemiş olması bakımından, Ravenstein'in önermeleri, 20. Yüzyılda Lee'nin (1966) formüle ettiği “itme-çekme kuramı”nın kurucu temellerini oluşturmuştur.

Ravenstein'in (1885, s. 198-199), “Göçün Yasaları” olarak adlandırdığı önermelerine göre, göçmenlerin çoğunluğu, kısa mesafeli “çekim” merkezlerine yönelik hareket etmeyi tercih ederler. Uzak mesafede bulunan yerlere göç edenler ise, genellikle büyük ticaret ve sanayi merkezlerini hedeflerler. Göçmenlerin terk ettikleri yerlere, farklı göçmen grupları gelip yerleşir. Böylece, bütün göç hareketleri, karşı yönde göç hareketlerinin oluşumuna neden olur ve göç, ülkenin her yöresinde gerçekleşir. Göçün çekici etkenleri, itici etkenlerinin tersi yönde işler ve bu iki göç etkeni, sonuçta birbirlerini tamamlarlar. Kırsal nüfus, kasaba ve şehir nüfusuna, kadınlar, erkeklere kıyasla göç etmeye daha eğilimlidirler (Çağlayan, 2006, s. 68-71; Sirkeci ve Göktuna Yaylacı, 2019, s. 20; Uslu Ak, 2021, s. 1753).

1.2.2. Modern Göç Kuramları

20. yüzyılın başından itibaren, küresel ekonomik dolaşımın artması ve kapitalizmin yayılımı, imparatorluklardan ulus-devletlere geçiş, yaygınlaşan ve dünya ölçeğine ulaşan savaşlar başta olmak üzere, çok çeşitli etkenlerin göç hareketlerini çeşitlendirmesi ve ulus aşırılaştırması, sanayi devriminin kırla kent arasında doğurduğu nüfus hareketleriyle sınırlı klasik kuramların açıklama yeterliliklerini azaltmış, gelişen yeni göç biçimlerini anlamaya yönelik yeni kuramsal önermelerin üretilmesine neden olmuştur.

Göç kararı ile göç edilen mesafe arasındaki bağlantıya odaklanan *kesişen fırsatlar ya da hareketlilik ve mesafe kuramı*, Raventein'in önermelerini güncel koşullara uyarlayan *itme-çekme kuramı*, göç veren ve alan ülkeler ve toplumlar arasındaki yapısal ilişkilerin göç üzerindeki etkilerine yoğunlaşan *göç sistemleri kuramı*, kapitalizmin küresel işleyişini ve bu kapsamda hammadde tedariki, üretim ve tüketim gibi uluslararası işbölümünü temel alan *dünya sistemleri kuramı*, göçü nüfus hareketinden çok göçmenlerin kişisel varlığı ve ilişkileri üzerinden okumayı öneren *ulusaşırı (post-nasyonal) alan kuramı*, ve nihayet, bu Tez'in kuramsal paradigmasını oluşturan, göçmenlerin, yerleştikleri ülkedeki grup içi ilişkilerini yaklaşımının merkezine alan *göçmen ilişki ağları (migration networks) kuramı*, özellikle uluslararası nüfus hareketlerine ilişkin, günümüze ulaşan süreç boyunca önerilmiş başlıca kuramsal yaklaşımlardır.

1.2.2.1. Kesişen Fırsatlar: Hareketlilik ve Mesafe Kuramı

20. yüzyılın birinci yarısının koşullarında önerilmiş bir yaklaşım olarak “kesişen fırsatlar” kuramı, göç ile göç edilen mesafe arasındaki ilişkiye odaklanmakta, göç kararı verilmesinde, göç edilen yerler arasındaki mesafenin rolünü temel almaktadır. Buna göre, göç kararının verilmesinde en önemli etken, göç edilen yerler arasındaki mesafenin sağladığı olanaklar ve göç edilen yerde bulunacağı düşünülen faydalarla bu olanaklar arasındaki ilişkidir (Uslu Ak, 2021, s. 1754). Mesafe ile olanaklar arasındaki karşılaştırma, kişilerin göç kararı verip vermemesini sağlar. Bu bakımdan, göç edilmesi düşünülen yerler arasındaki mesafe ile başta iş ve barınma olmak üzere, göç edilecek yerde bulunması umulan olanaklarla, göç kararı verecek kişi sayısı arasında doğru orantı vardır (Akyıldız,

2016, s. 136; Ela Özcan, 2017, s. 190-191). Böylece, kuram, özellikle bazı merkezlerin diğerlerine kıyasla daha fazla göç almasının nedenlerinin açıklanmasında kullanışlı bir yöntem getirmiştir.

1933-35 yılları arasındaki ABD'nin Ohio eyaletindeki Cleveland kentindeki öğrenci hareketliliğine dair araştırmasının sonuçlarından yola çıkarak kuramı öneren ve aynı zamanda ona adını veren çalışmasında Stouffer (1940, s. 845-846), mekânsal mesafe etkenini yaklaşımının merkezine alarak, göç edildiğinde aşılacak mesafe, göç hareketiyle yerleşilecek yerdeki olanaklar ve bu olanakların miktarını ve çeşitliliğini, göç hareketinin başlangıcındaki bireysel kararı belirleyen üç temel etken olarak ele almaktadır. Böylece, uzak mesafelere göç hareketlerine, uzun mesafeye rağmen elde edilebilecek faydalar bakımından bir açıklama önermektedir. Buna göre, göçmenin, göç edeceği yere dair tercihini ve göç kararını belirleyen gerekçe olarak dayandığı çekici etkenler, mesafeyle karşılaştırmalı olarak, başta iş ve barınma olmak üzere, o yerde bulmayı beklediği fırsatlardır (Çağlayan, 2006, s. 77-78). Bu hâliyle, göç, göç edenle birlikte ev sahibinin fırsat beklentilerinin kesişmesiyle ortaya çıkmaktadır.

Önerildiği dönemin, ülkenin ve kentin koşullarıyla bağlı olan kuram, fırsatlar sınıflandırmasının başına özellikle istihdamı koyarak, göç üzerinde ekonomik olanlar dışındaki insanî etkenleri yeterince değerlendirmedeği yönünde eleştirilmiştir.

1.2.2.2. İtme-Çekme Kuramı

Everett Lee (1917-2007) başta olmak üzere, Ravenstein'in (1876, 1885, 1889), "göçün yasaları" adını verdiği ve sanayi devrimi sürecinde kırsal tarım ekonomisinin giderek yetersizleşen koşullarının neden olduğu itici ve gelişen kentin sunduğu ekonomik ve refah olanaklarının çekici etkilerine odaklanan kuramsal önermesini, günümüzdeki uluslararası göçe uyarlayan ve uluslararası göçü, az gelişmiş ülkelerin itici ve gelişmiş ülkelerin çekici koşulları arasındaki kıyasa dayalı bir göç tercihi olarak değerlendiren bazı yorumcular, bu ikileme odaklanan, "itme-çekme (push-pull)" olarak adlandırdıkları bir kuramsal yaklaşım geliştirmişlerdir.

İtme-çekme yaklaşımı, bir kavram olarak göçü, göç edilen yerle hedef arasında, göçmenin taleplerine göre olumlu ve olumsuz nitelikler açısından karşılaştırma etrafında açıklamaktadır. (Sirkeci ve Göktuna Yaylacı, 2019, s. 21).

Buna göre, insanlar, nüfusun yoğun olduğu yerlerden daha düşük nüfuslu, gelir düzeyinin düşük olduğu yerlerden daha yüksek, işsizliğin olduğu yerlerden iş olanaklarının, hak ve özgürlüklerin kısıtlı olduğu yerlerden daha geniş olduğu yerlere göç etme eğilimindedirler (Castles ve Miller, 2008, s. 31). Bu bağlamda, göçmen adayının göç etme kararı, göç veren ve alan yerlerde ya da ülkede, göçmenin algısına göre negatif-uzaklaştırıcı ve pozitif-cezbedici-davet eden etkenler tarafından belirlenir (Akyıldız, 2016, s. 140). Çıkış yerindeki pozitif etkenler kalmayı, negatif (itici) etkenlerse göç kararını teşvik ederken, varış yerindeki pozitif (çekici) etkenler göç etme, negatif etkenler ise etmeme yönünde karar vermeyi desteklemektedir (Ela Özcan, 2017, s. 192-193). Bu etkenlerin bir araya gelişinden doğan sonuç, bir bütün halinde göç kararının verilmesini ya da verilmemesini sağlar (Çağlayan, 2006, s. 73). Böylece, kişiler, yaşadıkları yerlerde var olduğunu düşündükleri olumsuzluk, yetersizlik ve sorunlardan kaçınma ve yaşadıkları yerlerde sahip olma şansına sahip olamayacaklarını düşündükleri olanaklara ulaşma amacıyla göç kararı verir ve göç ederler.

Daha önce de göçün itici ve çekici etkenleri üzerinde durulan çalışmaların varlığıyla birlikte, yaklaşımı modern bir kuram çerçevesine kavuşturan kurucu metin kabul edilen makalesinde Lee (1966, s. 48-50), göçü, iç ya da dış, gönüllü veya zorunlu olması, süresi ve mesafesi fark etmeksizin, bir yerden bir yere hareket etme eylemi olarak tanımlamakta, karar aşamasından göç etmeye kadarki süreci, yaşanmakta olan yerle, göç edilmesi düşünülen yerle, karşılaşılan engeller ve bireysel etkenler olmak üzere, dört ayrı kategori içinde almaktadır. Lee'ye göre (1966, s. 50), göçmenleri göç etmeye yönlendiren itici ve çekici etkenler, kişisel ve görecelidir. Örneğin, çocuklu bir aile açısından hedef bölgede ya da ülkedeki eğitim olanakları önemli bir ölçü iken, çocuğu olmayan kişiler içinse bir önem taşımamaktadır. Bu bakımdan, Lee (1966), itici ve çekici faktörlerin, göç edilen yerler bakımından çevresel ölçekte *makro*, kişiler bakımından bireysel ölçekte *mikro* etkenler olarak iki ayrı sınıflandırmanın içerisinde ele alınmasını ve her iki kategoride yer alan çok çeşitli etkenlerin, göç kararı üzerindeki etkilerinin incelenmesi gerektiğini önermektedir (Adıgüzel, 2020, s. 28).

1.2.2.3. Göç Sistemleri Kuramı

Uluslararası göçü, nüfus hareketlerinin işleyişi ile göçmenlerin kişisel ve toplumsal yapıları gibi yerleşik etkenlerin dışında, göç veren ve alan ülkeler arasındaki karşılaştırmadan kaynaklanan nedenler etrafında okuyan bir paradigmadan hareket eden Mabongunje ve Fawcett gibi araştırmacılar, “göç sistemleri” diye adlandırılan bir kuramsal önerme sunmuşlardır.

Göç sistemleri kuramı, uluslararası göç hareketlerinin, genellikle göç veren ve alan ülkeler arasında ilişkilere dayandığı önermesinden hareket eder. Buna göre, komşu olan ya da olmayan iki veya daha çok ülke arasındaki ilişkilerden kaynaklanan sürekli nüfus değişimi, süreklileşen bir göç zinciri ve zamanla yapılaşan bir göç sistemi oluşturur (Güllüpınar, 2012, s. 76-77). Bu bakımdan, göç sistemleri kuramı, uluslararası göçü belirli bir zamanda gerçekleşen bir insan hareketliliği değil, bir süreç olarak tanımlayarak, insanlardan çok ülkeler arasındaki bağlantılar üzerinde ele almaktadır (Trautner, 2003, s. 82-83). Bu bağlantılar, devletlerarası ilişkiler başta olmak üzere, toplumlar arası sosyal, tarihsel, kültürel ağlardan oluşabilir (Akyıldız, 2016, s. 149). Bu ağların merkezinde, genellikle bir ülkenin ya da ülkeler grubunun bulunduğu alıcı bölge ile göç hareketleri yoluyla bu bölgeye bağlı olan bir gönderici ülke ya da bölge bulunmaktadır (Ela Özcan, 2017, s. 201). Örneğin, Meksika’dan ABD’ye, Cezayir gibi Afrika sömürgelerinden Fransa’ya, Hindistan’dan ve diğer sömürgelerden İngiltere’ye, 1960’lardan itibaren başta Almanya olmak üzere Türkiye’den Avrupa’ya yönelen göç hareketleri, göçü bu bakışla inceleyen yaklaşımın argümanlarından birkaçı olarak sayılabilir (Çağlayan, 2006, s. 82-83). Sonuçta, göç sistemleri kuramına göre, göçün nedenleri ve biçimleri, göç veren ve alan taraflar arasında, göçten önce var olan bir başka ilişkinin koşulları tarafından hazırlanır ve biçimlendirilir (Adıgüzel, 2020, s. 33-35). Nihayet, göç sistemleri yaklaşımı, hem göç akışının amaçlarının ve göç edilen yerler arasındaki bütün bağlantıların incelenmesi anlamına gelmektedir (Castles ve Miller, 2008, s. 36).

Kuramın öncü metni kabul edilen, Afrika’da kırsaldan kente göçün etkenlerini inceleyen makalesinde Mabongunje (1970, s. 4, 16), göçü, yalnızca bireysel bir karardan ve bu bireysel kararı meydana getiren neden-sonuç ilişkilerinden ibaret bir hareket değil, birbirlerine bağımlı etkenlerden oluşan,

döngüsel ve karmaşık bir yapı şeklinde tanımlamakta, göçe yol açan bölgesel ve küresel etkenlerin de dikkate alınması gerektiğini ileri sürmektedir. Kuramın günümüzdeki anahatlarını çizen bir diğer kurucu metin olan makalesinde Fawcett de (1989, s. 671-680), göçü, kaynak ve hedef ülkeler arasında, devletlerarası ilişkiler, kültürel alışverişler, ailevî ve kişisel bağlantılar, göçmen kuruluşları faaliyetleri ile, bu bağlantılar üzerinde somut, düzenleyici ve ilişkisel bağlar olmak üzere üç değişik biçimde gerçekleşen sistematik bağlantılara dayalı kurumsal etkenler etrafında açıklamaktadır. Kuramın daha yakın metinlerinden olan ve yaklaşımı uluslararası göçe uyarlayan Kritze Zlotnik de (1992, s. 4), göç sistemini, iki ya da daha fazla mekân ve genellikle ulus-devletler arasında gerçekleşen dinamik bir süreç olarak tanımlamaktadırlar.

1.2.2.4. Dünya Sistemleri Kuramı

Kıtalararası coğrafya keşifleri sonrasında, kolonyalizmle ve modern emperyalizmle devam eden tarihsel süreç boyunca, kapitalizmin küresel yayılımı içerisinde ekonomik faaliyetlerin dağılımı ve kaynakların ülkeler arası bölüşümü ile bu etkenlerden kaynaklanan eşitsiz kalkınma düzeyleri de, uluslararası göç hareketlerinin modern nedenlerinden biri olmaktadır. Bu kapsamda, kapitalizmin küresel işleyişinden kaynaklanan nedenlerin, ulus aşırı nüfus hareketleri üstündeki etkilerini ve sonuçlarını gözetken sosyo-ekonomik bir paradigma etrafında görüş geliştiren bir göç kuramı, “Dünya Sistemleri” ya da “bağımlılık” kuramı olarak adlandırılmıştır.

Wallerstein’ın, Marksist politik ekonomik paradigmaya dayandırdığı dünya sistemleri yaklaşımı, uluslararası göç hareketlerini, kapitalizmin küresel işleyişi kapsamında gelişmiş ülkelerle geri kalmış ülkeler arasındaki hammadde, sermaye ve özellikle işgücü transferi bağlamında açıklar. Buna göre, uluslararası nüfus hareketlerini meydana getiren temel yapısal etken, küresel kapitalizmin merkezini oluşturan gelişmiş endüstriyel ülkelerin, gelişmemiş ülkelere ucuz işgücü talebidir (Miles ve Satzewich, 1990). Bu hâliyle, göç, esasen, kapitalist üretim biçiminin ve birikim sürecinin yayılcı doğası kapsamında, ucuz emeğin sermayenin kârlılığı amacıyla harekete geçirilmesidir (Toksöz, 2006, s. 19). Özetle, göç, geri kalmış

lkelerdeki işgücü kaynaklarının gelişmiş ülkeler yararına kullanılmasına yarayan kapitalist bir mekanizmadır.

Küresel sistemin çevresinde yer alan ülkelerdeki toprak, hammadde ve emek dünya pazarlarının denetimi altına girdikçe g akımları oluşmakta, bunların önemli bir bölümü yabancı ülkelere yönelmektedir (Abadan Unat, 2017, s. 15). Wallerstein’ın deyimiyle (1995, s. 134-135), kapitalizm, günümüzün ekonomik yapısını ve ona baēlı olarak da gleri belirleyen temel etkindir. Bu baēlamda, geçmişten günümüze gler, özellikle aēdař işgücü göçü hareketleri, evre ülkelerden merkeze ülkelere doēru gerçekleşmiştir (Zolberg, 1983, s. 9). evre ülkelerden edinilen hammadde, g yoluyla yine aynı kaynaklardan edinilen ucuz işgücü ile işlenerek düşük hammadde ve düşük emek maliyeti aynı anda elde edilebilmekte, böylece, i ve dış pazarlara sunulabilirlik açısından maliyet ve fiyat avantajı elde edilmektedir. Sonuçta, g, kapitalizmin doēasından kaynaklanan, coērafyalar ve sınıflar arası ekonomik eřitsizliēin kaçınılmaz bir sonucudur.

Ge dair açıklamalarını Dünya Sistemleri kuramı etrafında geliştiren teorik nergelerden biri olan “ikiye bölünmüş emek piyasası” yaklaşımına göre, uluslararası g, büyük ölçüde, gelişmiş ülkelerdeki işgücü talebine baēlı gerçekleşmektedir. Buna göre, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki sosyo-ekonomik refah düzeyi gereēince, emek piyasası, hem ücret düzeyi hem de iş talebi etkenleri bakımından ikiye blnmştir. cret düzeyi ve statüsü düşük sektörlerin işgücü ihtiyacı, geldikleri ülkeye göre daha kazançlı olduklarını düşündükleri için, oēunlukla göçmen emeēi ile karşılanmaktadır (Güllüpınar, 2012, s. 64-67). Bu yaklaşımın öncü isimlerinden Piore’ye göre (1979, s. 23-33), uluslararası göç hareketleri, g veren ülke­deki ekonomik koşulların itici etkilerinden çok, güç alan gelişmiş ülke­deki yapısal ve kaçınılmaz düşük ücretli işgücü ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Göçmen işgücüne ihtiyacı doēuran da, tam olarak bu tabakalaşmış meslekî yapı ve ekonomik örgütlenme biçimidir (Piore, 1979, s. 100). oēunlukla devletle vatandaşlık ilişkisinin doēası gereēi asgarî ücret gibi sosyal güvence hakları ve toplu sözleşme gibi sendikal haklar dolayısıyla ev sahibi ülke yurttaşlarının alıřtıēı birincil sektörlerde emek maliyeti yüksektir. Göçmenlerin ikincil sektörlerde yoēunlařmaları, bu haklardan yoksun oluşlarıdır (Adıēzel, 2020, s. 31).

1.2.2.5. Ulus-aşırı Göç ve Ulus-aşırı Toplumsal Alan Kuramı

Soğuk Savaş sonrasında, çift kutuplu dünya düzeninin ve dolayısıyla bloklar arası duvarların ortadan kalkışıyla başlayan, küresel hareketliliğin yeniden serbestleşmesini ifade eden küreselleşme süreciyle birlikte, uluslararası nüfus hareketleri de küresel ölçekte yaygınlaşmaya ve hatta yapılaşmaya başlamıştır. Sermayenin ve işgücünün küresel akışkanlığının giderek klasik ve geçici nüfus hareketlerinden öteye geçen ve bu yönüyle ulus-devletin geleneksel vatandaşlık hukukunun sınırlılıklarını aşan çok kültürlü kalıcı nüfus yerleşimleri ortaya çıkarması, göç bilimini ve kuramlarını da etkilemiştir. Bu kapsamda, doğduğu ülkeyi temelli terk ederek başka bir ülkenin vatandaşı haline gelme etkinliği, küreselleşme sürecine özgü göç hareketlerine ilişkin araştırmaların temel konusu haline gelmiştir.

Uluslararası göç kuramları içerisinde en güncel önermelerden biri olarak özellikle son yirmi yıldır ön plana çıkan ulus-aşırı göç ya da ulus-ötecilik yaklaşımı, nüfus hareketlerinden çok, özne olarak göçmeni temel almakta, bu kapsamda, inceleme alanı bakımından, göç edilen yerle varılan yer arasındaki nüfus hareketlerinden öteye geçerek, göçmenler arasındaki göç sonrası dayanışma ilişkilerine ve örgütlenmesine odaklanmaktadır (Akbaş, 2018, s. 335). Özellikle Anglo-Sakson ve Alman akademisinde gelişen *transnationalism* teriminin Türkçe'ye çevrilişi olarak kullanılan ulus-ötesi ya da ulus-aşırı göç kavramının (Özkul, 2018, s. 483), dayandırıldığı en temel argüman, uluslararası göçün göçmenlerin ülkelerinden ayrılmaları ile başlayıp hedef ülkeye yerleşmeleri ile biten bir süreçten ibaret olmadığı, göçmenlerin geldikleri ve yerleştikleri ülkelerde karşılaştıkları kişisel deneyimleri ile iki ülke arasındaki toplumsal, ekonomik, kültürel, kurumsal ve benzeri etkileşimlerini içeren, bu bakımdan göç hareketliliğinden sonra da devam eden, dinamik bir süreç olduğu, iki nokta arasındaki tek yönlü bir insan hareketliliği değil, iki nokta arasında karşılıklı gerçekleşen, çok çeşitli aktörlerin dâhil olduğu bir sürekliliği ifade ettiğidir (Şenay, 2010, s. 255). Buna göre, göçmenler, kimliklerini tek göç veren ya da alan tek ülkeye bağlı olmaksızın geliştirebilmekte, böylece, ulus-ötesi bu pratikleri sayesinde, aynı anda iki toplumun da bir parçası olarak, göç edilen ülkede oluşturdukları topluluklar da ulus-ötesi toplulukları oluşturmaktadırlar (Karaçay, 2018, s. 412). Nitekim güncel araştırmalarda sunulan bulgular, bu toplulukların, geldikleri ve yerleştikleri ülkeler arasında köprü kurma işlevi

yüklendiklerini, ulus-aşırı göçmenlerin anavatanlarıyla bağlarının, göç ettikleri ülkedeki katılımlarının birbirlerini dışlayan süreçler olmadığını ortaya koymaktadır (Toksöz, 2006, s. 40). Ulus-ötesi ya da ulus-aşırı toplulukların, kimlik meselesine getirdiği değişiklik, burada ortaya çıkmaktadır. Ulus-ötesi toplulukların ortaya çıkardığı önemli sonuçlardan biri, klasik ulus-devlet yapısının türdeş ulusal toplum kurgusunu sona erdirmekte oluşudur. Ulus-aşırı göçe muhatap olan ülke sayısının giderek artmasıyla, ulusu ve ulus-devleti sürdürmenin olasılığı giderek azalmaktadır. Özetle, ulus-ötesi göç, devletle toplumun sınırlarının farklılaşmaya başladığı, sınır aşan nüfus hareketlerinin ulus-devletin sınırları ile bağlı olmaktan çıktığı bir gelişmedir. Dünya, sayıları giderek çoğalan kozmopolit kimliklerle, ulus-ötesi kimlikleri barındıran kentlerden oluşmaktadır. Küreselleşme çağında, Berlin, Alman olduğu kadar Türk, Paris, Fransız olduğu kadar Arap, Londra İngiliz olduğu kadar Hintli ve Karayipli bir kenttir (Özbek, 2018, s. 120). Nitekim İngiltere, İskandinavya ve Almanya'daki emeklilerin bir kısmının İtalya'nın Toskana bölgesine, İspanya'da Costa Del Sol kıyılarına ve Yunan adalarına yerleşmeleri, yaşlı Japon ve Korelilerin Avustralya ve Yeni Zelanda'yı tercih etmeleri, ulus-ötesi topluluklara birer örnektir. Türkiye'de de, yılın en az yarısını geçirmek üzere üzere, sadece Alanya'da 7000'i aşkın Alman, 3000'e yakın Hollandalı ve 1500 İrlandalı'nın yaşamakta olduğunu gösteren veriler örneğinde, Didim, Kaş, Bodrum gibi Ege ve Akdeniz sahil beldelerine yerleşenlerden oluşan ve sayısı giderek artan Avrupalı kolonileri (Abadan Unat, 2017, s. 48, 366), ulus-ötesi toplulukların Türkiye'de gözlenebilir vakaları olarak gösterilebilir. Ulus-aşırı girişimcilik, siyasal örgütlenmeler ve evlilikler de, ulus-ötesi toplumsal alanlara örneklerden birkaçı olarak zikredilebilir (Abadan Unat, 2017, s. 47).

Ulus-ötesi ya da ulus-aşırı göç kuramları, esasen, küreselleşmenin getirilerinden biri olan iletişim ve ulaşım teknolojisindeki gelişimin, göçmenlerin geldikleri ülkelerle iletişimlerini korumasını ve sürdürmesini kolaylaştırmasına bağlı olarak son yıllarda dikkat çekmeye başlayan (Castles ve Miller, 2008, s. 40) “ulus ötesi sosyal alanlar (transnational social spaces)” kavramı, bu alandaki çalışmalarla 2000'li yıllarda kullanılmaya başlamış (Özkul, 2018, s. 491) iseler de, göçmenlerin iki ülkede de aynı anda etkin olabileceklerini, bu durumun göç edilen ülkeye uyumları konusunda herhangi bir sorun oluşturmayacağını ileri süren öncü metinler,

1990’lardan itibaren yayınlanmışlardır. Örneğin, yaklaşımın ilk metinlerinden biri kabul edilen ve “ulusötecilik-ulus-öte alanlar” kavramını ilk kez ortaya atan (Abadan Unat, 2017, s. 46) Basch ve diğerleri (1994, s. 8) tarafından, ulus-ötesicilik, “göçmenlerin köken ve yerleştikleri toplumları birbirine bağlayan, çok katmanlı toplumsal ilişkileri şekillendiren ve sürdüren süreçler” olarak tanımlanmış; bu süreçler, birçok göçmenin coğrafi, kültürel ve politik sınırları aşan sosyal alanlar inşa ettiğini vurgulamak için kullanılmıştır. Portes ve diğerleri ise (1999, s. 219), ulus-ötesi toplumsal alanların son yıllarda giderek artışı ve çeşitlenişini, küreselleşmenin uluslararası göçe kazandırdığı yeni boyutlarla ilişkilendirmekte, geçmişteki göç hareketleri ile ulus-ötesi göç arasındaki temel ayrımı, göç veren ve alan ülkeler arasında işlemeye devam eden çift taraflı etkileşim olarak belirlemektedirler. Glick-Schiller ve Basch da (1995), ulus-aşırı toplumsal alan terimini, geçici ya da kalıcı biçimde kendi ülkesi dışında yaşayan ulus-aşırı göçmenlerin, geldikleri ülke ile göç ettikleri ülke arasında kurup devam ettirdikleri çeşitli temasla dolayısıyla, tek bir ulus-devlette değil, iki veya daha fazla ülkede aynı anda var olmaları durumu olarak tarif etmektedir.

Ulus-öteci ya da ulus-aşırı göç kuramının güncel ve önemli metinlerinden biri, Faist’in (2003a) “devlet-aşırı toplumsal alanlar (transnational social spaces)” kavramıyla sunduğu kuramsal önermesidir. Faist’e göre (2003a, s. 19), devlet-aşırı toplumsal alanlar, insanlar, ağlar, topluluklar ve örgütlenmeler arasında ülke sınırlarını aşan çok mekânlı bağlardır. Bu çerçevede, Faist (2003a, s. 46), yurttaşı oldukları ülkeden başka bir yerde yerleşmiş olan göçmenlerin, küreselleşmenin çeşitli etkileri altında, kimlik ve özellikle dil bakımından tek bir devlete ait olamama, giderek köken ve hedef ülke kimlikleri ve dilleri arasında kaynaşma hallerini, göçmen kimliğinin devlet-aşırı hale gelmesi olarak tanımlamaktadır. Faist’e göre (2003, s. 46), göçmen kimliğinin devlet-aşırı hâle gelişinin en belirgin görünümlerinden biri, kişilerin özellikle dil ve kimlik bakımlarından ulus gibi tek bir topluluğa tam anlamıyla ait olmadıkları, giderek yoğunlaşan kültürler arası trafik içerisinde kimliklerin, kültürlerin birbirlerine karışması olarak tanımlanabilecek (Tomlinson, 2004, s. 195) “melez kimlik” olgusudur.

Faist (2003a, s. 22-23, 27), devlet-aşırı toplumsal alanların, iki ve daha çok ülkeyi aynı anda ilgilendiren hemşehrilik, etnik ve dinsel temelli cemaatler ve

diaspora gibi göçmen topluluklar gibi yapılar aracılığıyla oluşturulduklarını, bu bakımdan, devlet-aşırı toplumsal alan kavramının, giderek yoğunlaşan sınır aşan işlemlerin ve bunların kişilerle ticaret açısından sonuçlarının analizini sağlaması bakımından, özellikle devlet-aşırı ilişkilerin hem evrensel, hem de sistemik boyutlarını açıklamada elverişli olduğunu ileri sürmektedir.

1.2.2.6. Göçmen İlişki Ağları (Migration Networks) Kuramı

Uluslararası göçe dair özellikle son yirmi yıldır öne çıkan ağ kuramı, göçmenler arasındaki dayanışma ağlarına odaklanmakta ve göçmenler arasındaki sosyo-ekonomik örgütlenmenin etkenlerini ve biçimlerini ortaya koymaktadır. Bu yönü ile, kuram, iç göçlerden çok ulus-aşırı (transnational) göç hareketlerini açıklamada elverişlidir (Abadan Unat, 2017, s. 69). Göçü, sosyal ağlar üzerinden, yani toplumsal ilişkiler içinde gelişen bir süreç olarak ele almak, göçle ilgili makro etkenleri olduğu kadar mikro etkenleri de dikkate almayı kolaylaştırır (Gold, 2005, s. 259). Bu yönüyle, göçmen ilişki ağları kuramını öncüllerinden ayıran temel farkı, göç mekânlarından önce, göçmenin ekonomik, toplumsal, kültürel ve duygusal niteliklerinin göç hareketi üstündeki etkilerine odaklanmasıdır. Örneğin, itme-çekme yaklaşımı ile karşılaştırıldığında, göç veren ve alan ülkelerin koşullarının göç üzerindeki etkilerinin dışsal sınırlılığından farklı olarak, göçmenin dünyasındaki ve yaşamındaki ekonomik, psikolojik, kültürel, toplumsal ve benzeri kişisel etkenlerin göçü motive edici rolünün de dikkate alınabilmesini sağlayışı, dünya sistemleri yaklaşımı ile karşılaştırıldığında da, göçü, göç alan ülkeye yerleşimle tamamlanmış bir nüfus hareketi olarak değil, göç edilen ülkedeki göçmen topluluğunun kendi içerisinde, göç veren ülkedeki çevreyle ve ev sahibi toplumla ilişkilerde devam eden bir süreç olarak ele alışı bakımından da, göçün sürekliliğine nüfuz edişi, Göçmen İlişki Ağları Kuramı'nı, göçe ilişkin kuramsal literatür birikiminde ayrıksı ve güncel kılan temel nitelikleri olarak sayılabilir.

Göçmen ilişki ağları ya da sosyal ağlar kuramı, göçmenler arasındaki dayanışma örüntülerine odaklanır (Akbaş, 2018, s. 335) ve göçü ortaya çıkaran nedenlerden çok, göçü sürekli kılan etkenleri ve göçün birbirine bağladığı mekân ve insanlar arasındaki etkileşimi ve paylaşımı ele alır (İhlamur-Öner, 2018a, s. 311). Bu çerçevede, göçmen ilişki ağları kuramının temelini, göçmenlerin yerleştikleri

lkelerde, g alan ülke ile güç veren ülke arasında kurdukları sosyal ağların varlığı ve bu ağların göç hareketleri üstündeki etkileri oluşturur (ağlayan, 2006, s. 85). Buna göre, g kararı vermede en belirleyici etken, gelir değil, g edilecek ülkede mevcut ilişki ağlarının varlığı ve düzeyidir. Gmene, g sürecinde ve sonrasında ihtiyaç duyacağı destekleri sağlayacak sosyal ilişki ağları, g kararı sürecinde, ülke ve mek tercihi üstünde etkili olmaktadır (Tamer, 2020, s. 279).

Kuramın nc metinlerinden birini sunan Gurak ve Caces (1992, s. 150), göç eden nüfus içerisinde akrabalık bağları, arkadaşlık, topluluk içi dayanışma gibi ilişkilerin, göçmen nüfusun g alan ülke içerisinde bir toplumsal yapı üretmesini sağladığını ifade etmektedirler. Buna göre, önceden göç etmiş olanlarla iletişimin, g kararının verilmesinde belirleyici etkisi vardır. Nitekim uluslararası göç hareketleri de dâhil olmak üzere, göçmenlerin, daha g edilecek yeri tercih aşamasında, kendilerine benzeyen insanların yerleşik oldukları yerleri nceledikleri bilinmektedir. G edilmeden önce, önceden göç etmiş olanlarla iletişim kurulması, kimin, nereye g edeceğinin belirlenmesini sağlaması bakımından seçici (selective), g edildikten sonra da g edilen yere uyum sağlanması açısından uyumlaştırıcı (adaptive) sonuçlar doğurmaktadır (Gurak ve Caces, 1992, s. 150-153). Gurak ve Caces'e göre (1992, s. 151-153), göçmen ilişki ağlarının, sadece hedef ülkedeki göçmen topluluğu içinde kalmayıp, köken ülkeyi de önemli düzeyde etkileyen önemli bir işlevi de, göçmenlerin, ülkeleri ile devam eden bağları üstünden köken ülkede kalan yakınlarına hedef ülke hakkında bilgi vererek yeni göçmen adaylarının belirlenmesinde oynadığı roldür. Böylece, g edilen ülkedeki göçmen grupları içerisinde gelişen ilişki ağları, zamanla g veren ülkelerin toplumsal katmanları için de yayılma gösterirler (Gurak ve Cases, 1992, s. 151-153).

Massey ve diğerleri (1993, s. 24-32, 445, 448-449, 454), göçmenlerin, insanın sosyal doğası gereği, geldikleri ülkelerde sahip oldukları akrabalık ve dostluk bağlarını vardıkları ülkelere de taşımalarıyla meydana gelen, böylece, hedef ülkeye daha önce göç etmiş olanlarla yeni göçmenleri ve henüz gmemiş olup g kararı verme srecindekileri birbirlerine bağlayan, kişiler arası ilişkiler olarak tanımladıkları göçmen ağlarını, klasik yaklaşımlarda olduğu gibi gn nedenleri ve sonuçları bağlamından farklı olarak, g hareketlerinin sürekliliğini sağlayan değişkenler bakımından incelemekte, bu kapsamda, genellikle g edilen ülkedeki

yaşam giderlerinin ve risklerinin azaltılması işlevi üzerinden getirileri etrafında işlemektedirler. Buna göre, göçmen ağları kuramı, tipik olarak belirli yerleri ve bölgeleri birbirine bağlayan göçün gerçek, kalıplaşmış ve coğrafi olarak kümelenmiş morfolojisini açıklamak için bir araç sağlar (Massey vd., 1998).

Sosyal ilişki ağlarının göç akımları ve politikaları üstündeki etkilerini inceleyen Crisp (1999, s. 6-7), göçmenler arasındaki ilişki ağlarının, sadece göçmenler arasındaki iletişimi ve dayanışmayı sağlamakla kalmayıp, daha fazla işleve sahip olduğuna işaret etmektedir. Buna göre, göçmen ilişki ağları, öncelikle, göçe karar verilen ülkeye nasıl ulaşılacağı, nasıl girileceği ve orada nerede kalınacağı gibi konularda bilgi sunar. Göç sonrasında, göçmenler arası dayanışma bağları, göç edilen ülkede temel ihtiyaçların giderilmesinde ve böylece yaşam maliyetlerinin indirgenmesinde ve ihtiyaç duyulan finansmanın edinilmesinde önemli rol oynar. Nihayet, göç edilen ülkedeki yeni yaşama uyum sağlanmasında belirleyici destekler ve olanaklar sağlar.

Garip ve Asad (2015, s. 1-2, 4), göçmen ilişki ağlarının, göçmen uyumuyla birlikte, özellikle göç akışının devamlılığı üzerindeki etkilerini vurgulamaktadırlar. Buna göre, ulus-aşırı göçmen ilişki ağları, hem başlangıçtaki göç kararını hem de hedefteki adaptasyonlarını etkilemesi bakımından, göç veren ülkeden göç alan ülkeye nüfus hareketlerinin yönünü, büyüklüğünü ve hedef ülkedeki uyum süreçleri ile düzeyini belirlemekte, böylece, göçmenlerin toplumsal, politik ve ekonomik uyumlarının sonuçlarını anlamak için bakış açısı sağlayarak, göçmenlerin geldikleri ülkeyle süregelen ilişkilerini dikkate almayan, yalnızca ev sahibi ülkeye odaklanan önceki göçmen uyum modellerine karşı bir düzeltme önerir.

Bartram (2017, s. 207-208), göçmen ilişki ağlarını, göçmenlerin göç ettikleri yerdeki riskleri azaltma arayışı ve bu amaçla, kendilerine yardımcı olabileceklerini düşündükleri kişi ve kuruluşların bulunduğu yerleri tercih etmeleri olarak açıklamaktadır. Haug da (2008, s. 588), benzer biçimde, göçmen ilişki ağlarını, henüz göç etmemiş göçmen adaylarla hedef ülkeye daha önce yerleşmiş olan topluluklar arasında, deneyim ve bilgi paylaşımına yönelik yarar üretme faaliyeti olarak tarif etmektedir. Brown ve Bean'e göre de (2005, s. 358), ağ kuramı, göç etme

kararı veren kişilerin, daha önce göç etmiş bireylerle ve ailelerle bağlantılarının, göç öncesinde ve sonrasında nasıl etkili olduğunun açıklanmaya çalışılmasıdır.

1.2.3. Göçmen İlişki Ağları

Göçmen ilişki ağları, kavramsal anlamıyla, göçmenlerin göç ettikleri yerde, terk ettikleri yerle ilgili ortak özellikleri etrafında oluşturdukları iletişim ağlarını tanımlamaktadır. Bir başka deyişle, göçmen ilişki ağları, yeni göçmenlerin yeni yerleştikleri ülkelerde, ya da henüz göç etmemiş olanların, yerleşmeyi düşündükleri ülkelerdeki eski göçmenlerle bağlantılarını ifade etmektedir (Ela Özcan, 2017, s. 202).

Göç etmeye dair ortak deneyim ile kimlik ve kültürel değerleri koruma gereksinimi, göçmenler arasında dayanışma ihtiyacı üretir. Bu gereksinimden doğan göçmen dayanışma ağları, göç edilen ülkenin dili, kültürü, gelenekleri, emek piyasası ve vatandaşlık rejimi hakkındaki ön bilgi sınırlılığına karşı, göç öncesinde, göç süresince ve göç edilen topluma entegrasyon aşamasında göçmenin barınma ve iş gibi ihtiyaçlarını karşılamasını sağlarken, yeni bağlama alışmayı ve uyumu kolaylaştırıcı hizmetler sunarak, göçmenlerin yerleştikleri ülkelerde var olma, bir konum ve sosyal statü edinme çabalarında yaşamsal rol oynar (İhlamur-Öner, 2018a, s. 311-313). Bu bakımdan, göçmen ilişkileri ağları, göçmenlerin sağlıklı bir uyum süreci yaşamalarına olanak sağlayacak bir yol gösterici niteliğindedir (Görgün, 2017, s. 1324). Bu yönüyle, göçmen ağları, göç için tercihte bulunacak birey veya gruplar açısından önemli bir model oluşturur (Görgün, 2017, s. 1325).

Göçmen ilişki ağları, göçmenleri, göçmen olmayanları ve eski göçmenleri akrabalık, dostluk ve ortak köken ağlarında birbirine bağlayan kişilerarası bağlar dizisi olarak tanımlanabilir (King, 2012, s. 21). Bu bağlar, göçmenlerin ayrıldıkları ülkeleri ile göç ettikleri yeni ülkelerdeki göçmenler arasında ortak köken, aile, akrabalık, arkadaşlık ve diğer topluluk bağlarından oluşan kişisel ilişkileri içerir (Boyd, 1989, s. 639, 661; Abadan Unat, 2017, s. 64). Aileye veya ortak kökene dayalı bu ilişkiler, barınma, iş bulma ve yasal işlemlerin gerçekleştirilmesine yardımcı olur, kişisel sorunlara yönelik destek sağlar. Sosyal ağlar, göçmenler ve aileleri açısından göç sürecinin güvenli ve daha denetim altında gerçekleşmesi olanağı verir (Güllüpnar, 2012, s. 73). Göçmen topluluğunun oluşum süreci,

göçmenlerin sınırlı ve genellikle kısıtlı bilgileri itibarıyla ev sahibi toplum, işverenler ve devlet karşısındaki güç yoksunluklarından kaynaklanan zorluklarla, kendi sosyal ve kültürel sermayeleri ile başa çıkmaları olanağını sağlar (Castles ve Miller, 2008, s. 33). Böylece, hemşehrilik ve akrabalık ilişkileri, göç edilen ülkede yeniden toplumsallaşmanın neden olduğu gerilimi azaltıp, yakınlarının bulunduğu yerlerde yerleşerek bu tür bir sosyal desteğe sahip olabilen kişilerde, kültürleşme stresinin daha az yaşanmasını sağlar (Kümbetoğlu, 1996, s. 274).

Uluslararası göç hareketlerine katılan kişiler, ülke dışında akrabaları, yakınları, hemşerileri olması durumunda, göç etme kararını daha kolay alırlar (Abadan Unat, 2017, s. 64, 69). Böylece, bu ağlar sayesinde yeni göçler gerçekleşir. Bu ağ, zamanla örgütlenir ve kendini yeniden üretir (Adıgüzel, 2020, s. 31). Bir başka deyişle, göçmen ilişki ağları, uluslararası göçü hızlandıran ve yaygınlaştıran bir işleyiş üretir ve bu ağlar sayesinde yeni göç dalgaları, zincirleme göçler gerçekleşir. Bu bağlamda, göç veren ülkeden hedef ülkeye daha önce göç etmiş olanların, hazırladıkları ortam ve dayanışma ilişkileri ile, kendilerinden sonra göç kararı verecek olanları olumlu yönde etkilemeleri ve onları göçe teşvik edecek olanaklar hazırlamaları, göçmenler arasında bir tür ilişki ve dayanışma ağı üretir. Öncü göçmenler, deneyimlerini kullanarak, ayrıldıkları memleketleri ile göç ettikleri yeni mekânı birbirlerine bağlayan bir ağ oluştururlar. Öncü göçmenler, kendilerinden sonra göç edecek olanlara göç süreci boyunca izlemeleri gereken yol konusunda ön bilgi sağlarlar. Göç etmek isteyen kişiler, önceden göç etmiş bu kişilerle ilişki kurarak gerekli bilgilere ulaşır ve böylece göç sürecindeki sorunları daha kolay çözerler (Adıgüzel, 2020, s. 33, 190-192).

Göçmen dayanışma ağları, göç etme kararının alınması, göç hareketlerinin oluşumu ve gelişimi, ulus-ötesi ağların üretimi, göçmenlerin yerleşimi ve entegrasyonu olmak üzere dört aşamada gerçekleşir (Hagan, 1998, s. 55). Karar aşamasında, daha göç edenlerle göç etme kararı vermek üzere olanlar arasındaki iletişim ve ilişki ağları, göç hareketiyle ilgili maliyetleri düşüren ve beklentileri artıran bilgiler sağlar (Taylor, 1986). Bu süreçte, göçmen ilişki ağları, göç edilen ülkedeki potansiyel göçmenlerle hedef ülkedeki göçmenleri birbirlerine bağlayarak, göçü olanaklı hâle getirmek için ihtiyaç olan bağlantı türlerini sağlarlar. Bu bağlantılar, potansiyel göçmenleri, onları istihdam etmek isteyen ve onların köken

topluluklara katılımını sağlayacak olan kurum ve kuruluşlarla ilişkilendirir (Bartram vd., 2017, s. 208). İkinci aşamada, göç etme sürecinde, dayanışma ağları, göç edilen ülkenin dili, gelenekleri, emek piyasası ve vatandaşlık rejimi gibi konularda bilgi ve deneyim aktarımı, yeni ülkede var olma ve sosyal konum edinme gibi alanlarda, yeni göçmenler açısından kilit role sahiptir (Portes ve Sensenbrenner, 1993, s. 1322). Bu bağlamda, göçmen ilişki ağları, insanların gerek duyduklarında iş bulmak, yardım almak gibi konularda başvurabilecekleri sosyal sermaye anlamına gelir (Abadan Unat, 2017, s. 64). Bu sosyal sermaye bağlantıları da, daha önce göç etmiş olanlarla göç etme aşamasında olanlar arasında göç sürecini devam ettiren bir zincir etkisi üretir (Şenol Sert, 2018, s. 40). Bu yönü ile de, göçmen ilişki ağları, göç veren ülke topluluğunu daha fazla temsil eder (Abadan Unat, 2017, s. 65).

Diğer taraftan, göçmen ağları, köken ülkeden hedef ülkeye göç akışını sağlayan bir kanal olurken, bir yandan da köken ülkeye geri göçü besleyen bir etken de olabilmektedir. Böylece, göçmen ağları, göç sisteminin üç temel ögesi olan köken ülkeden hedef ülkeye göç akışı, hedef ülkedeki göçmen kitlesi ve hedef ülkeden köken ülkeye geri dönüş süreçlerini bir araya getirmektedir (Rieple, 2003, s. 84-85). Bu yönüyle, göçmen ilişki ağları, göç sürecinde bireylerle kurumsal yapılar arasında aracılık yapmak, göç veren ve alan ülkeleri birbirlerine bağlamak, böylece göçün asıl itici etkenine ve göçün sürekliliğine açıklama getirmek bakımından, göçün sistematik analizinin merkezî bileşenidir (Boyd, 1989, s. 661).

Göçmen ilişki ağlarının kuruluş, katılım ve kullanılış biçimleri ve yaygınlıkları, ülkelere, kültürlere ve kuşaklara göre farklılıklar gösterebilir. Örneğin, Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli topluluk içerisinde yaygın ilişki ağları etnik kimlik, dinsel inanç ve yöresel köken gibi kültürel odaklı yollarla gerçekleşirken, İsveç’te ise, göçmen topluluğunun eğilimiyle birlikte ülkenin egemen niteliğine bağlı olarak da, politik karakterlidir. Diğer yandan, kuşak farkının, göçmen ilişki ağlarının kullanım düzeyini etkilediği yönünde bulgular vardır. Buna göre, göç edilen ülkede doğan kuşaklar ilerledikçe, köken ülkeye dayalı ilişkiler de zayıflamakta, göç öncesine uzanan ortak değerlere dayalı ilişkiler, yerlerini göç edilen ülkeye ve ev sahibi topluma değerlere uyumlu ilişkilere bırakmaktadır. İlk göçmen kuşaklarının, göç veren ülkeden taşıdıkları, kimlik, inanç, gelenek gibi kültürel değerlerin, ilerleyen kuşaklar üstündeki etkileri azalmaktadır. Örneğin, ilk göçmen kuşakları,

evlilik bağı kurmada kendi içlerinde kapalı kalmaya özellikle özen gösterirken, sonraki kuşaklarda ev sahibi topluluk üyesi bireylerle evliliklerin görece arttığı gözlemlenmektedir.

1.2.4. Göçmen İlişki Ağları Literatürü

1.2.4.1. Dünyada Göçmen İlişki Ağları Literatürü

Göçmen ilişki ağlarının uluslararası göç üstündeki etkilerini inceleyen çok sayıda alan araştırması, göçmen topluluğunun geldikleri ülke ile devam eden ilişkilerinin, iki ülke arasındaki göç hareketliliğinin sürekli hale gelişi ve giderek yapısal bir ilişki hâlini alışındaki işlevini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, göç etmiş olanların henüz göç etmemiş olanlara aktardıkları bilgi ve deneyimlerin göç kararı verme sürecindeki destekleyici rolüyle birlikte, göçmen topluluğu içerisindeki grup içi dayanışma davranışının da, göçü teşvik edici bir işlev gösterdiği, saha örnekleriyle doğrulanmaktadır.

Göçmen ilişki ağları literatürünün en erken örneklerinden biri olan ve konuyu Hindistan’da zincirleme göç deneyimi örneğinde ele alan çalışmada, Banerjee (1983), Delhi’ye gelen göçmenlerin ezici bir çoğunluğunun, özellikle ev ve iş bulma ile bilgi aktarımı yoluyla akrabaları ya da köylüleri tarafından desteklendiklerini, göç hareketlerinin zincirleme bir süreklilik kazanmasında bu destek işlevinin belirleyici rol oynadığını kaydetmiş, böylece, göçmen ilişki ağlarının, göçün sürekliliğini sağlayan işlevini gösteren ve doğrulayan erken dönem verilerinden birini sunmuştur.

Literatürün erken örneklerinden bir başkasında, Nagurney ve diğerleri (1992), göçün sosyo-ekonomik temelleri bağlamında, göçmen ilişki ağları ile sosyo-ekonomik denge, eşitsizlik ve ayrışma arasındaki bağıntılara dair bir model önermişlerdir. Buna göre, göçmen ilişki ağlarını harekete geçiren temel etkenlerden biri, ekonomik gerekçelerle az gelişmiş ülkelere göç etmiş bireylerin sağladıkları bilginin ve örneğin, az gelişmiş ülkelerde yaşayanlar için sosyo-ekonomik sorunlardan kurtulma arzusuyla ilgisi bakımından, göç kararı alınmasında ve göç edilmesinde motive edici unsur oluşudur. Bu bakımdan, çalışma, göçmen ilişki ağlarının dünya sistemleri analizi metodu ışığında ele alındığı kuramsal yaklaşımın örneklerinden biri olarak sınıflandırılabilir.

Küreselleşme ile göçmen ilişki ağları arasındaki ekonomik bağlantıları inceleyen çalışmasında Light (2000), 1970'lere kadar enformel sektörlerdeki istihdamın özellikle üçüncü dünya ülkelerinin büyük kentlerinde yoğunlaşmış olmasına karşın, özellikle 1973'ten itibaren gelişmiş ülkelerin büyük kentlerdeki enformel istihdam yoğunlaşmasının nedenini, bu ülkelerdeki ucuz-niteliksiz işgücü ihtiyacının, geri kalmış yarıküreden gelen göçmen emeğine dayandırılmış olmasında aramaktadır. Buna göre, göçmen ilişki ağları, gelişmiş yarıkürede üretim maliyeti avantajı üreten ucuz işgücü ihtiyacına karşılık göçmen emeği arzının sürekliliğini sağlayan bir kaynak oluşu itibarıyla, sermayenin büyümesini ve küresel pazara ulaşmasını olumlu etkileyen bir ekonomik işleve sahiptir. Bu yönüyle, Light'ın (2000) çalışması, dünya sistemleri analizinin uluslararası göçe uyarlandığı bir metin olarak değerlendirilebilir.

Yine erken dönem metinlerinden biri olan ve Filipinler'den diğer Uzakdoğu ülkeleriyle ABD'ye emek göçünü işlediği çalışmasında, Lindquist (1993), göçlerin köken ülkedeki ekonomik nedenlerden ya da devlet politikalarından kaynaklandığını, ancak göç hareketlerinin gerçek akışının bireyler arası ilişkilerle başladığı ve biçimlendiği saptamasında bulunmaktadır. Buna göre, Filipin dışına emek temelli uluslararası göç hareketlerinin itici nedeni, ilk kertede ülkedeki ekonomik durum ve politik koşullar iken, çekici nedenleri ise, çoğunlukla, göç etmiş kişilerin, henüz göç etmemiş olanlara, ülke dışındaki yaşam tarzlarına ve ekonomik olanaklara ilişkin bilgi aktarımları olmaktadır. Böylece, ekonomik ve politik koşullar, göçü doğuran etkiler üretirken, göçmen ilişki ağları ise, göçü süreklileştiren etkisiyle, süreci tamamlamaktadır. Bu bakımdan, çalışma, göçmen ilişki ağları ile göçün süreklileşmesi arasında doğrudan bağıntı olduğu önermesini doğrulayan bir veri seti ve yaklaşım sunmaktadır.

Bauer ve diğerleri (2000), Meksikalı göçmenlerin, Meksika'da kökenlendikleri köyleriyle ABD'deki yerleşim yeri tercihleri arasındaki ilişkiye dair gerçekleştirdikleri araştırmada, köken ortaklıklarına dayalı göçmen ağlarının, göç faaliyetini olumlu yönde belirlediğini bulgulamışlardır. Çalışmanın bulgularına göre, Meksika'dan ABD'ye giden göçmenler, yerleşmek ve çalışmak için, öncelikle, ortak kökene veya yerel hemşehrlik bağına sahip Meksikalı bireylerin bulundukları yerleri tercih etmektedirler. Bu hâliyle, çalışmanın ortaya koyduğu bakış açısı ve sonuçlar,

göç hareketlerinin kolektif neden ve sonuçlarından önce, göçmenin bireysel özneliliğini ve taleplerini temel alan yaklaşımı bakımından, göçmen ilişki ağlarının köken ve hedef ülkeler arasında gelişen ulus-aşırı toplumsal alanların oluşumundaki kurucu işlevini işaret etmektedir. Bu yönüyle, çalışma, klasik yaklaşımın öngördüğünden farklı olarak, dışsal itici ve çekici faktörlerle birlikte, karar süreci üzerinden göçmen adayının bireysel gündeminin, psikolojik durumunun ve toplumsal ilişkilerinin de göç hareketliliğini başlatan ve sürdüren temel etken olduğunu örnekleyen bulguları, göçmen ilişki ağları kuramının bu konudaki yaklaşımına uygun düşmektedir.

Padilla (2006), Portekiz'deki Brezilya kökenli göçmenleri örneğinde göçmen ilişki ağlarının yabancı ülkede ev, iş ve destek bulma sürecindeki etkilerini ve bu ağların kullanımında etnisitenin rolü ile cinsiyetler arası farklılıkları araştırdığı çalışmasında, görüşülen kişilerin % 50 civarında bir kısmının genellikle Brezilyalı göçmenlerin birbirlerine yardımcı olduklarını, örneğin, çoğunluğun Brezilyalı arkadaşlarının veya akrabalarının ya da Portekiz'de tanıştıkları Brezilyalıların referansları yoluyla iş bulabildiklerini söylediğini aktarmaktadır. Bu bağlamda, çalışma, göçmen ilişki ağlarının grup içi dayanışma bağları üzerinden inşasına dair, Türkiye'den İsveç'e yönelik göç hareketliliğinde özellikle darbe dönemlerinde politik mülteci grupları içerisinde gözlenen örgüt içi dayanışma ilişkilerinin göçü başlatan ve sürdüren etkene dönüşümüyle benzeşen sonuçlar sunmaktadır.

Herman (2006), İspanya'da Fas ve Senegal, İtalya'da Mısır ve Gana, Hollanda'da Fas, Gana, Senegal, Cezayir ve Türkiye kökenli göçmenler üzerinde yaptığı araştırmada, aile içi ekonomik ilişkilerin, göç hareketliliği üstündeki etkilerini incelemekte, aile veya grup içi finansal sermaye ilişkilerinin, aynı zamanda grup içi sosyal sermaye üretimi anlamına geldiği sonucuna varmaktadır. Buna göre, göçmen ilişki ağlarının önemli bir kurucu unsuru ve yürütücü işlevi, etno-kültürel ortaklıklara ve grup içi dayanışma davranışına dayalı sosyal sermaye, göçmen ilişki ağları üzerinden, ekonomik faaliyetlerde ihtiyaç duyulan finansal kaynağı ve iş olanaklarını sağlayan bir niteliğe evrilmektedir. Böylece, Avrupa'daki helâl gıda sektörünün, en iyi örneklerinden biri olduğu, göç edilen ülkede, gruba özgü bir toplumsal yapının inşasındaki ekonomik zemini oluşturmaktadır. Bu da, sosyal sermayenin, göçmen grup içi kültürel ve ekonomik dayanışma davranışı üzerinden göç hareketini sürdüren

ve giderek zincirleştiren temel etken oluşuna dair bir örneklem olmakta, bu yönüyle, Tez'in sonraki bölümlerinde ve alan araştırmasında Türkiye'den İsveç'e göç kapsamında özellikle Konya'nın Kulu ilçesinden İsveç'e yönelen göç hareketliliğinin devam edegelen zincirleme bir süreklilik göstermesindeki temel etkenler olarak grup içi istihdam ve evlilik ilişkilerinin rolüyle örtüşmektedir.

Woodruff ve Zenteno da (2007), Mexico'da kendilerine ait işyerlerinde çalışan ya da şirket sahibi göçmenlerden oluşan bir örneklem üstünde yürüttükleri, göçmen ilişki ağlarının mikro-girişimciliğe etkilerini ölçmeye yönelik alan araştırmasında, göçmen girişimcilerin, yatırımlarını neredeyse tamamen kişisel tasarrufları dışında aile üyelerinden ve arkadaşlarından sağladıkları kaynaklarla finanse ettiklerine, görüşmecilerin beşte dördünün finans kaynaklarının aile üyeleri ya da arkadaşlar olduğuna dair bulgularını sunmaktadır. Bu durum, Türkiye'den İsveç'e göç kapsamında, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli girişimcilerin özellikle yeme-içme sektöründe yoğunlaşmasında gözlemlendiği gibi, Türkiye'deki aile ve yerel köken içerisinden ortaklık ve istihdam tercihinin göç hareketliliğini süreklileştiren bir etken oluşuyla benzerlik göstermektedir.

Van Meeteren ve Pereira (2013), Brezilya'dan Portekiz'e ve Hollanda'ya yönelen göç hareketlerini inceledikleri çalışmalarında, göçün toplumsal kolaylaştırıcısı olarak sosyal ağların giderek çeşitlenmekte ve karmaşıklaşmakta oldukları tespit etmektedirler. Bu bağlamda, öğrencilerin, gençler ve profesyonel çalışanlar başta olmak üzere, internetin giderek bir göçmen bilgi ağı hâline gelmekte olduğunu, diğer gruplarda ise kişisel ağların ve kurumların etkilerini sürdürmekte olduğunu, yasadışı göçmenlerde ilişki ağlarının yasal göçmenlere kıyasla daha fazla önemsendiğini bulguladıklarını bildirmektedirler. Bu bakımdan, çalışmanın sunduğu kuşaklar arası farklılığa dair bulgular, bir sonraki bölümde zikredileceği ve alan araştırmasında elde edilen veri ve bulgularla örnekleneyeceği üzere, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli topluluk içerisinde, Türkiye'den göç etmiş ve böylece bir süre Türkiye'de yaşama deneyimine sahip erken dönem göçmen kuşakları ile İsveç'te doğmuş ve büyümüş sonraki kuşaklar arasında Türkiye ile bağlar, Türkiye'ye dönme arzusu, İsveç toplumuyla ilişkiler gibi konulardaki algılar ve davranışlar arasındaki ayrımla örtüşmektedir.

Sonuçta, göçmen ilişki ağlarının farklı ülkelerdeki kuruluşlarını ve işleyişlerini örnekleyen alan araştırmaları, göçmen ilişki ağlarının, ev sahibi ülkede göçmen topluluğu oluşturmadaki rolüyle birlikte, göç veren ve alan ülkeler arasındaki bağlar üzerinden de, göç sürecini devam ettiren işlevselliğine dair benzer özellikler ve eğilimler ortaya koymaktadırlar. Örneğin, önce göç etmiş olanların sonrakileri bilgilendirerek göç kararı vermeye motive etmeleri, sonra göç edenlerin, yerleşmek için önceden göç etmiş benzerlerinin bulundukları yerleri tercih etmeleri, yine aynı biçimde, önce göç etmiş olanların, sonradan gelenlere barınma, istihdam, finans, hukuksal danışma ve aile kurma gibi olanaklar sunarak göç zincirini sürdürmeleri, hemen her ülkedeki göçmenlerde ve göçmen ilişki ağlarında gözlenen ortak niteliklerdir.

1.2.4.2. Türkiye’de Göçmen İlişki Ağları Literatürü

Göçmen ilişki ağlarının göç hareketliliğinde oynadığı rol üstüne kuramsal çalışmalar veya alan araştırmaları, Türkiye açısından henüz yeni bir akademik kategoriyi ifade etmektedir. Bunun temel nedenlerinden biri, Türkiye’de yerleşik göç literatürünün, iç göç alanında genellikle kıır-kent ikilemi içerisinde ve uluslararası göçle ilgili olarak da ekonomik talepler temelli bir paradigma geleneğine sahip oluşu iken, bir diğeri de, Suriye iç savaşından kaçan kitlelerin Türkiye’ye sığınmalarına dek, uluslararası göç sosyolojisine yönelik akademik ilginin görece düşük oluşudur.

Örnekleri aşağıda verileceği üzere, son dönemde yapılan çalışmalar, Almanya başta olmak üzere çoğunlukla Türkiye’den Avrupa’ya yönelik göç hareketleri ile Avrupa’da yaşamakta olan Türkiye kökenli topluluklar üzerinde gerçekleştirilmiş alan araştırmalarından oluşmaktadır. Özgün kuramsal çalışmalar yok denecek düzeyde iken, mevcut metinler, neredeyse tamamen yabancı kuramsal kaynaklara dair atıflar ve değiniler düzeyindedir.

Erbaş (2019, s. 224-225), Londra’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenler üstünde yaptığı alan araştırmasında, göç öncesinde göç kararının alınması aşamasında genellikle akrabalarından ve tanıdık köylülerden destek alındığını, bu kapsamda, görüşmecilerin %90’ının göç etmeden önce Londra’da yaşayan akrabalara sahip olduklarını, bunların içinde %13’ünün Londra’da yaşayan en az 100 akraba bildirirken, sadece %7,5’unun Londra’da yaşayan akraba bildirmediğini

bulguladığını aktarmaktadır. Yine bu kapsamda, Londra'ya göç etme kararı alırken, daha önce Londra'ya göç etmiş akrabalarından yardım aldıklarını bildirenlerin oranı %80,3, tanıdıklarının yardımlarına başvuranların %18,4, bu konuda hiç yardım almayanların ise sadece %1,2 olarak verilmektedir. Çalışmada, Londra'ya göç ettikten sonra yerleşmek için akrabalarının ya da tanıdıklarının oturduğu mahalleleri tercih ettiğini bildirenlerin oranı da %85 düzeyinde aktarılmaktadır. Bu hâliyle, göçmen ilişki ağlarının göç kararı ve hareketliliği sürecindeki etkisi, Londra'da yaşamakta olan Türkiye kökenli topluluk üzerinde doğrulanmış olmaktadır.

Bilecen (2013, s. 229), Almanya'da yaşayan Türkiyeli göçmenlerin ulusaşırı aile bağlarını incelediği çalışmasında, göçmen ilişki ağları içerisinde, özellikle aile içi bağların, göç etme sürecindeki ve yeni göç etmiş göçmenler arasında, öncelikli olarak bir tür koruma işlevi gördüğünü, bu bağlamda, yeni göçmenler için bilgi alışverişi, yardım ve gözetim ilişkileri, finansal güvence ve sosyal etkinlik imkânları sağladığını bulgulamıştır. Bu bakımdan, göçmen ilişki ağlarının göç hareketliliğini sürdürücü ve giderek zincirleştirici etkisini, Türkiye-Almanya arasındaki göç sürekliliği üzerinden örneklemiş ve doğrulamıştır.

Palaz da (2020, s. 83), Almanya'da yaşayan yaşlı Türkiyeli göçmenlerin toplumsal ağlara dayalı ilişkilerini ve etkileşimlerini ele aldığı alan araştırmasında, emekli göçmenlerin, tatillerini, özellikle dinsel bayramları Türkiye'deki memleketlerinde geçirmeyi tercih ettiklerini, bunun da, Almanya'daki yaşam çevreleri ile Türkiye'deki akraba çevreleri arasında bir ilişki ağı ürettiğini belirterek, göçmen ilişki ağlarının Türkiye ve Almanya arasındaki göç sürecindeki süreklileştirici etkisini kendi örneklem kümesi üzerinden göstermektedir.

Tüfekçi de (2022, s. 31-32), yine Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin kendi aralarında ve kültürler arası iletişim biçimlerini incelediği saha araştırmasında, göçmenlerin Türkiye'de kalan çevreleriyle telefon görüşmeleri ve ziyaretleri, Almanya'daki topluluk içi ilişkilerinde de misafirlik ve benzeri geleneksel davranışları gibi, ağ kuramının üzerinde durduğu iletişim unsurlarının, bağların korunmasındaki etkisini ve işlevselliğini saptamaktadır.

Bilecen'in, Palaz'ın ve Tüfekçi'nin vardıkları sonuçların ortak niteliği, Türkiye'den Almanya'ya yönelen göç hareketleriyle Almanya'da oluşan Türkiye

kökenli nüfusun, özellikle ilişki ağları üzerinden kendi içine kapanmış, Alman toplumuna katılmak yerine Türkiyeli kökene dayalı sosyo-kültürel yapıyı korumayı gözeten bir göçmen topluluğu, kavramsal deyişle “paralel toplum” meydana getirmiş olduğudur.

Gelekçi ve Köse (2011, s. 105, 155, 159, 199, 258), Belçika’daki Türkiye kökenli göçmen topluluklarına dair yaptıkları alan araştırması kapsamında, Belçika’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin büyük bölümünün hemşehri ya da akraba olduklarına, örneğin, başkent Brüksel ve Gent şehirlerinde yaşayanların büyük çoğunluğunun Afyonkarahisar’ın Emirdağ ilçesinden geldiklerine, bunların genellikle akraba ve hemşehri dayanışması yoluyla aynı şehirlerde ve bölgelerde yerleştiklerine ve buralarda topluluklar oluşturdıklarına, ayrıca, bunların arasında sıkı bir dayanışma ve işbirliği olduğuna, örneğin, küçük esnaf niteliğindeki işyerlerinde yine Türkiye’den gelen akrabalarını çalıştırdıklarına dair gözlemlerini aktarmaktadırlar.

Yaman da (2014, s. 297), Afyonkarahisar’un Emirdağ ilçesinden Belçika’ya göç örneğinde göçmen ilişki ağlarının ulus ötesi göç üstündeki etkilerini incelediği çalışmasında, yöreden Belçika’ya göçenlerin genellikle aynı ya da yakın yerlerde yerleşmiş olmalarında ilişkiler ağının birinci derecede rol oynadığını bulguladığını aktarmaktadır. Buna göre, önce ve sonra göç edenler arasındaki zincirleme ilişki, süreci bir göç dalgasına çevirmiştir. Özellikle memlekette yapılan evlilikler, bu konuda etkili olmuştur. Böylece, aile eve ortak köken bağına dayalı ağlar, yeni göçmenlere özellikle barınma ve iş bulma sorunlarının çözümünde yardımcı olmakta, sosyo-psikolojik destek üretmektedir. Bu da, yeni göçmenler açısından önemli bir sosyal sermaye kaynağı olmakta, göçten kaynaklanan riskleri ve maliyetleri önemli düzeyde düşürmektedir. Nitekim devam eden göç sürecine yeni katılanlar, erken aşamada, dil sorunu ve başka nedenlerle akrabalarına ya da yakınlarına ait işletmelerde çalışmakta, böylece, aile bağlarına dayalı etnik girişimcilik ağları, Emirdağ’dan Belçika’ya yönelik göç hareketlerinin sürdürülmesi üzerinde etkili olmaktadır.

Kaya ve Kentel de (2008, s. 39, 156-157), yine Belçika’da yürüttükleri çalışmada, görüşmecilerinin %66’sının, kendilerinden önce aile üyelerinden birinin

Belçika'ya gelmiş olduğunu, ayrıca, Türkiye'den Belçika'ya en sık gözlenen göç biçiminin aile birleşmesi ya da evlilik yoluyla kurulan zincirleme göç olduğunu, Türkiye'den evlenmenin bu ülkede belirgin düzeyde gözlenen bir göçmen dayanışma ilişkisi ve ağı biçimine dönüştüğünü, her yıl 1300 civarında gelin ve damadın Türkiye'den Belçika'ya getirildiğinin tahmin edildiğini aktarmaktadırlar.

Gelekçi ve Köse, Yaman ile Kaya ve Kentel'in Belçika'daki Türkiye kökenli göçmenlere ilişkin araştırmaları da, Almanya'daki araştırmalara benzer biçimde, entegrasyonu değil, kapanmayı tercih eden bir göçmen topluluğu yapısallığının ve kişiliğinin yaygınlığını ortaya koymaktadır.

Gelekçi (2014), Avusturya'da yaşayan Türklerin Türkiye ile ilişki ağlarını ve bu kapsamda evlilik kaynaklı göçü konu alan araştırmasında, görüşmecilerinin, Türkiye ile bağlarının yoğun biçimde süreklilik gösterdiğini, bu durumun evliliklerde olduğu gibi Türkiye'ye seyahatlerde de gözlenebilir olduğunu tespit etmekte, görüşmecilerin %99,6 gibi ezici çoğunluğunun Türkiye'den evlenmiş olmalarını, Türkiye ile akrabalık ve arkadaşlık başlarını sürdürenlerin %97,8, Türkiye'ye her yıl düzenli olarak gidenlerin de %81,4 düzeyinde çıkmasını, Türkiye ile ilişki ağlarının sürekliliği ve yoğunluğu biçiminde yorumlamaktadır.

Çınar (2014, s. 74-75, 120-121), Hollanda'daki Türk topluluğuna yönelik alan araştırmasında, göçmen Türklerin, soybağı ve aynı şehirden ya da köyden olma gibi bireysel aidiyetler üzerinde iletişim ve etkileşim ağları oluşturduklarının, bu ağların, topluluk geneline yayılan ve toplulukla Türkiye arasında bir bilgi kanalı oluşturan sürekli bir dayanışma ağına dönüşerek göçün kolektif doğasını sürdüren bir yapı ürettiğinin gözlemlendiğini bildirmektedir. Bununla birlikte, göçmen ilişki ve dayanışma ağlarının, Türkiyeli göçmenlerin kendi içlerinde cemaat yapılanmaları ile topluluk içine kapanmalarını ve bir yandan da Hollanda'da aynı mekânların paylaşımı yoluyla gettolaşmalarını beslediği, bu nedenle de dil öğrenememe ve buna dayalı yetersiz eğitim düzeyi gibi sorunlar yüzünden sosyo-ekonomik düzeyin düşüklüğü itibarıyla da toplumsal yaşamdan soyutlanmalarına vardığı yönünde olumsuz sonuçlar ürettiğini de eklemektedir.

Yiğittürk Ekiyor (2018, s. 410), ABD'de yaşayan Türklerin Türkiye ile ve kendi aralarındaki ulus-aşırı bağları konu alan çalışmasında, Türklerin, Türkiye ile

ABD arasında toplumsal ağılara sahip ulus-aşırı bir topluluk olmalarına rağmen, Avrupa’da olduğu gibi ABD’de de, çoğunlukla kendi aralarında ilişkiler oluşturdıklarının ve bu ilişkilerinde grup içi dayanışmanın daha yoğun gerçekleştiğinin gözlemlendiğini aktarmaktadır. Bu da, iki ülke arasındaki iletişimin göçü devam ettirici etkisinden çok, ABD’deki grup içi dayanışmanın daha baskın olduğu önermesini sunmaktadır.

Sonuçta, Yalçın’ın da (2004, s. 53) belirttiği gibi, göçmen ilişki ağlarının, yurt dışında yaşayan Türkiye kökenli toplumlar arasındaki etkileri ve sonuçları, genellikle, kendi grubunun içine kapanma, göç edilen ülke halkıyla etkileşimden kaçınma, ev sahibi toplumdan soyutlanma eğilimindedir. Bu durum, Türkiye’den Avrupa’ya yönelik göçün vasıfsız ve yığınsal emek transferine dayalı biçimiyle birlikte, göç eden nüfusun Türkiye’deki genel kültürel niteliğini de yansıtmaktadır. Buna göre, 1960’ların başından itibaren Türkiye’den Avrupa’ya göç eden kitle, göç öncesi Türkiye’deki genel durumu itibarıyla da, oldukça düşük eğitim ve gelir seviyesine sahip, kırsal nüfusa özgü gelenekçi yapıdan gelmeleri itibarıyla kültürel değerler bakımından tutucu, bu nedenlerle de, uyumu sağlamaya uygun donanımlara sahiplik düzeyi bakımından yetersiz bir görünüm vermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEN AVRUPA'YA GÖÇ HAREKETLERİ

Türkiye, en yoğun düzeyde 1877-1878 savaşındaki yenilgi sonrasında Rus Çarlığı'nın işgal ettiği Kafkasya'dan, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı sonucunda yeni ulusal devletlerin kurulduğu Balkan coğrafyasından gelen göç hareketleri başta olmak üzere, Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme ve dağılma dönemlerindeki, toprak kayıplarına bağlı olarak, yakın coğrafyasından hareket eden kitlesel göçlerin hedefi olmuştur. Türkiye'ye yakın çevresinden gelen ve özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yoğunlaşan göç dinamiği, 1989 yılından itibaren Bulgaristan rejiminden kaçan Türk-soylular ile 1988'de Irak'ta Baas rejiminin kimyasal silahlar da kullandığı saldırılar sırasında Türkiye sınırını geçen Kürtler ile daha yakın dönemde Afganistan, Irak ve Suriye iç savaşlarından kaçan kitleler gibi örnekleriyle günümüzde de sürmektedir.

Sürekli göç alan bir ülke olan Türkiye, 1960'ların sonundan itibaren, Batı Avrupa ülkeleri ile imzalanan emek transferi sözleşmelerine dayalı işçi göçüyle birlikte 1970'ler ve 1980'ler boyunca politik ortama bağlı politik mülteci hareketleri başta olmak üzere, yoğun şekilde kitlesel dış göç de veren bir ülke hâline gelmiştir. Öyle ki, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'na göre (mfa.gov.tr, 2023), Türkiye dışında yaşamakta olan 6 milyondan fazla Türkiye kökenli nüfusun 5,5 milyonundan fazlasının, 1960'ların sonundan itibaren Avrupa ülkelerine göç edenlerden oluştuğu öngörülmekte, bu sayı, ülke dışında yaşayan Türkiye kökenlilerin %80'inden fazlasını kapsamaktadır (Erdoğan, 2015, s. 110).

Günümüze gelindiğinde, işçi transferi anlaşmalarının sona erişiyiyle birlikte emek göçünün durağanlaşmasından kaynaklanan sayısal azalmayla birlikte, küreselleşme sürecinin ekonomik, teknolojik ve politik etkileriyle, Türkiye'den Avrupa'ya yönelik göç hareketliliği de çeşitlenmiş, iş yaşamı başta olmak üzere, kültürel, politik ve benzeri talep ve beklentiler, yeni göç hareketlerinin temel eksenlerini oluşturmaktadır.

Sonuçta, yakın coğrafyasından gelen ve özellikle Avrupa'ya giden göç hareketlerinin yoğunluğu ve sürekliliği itibarıyla, Türkiye, göçmenlerin uyumu

sorunuyla en yoğun biçimde ve düzeyde karşı karşıya kalan ülkelerden biri durumundadır.

2.1. TARİHSEL ÇERÇEVE: TÜRKİYE'DEN AVRUPA'YA GÖÇ HAREKETLERİNİN YAKIN TARİHİ

Türkiye'den Avrupa'ya yönelik göç hareketleri, gerçekleştiği dönemlere göre *tarihsel* ve göçün nedenlerine ve içerdiği nüfusun genel niteliğine göre *işlevsel* nitelikleri bakımından sınıflandırılmaktadır. Bu kapsamda, Abadan Unat (1995, s. 279, 2017, s. 81), Türkiye'den Avrupa'ya yönelen göç hareketlerini, 1950'li yıllarda bireysel girişimler ve özel araçlar yoluyla gerçekleşen hareketler, 1960'larda ikili anlaşmalar yoluyla işgücü ihracı, 1970'lerin başında yasal ve yasa dışı işçi göçü ve ikinci yarısında aile birleşimleri, 1980'lerde sığınma taleplerine dayalı göçler ve 1990'larda da siyasal hak talebi temelli göçler olmak üzere altı döneme ayırmaktadır. Adıgüzel ise (2020, s. 66), 1960'larda başlayan *işçi göçü*, 1970'lerde bir önceki dönemde giden işçilerin aile birleşimleriyle oluşan *sosyal göç*, 1980'lerde, 12 Eylül darbesi sonrasında *siyasal göç* ve 1990'larda terör olaylarına bağlı *etnik göç* olarak beş aşamada sınıflandırmaktadır.

Bu Tez'de, Türkiye'den Avrupa'ya yönelen göç hareketlerinin yakın geçmişi, göçü doğuran itici ve çekici etkenler etrafında, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde ulus devlet inşasının etno-kültürel kimlikler açısından dezavantajlı sonuçlarına bağlı olarak özellikle gayrimüslim grupların *kimlik göçü*, 1950'lerden sonra Batı Avrupa ülkelerinin işgücü taleplerine karşılık ikili anlaşmalar kapsamında *emek göçü*, darbeler başta olmak üzere siyasal rejimin otoriterleştiği ve belirli siyasal görüşleri baskı altına aldığı dönemlerde *politik iltica* ve *küreselleşme sürecine özgü göç hareketleri* olmak üzere, dört aşama içerisinde sınıflandırılmıştır.

2.1.1. Osmanlı-Türkiye Modernleşmesi Sürecinde Kimlik Göçü

Osmanlı'nın son dönemlerinden 1950'lere kadar, Türkiye'den ülke dışına göçün ana karakteri, etno-kültürel temellere dayanmıştır. Bu bağlamda, özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'den göç hareketlerinde kimlik sorunu özel bir önem taşımıştır (Abadan Unat, 2017, s. 9). İmparatorluktan ulus-devlete geçiş sürecinde, başta mübadele olmak üzere, etnik açıdan homojenleştirerek uluslaştırma amacına dönük göç ettirme ve iskân rejimi, azınlık toplulukların yoğunlaştıkları

bölgelerde nüfusu seyreltmeye dönük uygulamalara dayandırılmıştır. Bu uygulamaların amaçladığı ve ürettiği sonuçlardan en çok etkilenenler, Osmanlı modernleşmesi sürecinde olduğu gibi, yerel gayrimüslim topluluklar olmuştur. Nitekim 1960'lı yıllara kadar Türkiye'den yurtdışına yapılan göçlerin önemli bölümü gayrimüslim gruplarca gerçekleştirilmiştir. 1923-1960 arası dönemde, onbinlerce gayrimüslim, ülkeyi terk etmek zorunda bırakılmıştır. Bu göçlerin nedenleri, ekonomik olmaktan çok, siyasal ve kültürel temeller üzerinde oluşmuştur. Örneğin, Kurtuluş Savaşı sonrasında Anadolu'da yaşayan Rum nüfusunun Yunanistan'a, Yunanistan'da yaşayan Türk kökenli nüfusun da Türkiye'ye göç ettirilmesi uygulamasını içeren mübadele anlaşması sonrasında, Batı Anadolu coğrafyasında önemli ölçüde kasabalı-şehirli girişimci ve zanaatkâr kaybı yaşanmış ve bu nedenle geleneksel kentlilik kültürü gerilemiş, imparatorluk kozmopolitizmine dayalı etno-kültürel çeşitlilik de aynı boyutta gerilemiştir. Mübadele ile gelen ve "muhacir" denilen göçmenlerin Anadolu coğrafyasına yerleştirilmeleri de, Rumlar ve Ermeniler başta olmak üzere göç ettirilen topluluklardan kalan "terk edilen mallar-emval-i metruke"nin devri (Onaran, 2010) yoluyla sermaye ve servet transferi uygulaması bakımından yerel topluluklar arasında ekonomik ve kültürel farklılaşmaların ve giderek çatışmaların baş göstermesine neden olmuş, böylece, günümüzdeki toplumsal bütünleşme sorunlarının temellerinden birini meydana getirmiştir.

Mübadele sonrasında özellikle 1940'lı yılların başındaki Varlık Vergisi uygulaması (Aktar, 2001; Çetinoğlu, 2009), gayrimüslimlerin ülkeden ayrılmalarını hızlandırmış, İsrail'in kuruluşuyla birlikte, 1948-1952 arasında, 35 bini aşkın Musevi, Türkiye'den İsrail'e göç etmiştir (İçduygu ve Sirkeci, 1999, s. 254). Varlık Vergisi'nden sonra da, 6-7 Eylül 1955 olayları, 1964 yılında Kıbrıs'taki çatışmaların Türkiye'ye yansımalarıyla, özellikle Rumlara karşı nefret söylemleri ve eylemlerindeki artış gibi belirleyici etkenlerle, Rumların nüfusunda da çok hızlı bir gerileme olmuştur. Mübadele'den sonra 1925'te 100 bine düşen İstanbul'daki Rum nüfus, 1955'te 80 bine, 1960'ta 65 bine, 1965'te 48 bine kadar düşmüştür.

Osmanlı-Türkiye modernleşmesi sürecinde ulus-devlet inşasının ve ulusal kimlik icadının Türk ve Müslüman kimlikleri üzerinde belirlenmesinden, Ermeniler ve Rumlarla birlikte en çok etkilenen bir başka etno-kültürel unsur da, özellikle Diyarbakır-Mardin bölgelerinde yerleşik Süryani topluluğu olmuştur. Osmanlı

modernleşmesi sürecinde, bir yandan, özellikle İttihat ve Terakki'nin Türkçü rejimi içerisinde Tehcir gibi uygulamalarıyla (Dündar, 2008) yürütülen Türkleştirme politikasının, bir yandan da yerel aşiretlerin yağmacı saldırılarının güçlü itici baskısı, Osmanlı Rumları ile Yunanistan ve Osmanlı Yahudileri ile İsrail arasındaki ilişkinin sağladığı olanaktan yoksun kalan Süryaniler için Avrupa'yı elverişli bir seçenek kılmıştır.

Süryanilerin, Osmanlı uyruğu olarak sahip oldukları statü ve imkânların, Osmanlı modernleşmesinden sonra Cumhuriyet döneminde de gerilediği söylenebilir (Akyüz, 2005, s. 458). Cumhuriyet'in kuruluşundan başlayarak gayrimüslimlerin ulus-devletin üniter kimlik projesine dâhil edilmeye çalışılması, Süryaniler açısından da birçok sorunu beraberinde getirmiştir. İttihatçılığın Kemalizm'e devrettiği Türkçü ulusal kimlik politikası, Süryanî topluluğunun kimlik bakımından devletle sorunlu ilişkilerini Cumhuriyet döneminde de sürdüren temel belirleyici olmuştur. Bu kapsamda, 1926'da, 788 sayılı Memur Kanunu ile kamu görevlisi olmanın "Türk olmak" koşuluna bağlanması ile 1936'da topluluğun taşınmaz mallarına el konulması gibi uygulamalar (Tutar Serter, 2016, s. 73), Süryanilerin Osmanlı modernleşmesi sürecinde devletle aralarında açılmaya başlayan mesafenin Cumhuriyet döneminde süreklileşmesinin temel etkenleri içinde sayılabilir. Diğer yandan, Lozan Antlaşması'nda Ermeniler ve Rumlar için belirlenen azınlık statüsünün, Süryani topluluğunu kapsamaması (Oral, 2007, s. 295; Şawoce ve Abraham, 2009, s. 221), bu çerçevenin ana hatlarını çizen temel etken olmuştur. Azınlık statüsüne sahip olamamaları, Süryanilerin çeşitli kültürel haklarını, dinsel ve toplumsal otoritelerini oluşturan Süryani Ortodoks Patrikhanesini'nin 1931'de ülke dışına çıkarılması (Oral, 2007, s. 294) örneğinde olduğu gibi, müdahaleye açık hale getirmiştir (Turgut, 2016, s. 281).

Süryaniler, sosyo-politik ve ekonomik nedenlerle özellikle 1942, 1955, 1974 yılları ve daha yoğun olarak 1980'lerin ikinci yarısında, İstanbul'a ve oradan Avrupa, Amerika ve Avustralya'ya göç etmişlerdir (Özmen, 2017, s. 171). Süryanîler, 1960'lı yıllarda Avrupa'ya göç başladığında da, Güneydoğu Anadolu'daki diğer topluluklara göre de bu imkânı değerlendirmekte hızlı davranmışlardır (Turgut, 2016, s. 282; Taşgın, 2005). 1975 ve 1995 yılları arasında yaşanan göçle, Tur Abdîn bölgesinde yaşayan Süryanîlerin yaklaşık dörtte biri

bölgeyi terk etmişlerdir (Rabo, 2013, s. 102). Böylelikle, Avrupa’da önemli ölçüde bir Süryani diasporası oluşmuştur (Güç, 2018). Süryaniler, 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına uzanan erken dönemlerden itibaren, en yoğun biçimde İsveç’e göç etmeyi ve yerleşmeyi tercih etmişlerdir.

2.1.2. Cumhuriyet Döneminde Emek Göçü

Türkiye’den ülke dışına kitlesel göç hareketlerinin, Cumhuriyet tarihi boyunca sayısal bakımdan en yüksek düzeyde gerçekleştiği dönemi, 1960’lı yılların başından 1980’lere kadar devam eden işçi göçü olmuştur. II. Dünya Savaşı’ndan sonra Batı Avrupa’nın yeniden imarı ve sanayileşme temelli kalkınma politikalarının doğurduğu işgücüne yoğun gereksinimin, ülke dışından işçi alım talepleriyle karşılanmasına karar verilmiş, bu kapsamda, Avrupa dışındaki ülkelerle işgücü değişim anlaşmaları imzalanmıştır.

Avrupa ülkelerinin talepleri doğrultusunda, 1963 tarihli Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda, Türkiye’de istihdamın temel özelliklerinden birinin, niteliği yüksek olmayan işgücü fazlalığı olduğundan söz edilerek, nüfus artışına karşı bir önlem olarak da, bu fazlanın ihraç edilebilirliği önerilmiştir (Abadan Unat, 2017, s. 1, 85). Bu politikanın temel nedenlerinden biri, Türkiye’de nüfus artış hızına bağlı olarak süreklilik ve giderek yapısalılık kazanan işsizlik sorununa karşı, bir yandan özellikle kırsaldaki vasıfsız köylü işçiliğini transfer ederek işsizliği düşürme hedefi iken, bir diğeri, Avrupa’ya göç eden nüfusun ülkeyle bağlantıları üzerinden ülke dolaşımına döviz girdisi sağlanması amacıdır. Nitekim Türkiye, Avrupa’ya en çok işçi gönderen ülkelerden biri olmuştur. Bu çerçevede, Türkiye’den Avrupa’ya işgücü transferi için ilk anlaşma, 1961’de Almanya ile imzalanmış, Almanya’yı takiben, 1964’te Avusturya, Hollanda ve Belçika, 1965’te Fransa, 1967’de İsveç ile anlaşma imzalanmıştır (İçduygu ve Sirkeci, 1999, s. 254; Abadan Unat, 2017, s. 5, 85). Türkiye’den Avrupa’ya yönelik işçi göçünün 1961’de başlayan işçi ilk dalgası, yabancı işçi alımının petrol ambargosuna dayalı ekonomik kriz gerekçesiyle durdurulduğu 1973’e dek sürmüştür (Adıgüzel, 2020, s. 72; Abadan Unat, 2017, s. 89).

2.1.3. Cumhuriyet Döneminde Politik Sığınma Kaynaklı Göç

Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye’den Avrupa’ya kitlesel göçün, işçi transferi dışındaki önemli sayısal boyutlara ulaşmış olan bir biçimi de, politik göçmenlik ya da mültecilik olmuştur. Erken Cumhuriyet döneminde de, Kemalist kuruluş sürecinin çizdiği sınırların dışında kalan grupların aynı nedenlerle Avrupa’ya göç ettiklerine dair örnekler gözlenmiş olmakla birlikte, sayısal ölçüleri bakımından zikredilmeye değer asıl politik iltica faaliyetleri, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbelerinden sonra gerçekleşmiştir. Devlet tarafından aşırı bulunan ve politik çatışmaların sorumlusu olarak algılanan siyasal hareketlerin ve örgütlülüklerin sindirilmesi amacıyla uygulanan baskı rejimi ve özellikle iltica edenlerin vatandaşlıktan çıkarılması kararları, bu dönemlerde Türkiye’den Avrupa’ya yönelen kitlesel göçün ana akımını oluşturmuştur. Adıgüzel (2020, s. 74), 12 Mart ve 12 Eylül darbelerinin yarattığı siyasal baskı rejimi nedeniyle Türkiye’den ayrılmak zorunda kalanların başlattığı bu akımı, politik göç dönemi olarak adlandırmakta, ve Türkiye’den Avrupa’ya göç akımları sınıflandırması içerisinde üçüncü ve son dönem olarak tanımlamaktadır.

12 Mart 1971 askerî müdahalesi, Türkiye’de solcu entelektüellerle Kürt milliyetçisi unsurları tasfiyeyi amaçlamış ve bu dönemde özellikle Almanya’ya sığınanların büyük bölümünü solcu ve Kürt örgütlenmelerine üye gruplar oluşturmuştur. 12 Eylül 1980 darbesi ve onu izleyen baskı ve şiddet rejimi ise, sığınma hareketlerinin karakterini yargısal olmaktan öteye geçirerek, siyasallaştırmıştır. Bu dönemde, politik baskılar nedeniyle Fransa, Almanya ve İngiltere başta olmak üzere Avrupa ülkelerine yoğun bir iltica hareketliliği yaşanmıştır. Örneğin, sadece Almanya’dan iltica talebinde bulunanların sayısı 1976’da 809 iken, 1980’de 57.913’e yükselmiştir (Abadan-Unat, 2017, s. 97, 290-291). Arayıcı (2002, s. 75), 2002 yılı itibarıyla, Avrupa ülkelerine sığınma talebinde bulunanların tahminî sayısını 500.000 civarında vermektedir.

2.1.4. Küreselleşme Sürecinde Türkiye’den Avrupa’ya Göç

Küreselleşme sürecinde uluslararası göç hareketlerinde yaşanan küresel değişimler, Türkiye’ye yönelik göçlerde olduğu gibi Türkiye’den ülke dışına yönelen göç hareketlerine de yansımakta, Türkiye’ye gelen ve Türkiye’den giden

göçlerin yapısı ile göçmen profilinde önemli değişimler üretmektedir (Karasu, 2019, s. 61). Bu kapsamda, Türkiye'ye gelen göç bakımından Avrupa ülkelerine geçiş (transit) özelliği, Afganistan, Irak ve Suriye iç savaşları sürecinde geçici korunmaya alınan sığınmacılar başta olmak üzere, giderek hedef ülke niteliğine evrilmiş (Karasu, 2021, s. 169), verilen göç kapsamında ise, Türkiye'den Avrupa'ya ve diğer batı ülkelerine yönelik göç hareketlerinin genel karakteri, dönemin küresel ve ulusal koşullarına uygun olarak, sermaye, emek ve meslek transferleri gibi alanlar başta olmak üzere, ekonomik temeller üzerinde gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, Dudu ve Rojo (2022), 2008-2018 yılları arasını kapsayan çalışmalarında, Türkiye'den Avrupa Birliği'ne yönelen göçü, güvenlik, işgücü, toplumsal ve coğrafi etkenlerine bağlı dört ana kategoride sınıflandırmaktadırlar.

Özellikle 2013 sonrasında giderek daha fazla hissedilmeye başlanan pahalılık ve yoksullaşma, yine ekonomik krizin sonuçlarına ve yatırımın üretimden finans piyasalarına kaymasından kaynaklanan artan işsizlik oranları, 2000'li yıllarda Türkiye'den Avrupa'ya ekonomik temelli göç hareketlerini belirleyen temel itici etken olmaktadır.

Diğer yandan, Türkiye'de giderek yükselen işsizlik sorunu karşısında, yüksek öğrenim sonrası, Avrupa'daki kuruluşlarda çalışmak için ya da nitelikli eğitim talebi ile yüksek öğretim için göç edenler, bu göç sürecinin ve türünün en belirgin alanlarından birini oluşturmaktadırlar. Gerekli parasal olanaklar bakımından daha çok orta ve üst gelir grubu ailelerin çocukları açısından söz konusu olan bu kültürel göç türü, öğrenci değişim programlarıyla artış göstermiş ve yaygınlaşmıştır.

2000'li yıllarda Türkiye'den Avrupa'ya doğru hareket eden kitlesel boyutlu göç faaliyetlerinin bir başka etkenin, 1970'li ve 1980'li yıllardakine benzer biçimde, politik gerekçelere dayalı iltica olduğu gözlenmektedir. Kürt sorununa dayalı güvenlik kaygıları ve soruşturmalar, özellikle 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında, geniş kitlelere yönelik kitlesel yargılamalar ve meslekten çıkarma kararları, Türkiye'den Avrupa'ya politik iltica temelli göç hareketlerinin yeniden yükselişinin ve başlıbaşına bir akım haline gelişinin temel gerekçeleri ve etkenleri olmaktadır.

2.2. AVRUPA'DA TÜRK GÖÇMEN İLİŞKİ AĞLARI

Yukarıda zikredildiği üzere, Türkiye'den Avrupa'ya yönelik kitlesel göç hareketlerinin, başlangıç aşamasında, iş ve gelir amaçlı hareket eden, ekonomik açıdan niteliksiz ve eğitim düzeyi düşük, genellikle kırsal kökenli toplumsal tabakalardan oluşması, ev sahibi toplumla sosyo-kültürel farklılıkların aynı zamanda ekonomik eşitsizlikle örtüşmesine neden olması itibarıyla, kültürleşme sürecinde ayrılma stratejisini baskın hale getirmiştir. Öyle ki, Avrupa'da yaşayan Türkiye kökenli topluluğu diğer göçmen topluluklardan ayıran en belirgin özelliğinin, kendine kapalı yaşam tarzını benimsemesi olduğunu söylemek mümkündür. Bu da, göçmen ilişkiler ağının, Türkiye kökenli topluluk içindeki yaygınlık ve etkinlik düzeyinin diğer topluluklara görece yüksekliğini açıklayan bir niteliklerdir.

Avrupa ülkelerinde yaşamakta olan Türkiye kökenli göçmen topluluğunun kendi içinde olduğu gibi ulus aşırı bağlantıları üzerinden Türkiye'deki çevreyle de sürdürdüğü göçmen ilişki ağları, *ekonomik*, *sosyal*, *kültürel* ve *politik* faaliyetler üzerinde gözlenebilir günlük yaşam ilişkileri etrafında sınıflandırılarak değerlendirilebilir.

2.2.1. Ekonomik İlişki Ağları

Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerine emek göçü yoluyla giden Türkiye kökenli gruplar, özellikle 1980'lerden sonra gözlenen kalıcılaşma süreciyle birlikte, giderek girişimcileşme eğilimi göstermeye başlamışlar, erken dönemde topluluğun kendi ihtiyaçlarının Türkiye'den tedariğine yönelik grup içi ticarî faaliyetler öncelikli olmak üzere, zamanla üreticileşen ve giderek kendine özgü sermaye birikimini üreterek kurumsallaşan bir ekonomik yapı inşa etmişlerdir. 2000'li yılların başı itibarıyla, Avrupa çapında Türkiye kökenli kişilere ait işletmelerin sayısının yaklaşık 140 bini, sağladıkları istihdamın ise 640.000'i bulduğu öngörülmektedir. 2008 verilerine göre, sadece Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli girişimci sayısının 72.000 civarında olduğu sanılmaktadır. Avrupa Birliği çapında Türkiye kökenli kişilere ait işletmelerin toplam yatırım hacimleri 12 milyar, ciroları ise 45,4 milyar Euro'ya ulaşmıştır. Yine 2008 tarihli verilere göre, Avrupa Birliği içerisinde çalışan toplam nüfusun %0,69'unu oluşturan Türkiye kökenli

istihdamın Birlik ekonomisine katkısının 100 milyar Euro civarında olduğu tahmin edilmektedir (Güler, 2009, s. 391-395).

Avrupa'ya erken dönemde, özellikle 1960'ların sonundan itibaren işçi anlaşmalarıyla göç eden Türkiye kökenli grupların, kendi aralarında ve Türkiye ile kurdukları ekonomik temelli ilişki ağlarının öncelikli alanı, Avrupa toplumlarının beslenme kültürü ile çelişik dinsel duyarlılık ve beslenme alışkanlıkları itibarıyla, Türkiye'den Avrupa'ya yöresel ürünler getirilmesini sağlayan aile ağları olmuştur. Nitekim Almanya'daki ilk örneklerinde olduğu gibi, erken Türk işletmelerinin amacı, Türklere "helâl" et sağlamaktı. Bunun temel gerekçesi, Türkiye kökenli göçmenlerin İslâm dininin kurallarına göre kesilmemiş hayvanların, özellikle İslâm inancında tüketimi yasaklanmış domuz etini yememe konusundaki duyarlılıkları idi. Bu kültürel temelli ticarî ağ, günümüzde, "helâl gıda sektörü" olarak anılan, küresel bir endüstrinin bir parçası olarak, başlı başına bir sektör haline gelmiştir (Abadan Unat, 2017, s. 150, 240-241).

Türkiye'den Avrupa'ya göç eden kitlelerin göçmen ilişki ağları etrafında, ekonomik davranışlar temelinde kurdukları ağların bir başka önemli kolu da, kurulan etnik işletmelerde, yine Türkiye'den gelen çalışanların ve bu kapsamda çoğunlukla evlenme yoluyla gelen akrabaların istihdam edilmesi olmuştur. Abadan Unat (2017, s. 239, 385), Avrupa'da Türklerce kurulan işletmelerin %65'inin aile üyeleri tarafından kurulmakta ve yine aile üyelerini istihdam etmekte olduğunu bildirmektedir. Örneğin, Berlin'de dönerci işleten Türk girişimciler üzerinde tez çalışması yürüten Ülker (2004), grup içi toplumsal ağların, işçi alımında, ortaklıkların kuruluşunda, ticarî bağlantılar oluşturulmasında, bilgi, deneyim ve uzmanlık alışverişinde etkin rol oynadığı sonucuna varmıştır. Atsan da (2017, s. 9-10), yine Almanya'da, gıda sektöründe dönercilik yapan Türkiye kökenli girişimciler üzerinde yaptığı çalışmasında, bu işletmelerin kuruluşunda kullanılan sermayenin ediniminde, banka kredileri ve kaynakları yerine çekirdek veya geniş aile fertlerinden ya da yakın çevreden borç alınmasının tercih edilmekte olduğunu, sektörel danışma, bilgi ve öneri için de profesyonel-kurumsal mecraların değil, ilgili sektörlerde çalışmakta olan aile ya da grup içi girişimcilere başvurulduğunu, istihdam kaynağı olarak da aile ağlarının ya da grup içi referanslarının kullanıldığını, çalışanların, çoğunlukla tanıdıklar aracılığıyla bulunduğu dair bulgularını aktarmaktadır.

Sonuçta, Türkiye kökenli grupların, Almanya başta olmak üzere, kan bağı ve topluluk dayanışmasına bağlı iş olanakları sunan (Abadan Unat, 2017, s. 239) ve bu sayede bireylere ana dillerini konuşma, gelenek ve göreneklerini yaşama olanağı sağlayan ve bu nedenle Avrupa'daki toplumlarla kayda değer düzeyde kesişmeyen, uyuma meydan okuyan girişimcilik, istihdam ve ticaret gibi ekonomik faaliyetleri, literatürde “etnik oyuk” (niche) diye adlandırılan kavramla açıklanmaya uygun niteliktedir (Abadan Unat, 2017, s. 239; Adıgüzel, 2011, s. 51; 2020, s. 160).

Diğer yandan, Türklerin, Avrupa'da kendi aralarında ve ülke ile oluşturdukları ekonomik ilişki ağlarının en belirgin düzeyde gözlenebilir sonuçlar veren ayağı, Türkiye'deki dinsel örgütlenmelerin şirketleşmelerinde finansal kaynak üretimi olmuştur. Almanya başta olmak üzere, özellikle camilerde ve dernek, vakıf gibi cemaat-tarikat örgütlenmeleri içerisinde toplanan sosyal sermayenin ticarileştirilmesi ile, sonradan “Anadolu kaplanları” olarak adlandırılmış yerel sanayileşme odaklarının ve büyük ölçekli şirketleşme atılımının finansmanında en önemli kaynak olduğu bilinmektedir.

2.2.2. Sosyal İlişki Ağları

Türkiye'den Avrupa'ya göç eden kitlelerin kendi aralarında ve Türkiye ile kurdukları göçmen ilişki ağları kapsamında en dikkat çekici davranış biçimi, aile, akrabalık, evlilik, hemşehrilik gibi gündelik hayata dair sosyal ilişkiler üzerinde kurulan bağlantılardır. Aile, akrabalık ve özellikle hemşehrilik bağları, Avrupa'da grup içi iletişimi ve dayanışmayı sağlarken, aynı zamanda, göç hareketlerinin sürekliliğini de beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, hemşehrilik temelli sosyal ilişki ağlarının, gerek göç sonrası dayanışmada, gerekse göçün süreklileştirilmesinde vardığı boyutlara en iyi örneklerden ikisi, Afyonkarahisar'ın Emirdağ ilçesinden Belçika'ya (Gelekçi ve Köse, 2011, s. 105, 155; Yaman, 2014) ve bir sonraki bölümde ilgili başlık altında ayrıca işlenecek olan, Konya'nın Kulu ve Cihanbeyli ilçelerinden İsveç'e yönelik emek temelli göç hareketleridir.

Trautner'in (2003) Almanya'da yürüttüğü çalışmada bulguladığı gibi, İslamî Cemaat Millî Görüş ve Diyanet İşleri Türk İslâm Birliği gibi dinsel cemaat merkezli camii, dernek ve lokaller, Avrupa'daki Türkiye kökenli topluluk içerisinde sosyal ilişki ağlarının odak noktasını oluşturmuşlardır. İngiltere'de yaşayan topluluk

içerisinde de, DİTİB ve Millî Görüş örgütlenmesi dışında Şeyh Nâzım el-Hakkani dergâhı, Londra İslâm Türk Cemiyeti, Birleşik Krallık Türk İslâm Vakfı, İngiltere Türk İslâm Cemiyeti, İngiltere Türk-İslâm Kültür Merkezi Vakfı, İngiltere Alevî Kültür Merkezi ve Cemevi gibi dinsel inanç ve cemaat odaklı örgütlenmeler, sosyal ilişki ağlarının inşa edildiği başlıca merkezler olmuşlardır (Coştu, 2018, s. 107-167). Camii ve dinsel cemaat örgütlenmeleri, Belçika’da da, Türkiye kökenli topluluğun sosyal ilişki ağlarının merkezinde yer almaktadır (Gelekçi ve Köse, 2011, s. 250-251). Türkiye kökenli göçmenler, Hollanda’da aynı mekânları paylaşarak güçlü dayanışma ağları meydana getirmişler, kolektif geleneğin devamlılığını sağlayan bu durum, sosyal yaşamdan soyutlanmış cemaat yapılanmasını beslemiş, böylece, Türkiye’den Avrupa’ya göçün kolektif doğasını sürdürmüşlerdir (Çınar, 2017, s. 75). Canatan da (2011, s. 22-23), Hollanda’daki göçmen gruplarına dair çalışmasında, katılımcıların ilişki düzeyini “az” olarak bildirme oranının %63 düzeyinde bulgulandığını aktarmakta, dolayısıyla, Türkiyeli göçmenlerin Hollanda’daki sosyal ilişkilerinin, “Hollandalılarla az ilişki, kendi grubuyla çok ilişki” biçiminde yorumlanabileceğini ifade etmektedir.

Böylece, Türkiye kökenli göçmen topluluğunun çok büyük bir kısmı, fiziksel bakımdan uzun yıllardır Avrupa’da yaşıyor olmalarına rağmen, sosyo-kültürel alanda Türkiye’deki günlük yaşam biçimlerini ve ilişkilerini koruma davranışı sergileyerek, Faist’in (2003a) deyimiyle, ulus devlet aşırı toplumsal alanlarını üretmişlerdir. Bu durumun temel nedeni, ikili anlaşmalara dayalı işçi transferiyle göç edenlerin, çoğunlukla, dil ve eğitim düzeyi başta olmak üzere, ev sahibi toplumla etkileşim ve bütünleşme imkânlarından yoksun toplumsal tabakalardan gelmiş olmalarıdır. Özellikle kısa vadeli gelir ve belirli bir sürede dönüş hedefiyle hareket eden topraksız ve az topraklı kırsal nüfus göçmenlerinin modern Avrupa kültürüne direnç gösteren gelenekçi-muhafazakâr sosyo-kültürel profilleri, Berry’nin kavram setiyle, ev sahibi toplumlar açısından marjinalleştirme ve hatta dışlama temelli kültürleşme stratejisinin gerekçesi olmuştur. Ev sahibi toplumların bu tutumlarına karşılık, Avrupa’daki Türkiye kökenli nüfusun çoğunluğu kültürleşme stresine karşı refleks olarak kapanma stratejisini benimsemiş, sosyal ilişki ağlarını bu temelde inşa edip kullanmışlardır.

Sonuçta, Avrupa'daki Türk vatandaşlarının önemli bir kısmı, aynı bölgelerde yerleşerek, günlük yaşam ilişkilerini kendi iç ağlarında gerçekleştirerek, “paralel toplum” olarak adlandırılan “getto” tipi yaşam tarzını benimsemişlerdir (Abadan Unat, 2017, s. 41, 206). Göçmenler arasında, göç veren ülkeyle ilgili sıkı toplumsal ilişkiler, göç alan ülkeyle etkileşimlerini engellemiş, bu da, soyutlanmış-izole edilmiş yaşam biçimlerini güçlendirmiştir (Karaçay, 2018, s. 407). Nitekim Belçika'da Brüksel, Anvers, Gent ve Limbourg kentlerinde (Wets, 2008, s. 89), Almanya'da Kreuzberg'de açıkça gözlenebildiği ve bir sonraki bölümde Stockholm'deki Rinkeby semti örneğinden söz edileceği üzere, içe kapanma yönlü sosyal ilişki ağları, yerleşim davranışını da belirlemiş, kent merkezlerinin dışındaki banliyö semtlerinde, ev sahibi toplumun kamusal alanından soyutlanmış getto tarzı mahalleler oluşturulmuştur.

2.2.3. Kültürel İlişki Ağları

Türkiye'den Avrupa'ya göç etmiş kitlelerin, kendi aralarında ve Türkiye ile kurdukları göçmen ilişki ağlarının hemen her ülkede çıplak gözle gözlenebilir bir biçimi, başta dinsel inanç olmak üzere, kolektif kültürel aidiyetler ve değerler üzerinde üretilmektedir. Bu kapsamda, aynı dili konuşan, aynı kültürel değerleri paylaşan kişiler, camiler, dernekler, spor kulüpleri ve başka tür örgütlenmelerle bir araya gelerek, bir “kültür adacığı” meydana getirmişlerdir (Türkdoğan, 1984, s. 31). Nitekim Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin daha dindar ve cemaatçi bir biçimde örgütlenmiş oldukları gözlenmektedir. Bunların önemli bir bölümü entegrasyonla ilgilenmemekte, yaşamlarını “etnik koza”larında, geleneksel dayanışma bağları içinde ve dinsel adacıklarında sürdürmektedirler (Abadan Unat, 2017, s. 324). Bu tür adacıklarda yaşayan Türk vatandaşları, Almanya ile bütünleşmek yerine, daha fazla kendi kabuklarına çekilmişlerdir (Adıgüzel, 2020, s. 160). Örneğin, Abadan Unat (2017, s. 41, 208-209, 391), 1980'de Almanya'da gerçekleştirilen bir araştırmanın, Türk işçilerin %29,5'inin hiç Almanca bilmediklerini, sadece 13,5'inin bir Almanca kursuna gittiklerini gösterdiğini aktarmakta, bunun temel nedenlerinden birinin geri dönüş beklentisi ve hedefiyle birlikte, esasen, Kreuzberg, Südstadt gibi yerlerde olduğu gibi, içine kapanık etnik topluluklar anlamında “Küçük Türkiye”ler diye adlandırılan kolonilerde yaşanması olduğunu ifade etmektedir. Yağbasan'ın da (2008, s. 324), yine Almanya'da yaptığı

araştırmada elde ettiği veriler, katılımcıların %63'ünün günlük iletişimlerinde Türkçe'yi kullandıklarını bildirdiklerini aktarmaktadır. Avrupa'da yaşamakta olan Türkiye kökenli toplulukların içe kapanma temelli kültürel ilişki ağlarında dil etkeninin en belirgin düzeyde gözlenebildiği alanlardan biri de, sanatsal ve kültürel faaliyetlerin takibidir. Ev sahibi toplumun diliyle düzenlenen kültürel etkinliklerin etkin takibindeki dramatik düşük düzeyle birlikte, internet ve uydu iletişimi başta olmak üzere, küreselleşmenin getirdiği teknolojik imkânlar sayesinde, Türkiye basılı ve görsel basınının takip edilebilirliği, özellikle Türkiye'de yayın yapan televizyonların izlenmesi gibi davranış kalıpları (Heinemann ve Kamçılı, 2003), ev sahibi toplumla kültürel etkileşimin sınırlılığının temel belirleyenleri arasındadır. Nitekim Kaya ve Kentel (2008, s. 101-102), Avrupa'ya Türkiye'nin kırsal bölgelerinden gelenler için, içinde yaşadıkları büyük ve yabancı toplumun risklerine karşı İslâm'ın güvenli sığınak anlamına geldiğini, yabancı ülkenin bilinmeyen risklerine karşı bir çeşit toplumsal kontrol sağladığını, bu bakımdan, Avrupa'daki Türklerin kapalı bir cemaat halinde yaşamalarının ortak ihtiyaçların karşılanması için önemli olduğunu, dinin, ahlâkın ve anadilin yitirilmemesini sağladığını, ancak diğer yandan da, bulunulan ülkenin dilinin öğrenilmesi önünde bir engel oluşturduğunu vurgulamaktadırlar. Yine Kaya ve Kentel (2005, s. 155), Almanya ve Fransa'da gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda, Avrupa'da yaşayan Türkiye kökenli göçmen kişiliğine ilişkin önerdikleri sınıflandırma kapsamında, "engel gruplar" olarak adlandırdıkları, göç edilen ülkeye ve topluma uyuma uzak duran kesimlerin, kültürler arasında köprü kuran gruplar ve asimile olmuş gruplar olarak tanımladıkları diğerlerinden farklılaştıkları karakteristiğinin, aşırı dindarlık ve milliyetçilik olduğunu ortaya koymuşlardır. Nitekim Coştu (2009, 2018), Londra'da yaşayan Türklerin dinsel temelli örgütlenmeler üzerinden kurdukları göçmen ilişki ağlarını incelediği çalışmasında, bu örgütlenmeler etrafındaki toplumsal buluşmaların, etnik ve yöresel aidiyete göre, Kıbrıslı, Türk, Kürt ve Alevî kimlikleri etrafında ayrı yapılar oluşturduğunu göstermiştir. Böylece, Müslüman olmayanlarla hiçbir iletişim kurmadan, tüm ticarî ve toplumsal temasların İslâm cemaati içerisinde yürütülmesi mümkün olmuştur (Gitmez ve Wilpert, 1987, s. 105-106).

2.2.4. Politik İlişki Ağları

Türkiye’den göç ederek Avrupa’da yaşamakta olan göçmenlerin kurdukları göçmen ilişki ağlarının Avrupa çapında gözlenebilir yaygınlığa sahip bir biçimi, politik düşünce ve davranış ortaklıkları çevresinde üretilmektedir. Bu ağların kuruluşunu ve yaygınlaşmasını sağlayan en belirleyici etkenlerden biri, yukarıda, ilgili başlık altında değinildiği üzere, Türkiye’den Avrupa’ya özellikle son elli yıl içerisinde gerçekleşen kitlesel göçlerin en önemli kaynaklarından ve boyutlarından birinin, politik sığınma olmasıdır. Politik görüşlerini ifade etme ve bunlar etrafında örgütlenerek faaliyet yürütme özgürlüğünün yeterli düzeyde olmadığını düşünen, hatta bu faaliyetleri nedeniyle soruşturma, yargılama ve başka biçimlerde denetim-yaptırım riski karşısında bulunan kişiler, bu risklerden kaçınmak amacıyla Avrupa ülkelerine göç ederlerken, Türkiye’deki politik örgütlülüklerinden kaynaklanan grup içi ilişkilerini, Avrupa’da, göçmen ilişki ve dayanışma ağlarına dönüştürmektedirler.

Türkiye’de yerleşik her türlü politik akımın ve örgütlenmenin, Avrupa’da yasal ya da yasa dışı temsilcileri bulunmaktadır. Türkiye’de siyasal İslâmcı düşüncenin ana akımını ve örgütlenme anlamında omurgasını oluşturan Millî Görüş geleneğinin Avrupa Milli Görüş Teşkilâtı (Gündoğmuş ve Arpacı, 2019) Türk milliyetçiliğinin Avrupa Ülkü Ocakları ve Avrupa Nizam-ı Alem Federasyonu (Abadan Unat, 2017, s. 271), Kemalizm’in Avrupa Atatürkçü Düşünce Dernekleri, Kürt hareketlerinin Avrupa Demokratik Kürt Toplum Kongresi ve 1979’da Kürt kökenli işçiler tarafından Almanya merkezli kurulan Kürt İşçiler Federasyonu, 1982’de kurulan Kürt Demokratik İşçi Dernekleri Federasyonu (Abadan Unat, 2017, s. 291) gibi, esasen Türkiye’deki siyasal akımların ve örgütlülüklerin Avrupa’daki uzantıları sayılabilecek örgütlenmeler, bu temsilcilerin başlıca örnekleri olarak sayılabilir. Bu sosyal örgütlenme örnekleri ışığında, Türkiye’den götürülen kimlik temelli grup içi politik ilişkilerin, göç edilen ülkede göçmen ilişki ağları içerisinde grup içine kapanmanın, cemaatleşmenin araçlarından biri hâline geldiğini söylemek mümkündür. Nitekim bu grupların Avrupa ülkelerindeki politik kişiliklerine, tercihlerine örgütlenmelerine bakıldığında, emek göçü ile gitmiş göçmenlerin genellikle milliyetçi-gelenekçi-İslâmcı eğilimde oluşuna karşılık, politik sığınmacıların ve başta Kürt mülteciler olmak üzere kimlik temelli göçle gidenlerin, çoğunlukla, Sosyalist ya da sosyal demokrat görüş etrafında yoğunlaşmaları,

Türkiye’de kökenlendikleri sosyo-ekonomik ve kültürel altyapının etkilerini halen koruduklarını dışavuran bir göstergedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEN İSVEÇ'E GÖÇ HAREKETLERİ

Avrupa'ya yönelik göç hareketleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye'den İsveç'e göçün en dikkat çekici farklılığı, tarihsel olarak daha erken başlamış olmasıdır. Almanya başta olmak üzere, Türkiye'den Avrupa'ya göç eden ilk topluluklar, 1960'lar boyunca imzalanan devletlerarası işçi transferi anlaşmaları sonrasında, resmî kanallarla gönderilen gruplar halinde hareket etmişlerken, İsveç'e ilk göçmen varışları, devletlerarası anlaşmadan önce, 1963 gibi, Kıta Avrupa'sına kıyasla erken bir tarihte, bireysel girişimlerle başlamış ve uzun bir süre boyunca, sosyal ağlar üzerinden sürdürülmüştür.

Türkiye'den İsveç'e göç hareketlerinin, diğer Avrupa ülkelerine kıyasla, önemli bir ayırt edici özelliği de, sayısal ölçüler bakımından görece düşük gerçekleşmiş oluşudur. 1960'ların ikinci yarısındaki işçi anlaşmalarından bu yana kıta Avrupa'sı ülkelerine yönelik göçe ilişkin milyonlarla ölçülen verilerle karşılaştırıldığında, İsveç'te yaşamakta olan ve yüzbinden fazla olduğu tahmin edilen Türkiye kökenli topluluk (Anık ve Şahin, 2016, s. 34), oldukça düşük düzeyiyle, ayrılmaktadır. Günümüzde, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli topluluğun yaklaşık sayısının, halen yüzbininin üstünde olduğu tahmin edilmektedir (wikipedia.org, 2022a). Türkiye'den İsveç'e göç hareketleri, nicelik bakımından olduğu gibi, nitelik ve biçim bakımlarından da, diğer Avrupa ülkelerindeki benzerlerinden farklı gerçekleşmiştir. Kıta Avrupa'sındaki, uluslararası antlaşmalara dayalı işçi göçü çoğunluluğundan farklı olarak, Türkiye'den İsveç'e göçün temel karakterini, aşağıda değinileceği üzere, kimlik göçü ve politik sığınma faaliyetleri oluşturmaktadır. Özellikle 1971 ve 1980 sonrasında, darbe rejimi dönemlerinde siyasal baskılara ve yargısal kaygılara dayalı ilticalar ile, Kürt sorunundan kaynaklanan hak taleplerine dayalı arayışların sonucunda gerçekleşen sığınmalar, İsveç'te yaşamakta olan Türkiye kökenli topluluğu meydana getiren başlıca kaynaklar olmuşlardır.

3.1. LİTERATÜR

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının İsveç'e yönelik göç hareketlerinin, sayısal veriler bakımından Almanya başta olmak üzere kıta Avrupa'sı ülkelerine

kıyasla çok daha düşük bir düzeyde gerçekleşmiş olması nedeniyle, akademik ilgiye ve üretime görece daha az konu olduğu gözlenmektedir.

Şahin Alpay'ın (1980) Stockholm Üniversitesi'ne sunduğu *Turkar i Stockholm: En Studie av Invandrare, Samhalle och Politik* (Stockholm'deki Türkler: Göçmenler Üstüne Toplumsal ve Siyasal Bir Araştırma) başlıklı doktora tezi, İsveç'e göç etmiş Türkiye kökenli nüfus hakkında, bilinen ilk akademik eserdir. Stockholm Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde yürütülen "Göçmenlerin Siyasi Olarak Yeniden Sosyalleştirilmesi" başlıklı bir araştırmanın bir ürünü olan çalışma, esasen, 1976 yılı itibarıyla İsveç'te yaşayan 18-67 yaş aralığındaki Türkiye kökenli göçmenlerle yapılan görüşmelere dayanmaktadır. Çalışmanın konusu, Türkiye'den gelip Stockholm'de yaşayan göçmenlerin göç öncesi özellikleri ve göç biçimleri, yaşam koşulları ve bu koşullara ilişkin algıları ve değerlendirmeleri, İsveç siyasetine ne şekilde ve ne ölçüde katıldıkları, ve nihayet, tüm bunların İsveç'teki sosyalleşmeleri üstündeki etki ve sonuçları gibi sorulara cevap aramaktadır. Çalışmanın içeriği, araştırma sahasının belirlendiği ilk, kuramsal arka planın sunulduğu ikinci, veri toplama yöntemleri hakkında bilgi verilen üçüncü bölümleri kapsayan giriş kısmından sonra, Türkiye'den İsveç'e ve özel olarak Stockholm'e göç süreçlerine dair bir çerçeve çizen iki bölümü takiben, Türkiyeli göçmenlerin Stockholm'deki yaşam koşullarına değinen altıncı bölümle devam etmektedir. Bu bölümdeki bulgulara göre, Türkiyeli göçmenler, Stockholm'de genellikle vasıfsız el işlerinde çalışmakta ve belirli yerlerde yoğunlaşarak yerleşmektedirler. İsveç dili hakkında çok az bilgiye sahip olup, toplumsal ilişkileri büyük ölçüde hemşerileriyle sınırlıdır. Türkiyeli göçmenlerin Stockholm'deki yaşam koşullarına ilişkin algıları ve değerlendirmeleri hakkında veriler sunan yedinci bölümde ise, İsveç'te elde edilen maddi refahtan yüksek memnuniyet algısıyla birlikte, Türkiye'den taşınan kültüre ve kimliğe güçlü bağlılık duygusuna dair bulgular sunulmaktadır. Türkiyeli göçmenlerin İsveç'teki siyasal kültürlerine, algı ve davranışları ile katılımlarına dair veriler içeren sekizinci bölümün bulgularına göre, proje kapsamında incelenen diğer göçmen gruplara kıyasla, siyasal ilgi, bilgi, görünürlük ve etkinlik düzeyleri daha düşük görünmektedir. Son bölümde, çalışmanın, Türkiyeli göçmenlerin İsveç'te siyasal bakımdan toplumsallaşmalarında çok az ilerleme kaydedildiğini gösteren sonuçları özetlenmektedir. Buna göre, Stockholm'de yaşayan Türkiyeli göçmenlerin İsveç'te

siyasal öğrenme ve toplumsallaşma süreçleri, kültürel arka plan özellikleri ve Stockholm'deki yaşam koşullarıyla bağlantılı ve orantılıdır.

Erder'in (1985/2006), 1985'te sunup ilk kez 1986'da yayınladığı, Türkiye kökenli göçmenlerin Stockholm'ün Rinkeby adlı banliyösündeki yerleşimlerini ve yaşam biçimlerini incelediği *Toplumsal Değişme, Dış Göç ve Mekân: Refah Toplumunda Gettolaşma: Stockholm Rinkeby Örneği* başlıklı Doktora Tezi, İsveç'te yaşayan Türkiyeli göçmenlere dair, Türkiye'de ve Türkçe yayınlanmış ilk akademik eser niteliğindedir. 2006'da *Refah Toplumunda Getto* adıyla tekrar yayınlanan çalışmasında Erder, Stockholm'de yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin yoğun biçimde yerleştikleri Rinkeby semtini örnek alarak, gettoları oluşturan mekanizmaları ve bu mekanizmaların göçmenlerin uyum süreçlerine etkilerini incelemektedir. Bu bağlamda, Erder, Rinkeby örneğinde, ev sahibi toplumun göçmenler aleyhine ayrımcı algı ve davranışları ile kırsal alandan kısa bir süre önce çıkarak tarım dışı alanlarda çalışmaya başlayan göçmenlerin modern endüstri toplumuyla ekonomik ve kültürel farklılıklarını, gettoyu meydana getiren iki temel etken olarak tespit etmektedir. Bu tespitten yola çıkan Erder, bütünleşmenin ancak gettonun çözülmesiyle, bir diğer deyişle gettoyu meydana getiren ayrımcı etkenlerin ortadan kalkışı ile mümkün olabileceği sonucuna varmaktadır.

Lundberg'in (1991) *Kulubor i Stockholm: En Svensk Historia (Stockholm'de Kululular: Bir İsveç Tarihi)* ile aynı yazarın Ingvar Svanberg'le birlikte kaleme aldıkları *Kulu: Utvandrabygd i Turkiet (Kulu: Türkiye'de Göçmen İlçesi)* (1994) adlı eserleri, aşağıda ilgili başlık altında değinileceği üzere Türkiye'den İsveç'e göç hareketlerinin nüfus bakımından en büyük grubunu oluşturan Konya-Kulu kökenli göçmenlerin İsveç toplumuyla karşılaşma süreçlerini konu edinmektedir. Bu kapsamda, ilk göçmenlerin, 1960 ve 1970'ler boyunca, düşük eğitim düzeylerine uygun olarak, bulaşıkçılık, aşçılık, temizlik, işçilik hizmetleri gibi alanlarda yoğunlaşan istihdam edilmelerinin ardından, bir süre sonra pizza ve kebab restoranları, manav ve marketler gibi yine uzmanlık gerektirmeyen kendi işletmelerini kurarak girişimcileşme süreçlerinden söz edilmekte, giderek İsveç ekonomisine ve toplumuna katılım deneyimleri incelenmektedir. Ayrıca, ilk işçilerin ailelerini de İsveç'e getirmeleriyle başlayıp yine Kulu kökenli çevreden evliliklerle

süren göç zincirini üreten yerel ve etno-kültürel dinamikler üzerine de önemli bilgiler sunulmaktadır.

Zamrazilová-Jakmyr'in (1997) çalışması da, Türkiye kökenli göçmenlerin İsveç'teki yerleşimlerini, belirli bir zaman ve mekân içindeki mevcut durumun ötesinde, başlangıcından itibaren tarihsel süreci içerisinde ele alışı bakımından, önemli bir içerik sunmaktadır. Çalışmanın, Türkiye'den İsveç'e göç hareketlerini 1960'ların ikinci yarısında başlayan işçi göçü ve 1970'lerden itibaren Türkiye'deki özel siyasal dönemlerde yaşanan politik sığınma evreleriyle, gerçekleştikleri döneme özgü farklılıklar üzerinden ele alışı, aşağıda ilgili başlıklar altında değinileceği üzere, Türkiye'den İsveç'e göç hareketlerinin dönemleri ve türlerine ilişkin bu Tez'de de tercih edilen sınıflandırmayla örtüşmektedir.

Narrowe'nin (1998), Stockholm Üniversitesi Sosyal Antropoloji Çalışmaları bölümüne sunduğu ve Türkiye kökenli göçmenlerin ve göçmen soyluların İsveç'teki eğitsel ve kültürel deneyimlerini incelediği alan araştırmasını içeren *Under One Roof, On Becoming a Turk in Sweden* (Bir Çatı Altında, İsveç'te Türk Olmak) başlıklı Doktora Tezi de, alanın öncü akademik eserlerinden biridir. Yukarıda, Erder'in (1985/2006) çalışması bahsinde değinilen Stockholm'ün Rinkeby semtinde Türkiye kökenli göçmen ailelerinin çocuklarının da bulunduğu bir İlköğretim Okulu'nda öğretmenlik yapan Narrowe, çalışmanın ilk bölümünde, Türkiye'den İsveç'e göçün erken döneminde, 1978-1981 arasında İsveç'te yaşamakta olan anaokulu öğrencisi çocukların, ikinci bölümde ise 1990'ların ortasında genç yetişkinlerin öğrencilik deneyimleri üzerinden dil eğitimi politikasının sonuçlarını tartışmaktadır. Narrowe, çalışmanın bulgularına göre, İsveç kültürüyle karşılaştırıldığında, “ben” yerine “biz” söylemine dayalı kültürel algı ile bu kapsamda toplumsal cinsiyet ilişkilerinin güçlü etkilerinin, Türkiye göçmeni çocuk ve gençler üzerinde de geçerli olduğuna dair gözlemini aktarmaktadır.

Westin'in (2003) *Young People of Migrant Origin in Sweden* (İsveç'teki Göçmen Kökenli Gençler” başlıklı makalesi de, Narrowe gibi, ikinci ve sonraki kuşaklara odaklanmakta, Türkiyeli göçmen kökenli gençlerin İsveç'te yaşadıkları sorunlara değinmektedir. Çalışmanın tespit ettiği bulgulara göre, İsveç'te yaşamakta olan Türkiye kökenli gençlerde en sık görülen sorunlar, Türkçe ve İsveççe dillerinin

ikisine de tam anlamıyla hâkim olamama, yüksek öğrenim düzeyinin düşüklüğü ve dolayısıyla işgücü piyasasında vasıfsız alanlarda istihdam yoğunlaşması ile geleneksel cinsiyet rollerinin ve ilişkilerinin genç kızların aleyhine işleyen eğitsel etkileridir. Ev sahibi topluma uyum açısından kilit önemde olan bu alanlardaki sorunlar, Türkiye kökenli gençlerin İsveç toplumuyla bütünleşmesini olumsuz etkileyen sonuçlar üretmektedir. Westin'in çalışmasının bu Tez açısından belirleyici bir önemi, Türkiye'den İsveç'e göç etmiş grupları Türk, Kürt ve Süryani kimlikleri etrafında, göç süreçleri ve tipleriyle ilişkilendirerek sınıflandırarak ele almasıdır. Diğer yandan, yine Westin'in (2015) derlediği, *The Integration of Descendants of Migrants from Turkey in Stockholm: The Ties Study in Sweden* (Stockholm'deki Türkiyeli Göçmenlerin Torunlarının Entegrasyonu: İsveç'teki Bağlar Araştırması) başlıklı eser de, göçmen kuşaklarının uyum düzeylerine ve davranışlarına yönelik önemli veriler ve değerlendirmeler sunmaktadır.

Anık'ın (2011), İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli gruplarda kimlik algıları üstüne alan araştırmasını içeren *Çokkültürlü Bir Toplumda Kimlik Algısı: İsveç'te Yaşayan Türk Göçmenleri Örneği* başlıklı Doktora Tezi, İsveç'teki Türkiye kökenli nüfus içerisinde kimlik algılarını, İsveç toplumunun çokkültürlü yapısıyla bağıntıları ve kuşaklar arası farklılıkları bakımından incelemektedir. Çalışmanın bulguları ışığında vardığı sonuca göre, Türkiye'de doğmuş, kökendeki kültürel iklimin içselleştirildiği yaşa kadar Türkiye'de yaşadıktan sonra İsveç'e göç etmiş birinci kuşak üyelerinde Türkiye'ye özgü kimlik algıları ve kültürel özellikler egemen iken, İsveç'te doğmuş ve burada büyüyüp eğitim alarak toplumsallaşmış yeni kuşaklarda ise, bu özellik zayıflama eğilimi göstermekte, dolayısıyla, ev sahibi toplumla bütünleşme düzeyi daha yüksek gerçekleşmektedir.

Göker'in (2013/2015) Türkiye kökenli göçmenlerin grup içi ve İsveç toplumuyla ilişkileri üzerine çalıştığı alan araştırmasını içeren *Göç, Kimlik, Aidiyet: Kültürlerarası İletişim Açısından İsveçli Türkler* başlıklı, kitap olarak da yayınlanmış doktora tezi, göçmen ilişki ağlarına odaklanmış spesifik ve detaylı bir çalışma değilse de, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli topluluk içerisindeki kimlik algılarına, kültürlerarası etkileşime toplumlar arası temasa yönelik davranışlara, kültürel katılım gibi uyum stratejilerine ve düzeylerine ilişkin veriler ve bulgular, bu bakımdan da kullanılmaya elverişli bir imkân sunmaktadır. Nitekim bu Tez'in uyum süreçlerine ve

etkenlerine dair anket uygulaması kapsamındaki soru ölçeklerinin oluşturulmasında, çalışmadan önemli ölçüde yararlanılmıştır.

Başer'in (2013) Türk ve Kürt kimliklerinin Avrupa'daki diasporik gelişimlerine ve ilişkilerine dair Almanya ve İsveç sahalarındaki araştırma ve gözlemlerini sunduğu *Diasporada Türk-Kürt Sorunu, Almanya ve İsveç'te İkinci Kuşak Göçmenler* başlıklı çalışması, Türk ve Kürt kimlik grupları arasındaki ilişkiler bağlamında, Türkiye'deki Kürt sorununun Almanya'da ve İsveç'te doğup büyümüş kuşaklar içerisinde algılanış ve bu sorun etrafındaki etnik ve politik çatışmaların diasporaya taşınması biçimlerini incelemektedir. Çalışmanın bulgularına göre, iki grup arasında Türkiye'deki kökene uzanan çatışma geleneği, diasporadaki gruplar arası ilişkileri de aynı yönde belirlemekle birlikte, Türkiye'deki durumu tam olarak yansıtmamakta, bulunulan ülkeye göre değişimler göstermektedir. Gruplar arasındaki ilişkiler her ne kadar kökene dayalı hafıza tarafından belirlense de, bulunulan ülkelerin koşulları ve özellikle ikinci ve sonraki göçmen kuşaklarının ev sahibi toplumlarla bütünleşme eğilimleri, Türkiye'ye kıyasla farklılaşan sonuçlar üretmektedir.

Yine Başer'in Levin'le birlikte (2017) derledikleri *Migration from Turkey to Sweden: Integration, Belonging and Transnational Community* (Türkiye'den İsveç'e Göç: Entegrasyon, Aidiyet ve Ulusötesi Topluluk) başlıklı eserleri de, içerdiği İsveç'teki Türkiye kökenli topluluğun aidiyet algıları, ev sahibi toplumla ilişkileri, bütünleşme araçları ve düzeyleri ile giderek ulus-aşırı topluluğa dönüşüm süreçlerini ve dinamiklerini ele alan metinlerle, Türkiye'den İsveç'e göç ve İsveç'teki Türkiye kökenli topluluk hakkındaki literatürün güncel örneklerinden birini oluşturmaktadır.

Konya'nın Kulu ilçesinden İsveç'e yönelik, aşağıda "emek göçü" başlığı altında ayrıca değinilecek olan kitlesel ve zincirleme göç hareketleri üzerine araştırmalar kapsamında, Tosun (2019), *Kulu İlçesinden Yurtdışına Göçler: İsveç Örneği* başlıklı, 200 katılımcı ile gerçekleştirdiği anket ve görüşme verilerini içeren Yüksek Lisans Tezi'nde, Kulu'dan yurt dışına, özellikle İsveç'e göç hareketlerinin temel nedenlerinin, erken aşamada ekonomik geçim kaynaklarının kısıtlılığı, sonrasında aile birleşimleri ve evlilikler olduğuna, bu nedenle, Kulu'dan İsveç'e göçün sürekliliğini yakın gelecekte de koruyacağına dair izlenimini aktarmaktadır.

Güler de (2007), *Kulu Ovası'ndan İskandinav Fiyordlarına Göç* başlıklı 100 kişilik bir örneklem üzerinde yürüttüğü alan araştırmasını içeren makalesinde, Türkiye'den İsveç'e göçün nedenleri, göçmenlerin etnik ve ailevi yapıları, İsveç'teki çalışma yaşamları ve uyum sorunları gibi konuları işlemekte, Kulu ile İsveç arasındaki zincirleme göç sürekliliği sonucunda, İsveç'te, çoklu kimliğe sahip, iki dilli bir topluluğun oluştuğu sonucuna varmaktadır. Korkmaz ise (2011), *Göç ve Din: İsveç'teki Kululular Örneği* başlıklı, İsveç'te yaşayan Konya-Kulu kökenli göçmenlerin dinsel algıları ve dinsel temelli ilişki ağları üzerinde çalıştığı yayınlanmış Doktora tezinde, alan araştırmasında edindiği bulgular ışığında, İsveç'e göç etmiş ve İsveç'te yaşıyor olmanın, ilerleyen kuşaklar başta olmak üzere, Kulu kökenli göçmenlerde dindarlığı genellikle geriletici yönde etkilediği sonucuna vardığını bildirmektedir.

Lundrgen'in (2019), *The Assyrians: Fifty Years in Sweden* (Süryanîler: İsveç'te Elli Yıl) adlı eseri, ev sahibi toplumla bütünleşme ve uyum düzeyi açısından en dikkat çekici grup olan Süryanîlerin İsveç'e 1960'ların ikinci yarısında başlayıp 1970'lerden 1990'lara dek giderek yoğunlaşan göçlerini, tarihsel sürekliliği içerisinde ele almaktadır. Eser, Süryanî göçmenlerin İsveç'e göç nedenleri ve süreçleri, İsveç'teki toplumsallaşma ve Süryanî-Ortodoks kilisesi kurup bu kilise etrafında örgütlenmeleri, girişimcileşmeleri, futbol başta olmak üzere özellikle kültürel faaliyetlerdeki etkinlikleri, İsveç'te yaşam ve ev sahibi toplumla ilişkiler gibi deneyimlere ilişkin bir dizi söyleşiyi içermektedir.

Son olarak, Kerimo'nun (2023), İsveç'te yaşayan, çoğunluğu Türkiye kökenli Süryanîlerin girişimcilik faaliyetleri bağlamında sosyal sermaye başta olmak üzere sosyal ilişki ağlarının etkinliğine dair alan araştırması içerikli İsveç Kraliyet Teknoloji Enstitüsü'ne sunduğu, *Etniskt Entreprenörskap, Sociala Nätverk och Konfliktantering: Fallstudie om Assyriskt Företagande i Sverige* (Etnik Girişimcilik, Sosyal Ağlar ve Çatışma Yönetimi: İsveç'te Süryanî Girişimciliği Üzerine Vaka Çalışması) başlıklı tez çalışması, Türkiye'den İsveç'e göç etmiş toplulukla ilgili en güncel akademik metinlerden biridir. Çalışmaya göre, sosyal ilişki ağları ve sosyal sermaye, İsveç'teki Süryanî girişimciliğinin en önemli finansal kaynağını oluşturmuştur.

3.2. TÜRKİYE'DEN İSVEÇ'E GÖÇÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'den İsveç'e yönelik göçün günümüze daha yakına ulaşan geçmişi ile çoğunlukla etnik ve politik nedenlerinden ve sonuçlarından kaynaklanan özgünlükleri, çoğunlukla Almanya başta olmak üzere, Kıta Avrupa'sına emek göçüyle gitmiş gruplar üzerinde, 1960'lı yıllara uzanan erken dönemlerden itibaren yürütülmüş alan araştırmalarından edinilmiş verilere dayandırılmış olmaları itibarıyla, Abadan Unat'ın ve Adıgüzel'in Türkiye'den Avrupa'ya yönelik emek göçü temelli nüfus hareketlerine ilişkin sınıflandırmalarından belirgin farklılıklar göstermektedir. Öncelikle, Türkiye'den İsveç'e emek göçünün, uluslararası anlaşmadan önce bireysel girişimlerle başlamış ve kitleselleşmesinin ise Kıta Avrupa'sına kıyasla çok daha sonra ve çok daha az düzeyde gerçekleşmiş oluşu, en önemli farklılıktır. Öyle ki, İsveç'teki Türkiye kökenli bütün nüfusun, ancak 2020'lerin başında, 100.000'i geçebilmiş olduğu, bunun da ancak yarısına kadarının emek göçü kökenli olduğu tahmin edilmektedir. İsveç'in göçmen politikalarının bu konudaki açıklığı ve buna dayalı, özellikle darbe dönemlerinde yoğunlaşan kitlesel göç deneyimleri itibarıyla, politik sığınma hareketleri, içerdigi nüfus bakımından kıta Avrupa'sı ile karşılaştırıldığında, Türkiye'den İsveç'e göçün çok daha belirgin bir kategorisini oluşturmaktadır. Yine bu kapsamda, Kürt sorunundan kaynaklı kimlik göçünün 1970'lerde başlayıp günümüzde devam etmekte olan hareketliliği ve sürekliliği, İsveç'e yönelik Türkiyeli göçünün bir başka özgün boyutunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye'den İsveç'e göç hareketleri, kronolojik, demografik ve kültürel ölçütler bakımından, kendine özgü bir tarihlendirmeyi ve sınıflandırmayı gerektirmektedir.

Türkiye'den İsveç'e yönelik göç hareketlerinin biçimleri ve süreçleri bakımından sınıflandırılmaları, kronolojik sıralamalarıyla örtüşmektedir. Bunun öncelikli nedeni, kolektif göç hareketlerini meydana getiren itici ve çekici etkenler anlamında, kitleleri göç kararı vermeye ve göç etmeye motive eden olayların aynı zaman dilimleri içerisinde gerçekleşmiş, etki ve sonuçlarına göre belirli grupları harekete geçirmiş olmalarıdır. Örneğin, ulus-devletin inşası sürecinde Türkleştirme politikalarının gayrimüslim gruplar açısından itici etkiler ürettiği erken Cumhuriyet dönemi, Süryanîler başta olmak üzere kimlik göçünün gerçekleşmesinin itici koşullarını hazırlarken, 1960'lı yıllarda İsveç hükümeti ile Türkiye arasında

imzalanan işgücü transferi anlaşması, emek göçünün yolunu açıp yoğunlaşmasını sağlamış, 1970'lerin başından günümüze dek, kimlik ve ideolojik temelli hak talepleri ve güvenlik riskleri başta olmak üzere, Türkiye'deki politik sorunların zorunlu göç etkenine dönüştüğü darbe dönemleri ise, politik sığınma hareketlerinin egemen göç biçimi hâline geldiği bir süreç olmuştur.

Bu kronolojik sınıflandırmaya göre, Türkiye'den İsveç'e göçün tarihsel sürecini, emek ve kimlik göçleri ile politik sığınma hareketlerini içeren ve ilk göçmen kuşaklarının harekete geçişini ifade eden *göçmenlik*, özellikle 1980'lerin ikinci yarısından itibaren, İsveç'te doğan ikinci ve sonraki kuşakların İsveç'te kalıcılaşarak uyum sağlama süreçlerini ifade eden *entegrasyon*, 1990'lardan itibaren İsveç'te kalıcılaşan Türkiye kökenli topluluğun, İsveç'te yerleşik bir grup hâline gelişini tanımlayan *diaspora*, ve nihayet, İsveç'te doğup büyüyen, ilköğretimden başlayarak İsveç'te eğitim görüp iş ve aile sahibi olan kuşakların, bu yollarla İsveç toplumuna etkin katılımını ve giderek İsveçlileşmesini karşılayan *ulus-aşırı yurttaşlık ya da melez kimliklilik* aşamalarıyla sıralandırmak ve sınıflandırmak mümkündür.

3.2.1. Göçmenlik Aşaması

İlk bireysel ve aile ölçekli deneyimlerin Osmanlı modernleşmesi sürecinde yaşanmış olduğuna dair kayıtların varlığı bilinmekte ise de, Türkiye'den İsveç'e, nüfus hareketi olarak tanımlanabilecek boyutta kitlesel göçlerin, diğer Avrupa ülkeleri ile aynı tarihlerde, 1960'ların birinci yarısından itibaren başladığı anlaşılmaktadır. Literatür ve Tez'in alan araştırmasında elde edilen ve bir sonraki bölümde sunulacak olan araştırma bulguları, Türkiye'den İsveç'e göç eden ilk grupların, *emek göçü*, *kimlik göçü* ve *politik sığınma* olarak üç ana kategoride sınıflandırılabilirliğini göstermektedir.

3.2.1.1. Emek Göçü

Kıta Avrupa'sı ülkeleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye'den İsveç'e yönelik göç hareketlerine dair ayırt edici temel özellik, özellikle Almanya'daki gibi, devletlerarası ilişkilerle düzenlenen, yaygın ve yoğun bir nüfus hareketi biçiminde gerçekleşmemiş oluşudur. Türkiye'den İsveç'e ilk göç edenlerin, diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak devletlerarası anlaşmalara dayalı resmî başvurularla değil,

öncülerin, yakınlarına mektuplar göndererek İsveç'teki olanaklardan söz ederek göçe teşvik etmeleriyle üretilen sosyal ağlarla ve ilişkilerle hareket eden işçiler olması (Göker, 2015, s. 273), önemli bir özgünlüktür.

Türkiye'den İsveç'e iş göçünün kitleselleşmesi ve nüfus bakımından kayda değer düzeylere ulaşması, iki ülke arasında, 10 Mart 1967 tarihinde imzalanan işgücü transferi anlaşması (İşkur, 2022) ile başlamış ise de, Türkiye'den İsveç'e ilk göç, 1963 yılında Konya'nın Kulu ilçesinden Rıza Erdiş ve beş arkadaşından oluşan işçi kafilesi tarafından gerçekleştirilmiştir (Mengüç, 1992, s. 12; Göker, 2015, s. 204-205). Ardından, 1965'de yine Kulu'dan Abdullah Yücel, İsveç'e giden öncü işçilerden bir başkası olmuştur (Sönmez, 2002). Bu öncü grupların memleketlerinden İsveç'e yönelik göçe yönelik teşvik edici tutumları ve peşlerinden gelenlerle oluşturdukları birinci kuşağın anlatıları, bir kitaba (Baloğlu, 2012) ve belgesele (Diyanet TV, 2015) konu edilmiştir.

1963 yılından itibaren Kulu'dan İsveç'e giden ilk işçilerin başlattığı kitlesel ve sürekli göç hareketlerini ifade eden Kulu vakası, sadece Türkiye'den İsveç'e göç kapsamında, en dikkat çekici boyutlara ulaşan verilere sahip gözlem alanı olmakla kalmamakta, aynı zamanda, nüfus ve süreklilik ölçüleri itibarıyla ve günümüzde de devam etmekte olan bir göç zinciri sürekliliğini oluşturması bakımından, göçmen ilişki ağlarının dünya çapında en dikkat çekici boyutlara ulaştığı örneklerden birini içermektedir. Öyle ki, 1980'lerden itibaren İsveç'e gitmek Kulu'da bir yöresel kimlik haline gelmiş (Güler, 2007, s. 127, 139), her evden en az bir kişinin İsveç'te olması, Kulu ile İsveç arasında önemli bir bağ oluşturmuştur. Nitekim Kulu kökenliler, günümüzde, İsveç'te en yüksek nüfusa sahip Türkiyeli grubu oluşturmaktadırlar (Göker, 2015, s. 204). Günümüzde, İsveç'te yaklaşık ellibin civarında Kulu kökenli kişinin yaşadığı sanılmaktadır. Bu bakımdan, Kulu ile İsveç arasında güçlü bir toplumsal bağın varlığından söz edilebilir. Öyle ki, İsveç'ten Konya'ya doğrudan uçuş seferleri düzenlenmekte, Kulu'da İsveç fahrî konsolosluğu, “Olof Palme Bulvarı” ve bir “Olof Palme parkı” bulunmakta, 2009 yılında, İsveç Başbakanı'nın, seçim çalışmaları için Kulu'yu ziyaret edişi (Milliyet, 2009) örneğinde olduğu gibi, İsveçli politikacılar seçim propagandası için Kulu'yu ziyaret etmekte (Hürriyet, 2009), tatil amacıyla Kulu'da bulunan İsveç vatandaşlarının burada oy kullanmaları sağlanmaktadır (Hürriyet Daily News, 2018)

Kulu ile İsveç arasındaki bağı en önemli varlık ve süreklilik kaynaklarından biri, İsveç'te ve Kulu'da yaşayan gençler arasındaki evliliklerdir. Her yaz tatilinde yapılan ikiyüz civarında evlilikle, Kulu'dan İsveç'e göç devam etmektedir (Göker, 2015, s. 206-207). Diğer yandan, İsveç'te yaşayanların yaptırdıkları gösterişli evlerle İsveç'ten yaz tatiline gelenlerin sergilediği gösterişçi tüketim davranışının ürettiği maddî refah izlenimi, Kulu'dan İsveç'e göç eğiliminin özellikle gençler açısından çok etkili bir seçenek oluşunu sürdüren bir etken olmaktadır (Yılmaz ve Güllüoğlu, 2019, s. 80, 82). Bu hâliyle, sürekliliği ve sayısal boyutları bakımından, Kulu'dan İsveç'e göç hareketliliği, Castles ve Miller'in (2008, s. 299), zincirleme göçün bir süre sonra kendini besleyen bir sürece dönüşerek göç sürecinin genişlemesinin önemli nedenlerinden birine dönüştüğüne dair tariflerine uygun bir nitelik göstermektedir. Böylece, Türkiye'den İsveç'e yönelik göç hareketlerinin temel motivasyonu ve içeriği, Belçika'daki Afyonkarahisar'ın Emirdağ ilçesinde gerçekleşen, yerel ölçekli zincirleme göç örneğinde olduğu gibi, çoğunlukla aynı yöreye dayalı ve akrabalık-hemşehrilik dayanışmasına dayalı göçmen ilişki ağları üzerinde oluşmuş ve zaman içerisinde de böyle devam etmiştir. Kulu'dan İsveç'e yönelik zincirleme göç deneyimleri ve devam etmekte olan ilişkiler ağı, ilk göçmenlerin İsveç'e gidişinin 50. yıldönümü anısına çekilen bir belgesele (Özkarabekir, 2015) konu olmuştur.

3.2.1.2. Kimlik Göçü

Osmanlı modernleşmesinden itibaren, modern ulus devletin inşası ve ulusal kimliğin tanımlanması ile bu çerçevede vatandaşlık hukukunun oluşturulması süreçlerinde, “millet-i hâkime” olarak adlandırılan egemen etnik unsurun “Türklük” olarak tanımlanmış olması, bu tanımlamaya dayalı olarak İttihat ve Terakki rejimi ile ardılı olan erken Kemalist dönem boyunca uygulanan “Türkleştirme” politikası, Osmanlı İmparatorluğu'nun, özellikle Anadolu ve Mezopotamya coğrafyaları üstündeki egemenliğinden kalan geleneksel etno-kültürel çoğulluğun sürdürücüleri olan gruplar açısından, göçe zorlayıcı itici bir etken olmuştur. Özellikle tehcir ve mübadele uygulamalarında olduğu gibi, Ermeniler ve Rumlar başta olmak üzere, Yahudiler, Araplar, Süryanîler ve en büyük ölçülerıyla Kürtler gibi birçok etno-kültürel otokton grup, kitlesel göç hareketleriyle ülke dışına çıkmak zorunda kalmışlardır. Bu bakımdan, Abadan Unat'ın (2017, s. 9), belirttiği gibi, kimlik,

Türkiye’den ülke dışına göç hareketlerinin değerlendirilmesinde özel bir öneme sahiptir. Nitekim Avrupa’daki Türkiye kökenli topluluklarda son yıllarda en fazla duyulan akımlar, etnik, milliyetçilik, siyasallaştırılmış etnisite ya da dinsel aidiyetlere dayalı kimlik arayışlarıdır (Abadan Unat, 2017, s. 247).

Kıta Avrupası ülkeleri gibi İsveç te, Türk uluslaşmasının ve ulus-devletinin inşasının sonuçlarına bağlı olarak, 19. yüzyılın sonundan itibaren, Ermeniler ve Süryanîler başta olmak üzere, birçok Osmanlı-Türkiye azınlık gruplarının kimlik talebi temelli göçlerinin hedefi olmuştur. Türkiye’den İsveç’e kimlik talepleriyle ve kimliğe dayalı başka gerekçelerle göç etmiş birçok etnik grubun varlığından söz edilebilirse de, sayısal ölçütler ile diasporik varlığın boyutları bakımından, Kürtler ve Süryanîler, burada zikredilmesi gereken başat unsurlardır. Buna göre, Türkiye’den İsveç’e taşınan ve burada özellikle göçmen ilişki ağları üzerinden sürdürülen etnik aidiyetlere göre, çoğunlukla Konya civarından ve özellikle Kulu ilçesinden çalışma amacıyla gelen *Türkler*, Güneydoğu Anadolu bölgesinden ağırlıkla Kürt sorununa dayalı politik sığınma yoluyla gelen *Kürtler* ile kimlik göçüyle Mardin civarından gelmiş olan *Süryanî* kimlikleri, İsveç’te yaşayan Türkiye kökenli topluluğu tamamına yakın ölçüde kapsayan gruplar olarak sayılabilirler. Sadece Türkiye’deki kökene dayandırılmış tekil kimlik tercihi bildiren katılımcılarda, Türk-Müslüman tanımının çoğunluğu oluşturduğu, ikili diasporik kimlik veya İsveçlilik yönünde tekil kimlik tercihi bildiren katılımcılarda ise Kürt, Alevî, Süryanî ve Hristiyan gibi tanımların daha yaygın olduğu gözlenmektedir. Nitekim Westin’in (2003, s. 991-992) Türkiye’den İsveç’e göç hareketlerini, etnik grupların nüfus oranları bakımından *Türkler*, *Kürtler* ve *Süryanîler* şeklindeki sınıflandırması, İsveç’te yaşayan Türkiye kökenli topluluğun kendi içerisinde etnik ortaklıklar etrafında kurduğu ilişki ve dayanışma ağları ile toplumsal örgütlenmelerine ilişkin verilerce doğrulanmaktadır. Buna göre, Türkiye’den İsveç’e göçün büyük çoğunluğunun kimlik temelli göç oluşunun en önemli sonucu, göç kararı verme, göç etme veya göç sonrası yerleşme aşamasında olan etnik grup üyesi ile daha önce göç etmiş olan arasındaki bilgi ve dayanışma akışını sağlayan göçmen ilişki ağlarının, etnisite ortaklığı üzerinden inşa edilmesidir.

Türkiye’den İsveç’e yönelik kimlik göçünü teşvik eden önemli bir etken, İsveç devletinin, özellikle 1990’ların başından itibaren, göçmen politikasında kimliğe

atfettiği özel önem olmuştur. Buna göre, İsveç'in, göçmen grupların etnik kimlikleri ve davranışları ile İsveç vatandaşlıklarının çelişmemesi ilkesi üzerinde kurulmuş olan, çokkültürlülüğe dayalı vatandaşlık rejimi ve göçmen politikası, Türkiye'den götürülen etnik kimliğin, İsveç toplumu içerisinde zamanla zayıflaması yerine, tersine güçlenmesi, giderek, bir tür diasporik kimlik olarak inşası olarak, canlılığını ve etkinliğini sürdürmesine olanak tanımıştır. Örneğin, Türkiye'den İsveç'e yoğun emek göçü veren Konya'nın Kulu ve Cihanbeyli ile Ankara'nın Haymana ilçelerine bağlı çok sayıda köyden iş bulmak amacıyla gitmiş olan göçmenlerin sonraki kuşakları, İsveç'in sağladığı olanaklar sayesinde, Osmanlı'nın son döneminde iskân rejimiyle İç Anadolu kırsalına yerleştirilmiş göçebe Kürt aşiretleriyle olan köken bağlarını etkinleştirmeyi ve kendilerini Kürt olarak tanımlamayı tercih etmişlerdir (Çevik, 2021, s. 176-187).

3.2.1.2.1. Kürtler

Erken Cumhuriyet döneminden başlayarak, ulus-devlet inşasının ve Türkleştirme politikasının, çoğunlukla devletin baskı araçlarıyla muhatabı olarak, ülke dışına en çok göç eden gruplardan biri olan Kürtler, Türkiye'den İsveç'e kimlik ve politik temelli göç hareketlerinin de en büyük bölümünü oluşturmuşlardır (Busby, 1995). Türkiye'den Avrupa'ya Kürt göçünün, 1980'lerin başından itibaren siyasal durumdaki değişmeden kaynaklanan genel eğilimi (Alinia, 2007, s. 35), İsveç'e yönelik göç için de geçerlidir.

Kürtlerin İsveç'e göç edişleri, 1970'li yılların başından 1980'lerin başına kadar, 12 Mart ve 12 Eylül darbelerinin politik ortamının etkileri ile politik sığınma niteliğinde iken, 1980'lerin ikinci yarısında baş gösterip 1990'ların ikinci yarısında zirveye varan çatışma ortamı, Kürt gruplarının İsveç'e göçünde, kimlik taleplerini temel itici güç ve etken hâline getirmiştir. 1980'lerin başından itibaren baş gösteren ve kısa sürede Kürtlerin yoğunlukla yaşadıkları Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin tamamına yayılan bölgesel çatışmanın doğurduğu güvenlik kaygısı, köy ve köy altı yerleşimlerde yaşayan kitleleri büyük şehirlere yönelik iç göçe zorlarken, politik, milliyetçi ve örgütlü gruplarsa, özellikle hukuksal soruşturmalardan kaçınmak amacıyla yurt dışına çıkmayı tercih etmişlerdir. Böylece, devletin kimlik tanımı ve vatandaşlık hukuku ile Kürt kimliği arasındaki etno-kültürel çelişkinin,

politikleşen ve giderek çatışmaya dönüşen yaygın bir ortam hâline gelişi, Türkiye’de politikleşmiş ve entelektüel Kürt kişiliği açısından itici ve hatta zorunlu bir göç etkenine dönüşmüştür. Bu da, İsveç’e yerleşen Kürt nüfusunun, diğer etnik gruplardan farklı olarak, eğitilmiş ve özellikle etnik kimliklerinin tanınmasına yönelik bir politik bilince sahip oluşunun (Westin, 2003, s. 175) temelini oluşturmuştur.

3.2.1.2.2. Süryanîler

Türkiye’den İsveç’e yönelik kitlesel göç hareketlerinin ve bu kapsamda kimlik göçünün, tarihsel geçmiş, süreklilik ve nüfus bakımlarından en önemli akımı, Mardin-Midyat yöresinden gelen Süryanîler olmuştur. Mardinli Süryanîlerin Türkiye dışına ve özellikle İsveç’e göçleri 19. yüzyılın sonlarından itibaren başlamakla birlikte, Kıbrıs sorunu gerekçe edilerek Hristiyan azınlıklara karşı girişilen toplumsal ayrımcılığın ve şiddetin yoğunlaştığı 1960’lı ve 1970’li yıllar, Mardin’den İsveç’e göç hareketlerinin doruk noktasını oluşturmuştur. Bir sonraki bölümde, alan araştırması sırasında uygulanan görüşmelerden elde edilen verilerde de değinileceği üzere, 6-7 Eylül 1955, 1964 ve 1974 Kıbrıs olaylarında, yerel Müslüman toplulukların Midyat’ta yaşayan Süryanîlere yönelik saldırılarına muhatap oluşu (Keske, 2010, s. 167-168), Süryanîlerin Türkiye’den Avrupa’ya ve İsveç’e göç etmesinde, belirleyici bir itici etken olmuştur (Güç, 2018, s. 964; Turgut, 2016, s. 281-283). Diğer yandan, Süryanîce öğrenim olanağı, Süryanîce televizyon ve radyo yayınları, Süryanî kişilerin yerel yönetim birimlerinde ve hatta merkezî yönetimlerde temsil konumuna gelmesi ve bunlara benzer başka gelişmelerin Türkiye’deki Süryanîlere yansması, Türkiye’deki koşullara ilişkin farkındalığın gelişiminde ve göç kararının alınmasında teşvik edici etki üretmiştir (Bilge, 1996: 101).

Diğer etno-kültürel gruplar gibi Süryanîler de, İsveç’te aynı yerlerde yerleşmeyi tercih etmişler ve büyük çoğunlukla, Stockholm’ün bir dış semti olan Södertälje’de yoğunlaşmışlardır (Rabo, 2013, s. 108). Erder de (2016, s. 122), Södertälje’nin, daha 1980’de, Süryanî kökenli Türkiyeli göçmenlerinin yoğunlaşma alanı olduğunu aktarmıştır. Södertälje, günümüzde de, Türkiye dışında Lübnan, Irak ve Suriye’den de gelen Süryanîlerin yerel toplumun çoğunluğunu oluşturdukları bir yerdir (Göker, 2015, s. 213). Günümüzde, 85.000 civarındaki nüfusunun 25.000 kadarını kapsayan önemli bir kısmını Süryanîlerin oluşturduğu bu ilçe, “İsveç’teki

Midyat” olarak anılmaktadır (Özer, 2017). Süryanî göçü ve kimliği ile Södertälje arasındaki bu ilişki, *The Assyrians: From Nineveh to Södertälje* (Lundgren, 2016) adlı bir eserin de konusu olmuştur. Buradan, çoğunlukla Süryanîce yayın yapan, “Assyria Tv” ve “Suroya Tv” adlı televizyon kanalları (Tutar Serter, 2017, s. 92) ile, 1974 gibi erken bir tarihte kurulmuş, “Assyriska FF” adlı bir de futbol kulübü (Rommel, 2010) bulunmaktadır (Woźniak-Bobińska, 2021, s. 68). İsveç’te yaşayan Süryanîler, kiliseler dışında, 1977’de kurulmuş olan ve merkezi Södertälje’de bulunan İsveç Süryanî Federasyonu (Syrianska Riksförbundet) başta olmak üzere, Süryanî Gençlik ve Kadınlar Federasyonları gibi ulusal ölçekli kuruluşların yanı sıra, çeşitli kentlerde ve yerleşim birimlerinde kurulu birçok sivil toplum örgütü etrafında örgütlenmişlerdir (Çalışkan, 2014, s. 132-133; wikipedia.org, 2022b).

3.2.1.3. Politik Sığınma

Türkiye’den İsveç’e yönelik göçün, 1970’lerin başından itibaren emek göçünden, özellikle siyasal özgürlük ve kimlik taleplerine dayalı sığınmacı göçüne doğru belirgin yönelimi, Türkiye’deki askerî darbe rejimlerinin itici etkenlerine olduğu kadar, İsveç’in göçmen politikalarının da değişimine bağlıdır. İsveç’in göçmen rejimi, 1972 ile 1989 arasında, işçi göçüne yönelik kısıtlayıcı bir eğilim göstermiş iken, sığınmacı göçünü teşvik edici yönde bir kayma göstermiştir (Çallı Kaplan, 2022, s. 353). Nitekim İsveç, Türkiye’den görece az sayıda bir işçi grubuna sahip iken, iktidardaki Sosyal Demokrat Parti’nin, ideolojik referansları bakımından, özellikle kendi ülkelerinde ayrımcılığa ve baskıya uğrayan dezavantajlı gruplara duyarlılığına bağlı olarak, sığınmacılara karşı oldukça cömert davranmıştır (Başer, 2013, s. 17).

3.2.2. Entegrasyon Aşaması

İlk göçmenlerin, belirli bir süre para kazandıktan sonra dönme beklentisiyle gelmiş olmalarına rağmen, İsveç’teki gelir ve sosyal refah olanaklarıyla birlikte, özellikle 1985’ten sonra uygulanmaya başlanan göçmen politikasının da çekici etkileriyle kalmaya karar vermeleri sonucunda, Türkiye’de kalmış olan ailelerin de İsveç’e taşınması süreci başlamıştır. İsveç’e işçi göçünün öncülerinden Abdullah Yücel, ailesini 1969’da İsveç’e getirerek, aile birleşimi yoluyla göç hareketlerinin de öncüsü olmuştur (Sönmez, 2002, s. 191).

Ailelerin de İsveç'e gitmeleriyle, göçmenlerin, geçici işçiler olmaktan çıkarak, kalıcı nüfus haline gelmeleri, İsveç'in göçmen politikalarında değişim gereksinimi üretmiştir. İlk adım, yabancı-dışarılıklı anlamında "utlanningar" deyimini yerine "göçmen" anlamında "invandrare" sözcüğünün kullanılması ile atılmıştır (Göker, 2015, s. 184). Böylelikle, diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye kökenli nüfusun İsveç'le de bütünleşme süreci fiilen ve resmen başlamıştır. Karşılıklı olarak, göçmenler İsveç'te kalıcılışmaya başlarken, İsveç devleti ve toplumu da, göçmenleri İsveç toplumunun bir parçası olarak kabule yönelik dönüşümler geçirmiştir.

1975'te yasallaşarak uygulanmaya başlanan, "eşitlik, işbirliği ve seçme özgürlüğü" sloganıyla tanıtılan, dil, kültür ve siyasal katılım alanlarında azınlıklara ve göçmenlere önemli haklar getirerek ev sahibi toplumla aralarında eşitlik sağlanmasını amaçlayan "göçmen ve azınlık politikası", İsveç'te çokkültürcü rejime geçişin ilk adımını oluşturmuştur (Anık, 2011, s. 122). Bu düzenlemeyle, göçmenlerin İsveç vatandaşlarıyla aynı statüde kabul edilip eşit muamale görmeleri, kimliklerini ve var olan değerlerini koruyarak İsveçlilerle aynı yaşam ölçülerini edinebilmeleri hedeflenmiş, bu doğrultuda, göçmen çocuklarının yoğun biçimde bulundukları okullarda anadillerinde eğitim görmelerine fırsat verilmiş, etnik gruplara yönelik anadillerinde yayın yapan kuruluşlara kamu desteği uygulaması başlatılmış, oturum iznine sahip göçmenlere yerel seçimlerde oy kullanma hakkı tanınmış, nihayet, vatandaşlık statüsünün kazanımı kolaylaştırılmıştır (Borevi, 2013, s. 148). Göçmen hukukundaki ve politikasındaki bu değişiklikler, İsveç'in, kendisini çokkültürlü bir toplum ve devlet olarak tanımlayışı ve bunu resmen ilan edişi anlamına gelmiş, gelecekte yaşanacak yeniliklerin de habercisi olmuştur (Göker, 2015, s. 186). Bu değişiklikte birlikte, göçmenlerin İsveç'e entegrasyonlarında asimilasyonu çözüm olarak gören yaklaşım terk edilmiş, İsveç, resmen, çokkültürlü bir toplum olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda, göçmenlerin, yasa ve kamu yönetimi önünde etnik kimlikleri çerçevesinde kolektif olarak sınıflandırılmaları sağlanmıştır (Kalaylıoğlu, 2009, s. 270-274). Bu yenilik kapsamında gerçekleştirilen hukuksal reformla, 1976'da düzenlenen yerel seçimlerde, en az üç yıldır İsveç'te yerleşik olan göçmenlere yerel yönetimlerde oy kullanma ve aday olma hakkı tanınmış, böylece, İsveç, göçmenlere yerel seçimlere katılma hakkı tanıyan ilk Avrupa ülkesi olmuştur.

1989’da yürürlüğe giren Yabancılar Yasası ile, göçmenlerin İsveçlilerle aynı hak ve sorumluluklara sahip olmaları yasal güvence altına alınmış, çalışma izni şartı aranmaksızın ülkeye giriş olanağı tanınmış, göçmenlik başvuru ve kabul süreçleri basit işlemlere bağlanmıştır (Akarçay, 2021, s. 169). İsveç’in göçmen politikası, 1997’de güncellenmiş, kökenden İsveçli olmayıp ülkeye yerleşmiş bireylere de İsveçlilerin sahip olduğu hakların tanınması amacıyla yeni düzenlemeler yapılmıştır. “İsveç, gelecek ve çeşitlilik” olarak ifade edilen göçmenlerin, özel yaşam alanlarında kendi kültürlerini sürdürmeleriyle birlikte, kamusal alanda işgücü piyasasına katılarak İsveç toplumuna uyum sağlamaları düşüncesine dayandırılmış olan bu güncelleme, tek taraflı entegrasyondan çok “uyum” anlayışı etrafında tasarlanmış, çokkültürcülük yerine “çeşitlilik” tanımı benimsenmiştir (Başer, 2013, s. 107). Sonuçta, İsveç’in göçmen politikası, 1970’lerden bu yana, etnik ve kültürel çeşitliliği temel ilke olarak benimsemiş, kültürel seçme özgürlüğünü esas almıştır. Bu sayede, göçmenler, İsveçlilerin sahip oldukları tüm resmî haklara sahip olabilmişlerdir (Alinia, 2007, s. 163).

Günümüzde, İsveç’in entegrasyon politikasını oluşturan anlayış ve uygulama ilkeleri, gönüllü katılıma dayalılık, istihdam odaklılık, vatandaşlık merkezlilik, yetki bakımından yerellik olarak sıralanabilir (Wiesbrock, 2011, s. 52). İsveç’te resmî politikayı, hukuku ve uygulamayı belirleyen temel etken olarak çok kültürlü toplumsal yapı, göçmenlere ve özellikle ikinci kuşağa, kültürel miraslarını koruyabilmeleri için önemli olanaklar sağlamaktadır (Başer, 2013, s. 146). Nitekim İsveç, 1999-2000 yıllarını kapsayan dünya değerler araştırması kapsamında, yabancılara yönelik davranış ve fırsat eşitlikleri bakımından, Avrupa’da en üst sıradaki ülke olarak sayılmıştır (Gerhards, 2009, s. 65). Bununla birlikte, 2010’ların başından itibaren baş gösteren küresel yasa dışı göç krizi, bu kapsamda özellikle Ortadoğu’da ve İç Asya’da ortaya çıkan çatışmalardan kaçan kitlelerin Avrupa’ya yönelik hareketleri, İsveç’in göç politikalarını da olumsuz etkilemiş, bütünleşme uygulamalarında daha katı bir tutumun benimsenmesine neden olmuştur (Kılıç, 2017).

3.2.3. Diasporalaşma Aşaması

Türkiye’den İsveç’e göç etmiş olan nüfus, 1980’lerin ortalarından itibaren, hem Türkiye’deki koşulların kesin dönüş için arzu edilen durumu vaat etmiyor oluşundan kaynaklanan itici, hem de İsveç’in sosyal refah sisteminin yanı sıra, özellikle göçmen politikalarında 1985’ten sonraki çokkültürcü-çeşitlilikçi dönüşümün sağladığı olanakların çekici etkileri doğrultusunda, İsveç’te kalıcı hâle gelme yönünde irade göstermiş, çok az sayıda ve genellikle ilk kuşaktan ve çoğunlukla emekli olmuş kişiler Türkiye’ye dönmüştür. İsveç’te kalıcı yaşamın başlaması, göçmenliğin geçici beklentilere dayalı alışkanlıklarının ve yaşam biçimlerinin geride bırakılarak, İsveç toplumuna katılımı sağlayacak araçların elde edilmesi ihtiyacı duyulmasına neden olmuştur. Böylece, İsveç toplumunun çokkültürlü yapısına özgü ve ayrıca İsveç hükümetinin toplumsal hizmet, fırsat ve yardımlarından yararlanma arayışına dayalı bir gereksinim olarak, grup aidiyetine sahip olmak üzere, ilk diasporik ilişkiselliklerin ve giderek örgütlenmelerin temelleri atılmaya başlanmıştır. İlk çekirdek yapılanmalar, İsveç’e göç edişin sebebi üzerinden, Türkiye’den getirilen etnik, dinsel, politik kimlikler etrafında biçimlenme eğilimi göstermiştir.

İsveç’te yaşayan Türkiye kökenli topluluğun etnik kimlik ile siyasal düşünce ve davranış temelli ilişki ağlarının gözlenebilir olduğu en somut örnekler, Türkiye’den taşınan ve sürdürülen politik görüş benzerliğine dayalı örgütlenmelerdir. Erken dönemde, Türkiye’deki politik örgütlenmelerin temsilciliği veya uzantısı gibi davranma eğilimi içerisinde olan bu politik gruplar, topluluğun İsveç’te kalıcılılaşmasına koşut olarak özerkleşmiş, zamanla göçmen ilişki ağları üzerinde kurumsallaşarak ayrı yapılar oluşturmuşlardır.

1977 gibi erken bir tarihte, otuz kadar derneğin bir araya gelmesiyle kurulmuş olan ve yaklaşık oniki bin üyeye sahip Türk Federasyonu, (Abadan Unat, 2017, s. 248) ve aynı yıl kurulmuş olan İsveç Türk İşçi Dernekleri Federasyonu, İsveç’te yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin çalışma hayatı içerisinde ve meslekî ortamda, Türk kimliği temelli toplumsal ilişki ve dayanışma ağı oluşturmak amaçlı örgütlenmelerinin ilk örnekleridir. Türk Federasyonu dışında, 1983’te kurulmuş olan Türk Gençlik Federasyonu (www.tuf.nu), 2007’de kurulmuş olan İsveç Türk Kadın

Federasyonu (Akış ve Kalaylıoğlu, 2010, s. 19), İsveç Türk Düşünce ve Kültür Derneği, İsveç Türk Öğrenciler ve Akademisyenler Derneği (www.tsaf.se) gibi örgütlenmeler de (Başer, 2013, s. 61-62; Göker, 2015, s. 401), Türk kimliği merkezli diasporik örgütlenmelerin önemli örnekleri arasında sayılabilir. Günümüzde de, özellikle yeni kuşakların İsveç siyasal sistemine katılmayı tercihleri nedeniyle giderek zayıflama eğiliminde olan bu yapılanmalar içerisinde, İslam Toplumu Millî Görüş İsveç Bölgesi (Riksförbundet Svensk Islamiska Samling), ülke çapında en yaygın örneklerden biridir. İsveç Ülkü Ocakları, Türkiye'deki muhafazakâr siyaseti temsil eden AK Parti'nin, İslâmî Millî Görüş Teşkilatı'na alternatif olarak Avrupa'da örgütlediği Uluslararası Demokratlar Birliği adlı yan örgütlenmesinin İsveç şubesi (Başer, 2013, s. 361), İsveç Atatürkçü Düşünce Derneği (Akış ve Kalaylıoğlu, 2019, s. 19) gibi, Türkiye'deki politik örgütlenmelerin uzantıları ya da temsilciliği olarak değerlendirilebilecek oluşumların yanı sıra, Türkiye'de kurulu partilerin kurumsal ya da gönüllü temsilcilikleri de, İsveç'te yaşayan Türkiyeli nüfusun kendi aralarında politik temelli ilişkiler kurdukları araçlara örnekler olarak sayılabilir.

Diğer yandan, 12 Eylül darbesi ile mültecileşen sol akımlar ve örgütler, İsveç'teki diasporik oluşumların ilk hücrelerini oluşturmuştur. Göçün erken aşamasında, Türkiye'deki siyasal ortamından kaynaklanan nedenlerle mültecileşmiş sol eğilimli ve Kürt milliyetçisi gruplar, bu örgütlenmelerin çekirdeklerini oluşturmuşlardır (Başer, 2014). Çok sayıda Sosyalist bireyin katılımlarıyla oluşan örgütlenmeler içerisinde en geniş potansiyel, Almanya'da olduğu gibi genellikle Kürt mülteciler tarafından üretilmiş ve özellikle 1980'den sonra giderek artan Kürt sığınmacı nüfusu, "diasporik kamusal alanlar" yaratmıştır (Abadan Unat, 2017, s. 290). İsveç Kürt Federasyonu, 1998'de kurulmuş olan İsveç Kürt İşçi Dernekleri Federasyonu, İsveç Genç Kürtler Federasyonu, Kürt Konseyi, İsveç Demokratik Kürt Toplum Merkezi, Kürt Öğrenciler ve Akademisyenler Derneği gibi örgütlenmeler (Başer, 2013, s. 62, 63, 164), İsveç'te yaşayan Kürt göçmenlerin, etnik ve politik temelli göçmen ilişki ve dayanışma ağları üzerinden inşa ettikleri diasporik alanlara verilebilecek birkaç önemli örnektir.

Bununla birlikte, çoğunlukla politik sığınma yoluyla İsveç'e göç etmiş olan Kürt kökenli gruplar, Türk kökenlilerden farklı olarak, işçi olmaktan çok, entelektüel

ağırlıklı bir diasporik temsil imgesine sahiptir (Khayati ve Dahlstedt, 2014). Bu durum, Mehmed Uzun, Kemal Burkay, Orhan Kotan gibi İsveç'e göç etmiş ve yaşamlarını burada sürdürmüş olan tanınmış Kürt politikacılarının ve entelektüellerinin sayısı ile birlikte, ülkenin, Kürt dili ve edebiyatıyla ilgili yayın çalışmalarının en çok gerçekleştirildiği ülke olmasından da kaynaklanmaktadır (Başer, 2013, s. 51). Bu imkân, İsveç'teki yayın özgürlüğü anlayışından ve azınlık edebiyatının gelişmesini sağlayan devlet desteklerine dayalıdır (Ahmadzadeh, 2003, s. 164; Kaya ve Uğurlu, 2014, s. 204). Nitekim İsveç'teki Kürt diasporası, çok güçlü ve sesini duyurmakta çok başarılıdır. Diaspora üyeleri, genellikle, sinema, medya, sanat, edebiyat ve akademide çok etkin, İsveç toplumuna uyum sağlayarak kabul görmüş, hatta toplumsal alanda yüksek konumlarda sıklıkla karşılaşılabilecek olanaklı kişilerdir. Öyle ki, birçok İsveçli, Kürt örgütlenmelerinin etkinliklerine katılarak destek vermekte, Kürt katılımcılar da, İsveç partilerinin ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarında yer almaktadırlar (Başer, 2013, s. 164, 197).

Böylece, İsveç, Türkiye'den gelen Kürtlerin göç tarihi ve diasporalaşma sürecinde, çok özel bir ülke olmuştur. Çünkü Türkiye'den gelen Kürtler, kimliklerini geliştirmek için gereken ve Türkiye'de sahip olamadıkları toplumsal kurumlara ve anadilde eğitim, yüksek öğrenim, araştırma kurumları, basın araçları, siyasal temsil gibi hak ve olanaklara, İsveç'te sahip olabilmişlerdir (Başer, 2013, s. 15, 17). Alinia (2007, s. 157), bu özelliği, Kürtlerin İsveç'te karşılaştıkları ortam ve olanaklarla, geldikleri coğrafyalar arasındaki karşılaştırmaların sonuçlarında aramak gerektiğini önermektedir. Buna göre, Kürtlerin İsveç'te etkin bir diaspora kurabilmiş olmalarının öncelikli nedeni, siyasal bir ulus-devlete sahip olamamışlığa karşın, ülkede karşılaştıkları demokratik olanakların, hayalî bir cemaat olarak, bir ulusa ait olma duygusu ve bilinci edinmek için altın bir fırsat sunmuş olmasıdır. Böylece, Kürtlerin kitlesel göçü, İsveç'te, ulus-ötesi bir mekânın oluşmasına olanak sağlamış, İsveç, Kürtler için, coğrafyadan bağımsız, diasporalaşmış bir vatan seçeneği sunmuştur (Alinia, 2007, s. 163-164, 170, 196, 212). Başer'in (2013, s. 43, 162, 240, 274), görüştüğü birçok Kürt katılımcı gibi, bir sonraki Bölüm'de değinileceği üzere, alan araştırmasında görüşülen katılımcıların tamamı da, İsveç'in Kürtlere sunduğu olanaklardan memnuniyet duyduklarını bildirmişlerdir. Bu hâliyle, Wahlbeck'in (1999, s. 122), İngiltere'deki ve Finlandiya'daki Kürt diasporalarıyla ilgili,

kimliklerinin geldikleri ÷lkeye aidiyetleriyle değil, etnisiteleri üzerinden tanımlanması sayesinde bulundukları ÷lkede kendilerini azınlık olarak görmediklerine dair açıklaması, İsveç'te yaşamakta olan Kürtler açısından da geçerlidir.

Sonuçta, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli kişi ve gruplarda, etnik kimliğin, kendini tanımlamada ve tanıtmada merkezî bir unsur, ve dahası, göçmen gruplarının iç iletişim ve dayanışma gerekçeleri ile bu gerekçelere dayalı diasporik sosyalleşmelerini ve örgütlenmelerini belirleyen, güçlü bir etken olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun temel nedenlerinden biri, öncelikle, göçün başlangıcından İsveç'te yerleşme ve yaşam sürdürülebilir hale gelişine dek en çok ihtiyaç duyulan göçmen ilişki ve dayanışma ağlarını sağlıyor oluşudur. Nitekim İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli nüfus içerisinde, etnik kimliğe atıfla grup içi ilişki ve dayanışma ağı oluşturma davranışının en belirgin biçimde gözlenebildiği alan, dernekleşme faaliyetleridir. İsveç'te yaşayan göçmen kökenli tüm gruplarda olduğu gibi, Türkiye kökenli topluluğun da, grup içi ilişki ve dayanışma ağı kurmak için en çok sivil toplum kuruluşlarını tercih etmeleri, İsveç devletinin azınlıkların kültürel örgütlenmelerine uyguladığı geniş mâlî destek politikasıyla da doğrudan ilgilidir. Bununla birlikte, aile veya Türk kimliği merkezli ağlar etrafında yaşam, sanıldığı gibi, İsveç'teki Türkiye kökenli topluluğun genel ve en önemli özelliği değildir (Narrowe, 1998, s. 8). Örneğin, köktenci dinci gruplara ait, herkesin katılımına açık olmayan bazı küçük dernekler gibi örgütlenmeler, çoğunluğu oluşturan bireyler tarafından onay görmemeleri bakımından toplulukla uyumsuz ilişkileri nedeniyle, diasporanın bir parçası hâline gelememektedirler (Ahmed, 2013, s. 56). Bu bakımdan, Türk ve Kürt aidiyet tanımları etrafında örgütlenme eğilimi başta olmak üzere, grup içi dayanışma ve diğer etnik gruplarla rekabet-gerilim hâlinin geçerliliğini korumakta oluşu (Başer, 2013), etno-kültürel kimliklerin Türkiye'deki ilişki biçimlerinin İsveç'te de sürekliliği açısından dikkat çekicidir.

İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli toplulukların diasporik yapılanmalar oluşturduğu bir diğer alan, dinsel cemaatlerdir. Kıta Avrupa'sında yoğunlukla gözlenen dinsel inanç merkezli toplumsal örgütlenme biçimi, İsveç'te de örneklerini göstermektedir. Avrupa'nın birçok ÷lkesinde örgütlenmiş olan Diyanet İşleri Türk-İslâm Birliği (DİTİB) ve İslâm Toplumu Millî Görüş Teşkilâtı (Abadan Unat, 2017,

s. 263-265, 270), İsveç'te de, Türkiye kökenli sünnî Müslüman grupların en çok örgütlendiği dinsel cemaat yapılanmalarının başına gelmektedir (www.igmg.se). İkisi Stockholm'de, Fittjå ve Rinkeby semtlerinde, biri Göteborg'da, biri Malmö'de, biri Jönköping'de olmak üzere, Diyanet İşleri Türk-İslâm Birliği'ne bağlı toplam dokuz camii, İsveç'teki Türkiye kökenli Müslüman cemaate hizmet vermektedir (Korkmaz, 2010, s. 380) (www.diyanet.se). Ayrıca, Avrupa İslâm Toplumu Millî Görüş örgütlenmesi tarafından, Göteborg'da açılmış olan bir camii dışında, Stockholm'ün Skärholmen semtinde inşa edilmesi planlanan Mevlâna Camii'nin de yapım çalışmaları devam etmektedir. Akbulut (2006, s. 45-47), Türkiye kökenlilerin, ortak kimliğe atıfla, bu camileri "Türk camisi" olarak adlandırdıklarına, "Faslıların, Arapların, Somalilerin camileri" diye tanımladıkları diğer ibadethaneleri ise tercih etmediklerine, bu bakımdan, camiileri, aynı zamanda bir göçmen ilişki ve dayanışma odağı olarak değerlendirip kullandıklarına dair görüşme notlarını aktarmaktadır. Ayrıca, İsveç İslam Derneği (Abadan Unat, 2017, s. 248), İsveç İslâm Kültür Derneği, İsveç İslâm Dernekleri Federasyonu gibi yerel ölçekli dinsel örgütlenmeler de, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli Müslümanların cemaatleştiği benzer yapılara örnekler olarak gösterilebilir.

İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli nüfusun dinsel cemaat tarzında örgütlendiği en geniş ölçekli gruplardan ikincisi, Süryanîlerdir. Süryanî cemaatini Türkiye kökenli diğer gruplardan farklılaştıran temel özelliği, toplumsal ve politik anlamda da, kilise merkezli cemaat şeklinde örgütlenmiş oluşudur. Kilise, Süryanîler için, aynı zamanda sosyal bir iletişim odağını oluşturmaktadır. İsveç'te ilk Süryanî Ortodoks kilisesi, Mor Afrem Kilisesi adıyla, 1986'da, nüfusunun büyük bölümünü Süryanîlerin oluşturduğu Södertälje'de hizmet vermeye başlamıştır (Rabo, 2013, s. 109). İsveç'teki Süryanîlerin dinsel otoritesi olan İsveç Süryani Ortodoks Patrik Vekilliği ve Başpiskoposluğu da burada bulunmaktadır (Çalışkan, 2014, s. 133). Mengüç (1992, s. 18) ve Göker'in de (2015, s. 213) teyid ettikleri gibi, çoğunluğu Mardin'in Midyat ilçesinden göç etmiş olan Türkiye kökenli Süryanîlerin, Hristiyan olmalarından kaynaklanan dinsel ortaklıklarına dayalı olanaklar sayesinde, Türkiye'den İsveç'e göç eden etno-kültürel gruplar içerisinde, İsveç'te en iyi uyum sağlayan grup oldukları gözlenmiştir.

İsveç'te, Türkiye kökenli nüfusun dinsel inanç ortaklığına dayalı ilişki ağları üzerinden örgütlendiği bir başka cemaat, Alevîlerdir. Merkezi Stockholm Sollentuna'da bulunan İsveç Alevî Federasyonu'na (www.alevi.se) bağlı Alevî Kültür Merkezleri (Akiş ve Kalaylıoğlu, 2010, s. 19), grup içi toplumsal ilişki sağlayan örgütlenmeler olmanın yanı sıra, cemevi olarak ibadet hizmeti de vermek üzere, Stockholm, Göteborg, Malmö ve Uppsala gibi şehirlerle birlikte birçok bölgede daha yapılandırılmıştır (Batako, 2015, s. 36-40).

3.2.4. Ulus-ötesi Yurttaşlık-Melez Kimliklilik Aşaması

Avrupa'ya yayılı Türkiye kökenli tüm göçmen topluluklarında gözlenmekte olduğu üzere, ilk kuşağın sadece köken kültüre bağlı kalışını ifade eden *tek bilince*, ikinci kuşağın hem köken hem de göç edilen ülkenin kodlarını birlikte taşıyabilme anlamında *çifte bilince*, üçüncü ve sonraki kuşak göçmenlerin ise göç edilen ülkeyle bütünleşerek kökenden uzaklaşmalarıyla, göç edilen ülke kültürü lehine tek bilince sahip olmaya evrilmeleri durumu (Coştu, 2016, s. 543), İsveç'te de geçerlidir. 1980'lerin sonundan itibaren, hem ilk kuşak göçmenlerin kalıcı yerleşmeye karar vermeleri, hem de İsveç'in göçmen politikalarındaki teşvik edici değişimlerin sonucunda, ikinci ve üçüncü kuşak bireylerin İsveç toplumu ile ilişkileri, yakın geçmişteki entegrasyonun da sınırlarını aşarak çift kimliklileşme ve giderek İsveçlileşme yönünde gelişim göstermeye başlamıştır.

İlk göçmen kuşakları ile çocukları ve torunları arasında, kimlik duygusu ve tanımı bakımından gözlenen belirgin farkın nedenlerinden biri de, İsveç toplumuna katılım düzeyiyle ve biçimleriyle ilgilidir. Türkiye'den İsveç'e göçün öncü kuşakları, çoğunlukla işçilik, bulaşıkçılık gibi, günlük yaşamda İsveç toplumuna doğrudan katılımı ve İsveçlilerle bizzat teması gerektirmeyen, kendi içine kapalı bir grup olarak yaşama imkânı veren çalışma ve banliyölerde, kendileri gibi göçmenlerle birlikte barınma koşullarında bulunmuşlarken, sonraki kuşaklar ise, eğitim başta olmak üzere, istihdam, vatandaşlık gibi ekonomik ve hukuksal olanakların etkileriyle, İsveç toplumuna eşit bireyler olarak katılma, İsveçlilerle eşit düzeylerde karşılaşma ve işbirliği kurma düzeyine erişmişlerdir. Böylece, birinci kuşak göçmenler, İsveç'e sadece istihdama dayalı ekonomik bağlarla ve geçici süreyle bağlı iken; sonraki kuşaklar, hukuksal, siyasal ve giderek kültürel bağlar da edinmişlerdir.

Bu bağlamda, göçmen işçi statüsündeki birinci kuşakla artık vatandaş konumuna ilerlemiş olan sonrakiler arasındaki en temel fark, İsveçlilerle temasın geçmişe kıyasla daha fazla yoğunlaşması, eğitim düzeyinin artması, farklı istihdam biçimlerinin gelişimi ve en önemlisi, İsveç dilini kullanma ihtiyacındaki artıştır. Türkiye ile fiziksel bağlantıların zayıflamasıyla birlikte, günlük yaşamda grup içi dayanışma ağlarının ve dolayısıyla iletişimin de seyrekleşmesine karşın İsveçlilerle temasın artışına koşut olarak İsveç'te çalışma ve yaşama koşullarının doğurduğu zorunluluklar, İsveççe'yi önceki kuşaklarda olduğu gibi yabancı dil olmaktan çıkarmış, günlük yaşamın sürdürülmesinde kullanılan asıl dil, bir başka deyişle, anadil düzeyine yükseltmiştir.

Sonuçta, İsveç toplumuyla artan temas, bu kapsamda dil gibi İsveç'e özgü kültürel niteliklerin zorunlu edinimi, vatandaşlık başta olmak üzere yasal statü ve haklar gibi temel etkenler, ilerleyen kuşaklarda, İsveç toplumunun yaşam biçimlerinden, değerlerinden etkilenme ve giderek onlara uyma ihtiyacı ve böylece, ebeveyn kuşaklardan farklı kimlik algılarına ve kültürel davranışlara sahip olma eğilimi üretmiştir. Bu da, Türkiye'de doğmuş olan kuşaklarla İsveç'te doğmuş, büyümüş ve özellikle eğitim görüp çalışmakta olan yeni kuşak üyesi bireylerin kendilerini Türkiyelilik ve İsveçlilik arasındaki kimlik farklılıkları bakımından tanımlamaları arasında belirgin bir ayrımın gelişmesine neden olmuştur. Erken göçmen kuşakları İsveç toplumuna etkin katılmaya karşı Türkiye'den getirdikleri kültürel kodlar etrafında süreklilik ve direnç gösterirken, yeni kuşaklar ise, Türkiye ile fiziksel bağlarının görece zayıflaması itibarıyla, İsveçlilik kimliğini ve İsveç kültürünü benimseme ve etkin biçimde yaşama eğilimi göstermektedirler. Böylece, İsveç'te doğmuş ve yetişmiş olan kuşakların kimlik algıları, Tomlinson'un (2004, s. 195) "kültürlerin birbirlerine karışması" tarifine uygun bir dönüşüm geçirmiştir. Örneğin, Çetrez (2011), İsveç'teki Süryanî topluluğunun üçüncü kuşak üyeleriyle gerçekleştirdiği nitel görüşme çalışması sonucunda, dinsel inancın, çocuk kişiliği açısından olumlu bir unsur olsa bile, yetişkinlikle birlikte dinsel kurumlara ve temsilcilere karşı gelişen eleştirel tutum sonrasında, farklı kültürel simgelerin anlam odakları haline geldiğini, bunda, dünyanın en laikleşmiş toplumlarından biri olan İsveç toplumuna katılımın önemli payı olduğu düşüncesini sunmaktadır.

Böylece, yeni kuşakların kimlik algıları ve tanımları, ebeveynlerinin Türkiye odaklı, tek yönlü geleneksel yapısının dışına çıkarak, ağırlık merkezi İsveçlilik tarafında olan çift yönlü, yeni bir kimlik ve kültür yönelimi edinmiştir. Göker (2015, s. 300), aynı anda hem Türk hem İsveçli olmakla, tam anlamıyla ne Türk ne de İsveçli olabilmek gerilimini yaşayan gençlerin, kesin bir kimlik tanımına sahip olamamakla birlikte, her iki taraftan da beslenen bir kimlik üretimi sürecinde oldukları, İsveçli akranlarıyla olduğu kadar artık Türkiye akranlarıyla da belirgin farklılıklara sahip bu kuşaklar arasında “İsveçli Türk” ya da “İsveç Türkü”, “İsveç Kürdü” gibi çift yönlü kimlik tanımlamasının kabul gördüğünü ve giderek yaygınlaştığını bildirmektedir. Örneğin, Çetrez (2015, s. 168), biri Türkiye’de, diğerleri İsveç’te doğmuş onbir Süryanî gençle yaptığı görüşmelerde, katılımcıların kendilerini kimlik bakımından nasıl tanımladıkları sorusuna, kendilerinin İsveçli ya da İsveç vatandaşı oldukları, ama ebeveynlerinin Türkiye’den geldikleri cevabını verdiklerini aktarmaktadır. Buna göre, ilk kuşaklardaki Türkiye’den getirilen aidiyetlerin sürdürülebilirliği temelli kimlik algısına ve davranışına karşı, sıradan bir İsveçli olma arzusu, bir başka deyişle, melez kimlik olanağı, İsveç’te doğup büyüyen kuşaklar açısından, İsveç’te yaşamanın öncelikli gerekliliklerinden birini oluşturmaktadır.

Örneğin, Malmö’de yaşayan Türkiye kökenli topluluk üyeleri tarafından kurulan sivil toplum örgütlerinde gerçekleştirdiği saha araştırmasında, görüşmecilerin İsveç’te yaşıyor olmakla ve İsveç toplumunun göçmen algısına ve tutumlarına dair değerlendirmelerini, *pozitif diaspora bilinci* ve *negatif diaspora bilinci* diye adlandırdığı iki kategori içerisinde sınıflandıran Ahmed’e göre (2013, s. 14, 46, 57, 61-64), çoğunluğunu İsveç’te doğmuş olan ileri kuşak üyelerinin oluşturduğu grup, İsveç toplumunun çoğulcu yapısını ve İsveç devletinin çok kültürcü rejimini olumlamakta, bu bakımdan, İsveç’te yaşıyor olmaktan genellikle memnuniyet duymakta, İsveç’le Türkiye karşılaştırıldığında, İsveç’te yaşamayı tercih etmektedirler. Bu bağlamda, yeni kuşaklar, Türkiye ile fiziksel bağlantıların zayıflamış olmasına bağlı olarak, Türkiye’yi kendilerinin de bağlı oldukları etnik-kültürel bir köken coğrafyası olarak bile değil, ailelerine ait tarihsel bir anlatı olarak hissetmekte ve tarif etmektedirler. Buna göre, İsveç’e ilk göç eden kuşak, her bakımdan Türkiyeli iken, sonraki kuşaklar, artık ağırlıkla İsveçlidir; onlar için

Türkiyelilik, artık köken bile değil, ebeveynlerine özgü bir nostalji değerindedir. Bu durumda payı olan önemli bir etken, darbe dönemlerindeki aranma ve özellikle vatandaşlıktan çıkarma gibi uygulamaların, ebeveyn kuşakların İsveç'e yerleşmelerindeki duygusal motivasyonları üstündeki olumsuz etkileri ile, Türkiye ile aralarındaki fiziksel ilişkiyi zaman bakımından erteleyici hukuksal sonuçlarının sonraki kuşakların hafızası üzerindeki ket vurucu etkisidir. Örneğin, Yıldız (2020, s. 65), İsveç'te yaşayan Süryanî gençlerin çifte vatandaşlıkla ilgili duygularını araştırdığı öğrenci tezi çalışması kapsamında yaptığı görüşmelerden, yeni kuşakların kendilerini sadece İsveç vatandaşı olarak tanımlamalarının ve Türkiye'yle ilgili vatandaşlık ya da köken bağıını önemsememelerinin gerekçesi olarak ebeveynlerinin Türkiye'den taşıdıkları olumsuz hatıra ve deneyim aktarımlarının rolünü aktarmakta ve vurgulamaktadır. Nitekim Narro ve da (1998, s. 21), alan araştırmasında edindiği bulgulara göre, gençlerin, Türkiye ile İsveç'i, "baskı" ve "özgürlük" arasındaki ikilem ve seçenekler üzerinden karşılaştırdıklarını aktarmaktadır.

Ağırlıklı orta yaş üstü erken göçmen kuşaklarının üyelerinden oluşan grup ise, kendilerini Türk/ Türkiyeli olarak hissetmekte, Türkiye'ye kökenlenen kimlik ve kültür değerlerine bağlı kalarak yaşamayı tercih etmekte, bu bakımdan, İsveç toplumuyla bütünleşmek ve uyum ihtiyacından çok, Türkiye'ye özlem duymaktadırlar. Bununla birlikte, Akın'ın da (2007) bulguları üzere, ulaşım, iletişim ve bilişim alanlarındaki teknolojik gelişmelerin, İsveç'te yaşayan göçmen kökenli nüfusun Türkiye ile ilişkisini ve dolayısıyla Türkiye'yle ilgili algılarını başkalaştırmakta, İsveç'te geçen süreyle birlikte gelişen olanaklar, erken kuşaklarda da kökenin göçmen duygusu ve bilinci üstündeki etkilerini dönüştürmektedir. Buna göre, göçün ilk yıllarında birkaç gün süren uzun ve Avrupa aktarmalı tren yolculuklarının yerini, sürenin birkaç saate inmesini sağlayan, Stockholm-Konya seferleri gibi doğrudan uçuşların alması, uydu yayınının ve özellikle internetin, Türkiye basını ve televizyonlarını takip imkânı sağlaması, emeklilik aşamasına gelenlerin Türkiye'de uzun süre kalabilmeleri gibi, Türkiye'ye erişimi kolaylaştıran ve hızlandıran olanaklar, geçmişteki Türkiye özleminden İsveç'teki ilk göçmenlik yıllarına yönelen yeni bir nostalji duygusu üretmektedir. Böylece, kuşaklar arası kültürel ikilem de, Türkiye kökenlilikle İsveçlilik arasındaki hâlden uzaklaşarak, göçmen ve yurttaş ilişkisi üzerinden, İsveçlilikte birleşmektedir. Görüşmelerde ve

anket uygulamasından elde edilen verilerde de, Türkiye’de veya İsveç’te doğmuş olma, İsveç’te yaşanmış süre ve İsveç’te öğrenim görmüş olma etkenlerinin, katılımcıların Türkiye ile İsveç arasındaki aidiyet tanımlarını belirlediği gözlenmektedir. Örneğin, Anık ve Şahin’in (2016, s. 50), alan araştırmalarında, kendini İsveç’te “yerli” hissettiğini bildirenlerin oranı, Türkiye’de doğmuş olanlarda %11, İsveç doğumlularda ise %66 olarak ölçülmüştür. Buna göre, Türkiye’de doğmuş ve belirli bir süre yaşamış olanlarda kendilerini Türkiyeli/Türk olarak tanımlama eğiliminin daha yüksek olduğu, İsveç’te doğmuş, öğrenim görmüş ve İsveç’te Türkiye’den daha uzun süre yaşamış olanlarda ise İsveçlilik veya “İsveç Türkü” gibi melez tanımların daha çok tercih edildiği, Türkiye’ye kalıcı dönme arzusunun ve hedefinin daha az olduğu bildirilmiştir. Larrucea’nın (2015, s. 98) alan araştırmasında görüştüğü 18-30 yaş aralığındaki Türkiye kökenli genç göçmenlerin %49’u, gelecekte Türkiye’de kalıcı olarak yaşamayı kesinlikle düşünmediklerini bildirmişlerdir. Aydın’ın da (2019a, s. 167-168), saha çalışmasında bulguladığı gibi, gençler açısından İsveç, ev, iş ve okul gibi günlük yaşam anlamları taşırken, Türkiye ise ancak İstanbul veya Antalya gibi turistik-yazlık yörelerin tercih edildiği “tatil” için gidilen bir yer olarak betimlenmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ALAN ARAŞTIRMASI
İSVEÇ’TE TÜRKİYE KÖKENLİ GÖÇMENLERİN
UYUM STRATEJİLERİ VE İLİŞKİ AĞLARI

4.1. GİRİŞ

4.1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırma, Türkiye’den İsveç’e göç etmiş kişilerin, Türkiye’de yaşayan çevreleriyle sosyal ilişki ağlarını kurma ve bu ağları kullanma biçimlerini, göçmen ilişki ağları kuramının teorik ışığında, incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, aşağıdaki hipotezlerin elde edilen bulgularla karşılaştırılarak sınanması hedeflenmektedir.

H.1. Türkiye’den İsveç’e göç hareketleri, Kıta Avrupa’sına yönelik emek göçü yoğunluklu ana akım göç hareketinden belirgin farklılıklar gösterir.

H. 1.1. Türkiye’den İsveç’e göç hareketleri, göç tipi bakımından diğer Avrupa ülkelerindeki örneklerde olduğu gibi emek göçü değil, zorunlu kimlik göçü ve politik sığınma ağırlıklı gerçekleşmiştir.

H.1.2. Türkiye’den İsveç’e göç hareketleriyle göç eden nüfus, Avrupa’daki diğer ülke örnekleriyle karşılaştırıldığında, çok daha düşük sayıdadır.

H.2. Göçmen ilişki ağlarının inşa ve kullanış biçimleri, göçmen gruplarının etnik, yöresel köken ve göç biçimi gibi özelliklerine göre değişiklik gösterir.

H.2.1. Mardin’den göç etmiş olan Süryanîler, Türkiye’den İsveç’e göç etmiş olan göçmen gruplar içerisinde uyum sürecinde en başarılı grup iken, Türkiye ile ilişki ağları en zayıf olan gruptur.

H.2.2. İsveç’e göç eden Kürtler, emek göçüyle giden grupla karşılaştırıldığında, uyum sürecinde daha başarılıdır. Türkiye ile göçmen ilişki ağlarının kullanım düzeyi, göçe gerekçe edilen kimlik ve hak sorunlarının sürekliliğine bağlı olarak sınırlı kalmıştır.

H.2.3. Konya'dan emek göçüyle giden Türkler, Türkiye'den taşınan kültürel değerler korunmaktadır. Türkiye bağlantılı ilişki ağları, özellikle evlilik yoluyla devam eden zincirleme göç üzerinden, diğer grupların tersine etkili ve güçlüdür.

H.3. Göç hareketinden sonra İsveç'te inşa edilen grup içi ve Türkiye ile bağlantılı göçmen ilişki ağları, göçmen kimliği, algısı ve davranışı üstünde etkili olmaktadır.

H.3.1. Ortak kimlik odaklı göçmen ilişki ağlarının görece zayıf olduğu Kürt, Süryanî ve politik sığınmacı gruplarda uyum düzeyi, emek göçüyle giden, çoğu Kulu kökenlilerden oluşan gruba kıyasla daha yüksektir.

H.3.2. İsveç'te doğum, yaşanan süre, eğitim gibi etkenler, ilerleyen kuşaklarda göçmen ilişki ağlarının Türkiye'de doğmuş ve yaşamış kuşaklara kıyasla daha zayıf etkili, dolayısıyla, uyum potansiyelinin daha yüksek oluşunu ve melez kimlik üretiminin sağlamaktadır.

4.1.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında nitel ve nicel araştırma tekniklerinin birlikte kullanıldığı önce nitel, sonra nicel yöntemlerin uygulandığı sıralı açıklayıcı desene dayalı karma araştırma metodu benimsenmiştir (Yıldırım, 2021). Araştırmada temelde iki farklı bilimsel yöntem birlikte kullanılmıştır.

İlk olarak, nitel görüşme tekniği olan yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu yöntem kapsamında, katılımcılara belirli konulardaki benzerliklerinin ve farklılıklarının ölçülmesi amacıyla önceden belirlenmiş ve olası yanıt seçenekleri sunulan ve her katılımcı için standartlaştırılarak yapılandırılmış sorularla, katılımcıların iç dünyalarına nüfuz etme amacıyla, söyleşi tarzında açık uçlu soruları içeren yapılandırılmamış sorular yöneltilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 1999, s. 93; Polat, 2022; Punch, 2020, s. 167-169).

Araştırmada kullanılan ikinci yöntem, nicel araştırma tekniklerinden birisi olan anket çalışmasıdır. Anket uygulaması kapsamında, toplam 98 soru, *göç ve göçmen bilgileri, uyum düzeyinin ölçülmesi ve uyum araçlarının belirlenmesi ile göçmen ilişki ağlarının kuruluş ve kullanış biçimleri* ölçeklerine göre, üç ana kategori içerisinde sınıflandırılmıştır. Göç ve göçmen bilgileri ölçeğinde, göç

kararının gerekçesi, göçün amacı ve biçimi ile göçün süresi gibi bilgiler istenirken, uyum düzeyinin ölçülmesine ve uyum araçlarının belirlenmesine dönük ölçekler ise, İsveç toplumuyla ilişkilerin içeriği ile kullanılan uyum araçları ve biçimlerine göre, *ekonomik, toplumsal, kültürel ve politik* olmak üzere dört alt kategoriye ayrılmıştır. Göçmen ilişki ağlarının kuruluş ve işleyiş biçimlerini içeren ölçekte de, göç kararının verilmesinde ve göç sonrasında İsveç'e yerleşmede önceki göçmenlerin işlevleri ve katkıları ile İsveç'teki göçmen grupların kendi aralarındaki ilişkilere ve dayanışma bağlarına dair bilgilerin edinilmesi amaçlanmıştır.

Anket uygulamasından elde edilen istatistikî verilerin yorumlanmasında, SPSS 26 adlı veri analiz yazılımı ve bu kapsamda, frekans-oran tabloları ile gruplar arası çapraz karşılaştırma tabloları (cross tab) kullanılmıştır.

Gözlem, görüşme ve vaka araştırmalarından elde edilen notlar, araştırma konusu olarak İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli grupların uyum stratejileri ve düzeyleri ve sosyal ilişkilerinin değerlendirilerek yorumlanmasında kullanılırken, anket uygulamasıyla elde edilen sayısal veriler ise, nicel araştırma teknikleri kapsamında, uyum düzeyi ve sosyal ilişki ağlarının kullanım biçimlerinin yaş grubu, cinsiyet, etnik kimlik, inanç ve yerel köken gibi gruplar açısından nedensel karşılaştırma analizi çerçevesinde analiz edilmiştir. Çalışmada anketin dışında yüz yüze görüşme ve derinlemesine görüşme tekniklerinin kullanılmasının amacı, ankette elde edilen sayısal verilerin sınanmasıdır.

Araştırma sürecinde, nicel araştırma çevrimiçi anket uygulaması üzerinden, nitel araştırma ise Temmuz 2023 döneminde araştırma alanında uygulanmıştır. Tez'in araştırma alanı, Stockholm kenti ile sınırlıdır. Bu nedenle, yüz yüze görüşmeler Stockholm'de, Solna, Sollentuna, Spånga, Botkyrka, Fittja ve Rinkeby semtlerinde, kişiler, işyerleri ve sivil toplum örgütleri ziyaret edilerek gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmanın uygulandığı dönemin İsveç'te yaz tatili olması ve önceden iletişim kurulmuş çoğu kişinin ülke dışına çıkmış olmaları nedeniyle ulaşılabilen ve araştırmaya katılmayı kabul eden kişi sayısı 30 kişi ile sınırlı kalmıştır. Bazı görüşmeciler, Türkiye'deki hukuksal durumlarına atıfla verilerin gizliliğine dair kuşku, bazı görüşmecilerse Tez'in özellikle etnik kimlikle ilgili kavramsal söylemine katılmadıkları gerekçesiyle çekince bildirerek, anlatımlarına

Tez metninde yer verilmesini uygun bulmamışlardır. Bu nedenle, Tez metninde, sadece bu konuda onay verenlerin anlatımlarına yer verilmiştir. Diğer yandan, ileri yaş kuşaklarında çevrimiçi anket uygulamasını kullanım sorunuyla birlikte, özellikle genç kuşaklardaki Türkiye ile genel ilgisizlik, bu yaş gruplarında katılımcıların sınırlı kalmasına neden olmuştur. Bununla beraber, uygulamanın gerçekleştirildiği dönemde Türkiye ile İsveç arasında, özellikle Türkiye tarafından terörle bağlantılı suçlar gerekçesiyle aranan ve İsveç'e sığınmış bazı Kürt kişilerin iadesi sorunu ile aşırı sağcı göstericilerin kamusal alanda Kur'an-ı Kerim yakma eylemlerine müsamaha gösterilmesi nedeniyle ortaya çıkan tartışmalar da, araştırmaya katılımın reddine gerekçe olarak beyan edilmiştir. Sonuçta, araştırma uygulamalarına katılım, örneklemin evreni temsil yeteneği bakımından arzu edilen düzeyde gerçekleşmemiştir. Yine de, elde edilen sonuçların, literatürle uyumlu olduğu ve sunulan hipotezleri doğruladığı gözlenmektedir.

4.1.3. Araştırmanın Veri Kaynakları

Araştırmanın birincil veri kaynakları, saha gözlemleri ile yüzyüze derinlikli mülâkatlardan bizzat elde edilen notlarla, anket uygulamasıyla üretilen sayısal verilerden oluşmaktadır. Araştırmanın ikincil kaynakları ise, literatür, istatistikî raporlar, süreli ve süresiz yayınlar gibi, yararlanılan yazılı kaynaklardır.

4.1.3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, geçmişte kendileri ya da aileleri çeşitli gerekçelerle İsveç'e göç etmiş olmakla birlikte, halen Stockholm'de yaşayan, sayısı kesin biçimde bilinmemekle birlikte, 7500 civarında olduğu sanılan Türkiye kökenli kişilerdir.

TÜİK başta olmak üzere, Türkiye merkezli istatistikî kaynaklarda ve Türkiye İsveç Büyükelçiliği'nde de, İsveç'te ve Stockholm'de yaşamakta olan Türkiye kökenli nüfus hakkında bir veri kaydına ulaşılamamıştır. Araştırma evrenine ilişkin kesin sayının tespit edilememesinin birincil nedeni, İsveç nüfus sayımı uygulamasının, İsveç vatandaşlığına geçmiş kişiler ile anne ve babaları İsveç'te doğmuş olan (3. kuşak ve sonrası) kişileri Türkiye kökeni veya göçmen kimliği etrafında tanımlamaması ve bu çerçevede bir istatistikî sınıflandırmaya konu etmemesidir. Araştırma'nın evrenine ilişkin kesin bir sayısal veri ifade etmek

mümkün olmamışsa da, yukarıda zikredilen 7500 civarı rakamın gerçeğe yakın olduğu öngörülebilir.

Yukarıda zikredilen verilere göre, evren 7500 kişi olarak belirlendiğinde, evrenin tamamının sayılmasından elde edilecek gerçek veri ile örneklemden elde edilen veri arasındaki farkı ifade eden örneklem hatası (Gökçe, 1999, 144-145), $\pm 10\%$ kabul edilerek düzenlenen bir anket çalışmasında, asgarî ($p=0.5$ $q=0.5$) 95, ($p=0.8$ $q=0.2$) 61 katılımcı gerektirmektedir (Baş, 2003, s. 46). Çevrimiçi yürütülen anket çalışması kapsamında 136 kişi anket sorunlarını tam ve eksiksiz doldurmuştur. Bu sayı, örneklem için öngörülen sayıyı karşılamaktadır.

4.2. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Katılımcıların İsveç'te *kimlik tercihleri, gelir ve eğitim düzeyleri, ev sahibi toplumla toplumsal temasları ve etkileşimleri, kültürel ilgi ve katılım düzeyleri, siyasal ilgi, katılım ve temsil tercihleri ile düzeyleri, ve nihayet göç öncesi ve sonrasında göçmen ağlarından yararlanma biçimleri ve göçten sonra göçmen ağlarını kullanma biçimleri ve düzeyleri* gibi algıları ve davranışları, uyrukları, doğum yerleri, cinsiyetleri, etnik kimlikleri, dinsel inançları, yaş grupları, göç biçimleri, yöresel kökenleri, göçmen kuşakları ve göç grupları kriterleriyle karşılaştırılarak, aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

4.2.1. Katılımcıların Demografik Dağılımları

Katılımcıların demografik özellikleri, *uyruk, cinsiyet, ulusal ya da etnik kimlik, dinsel inanç, yaş grubu* kategorileri etrafında sınıflandırılmıştır.

Tablo 1: Uyruk

	Frekans	Oran
Türkiye	62	45,6
İsveç	11	8,1
Çifte vatandaş	61	44,9
Diğer	2	1,5
Toplam	136	100,0

Katılımcıların uyruklarının sorulduğu soruya verdikleri cevapları gösteren Tablo 1'e göre, katılımcıların %45,6'sı Türkiye uyruğu, %44,9'u çifte vatandaşlık, %8,1'i, ise İsveç uyruğu bildirmişlerdir. Bu dağılımın temel nedenlerinden biri,

birinci göçmen kuşağının, Türkiye’de doğdukları ve Türkiye ile bağlarını koruma ve sürdürme yönünde eğilim gösterdikleri için tekil Türkiye Cumhuriyeti uyruğuna, sonraki kuşak üyelerinin ise, İsveç’te doğdukları ya da bu yönde başvuruda bulundukları için çifte vatandaşlık hakkı elde etmiş olmaları veya doğrudan tekil olarak İsveç vatandaşlığına geçmeyi tercih etmiş olmalarıdır.

Tablo 2: Doğum Yeri

	Frekans	Oran
Türkiye	123	90,4
İsveç	8	5,9
Diğer	5	3,7
Toplam	136	100,0

Katılımcıların doğdukları ülkeleri gösteren Tablo 2’ye göre, katılımcıların %90’8’i Türkiye’de, %5,4’ü İsveç’te, %3,8’i ise üçüncü bir ülkede doğduklarını bildirmişlerdir. Bu da, katılımcıların genellikle birinci ve aile birleşimi ile giden ikinci kuşak üyelerinden oluştuğunu düşündürmektedir.

Tablo 3: Cinsiyet

	Frekans	Oran
Erkek	55	40,4
Kadın	81	59,6
Toplam	136	100,0

Katılımcıların cinsiyetlerini gösteren Tablo 3’e göre, katılımcıların 59,6’sı kadın, %40,4’ü ise erkek cinsiyeti bildirmişlerdir.

Tablo 4: Etnik Kimlik

	Frekans	Oran
Türk	90	66,2
Kürt	39	28,7
Süryani	7	5,1
Toplam	136	100,0

Katılımcıların kendilerini etnik kimlik bakımından nasıl tanımladıkları sorusuna verdikleri cevapları gösteren Tablo 4’e göre, katılımcıların tamamı, İsveç’te kendilerini etnik bakımından tanımlamak üzere, Türk, Kürt ve Süryanî kimliklerini tercih ettiklerini bildirmişler, %66,2’si kendilerini Türk, %28,7’si Kürt, %5,1’i de

Süryanî olarak tanımlamışlardır. Bu da, Tez'in önceki bölümlerinde, ilgili başlıklar altında incelendiği gibi, Türkiye'den İsveç'e yönelik göç hareketlerinin kimlik bakımından sınıflandırılmasına dair literatürde yer alan ve bu Tez'de de ilgili bölümlerde sunulan bilgileri doğrulamaktadır.

Tablo 5: Dinsel İnanç

	Frekans	Oran
Sünni Müslüman	68	50,0
Alevi	14	9,6
Hristiyan	6	4,4
Deist-Agnostik	13	9,6
Ateist	35	25,7
Toplam	136	100,0

Katılımcıların kendilerini dinsel inanç bakımından tanımlama tercihlerine dair soruya verdikleri yanıtları gösteren Tablo 5'e göre, katılımcıların %50'si kendilerini Sünnî Müslüman, %9,6'sı Alevî / Alevî Müslüman, %4,4'ü Hristiyan, %9,6'sı deist/agnostik, %25,7'si de ateist olarak tanımlamışlardır. Bu sayılar, çoğunluğun, Türkiye'den taşınan kültürel ve dinsel kişiliği İsveç'te sürdürme eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 6: Yaş Grubu

	Frekans	Oran
15-30	6	4,4
30-45	57	41,9
45-60	51	37,5
60-75	21	15,4
75-90	1	0,7
Toplam	136	100,0

Katılımcıların yaş aralığı gruplarını gösteren Tablo 6'ya göre, katılımcıların %4,4'ü 15-30 yaş aralığında gençler, %41,9'u 30-45 ve %37,5'i 45-60 yaş aralığında olmak üzere orta yaşlılardan, %15,4'ü 60-75, %0,7'si de 75-90 yaş aralığındaki yaşlı kişilerden oluşmaktadır. Bu bakımdan, orta yaş grubunun çoğunlukta olmasıyla birlikte, her yaş grubunun katılımcılar içinde temsil edildiği, çocuklar dışında, herhangi bir yaş grubunun katılım dışında kalmadığı anlaşılmaktadır. Genç ve orta yaş gruplarının ağırlığına kıyasla, 60 ve üstü yaş grubunun daha az temsil edildiğinin görülmesi, bu yaş grubunun doğal nedenlerle sayıca azlığıyla birlikte, anketin

çevrimiçi ortamda düzenlenmesi ve yürütülmesiyle de doğrudan ilgilidir. Bu bağlamda, ileri yaş gruplarının teknolojik kullanım düzeyi yetersizliklerinin yanı sıra, fiziksel sınırlılıkları da, ankete zaman ve dikkat ayırmaları önünde belirleyici bir engel olmuştur. Diğer yandan, yaş grubu bakımından emeklilik çağında bulunan potansiyel katılımcıların, alan araştırmasının yürütüldüğü Temmuz ayı içerisinde çoğunlukla Türkiye’de bulunmak üzere tatilde olmaları, kendilerine erişimde önemli bir sınırlayıcı olmuştur. Bu nedenle, 60 yaşının üzerinde 21 katılımcıya ulaşılabilmektedir.

4.2.2. Katılımcıların Göç Tipi, Süreçleri ve Hareketleri Bakımından Dağılımları

Katılımcıların göç tipi, hareketleri ve süreçleri bakımından farklılaşan özellikleri, *Türkiye’den göç edilen yerel köken, göç öncesi Türkiye’de yaşama süresi, İsveç’e göç nedeni, göçmen kuşaklarına üyelik, İsveç’te bulunma süresi, İsveç’te yasal statü* kategorileri içerisinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 7: Türkiye’den Göç Edilen Yerel Köken

	Frekans	Oran
Konya-Kulu	30	22,1
Konya - Diğer	11	8,1
Mardin-Midyat	11	8,1
Diğer	84	61,8
Toplam	136	100,0

Katılımcıların, İsveç’e Türkiye’nin hangi bölgelerinden göç ettikleri sorusuna verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 7’ye göre, katılımcıların %22,1’i Konya’nın Kulu, %8,1’i de diğer ilçelerinden, %8,1’i Mardin’in Midyat ilçesinden göç ettiklerini bildirmişlerdir. Bu veri, Tez’in önceki bölümlerinde, özellikle Kulu ve Midyat vakalarına dair başlıklar altında incelendiği gibi, Türkiye’den İsveç’e yönelik göç hareketlerinin başlangıcında ve süreklileşmesinde hemşehrilik temelli göçmen ilişki ağlarının etkin rolünü göstermekte ve doğrulamakta, literatür kısmında zikredilen önceki alan araştırmalarının sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Tablo 8: İsveç'e Göç Öncesi Türkiye'de Yaşam Süresi

	Frekans	Oran
1-5 Yıl	5	3,7
5-10 Yıl	6	4,4
10-15 Yıl	5	3,7
15-20 Yıl	24	17,6
20-25 Yıl	39	28,7
25-30 Yıl	25	18,4
30+ Yıl	26	19,1
Yok	6	4,4
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'e göç etmeden önce Türkiye'de yaşama sürelerinin dağılımlarını gösteren Tablo 8'e göre, katılımcıların %19,1'i 30 yılın üstünde olmakla birlikte, toplam %70,6'sı, Türkiye'de 20 yıldan fazla süre yaşam süresi bildirmişlerdir. Bu bakımdan, katılımcıların çoğunluğunun birinci kuşak göçmen ya da aile birleşimi yoluyla göç etmiş oldukları söylenebilir. Bununla birlikte, 1-5 yıl aralığından 30 ve üstüne kadar her grupta katılımcı varlığı, Türkiye'den İsveç'e göçün belirgin düzeyde bir kronolojik kesintiye uğramadığını, sayısal bakımdan değişmeler olsa da, göç hareketlerinin devam ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda, Türkiye'den İsveç'e yönelik göç hareketlerini, aile birleşimi, evlilik ve yerel çevreden istihdam kaynakları başta olmak üzere, göçmen ilişki ağları üzerinden süreklilik kazanarak bir göç zinciri hâline geldiğine dair önceki çalışmaların tespitleriyle örtüşmektedir.

Tablo 9: İsveç'e Göç Nedeni

	Frekans	Oran
Ekonomik	49	36,0
Politik	31	22,8
Etnik	6	4,4
Kültürel	7	5,1
Yasal Sorunlar	2	1,5
Evlilik	35	25,7
Eğitim	6	4,4
Toplam	136	100,0

Katılımcıların Türkiye'den İsveç'e göç etme gerekçelerine dair verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 9'a göre, katılımcıların %36'sı ekonomik,

%22,8'i politik, %5,1'i kültürel ve %4,4'ü de etnik nedenleri beyan etmişlerdir. Bu da, Tez'in ilgili bölümlerinde değinildiği üzere emek göçü, kimlik göçü ve politik sığınma kategorilerinin ağırlığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların %25,7 oranında evlilik bağı yoluyla göç bildirmeleri ise, Türkiye'deki çevreye veya memlekete dayalı sosyal ilişki ağlarının, göçü süreklileştiren ve giderek zincirleştiren bir etken olduğu saptamasını doğrulamaktadır.

Tablo 10: Cinsiyete Göre İsveç'e Göç Etme Nedenleri

	Ekonomik	Politik	Etnik	Kültürel	Yasal Sorunlar	Evlilik	Eğitim	
Erkek	16 (%29,09)	14 (%25,45)	0	4 (%7,27)	0	17 (%30,90)	4 (%7,27)	55
Kadın	33 (%40,74)	17 (%20,98)	6 (%7,40)	3 (%3,70)	2 (%2,46)	18 (%22,22)	2 (%2,46)	81
Toplam	49 (36,02)	31 (%22,79)	6 (%4,41)	7 (%5,14)	2 (%1,47)	35 (%25,73)	6 (4,41)	136

Katılımcıların İsveç'e göç gerekçelerinin cinsiyetleriyle karşılaştırılmasını gösteren Tablo 10'a göre, toplam 136 katılımcının %36,2'sine karşılık gelen 49'u göç kararı için ekonomik, %25,73'ü karşılayan 35'i evlilik, %22,79'u oranında 31'i de politik nedenler bildirmişlerdir. Bu kapsamda, toplam 81 kadın katılımcının %40,74'ü oranında 33'ü ekonomik, %22,22'si olan 18'i evlilik, %20,98'i olan 17'si de politik nedenlerle göç ettiklerini beyan etmişlerdir. Toplam 55 erkek katılımcının %30,90'ı oranında 17'si evlilik, %29,09'u oranında 16'sı ekonomik, %25,45'i olan 14'ü de İsveç'e göç etme kararı için politik nedenler bildirmişlerdir. Bu hâliyle, ekonomik nedenle ve evlilik yoluyla göç biçiminin her iki cinsiyet grubu açısından da çoğunluğu oluşturduğu gözlenmekte iken, ekonomik nedenlerle göç bildiren kadın katılımcı sayısının erkek katılımcıların iki katından fazla oluşu, Türkiye'de kadın istihdamının genel sorunlarıyla ilişkilendirilebileceği gibi, İsveç'in göçmen ve istihdam politikalarında kadınlara yönelik özel duyarlılığın çekici etkisiyle de ilgili olarak değerlendirilebilir.

Tablo 11: Yaş Grubuna Göre İsveç'e Göç Etme Nedenleri

	15-30	30-45	45-60	60-75	75-90	
Ekonomik	3 (%6,12)	24 (%48,97)	16 (%32,65)	6 (%12,24)	0	49
Politik	1 (%3,22)	8 (%25,80)	12 (%38,70)	10 (%32,25)	0	31
Etnik	0	1 (%16,66)	4 (%66,66)	1 (%16,66)	0	6
Kültürel	1 (%14,28)	4 (%57,14)	2 (%28,57)	0	0	7
Yasal Sorunlar	0	0	1 (%50)	1 (%50)	0	2
Evlilik	0	16 (%45,71)	16 (%45,71)	2 (%5,71)	1 (%2,85)	35
Eğitim	1 (%16,66)	4 (%66,66)	0	1 (%16,66)	0	6
Toplam	6 (%4,41)	57 (%41,91)	51 (%37,5)	21 (%15,44)	1 (%0,73)	136

Katılımcıların İsveç'e göç gerekçelerinin yaş gruplarıyla karşılaştırılmasını gösteren Tablo 11'e göre, ekonomik gerekçe bildiren toplam 49 katılımcının %48,97'sine karşılık gelen 24'ü 30-45, %32,65'ini oluşturan 16'sı 45-60, %12,24'ü olan 6'sı 60-75 ve %6,12'sine karşılık 3'ü de 15-30 yaş aralığında olduklarını beyan etmiş iken, politik sığınma yoluyla göç ettiklerini bildiren toplam 31 katılımcıdan %38,70 oranında 12'si 45-60, %32,25'ini oluşturan 10'u 60-75, %25,80 oranında 8'i 30-45 ve %3,22'ine karşılık gelen sadece 1'i 15-30 yaş aralıklarında olduklarını ifade etmişlerdir. Evlilik yoluyla göç ettiklerini bildiren toplam 35 katılımcının %45,71'ini kapsayan 16'sı 30-45, yine %45,71 oranında 16'sı 45-60, %5,71'ini içeren 2'si 60-75 ve %2,85'ine karşılık gelen sadece 1'i 75-90 yaş aralıklarında olduklarını beyan etmişlerdir. Bu hâliyle, ekonomik, politik ve evlenme yoluyla göç bildirimlerinin belirli yaşlar aralığında toplanmış olmaları, Türkiye'den İsveç'e göç hareketlerinin tarihsel dönem ve göç tipi bakımından sınıflandırılmalarıyla ilgili anlamlı bir sonuç vermektedir. Buna göre, ekonomik temelli ve evlilik bağına dayalı göç bildiriminin 30-60 yaş aralığını içeren orta yaş grubunda yoğunlaşması, özellikle ikinci ve sonraki kuşaklarda aile birleşimi ile Türkiye'deki yerel kökene bağlı sosyal ilişki ağlarının göç hareketleri üstündeki sürdürücü ve giderek göç zincirine dönüştürücü etkisini işaret etmekte, politik sığınma yoluyla göç ettiklerini bildiren katılımcıların 45-75 yaş aralığında toplanması ise, 12 Mart-12 Eylül darbe dönemlerinin üstünden geçen süreyle ilişkilendirilebilmektedir.

Tablo 12: Yerel Kökene Göre İsveç’e Göç Etme Nedenleri

	Ekonomik	Politik	Etnik	Kültürel	Yasal Sorunlar	Evlilik	Eğitim	
Konya-Kulu	16 (%53,33)	0	0	1 (%3,33)	0	13 (%43,33)	0	30
Konya	8 (%72,72)	1 (%9,09)	0	0	0	2 (%18,18)	0	11
Mardin-Midyat	0	4 (%36,36)	2 (%8,18)	2 (%18,18)	0	2 (%18,18)	1 (%9,09)	11
Diğer	25	26	4	4	2	18	5	84
Toplam	49 (%36,02)	31 (%22,79)	6 (%4,41)	7 (%5,14)	2 (%1,47)	35 (25,73)	6 (%4,41)	136

Katılımcıların İsveç’e göç gerekçeleriyle Türkiye’deki yerel kökenlerinin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 12’ye göre, Konya’nın Kulu ilçesine kökenlendiğini bildiren toplam 30 katılımcının %53,33’ünü oluşturan 16’sının ekonomik, %43,33’ünü kapsayan 13’ünün ise evlilik yoluyla göç bildirdikleri, Konya’nın diğer bölgelerinden gelen toplam 11 katılımcının %72,72 oranındaki 8’inin ekonomik, %18,18’ini içeren 2’sinin de evlilik seçeneklerini beyan ettikleri görülmektedir. Böylece, ekonomik nedenlerle ve evlilik yoluyla göç bildiriminin Konya’nın Kulu ilçesine ve diğer bölgelerine kökenlenen katılımcılarda yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bu da, bir önceki bölümde Emek Göçü ve Kulu vakası üzerine başlıklar altında değinilen tespiti ve bu konudaki hipotezi (H.2.3) doğrulamaktadır. Diğer yandan, Mardin’in Midyat ilçesine kökenlenen toplam 11 Süryanî katılımcıdan %36,36’sını oluşturan 4’ünün politik, %18,18’ini oluşturan 2’sinin etnik, 2’sinin de kültürel nedenleri göç gerekçesi olarak bildirdikleri görülmekte, bu da, Süryanî katılımcıların kimlik göçü ve politik sığınma kategorisinde yoğunlaştıklarını doğrulamaktadır.

Tablo 13: Etnik Kimliklere Göre İsveç'e Göç Etme Nedenleri

	Ekonomik	Politik	Etnik	Kültürel	Yasal Sorunlar	Evlilik	Eğitim	
Türk	37 (%41,11)	11 (%12,12)	1 (%1,11)	5 (%5,55)	2 (%2,22)	29 (%32,22)	5 (%5,55)	90
Kürt	12 (%30,76)	18 (%46,15)	2 (%5,12)	1 (%2,56)	0	6 (%15,38)	0	39
Süryani	0	2 (28,57)	3 (%42,85)	1 (%14,28)	0	0	1 (%14,28)	7
Toplam	49 (%36,02)	31 (%22,79)	6 (%4,41)	7 (%5,14)	2 (%1,47)	35 (25,73)	6 (%4,41)	136

Katılımcıların İsveç'e göç gerekçelerinin etnik kimlikleriyle karşılaştırmasını gösteren Tablo 13'e göre, kendilerini Türk olarak tanımlayan toplam 90 katılımcının %41'11'ini içeren 37'si ekonomik nedenle, %32,'sini oluşturan 29'u evlilik yoluyla, %12'12'sini kapsayan 11'i de politik nedenle göç bildirmişler, Kürt kimliği bildiren toplam 39 katılımcının %46,15'ine karşılık gelen 18'i politik, %30,76'sını karşılık 12'si ekonomik, %5,12'si olan 2'si etnik ve %15,38'ini içeren 6'sı da evlilik yoluyla göç seçeneklerini tercih etmişler, soruya cevap veren toplam 7 Süryanî katılımcının %28,57'si olan 2'si politik, %42,85'i olan 3'ü etnik, %14,28 ini oluşturan 1'i kültürel ve nihayet diğer 1'i de eğitim gerekçelerini beyan etmişlerdir. Buna göre, bir önceki bölümde, Türkiye'den İsveç'e göç biçimleri başlığı altında, özellikle Konya civarından göç eden Türklerin genellikle emek, Mardin'in Midyat ilçesinden göç eden Kürtlerin politik sığınma, Süryanîlerin ise kimlik temelli göç hareketlerinde bulunduklarına dair sınıflandırma, tabloda görünürleşen sonuçla örtüşmektedir.

İsveç'e 1970 yılında göç eden Görüşmeci 1, (erkek, 72, Midyat kökenli Süryanî, emekli), Midyat'tan İsveç'e göçün, diğer ülkelere yönelik olduğu gibi iş talebiyle ve tercih sonucu değil, kimlik temelli bir ötekileştirilme-yerinden edilme tarihinin sonucu olduğu görüşünde olduğu bildirmiş ve kendi deneyimini de bu kapsamda aktarmıştır. Buna göre, 6-7 Eylül 1955, 1964 ve 1974 Kıbrıs olaylarında, yerel Müslüman toplulukların Midyat'ta yaşayan Süryanîlere yönelik saldırılarına muhatap olunışun, kendi kuşağının Türkiye'den göç etmesinde, politik etkenlerden daha belirleyici bir itici etken olduğunu söylemiştir. Örneğin, kendi deneyiminde, 1974 Kıbrıs Harekâtı günlerinde, Midyat'ta, Rum kesimi lideri Makarios'un bir Hristiyan ruhban oluşuna atıfla, siyah bir eşeğin boynuna Haç takılarak gezdirilmesi, Süryanî vatandaşların, din

birliği gerekçesiyle Yunanistan-Rum yandaşlığı ile suçlanarak şiddete uğramaları, taciz ve tehdit edilmeleri sonucunda, çok sayıda arkadaşının ve ailelerinin, can ve mal güvenliği kaygıları ile göç kararı verdiklerini, Midyat'ın ve özellikle köylerin böyle boşaldığını anlatmıştır.

Kendini “İsveçli bir Süryanî” olarak tanımladığını ifade eden Görüşmeci 2 (erkek, 68, Midyat kökenli Süryanî, emekli öğretim görevlisi), sadece Süryanîler değil, Türkiye’den İsveç’e göç etmiş tüm bireyler için, göç gerekçesinin, çoğunlukla dinsel, etnik, politik kimliğini gerçekleştirme, kendi olarak yaşayabilme özgürlüğü ve olanağı arayışı olduğunu ifade ederek, Süryanîlerin, Türkiye’deki geçmiş uygulamanın tersine, kendi inanç ve kimliklerine uygun ad ve soyadı alabilme haklarına sahip olmalarını ve kendisi de dâhil olmak üzere, adlarını-soyadlarını buna göre değiştirebilmelerini, belirleyici bir çekim örneği olarak göstermiştir.

İsveç’e politik sığınma yoluyla göç eden Görüşmeci 3 (erkek, Kürt, 60, girişimci), İsveç’e her ne kadar resmî anlamda politik sığınmacı statüsünde göç etmiş olsalar da, Kürtlerin Türkiye’den asıl ayrılma ve İsveç’i tercih nedenlerinin kimlik sorunu olduğuna dair görüş bildirmiştir. Buna göre, anadil sorunu başta olmak üzere, kişinin doğuştan ait olmadığı bir kimliğin, vatandaşlık hukukundan yararlanmanın temel ölçütü oluşunun Kürtler için Türkiye’den göçün belirleyici nedenini oluşturduğunu, buna karşılık, İsveç’in göçmen politikasının kimlik hak ve özgürlükleri konusundaki liberal yaklaşımının, Kürtler tarafından avantaj olarak değerlendirildiğini beyan etmiştir.

Tablo 14: İsveç’te Yaşam Süresi

	Frekans	Oran
1-5 Yıl	26	19,1
5-10 Yıl	24	17,6
10-15 Yıl	12	8,8
15-20 Yıl	6	4,4
20-25 Yıl	7	5,1
25-30 Yıl	14	10,3
30+ Yıl	47	34,6
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç’e göçten sonra bu ülkede yaşama sürelerinin dağılımını gösteren Tablo 14’e göre, katılımcıların %34,6’sı 30 yıldan fazla %10,3’ü 25-30 yıl, %5,1, 20-25 yıl, buna karşılık, %19,1’i 1-5 yıl, %17,6’sı 5-10 yıl, %8,8’i de 10-15

yıl aralıklarında süreler bildirmişlerdir. Buna göre, tüm süre aralıklarında katılımcı bulunması, Türkiye’den İsveç’e göç hareketlerinin sürekliliğini ve halen devam etmekte olduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğunun, İsveç’te 20 yıldan fazla süredir bulunanlardan oluşması da, özellikle emek göçünün İsveç’in 1975’ten sonra göçmen işçi kabulünü durdurmasına bağlı durağanlaşması ve giderek aile birleşimleriyle sınırlanması ile 12 Mart ve 12 Eylül darbe dönemlerindeki politik sığınma hareketlerinin de kitlesel niteliğini yitirerek bireysel ölçeğe inmesiyle ilişkilendirilebilir.

Tablo 15: İsveç’te Yasal Statü

	Frekans	Oran
Düzensiz sığınmacı	2	1,5
Sığınmacı	4	2,9
Göçmen	21	15,4
Vatandaş	98	72,1
Diğer	11	8,1
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç’e göçten sonra bu ülkede edindikleri yasal statülerin dağılımını gösteren Tablo 15’e göre, toplam 136 katılımcıdan 98’ini içeren %72,1’i, vatandaş statüsüne hak kazandığını bildirmiştir. Bu durum, öncelikle İsveç’in göç politikasının tanıdığı geniş haklar ve olanaklarla ilişkilendirilebilirken, bir önceki Tablo 14’te görüldüğü üzere katılımcıların çoğunluğunun 20 yıl ve üstü süre boyunca İsveç’te yaşamakta olduklarına dair veriyle birlikte, İsveç’te yaşam sürelerinin de katılımcıların vatandaşlık edinimleri üstünde etkili olduğu sonucuna varılabilir.

4.2.3. Katılımcıların İsveç’te Uyum Stratejileri ve Düzeyleri

Katılımcıların uyum stratejileri ve düzeyleri, İsveç toplumuna *ekonomik, toplumsal, kültürel* ve *siyasal* içerikli katılımları ile ev sahibi toplumla bu temalar etrafındaki ilişkilerine göre sınıflandırılarak ölçülmüş ve değerlendirilmiştir. Buna göre, katılımcıların bu alanlardaki algı ve davranışlar biçimleri ile düzeylerine ilişkin bildirimleri, uyum ortalamasının görece yüksekliğine işaret etmektedir.

Öte yandan, ekonomik, kültürel ve siyasal davranışlar, ev sahibi toplumla uyumla birlikte İsveç’te yaşamakta olan Türkiye kökenli nüfusun, kendi içinde

kullandığı göçmen ilişki ve dayanışma ağlarının kuruluşunu ve işleyişini de belirlemektedir. Ekonomik ilişki ağları, istihdam, ticaret ve tüketim gibi davranışlarla üretilirken, kültürel temalı ilişki ağları ise, etnisite, hemşehrlik, dinsel inanç gibi kolektif aidiyetlerle, siyasal ağlar da, ideoloji, katılım ve temsil gibi politik tercihlerle biçimlenmektedir.

4.2.3.1. Katılımcıların Ekonomik Uyum Stratejileri ve Düzeyleri

Katılımcıların ekonomik uyum stratejileri ve düzeyleri, İsveç toplumuna ekonomik temelli katılım araçlarını oluşturan *göçün ekonomik gerekçeleri, istihdam, gelir, girişimcilik, tüketim eğilimleri* ve *sosyo-ekonomik statü* ölçütlerine göre sınıflandırılarak değerlendirilmiştir.

4.2.3.1.1. Katılımcıların Göçe Yönelik Ekonomik Gerekçeleri

Tablo 16: Türkiye’den Göç Etmede Ekonomik Gerekçenin İtici Etkisi

	Frekans	Oran
Evet	103	75,7
Hayır	33	24,3
Toplam	136	100,0

Katılımcıların Türkiye’den göç kararı vermelerinde ve göç etmelerinde ekonomik ortamın ve olayların itici neden olup olmadığı sorusuna verdikleri cevapları gösteren Tablo 16’ya göre, katılımcıların %75,7’si Türkiye’deki ekonomik ortamın kendileri açısından göçe yönelik itici neden olduğunu bildirmişlerdir. Bu da, aşağıdaki tablonun işaret ettiği sonuçla ilişkilendirildiğinde, Türkiye’den İsveç’e göç hareketlerinde, Türkiye ile İsveç arasında ekonomik refaha ilişkin karşılaştırmanın göçe teşvik edici bir etken olduğunu göstermektedir.

Tablo 17: İsveç’e Göç Etmede Ekonomik Gerekçenin Çekici Etkisi

	Frekans	Oran
Evet	111	81,6
Hayır	25	18,4
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç’e göç kararı vermelerinde ve göç etmelerinde bu ülkedeki ekonomik ortamın çekici neden olup olmadığı sorusuna verdikleri cevapları gösteren Tablo 17’ye göre, katılımcıların %81,6’sı gibi bir çoğunluğu, İsveç’teki ekonomik ortamın kendileri açısından göçe yönelik teşvik edici-çekici neden

olduğunu bildirmişlerdir. Bir önceki tabloda, Türkiye’deki ekonomik ortamın itici neden olup olmadığına dair verilen cevapların dağılımları ile karşılaştırıldığında, Türkiye’den İsveç’e göçün ekonomik motivasyonun, itme-çekme kuramının yaklaşımına uygun biçimde iki yönlü gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

4.2.3.1.2. İstihdam

İsveç’te yaşayan Türkiye kökenli toplulukta, emek göçünün başlangıcı sürecinde egemen olan vasıfsız çalışma hâlinin zamanla değişime uğradığı, eğitim ve uzmanlaşma gerektiren meslek alanlarında da istihdamın arttığı gözlenmektedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden ilki, İsveç’te doğan ve büyüyen kuşakların ev sahibi topluma daha yüksek uyum ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda eğitim hizmetlerinden yararlanma düzeylerinin yükselmesi iken, bir diğeri, İsveç’te, sosyal refah sisteminin işsizliğe toleransının düşüklüğü itibarıyla, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin vatandaşları hariç oturma ve çalışma iznine başvurulabilmesi için, belirli bir işveren tarafından, iş sözleşmesi, ücret ve sosyal sigorta kaydı içeren yazılı bir iş teklifinin ön koşul olarak istenmesidir.

İsveç’te kayıtlı çalışmayı belgelemenin, göçmen açısından ekonomik faaliyet ve gelir aracı olmaktan önce, oturma ve çalışma izinlerini elde edebilmenin şartı oluşu itibarıyla, aile veya grup içi işletmelerde istihdamın aile birleşimi başta olmak üzere göç sonrası oturma ve çalışma izinlerine başvurmanın yasal şartını karşılamak amacıyla kullanımı, yaygın bir davranış biçimidir. Bu da, grup içi istihdamı, evlilikle birlikte, Türkiye’den İsveç’e göç hareketliliğinin sürekliliği içerisinde, göçmen ilişki ağlarının en etkili olduğu alan hâline getirmektedir. Nitekim ebeveynleri Türkiye’de doğmuş olan genç yetişkinlerde, aile işletmelerinde ya da Türkiye kökenli başka işverenlerce istihdam oranının yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu bakımdan, göçmen ilişki ağlarının, İsveç’te yaşayan Türkiye kökenli gençlerin istihdamında kullanılan önemli bir araç olduğu görünmektedir. Klinthäll ve Urban’ın (2014, s. 219-220) alan araştırmalarının sonuçlarına göre de, Türkiye kökenli göçmenlerin aynı kökenden insanlara ait işletmelerde çalışma oranları, diğer gruplara göre daha yüksektir. Ebeveynleri Türkiye’de doğmuş gençlerin İsveçlilere ait işyerlerinde ve özellikle küçük işletmeler dışında istihdam oranlarının düşüklüğü, kökene dayalı sosyal ilişki ağlarının sağladığı grup içi istihdam olanağının etkisiyle açıklanabilir.

İsveç'te eğitim düzeyinin artışına bağlı olarak istihdam oranının yüksekliğinin ve meslekî çeşitliliğin bir nedeni de, Akpınar'ın (2003, s. 206), İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli kadınların entegrasyonlarına dair yürüttüğü alan araştırmasında, özellikle Kulu kökenli kadın göçmenler açısından ev dışında çalışmanın, önemli bir farklı deneyim oluşturduğunu bulguladığı üzere, göç edilen Türkiye kırsalına egemen olan, kadının çalışma yaşamına katılımını engelleyen geleneksel anlayışın İsveç'e göçten sonra etkisini zamanla yitirmiş olması, göçmen kadınların da dışarıda çalışmaya başlamalarıdır. Bu değişimin temel nedenlerinden biri, İsveç'in göç politikalarının ve düzenlemelerinin, kadın göçmeni de istihdama teşvik edici olmaktan öte, zorlayıcı oluşudur.

İkinci kuşaktan, Görüşmeci 4 (kadın, 48, Kulu kökenli, çalışan), İsveç hukukunun tanıdığı hakların, erken evlilik, doğurganlık ve ev içi hizmet sorumlulukları gibi Türkiye'den taşınan geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin, aile içerisinde kadınlar aleyhine ürettiği eşitsizliklere ve baskılara karşı önemli güvenceler sağladığını, sadece çalışmanın ve gelir üretiminin kadınların eşitliği için yeterli olmadığı geleneksel aile ortamında, kadını koruyucu güvenlik ve yargı uygulamalarının ve ağır yaptırımların, erkekler açısından caydırıcı etki ürettiğini, bu bilginin, ilerleyen kuşak kadınlarının eğitime ve iş yaşamına katılımını teşvik eden bir etken olduğunu aktarmıştır.

Tablo 18: İsveç'te İstihdam Biçimi

	Frekans	Oran
Kamu görevlisi	15	11,0
Özel sektör	18	13,2
Ücretli çalışan	48	35,3
Girişimci	11	7,4
Öğretmen	7	5,1
Akademik	10	7,4
İşsiz	6	4,4
Emekli	21	15,4
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te çalıştıkları sektörlerle ilişkin soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 18'e göre, katılımcıların %35,3'ü ücretli çalışan, %11'i kamu görevlisi, %13,2'si özel sektör çalışanı, %7,4'ü girişimci olduklarını, %12,5'i de öğretmen ve akademik personel olarak eğitim sektöründe yer

aldıklarını bildirmişlerdir. Bu çeşitlilik, emek göçünün başlarında vasıfsız işçi olmaya dayalı çalışma biçimi ve ilişkilerinin, zamanla, özellikle eğitim etkenine bağlı olarak değişime ve çeşitlenmeye uğramasıyla ilişkilendirilebilir.

Tablo 19: Eğitim Düzeyine Göre İsveç'te İstihdam Biçimleri

	Lisansüstü	Lisans	Ortaöğretim	İlköğretim	Yok	
Kamu görevlisi	7 (%46,66)	5 (%33,33)	0	1 (%6,66)	2 (%13,33)	15
Özel sektör	6 (%33,33)	4 (%22,22)	1 (%5,55)	1 (%5,55)	6 (%33,33)	18
Ücretli çalışan	10 (%20,83)	12 (%25)	10 (%20,83)	1 (%2,08)	15 (%31,25)	48
Girişimci	0	6 (%54,54)	1 (%9,09)	1 (%9,09)	3 (%27,27)	11
Öğretmen	4 (%57,14)	2 (%28,57)	1 (%14,28)	0	0	7
Akademik	8 (%80)	0	0	0	2 (%20)	10
İşsiz	1 (%16,66)	1 (%16,66)	2 (%33,33)	0	2 (%33,33)	6
Emekli	6 (%28,57)	6 (%28,57)	4 (%19,04)	1 (%4,76)	4 (%19,04)	21
Toplam	42 (%30,88)	36 (%26,47)	19 (%52,77)	5 (%3,67)	34 (%25)	136

Katılımcıların İsveç'te çalıştıkları sektörlerle ilişkin soruya verdikleri cevaplarla İsveç'te aldıkları eğitim düzeylerine dair soruya verdikleri cevapların karşılaştırılmasını gösteren Tablo 19'a göre, İsveç'te yüksek öğrenim gördüğünü bildiren toplam 78 katılımcının %28,20'si oranında 22'si ücretli çalışan, %15,38'ine denk gelen 12'si kamu görevlisi, %10,25'ine karşılık 8'i akademik personel, %7,69'u oranında 6'sı öğretmen ve %7,8'ini kapsayan 10'u da özel sektör olmak üzere, genellikle beyaz yakalı işlerde çalıştıklarını beyan etmişlerdir. Bu da, göçün erken aşamasındaki vasıfsız işçiliğin, eğitim düzeyinin artışına bağlı olarak değiştiğini ve istihdamın çeşitlendiğini göstermektedir.

Tablo 20: İşyerinde Ayrımcılığa Uğrama Deneyimi

	Frekans	Oran
Evet	56	41,2
Hayır	80	58,8
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te çalıştıkları işyerlerinde göçmen kimliklerine veya kökenleri gerekçe edilerek sosyal dışlamaya ve ayrımcılığa maruz kalmaya dair deneyimler yaşayıp yaşamadıklarına dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 20'ye göre, toplam katılımcıların %58'8'ini oluşturan 80 kişi bu yönde bir deneyim yaşamadıklarını, %41,2'sinin ise yaşadıklarını bildirmişlerdir.

İşyerinde sosyal dışlama, ayrımcılık davranışına maruz kalma deneyimi yaşamamış olanların yaşayanlara oranla daha fazla oluştunda, İsveç'in çok kültürcü eğitim ve istihdam politikalarının belirleyici etkisi kadar, ilerleyen kuşaklarda İsveç toplumuna ve ekonomik işleyişine katılım için gereken donanımlara erişme düzeylerindeki gelişmenin de önemli katkısı olduğu söylenebilir.

4.2.3.1.3. Gelir

Göçmen uyumunu belirleyen ekonomik etkenlerin en önemlisi, elde ettikleri gelirdir. Gelir, öncelikle ev sahibi ülkede yaşamın maddî gereksinimlerinin yeterli düzeyde sağlanıp sağlanmamasıyla ilgili olduğu kadar, aynı zamanda, ev sahibi toplum ve devlet nezdindeki sosyo-ekonomik statünün de en güçlü belirleyenisidir.

Tablo 21: İsveç'te Gelir Düzeyi

	Frekans	Oran
Yüksek	21	15,4
Ortalama	72	52,9
Düşük	40	29,4
Yok	3	2,2
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'teki gelir düzeylerine dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 21'e göre, katılımcıların %15,4'ü yüksek, %52,9'u orta, %29,4'ü düşük gelir düzeyleri bildirmişler, sadece 3 katılımcı, İsveç'te herhangi bir gelire sahip olmadığını beyan etmiştir. Bu hâliyle, katılımcıların çoğunluğunun, İsveç koşullarında genellikle ortalama düzeyde bir gelir imkânına sahip oldukları görülmekte, böylece, göçmen uyumunun en önemli ekonomik unsuru olan sürekli gelir ediniminde, belirli bir düzeye eriştikleri anlaşılmaktadır.

4.2.3.1.4. Girişimcilik

İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin, ilk göç yıllarından yakın geçmişe kadar sürdürdükleri işçi olarak çalışma biçimleri, zamanla değişime uğramış, Almanya başta olmak üzere bütün Avrupa ülkelerinde yaygınlaşan, belirli sektörlerde girişimcileşme eğilimi, grup içinde yaygınlaşmıştır. Erken kuşaklar neredeyse bütünüyle işçi olarak çalışmış iken, geç kuşaklarda, çoğunlukla aile işletmesi türünde girişimciliğin ve istihdamın ağırlık kazandığı anlaşılmaktadır.

Birinci kuşak göçmenler, çoğunlukla işçi olarak çalışmış iken, zamanla, “pizzeria” denilen pizza restoranları ve kebabçılar başta olmak üzere (Meneviş, 2010) hizmet sektörü ile market, manav ve mağaza gibi perakende sektörlerinde çalışmanın ve bu sektörlerde aile işletmeciliği tarzı girişimciliğin giderek ağırlık kazandığı gözlenmektedir. Girişimciliğin ve aile içi istihdamın pizza-grill başta olmak üzere, yeme içme hizmetleri alanında yoğunlaşmasının, öncü kuşakların, göçün başlangıç ve erken dönemlerindeki iş deneyimlerini çoğunlukla bu sektörde işçilikle kazanmış ve sonrakilere tecrübe aktarmış olmalarıyla ilgili olduğundan söz edilebilir. Bu eğilimin temel nedenlerinden biri, İsveç’e ilk göç eden kuşakların işçi olarak çalışarak elde ettikleri finansal birikimleri, uzun yıllar çalıştıkları ve deneyim elde ettikleri sektörlerde değerlendirmeyi tercih etmeleri iken, bir diğeri, pizzacılık sektörünün İsveç’te önemli bir talebe sahip olmasının yanı sıra, finansman, ortaklık ve istihdam gibi ihtiyaçların karşılanmasında, göçmen dayanışma ağlarından yararlanma olanağının fazlalığıdır. Kulalı (2020, s. 370-371), Göteborg’daki Türkiye kökenli dokuz restoran işletmecisiyle yürüttüğü araştırmada, girişimcilerin tamamının, 39 ile 70 arası Türkiye kökenli birinci kuşak göçmenler olduğunu, bunlardan altısının, kendi işletmelerini açmadan önce akrabalarının restoranlarında çalıştıklarını, kendi işletmelerini kurarken, gelirlerinin banka kredisi kullanmaya uygun olmadığı, kredi başvuruları reddedildiği ya da bankalar yüksek faizli geri ödeme talep ettiği için, işletme kuruluş sermayelerini Türkiye’deki veya İsveç’teki akrabalarından temin ettikleri finansmanla karşıladıklarını aktarmaktadır.

İsveç’te yerleşik Türkiye kökenli bireylerin, restoran ve perakende sektörleri ağırlıklı olmak üzere, çeşitli ticarî alanlardaki yatırımlarının, önemli ölçülerde yaygınlaştığına ve ekonomik büyüklüklere ulaştığına dair veriler elde edilmekte ise de, bu piyasanın, sermaye kaynakları, işgücü ve hedef kitlesi bakımından, Kıta Avrupa’sında, özellikle Almanya’da gözlenen “helâl gıda” ve “döner-kebab” endüstrisi boyutlarında, “etnik oyuk” olarak tanımlanabilecek ölçülerde, sadece Türkiye kökenli göçmen topluluğuyla ilişkilendirilen bir ekonomik faaliyet alanı olduğunu söylemek mümkün değildir. Aslan’ın (2012, s. 77) Malmö’de Türkiye kökenli göçmenlerce işletilen 16 restaurantta yürüttüğü alan araştırmasında, işletmelerin hiçbirinin sadece Türkiyeli müşterilere ve Türkiye mutfağına özgü yemek servisiyle etmeyip, İsveçli müşterilere, İsveç’e özgü yemeklerle de hizmet

verdiklerini bulguladığı üzere, Türkiye kökenli girişimciler, İsveç'te de genellikle yeme-içme sektöründe hizmet veren işletmelerde yoğunlaşmakla birlikte, yalnızca göçmensoylu grup içerisine kapalı olmayan, entegrasyona açık bir niteliğe erişmişlerdir. Bu kapsamda, Solna Centrum, Ulriksdal ve Fittja semtlerindeki işyerlerinde görüşülen işletmeciler, Türkiye kökenli nüfusun kentsel alanda yerleşiminin, sürekli talep ve dolayısıyla düzenli müşteri sağlayacak bir yoğunluk göstermemesini, İsveç'in ikliminin sürekli ve yeterli taze et tedariki için gereken büyükbaş besiciliğine elverişsizliği ile İsveç'te canlı kesimin yasak olması nedeniyle "helâl" tanımına uygun olmamasını (Otterbeck, 2003, s. 42) ve bu yüzden başka ülkelerden helâl et ithalinin maliyetini, ve nihayet, erken işçi kuşaklarından devraldıkları çalışma ve ticaret deneyiminin bu ürünlerle sınırlı oluşunu, İsveç'te döner ve kebab işletmeleri yerine pizzacılığın ve pastaneciliğin tercih edilmesinin üç temel gerekçesi olarak aktarmışlardır.

Solna Centrum semtindeki aile işletmesinde görüşülen, ikinci kuşak üyesi Görüşmeci 5 (erkek, 44, Kulu kökenli, pizzacı), Ulriksdal semtindeki işletmesinde görüşülen, Görüşmeci 6 (erkek, 42, Kulu kökenli, işletmeci) ve Türkiye kökenli işverene ait pizzacıda çalışan, ikinci kuşak üyesi Görüşmeci 7 (erkek, 29, Kulu kökenli, işçi), pizzeria sektöründe işletmeciliğin ya da istihdamın Türkiye kökenli ve özellikle Konya Kulu kökenli göçmenlerde bir aile geleneği olduğunu, ilk kuşakların dil sorunu nedeniyle doğrudan hizmet sektöründe yer alamadıkları için aşçılık ve bulaşıkçılık gibi yeme-içme sektöründeki erken dönem deneyimlerini ve devamındaki sermaye birikimlerini yansıttıkları girişimlerinin, sonraki kuşaklar için hazır işletme ve çalışma imkânı olarak değerlendirildiğini bildirmişlerdir.

Hâl böyle iken, katılımcıların istihdam biçimine dair soruya verdikleri cevapları gösteren Tablo 18'e bakıldığında, çoğunluğun ücretli çalışan ve eğitim-uzmanlık gerektiren işlerde çalışanlardan oluştuğu, toplam katılımcı sayısının ancak %7,4'ünü oluşturan 11 kişinin girişimci olduklarını beyan ettikleri görülmektedir. Bu durumun temel nedenlerinden birinin, yukarıda zikredildiği üzere, ilerleyen kuşaklarda eğitim düzeyindeki artışa bağlı olarak beyaz yakalı işlerde çalışma eğilimindeki yükseliş olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, göç hareketlerinin erken döneminde vasıfsız işçi olarak çalıştıktan sonra, yeme-içme hizmetleri başta olmak üzere kendi işletmelerini açan öncü göçmen kuşağı üyelerinin emeklilik yaşına gelmiş olmalarına rağmen, yeni kuşak fertlerinin yüksek öğrenime yönelme

eğilimine girmelerinin, girişimcileşmeye dair verinin düşüklüğünde önemli payı olduğu söylenebilir.

4.2.3.1.5. Tüketim Eğilimleri

Bütün Avrupa’da olduğu gibi İsveç’te de, Türkiye kökenli kişiler tarafından işletilen ticarethaneler, Türkiye’den getirilen veya İsveç’te üretilmiş ürünlerin, mal ve hizmetlerin alışverişini sağlarken, akrabalık, komşuluk ve hemşehrilik gibi sosyal ilişki ağları da, bu ürünlerin el değiştirdiği gayriresmî dağıtım kanalları işlevi görmektedir. Bununla birlikte, İsveç’teki Türkiye kökenli toplulukta, Türkiye odaklı tüketim, diğer Avrupa ülkelerindeki örneklere kıyasla oldukça düşük düzeyde gerçekleşmektedir.

Tablo 22: Türkiye’den Ürün Temin Tercihi

	Frekans	Oran
Evet	61	44,9
Hayır	75	55,1
Toplam	136	100,0

Katılımcıların, gıda başta olmak üzere, Türkiye’den temin edilmiş ürünlerin tüketimini tercih etmeye yönelik özel bir duyarlılığa sahip olup olmadıklarına dair soruya verdikleri cevapların dağılımı gösteren Tablo 22’ye göre, katılımcıların %55,1’ini içeren 75 kişi, bu yönde özel bir tercihleri olmadığını beyan ederken, geri kalan %44,9’u oluşturan 61 kişi ise, Türkiye’den ürün teminine dair tercihleri olduğunu bildirmişlerdir. Bu da, Almanya başta olmak üzere Kara Avrupa’sındaki yaygın görünüme kıyasla, İsveç ürünlerine yönelik tüketim davranışının görece yerleşmiş olduğunu gösterdiği biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 23: İsveç’te Türkiye Kökenli Kişilere Ait İşletmelerden Alışveriş Tercihi

	Frekans	Oran
Evet	58	42,6
Hayır	78	57,4
Toplam	136	100,0

Katılımcıların, İsveç’te, Türkiye kökenli kişiler tarafından işletilen işletmelerden alışveriş yapmaya yönelik özel bir tercihleri ve alışkanlıkları olup olmadığı sorusuna verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 23’e göre, katılımcıların %57’sini kapsayan 78 kişi bu yönde özel bir tercih ve alışkanlık sahibi

olmadıklarını, geri kalan 58 kişiyi içeren %42,6'lık kesim ise sahip olduklarını beyan etmişlerdir. Bu da, bir önceki Tablo'nun gösterdiği sonuca benzer biçimde, İsveç piyasasıyla bütünleşme eğiliminin ayrışma eğiliminden daha fazla olduğuna işaret etmektedir.

Yukarıdaki tablolarda, katılımcıların çoğunun, gıda ürünleri başta olmak üzere Türkiye kaynaklı tüketime, Türkiye'den ürün tedariğine ve Türkiye kökenli kişiler tarafından işletilen işletmelerden alışverişe dair tercihlerinin düşük düzeyde ve dolayısıyla Türkiye ile ekonomik bağlarının zayıf olduğunu bildirmeleri ışığında, Almanya başta olmak üzere, özellikle helâl gıda endüstrisi ve Türkiye'den getirilen ürünlerin dağıtım faaliyetleri etrafında Kıta Avrupa'sına yayılan etnik oyuk davranışının, katılımcılar açısından kayda değer düzeyde geçerli olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumun, geçen zaman içerisinde İsveç pazarına uyumun başarısıyla birlikte, helâl gıda başta olmak üzere, Kıta Avrupa'sında yaygın biçimde gözlenen Türkiye merkezli ürünlerin, coğrafî mesafe ve transfer maliyeti, yasal koşullar ve talep yetersizliği gibi çeşitli nedenlerle İsveç piyasasında tedarik ve dağıtım düzeyinin düşüklüğüyle de doğrudan ilgisi vardır. Türkiye'den İsveç'e ticarî amaçlı gıda ürünleri götürülerek burada göçmen ağları üzerinden satmanın ya da dağıtımının önündeki en büyük engeller, mesafenin gıda sağlığına ve kalitesine fiziksel ve maliyete finansal etkisiyle birlikte, Avrupa Birliği'nin ve İsveç'in bu konudaki yüksek standartları ve sıkı denetimleridir. Avrupa Birliği ortak tarım ve gümrük politikası, ortak gıda standartlarına uygunluğu belgelenmemiş ürünlerin birlik sınırlarına sokulmasını cezalandırmaktadır.

4.2.3.2. Katılımcıların Kültürel Uyum Stratejileri ve Düzeyleri

İsveç'te yaşamakta olan Türkiye kökenli topluluğun ev sahibi toplumla uyum düzeyini belirleyen etkenler ve göçmen ilişki ağları içerisinde kullanılan kültürel nitelikli araçlar, *eğitim düzeyi*, *dil becerisi* ve *kültürel katılım* olarak üçü ana kategori içerisinde sınıflandırılarak incelenmiştir. Buna göre, eğitim düzeyi, istihdam biçimini ve düzeyini belirleyen temel etken olması bakımından ev sahibi topluma katılma potansiyelinin öncelikli kaynağı iken, dil becerisi ise, eğitim olanaklarına erişmekle birlikte ev sahibi toplumla gündelik ilişki kurabilme ve böylece günlük yaşam içerisinde sosyalleşme ve yeteneğinin imkânını belirlemektedir.

4.2.3.2.1. Eğitim Düzeyi

İsveç'te yaşamakta olan Türkiye kökenli gruplarda, eğitim düzeyini ve dolayısıyla ev sahibi toplumla uyumu eğitim seviyesi bakımından belirleyen dört temel etkenin, göçmen kuşakları arasındaki farklar, göçmen gruplarının ekonomik faaliyet gelenekleri ve kültürel değer yargıları ile İsveç'in eğitim politikaları olduğu gözlenmiştir.

Tablo 24: İsveç'te Alınan Eğitim Düzeyi

	Frekans	Oran
Lisansüstü	43	31,6
Lisans	36	26,5
Ortaöğretim	19	14,0
İlköğretim	4	2,9
Yok	34	25,0
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te aldıkları eğitim düzeyine ilişkin soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 24'e göre, katılımcıların %31,6'sına denk gelen 43 kişi İsveç'te lisansüstü, %26,5'i oranında 36 kişi lisans, %14'ünü temsil eden 19 kişi ortaöğretim, %2,9'a karşılık gelen sadece 4 kişi ilköğretim düzeyinde eğitim aldıklarını bildirmişler, 34 kişiyi içeren %25'lik grup ise İsveç'te herhangi bir eğitim almadıklarını beyan etmişlerdir. Özellikle yüksek öğrenim almış olma düzeyine ilişkin %58,1'lik oran, İsveç'te doğmuş ve büyümüş kuşakların İsveç toplumuna katılma gerekliliklerine bağlı olarak eğitime gösterdikleri ilgi ve taleple birlikte, İsveç'in çok kültürcü eğitim politikalarının sağladığı teşvik edici olanaklarla ilişkili değerlendirilebilir.

İsveç'in eğitim politikalarının etkileri bakımından, öncelikle, sosyal refah devleti rejiminin Kıta Avrupa'sı ülkelerine kıyasla çok daha ileri düzeyde uygulanan bir ülke oluşu itibarıyla İsveç'te eğitim hizmetlerine genel erişim fırsatının göçmenlerin eğitim düzeyini de olumlu etkilediğini belirtmek gerekir. İkinci olarak, İsveç'in göçmen politikalarının azınlıkların uyumuna ve topluma etkin katılımına gösterdiği özel duyarlılık kapsamında göçmenleri eğitime yönlendiren uygulamalar da, bu konudaki bir başka teşvik edici etkidir.

Kraliyet Teknoloji Enstitüsü'nde yüksek öğrenim görmüş ve görüşme tarihinde bir emlak yönetim şirketinde Proje Yöneticisi olarak çalışmakta olan Görüşmeci 8

(kadın, 43, Kürt, kamu görevlisi-uzman), eğitimde fırsat eşitliğinin, İsveç toplumuna eşit bir birey olarak katılmada en önemli araç ve böylece, İsveç'te doğmuş olan göçmen kuşaklarının İsveç toplumu ile bütünleşmesini sağlayan en önemli olanak olduğunu, ailesi Türkiye'de kalmış olsa idi, etnik kökeni itibarıyla anadil sorununun ve gelir sorununun, bu düzeyde bir eğitim alabilme fırsatını kısıtlayıcı bir engel oluşturacağını tahmin ettiğini bildirmiştir.

İsveç'e, 12 Eylül darbesi sürecinde, 1981'de politik sığınma yoluyla göç ettiğini bildiren, Görüşmeci 9 (erkek, 60, Midyat kökenli Süryanî, öğretmen), İsveç'te aldığı yüksek öğrenimin ardından, lise düzeyinde Sosyal Bilgiler, Sosyoloji ve İktisat öğretmeni olarak çalışma fırsatı bulunduğunu, 2006 yılında, İsveç'te yılın öğretmeni seçildiğini ve Veliht Prenses tarafından verilen ödüle değer görüldüğünü, bütün bu durumun, İsveç'in sağladığı eğitim olanağı sayesinde gerçekleştiği görüşünde olduğunu aktarmıştır.

Yine Görüşmeci 2 de (erkek, 68, Midyat kökenli Süryanî, emekli öğretim görevlisi), politik sığınma yoluyla göç etmeden önce, Türkiye'de Öğretmen Okulu'nu bitirip bir süre öğretmenlik yaptığını, fakat 12 Mart darbesinin politik koşullarında mesleğini sürdürme imkânı bulamadığını, İsveç'e göç ettikten sonra sağlanan yüksek öğrenim fırsatı sayesinde araştırmacı olarak üniversitede akademik kariyer şansına sahip olduğunu bildirmiştir.

Tablo 25: Yaş Grubuna Göre İsveç'te Alman Eğitim Düzeyi

	15-30	30-45	45-60	60-75	75-90	
Lisansüstü	4 (%9,30)	20 (%46,51)	15 (%34,88)	3 (%6,97)	1 (%2,32)	43
Lisans	0	10 (%27,77)	17 (%47,22)	9 (%25)	0	36
Ortaöğretim	1 (%5,26)	5 (%26,31)	9 (%47,36)	4 (%21,05)	0	19
İlköğretim	0	2 (%50)	2 (%50)	0	0	4
Yok	1 (%2,94)	20 (%58,82)	8 (%23,52)	5 (%14,70)	0	34
Toplam	6 (%4,41)	57 (%41,91)	51 (%37,5)	21 (%15,44)	1 (%0,73)	136

Katılımcıların İsveç'te aldıkları eğitim düzeyine ilişkin soruya verdikleri cevaplarla yaş gruplarının karşılaştırılmasını gösteren Tablo 25'e göre, İsveç'te yüksek öğrenim gördüğünü bildiren toplam 79 katılımcıdan 4'ü 15-30, 30'u 30-45, 32'si de 45-60 yaş aralığında olduklarını beyan etmişlerdir. Bunların içinden lisansüstü eğitim gördüğünü bildirenlerin 4'ü 15-30, 20'si 30-45, 15'i 45-60, 3'ü 60-75 ve sadece 1'i 75-90 yaş aralıklarında olduklarını ifade etmişlerdir. Buna göre, İsveç'te doğmuş ve büyümüş genç ve orta yaş kuşaklarının, erken göçmen

kuşaklarıyla karşılaştırıldığında, eğitim düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu durum, ilk göçmen kuşaklarının geçici bir süreliğine çalışarak öngörülebilir bir gelecekte Türkiye'ye dönme hedefini gözerek İsveç'e göç etmiş olmaları nedeniyle İsveç'te eğitime ilgi göstermemiş olmalarına karşın, 1980'lerin ikinci yarısından itibaren İsveç'te kalıcı yerleşimin sabit hâle gelmesiyle birlikte İsveç'te doğup büyüyen genç kuşaklar açısından İsveç toplumuna katılımın ve dolayısıyla uyumun bir zorunluluk hâline gelmesine bağlı olarak istihdama yönelik eğitsel ve kültürel donanım ihtiyacının ortaya çıkışının eğitim talebini artırmasıyla ilişkili değerlendirilebilir.

Göçmen kuşakları arasındaki farklar bakımından, yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, erken göçmen kuşaklarında, özellikle gelenekçi ve dinsel değer yargılarına bağlılıkla İsveç'te eğitim talebi arasında negatif ilişki temel belirleyici etken iken, sonraki kuşaklarda eğitim düzeyinin ilerlediği anlaşılmaktadır. 1960'lardan itibaren Türkiye'den İsveç'e emek göçüyle giden ilk grupların dikkat çekici bir özelliği olarak eğitim düzeylerinin ve kentte yaşam deneyimlerinin düşüklüğü (Levin ve Başer, 2017, s. 3-4), erken kuşakların İsveç toplumuyla ilişkilerini etkileyen temel bir etken olmuşken, İsveç'in eğitim politikalarının ücretsiz, eşitlikçi, zorunlu ve ev sahibi toplumla göçmenler arasında ayrım içermeyen çok kültürlü niteliğinin (Kayabaşı ve Kayabaşı, 2021) ilerleyen kuşaklarda eğitim düzeyini artırıcı yönde etki ürettiği bulgulanmıştır. Bu bağlamda, İsveç'e göç eden ilk kuşak açısından, dil sorunu başta olmak üzere, İsveç toplumuyla karşılaştırılması mümkün olamayacak düzeyde düşük bir eğitim seviyesine sahip oluşu, en belirgin özelliktir. Bunun temel nedeni, İsveç'teki eğitim olanaklarına erişim düzeyinden önce, göç öncesi sahip olunan eğitim düzeyinin bile, Türkiye'de okur-yazarlık seviyesinde ya da altında oluşudur. Bu da, dönem içerisinde, İsveç'e göç hareketlerinin yoğunlaştığı Orta ve Güneydoğu Anadolu kırsalındaki okullaşma oranına ve elle tarıma dayalı yerel üretim biçimlerine dayalı aile içi işgücü ihtiyacına ve hane gelirine bağlı olarak eğitim hizmetlerine erişim sorunlarından kaynaklanmıştır. Nitekim ilk göçmenlerin hatıralarında (Mengüç, 1992), 1970'lerde, Kulu ilçesinde sadece bir ilkokul olduğu aktarılmaktadır (Diyanet TV, 2015).

Tablo 26: Cinsiyete Göre İsveç'te Alınan Eğitim Düzeyi

	Erkek		Kadın		
Lisansüstü	25	(%58,13)	18	(%41,87)	43
Lisans	15	(%41,66)	21	(%58,34)	36
Ortaöğretim	6	(%31,57)	13	(%68,43)	19
İlköğretim	0		4	(%100)	4
Yok	9	(%26,47)	25	(%73,53)	34
Toplam	55	(%40,44)	81	(%59,55)	136

Katılımcıların İsveç'te aldıkları eğitim düzeyine ilişkin soruya verdikleri cevaplarla cinsiyetlerinin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 26'ya göre, İsveç'te lisansüstü eğitim gördüklerini bildiren toplam 43 katılımcının %58,13'ünü kapsayan 25'i erkek, %41,87'sini kapsayan 18'i kadın, lisans düzeyinde eğitim gördüklerini bildiren toplam 36 katılımcının %41,66'sına karşılık gelen 15'i erkek, %58,34'üne karşılık 21'i kadın, İsveç'te ortaöğretim gördüklerini bildiren toplam 19 katılımcının %31,57'sini içeren 6'sı erkek, %68,43'ünü oluşturan 13'ü kadın, ilköğretim düzeyinde eğitim gördüklerini bildiren toplam 4 katılımcının tümü kadın ve İsveç'te herhangi bir eğitim görmediklerini bildiren toplam 34 katılımcının %26,47'sini içeren 9'u erkek, %73,53'ünü içeren 25'i ise kadın olduklarını beyan etmişlerdir.

Yukarıdaki veriye göre, herhangi bir eğitim almamış olma kategorisinde kadınların erkeklerin iki katından fazla görünmesi, Westin'in (2003, s. 991) tespit ettiği gibi, erken kuşaklarda kız çocuklarına yönelik eğitim talebindeki geleneksel düşüklükle, kadınların lisans ve ortaöğretim düzeyinde yoğunlaşması ise, sonraki kuşaklarda kadınların eğitime erişim taleplerindeki artışla ilişkilendirilerek değerlendirilebilir. Bu durumun temel nedenlerinden biri, eşlerin ve kız çocuklarının, İsveç'e erkeklerle birlikte değil, kalıcı yerleşme kararının verildiği 1970'lerin sonundan itibaren gidebilmiş olmalarıdır. Bu nedenle, kadınların ve kız çocuklarının İsveç'in eğitim sistemine katılmaları erkeklere göre çok daha geç yaşlarda gerçekleşebilmiştir. İkinci olarak, ilk kuşakta, gelenekçi aile yapısının kültürel egemenliğiyle İsveç toplumunun modern yaşam biçimleri arasındaki ilk karşılaşma sürecinde, özelliklere genç kızlara dair ahlâkî kaygılar da, kız çocuklarının İsveç'te eğitim görebilmesinin önünde etkili bir engel oluşturmuştur. Kadınlara yönelik okullaşamamanın ve dil sorununun neden olduğu sosyo-ekonomik kısıtlılık, grup içi erken evliliklerle daha da güçlendirilmiştir. Bununla birlikte, kız çocuklarının İsveç

eğitim kurumlarına gönderilmemesine yönelik, erken kuşaklara özgü gelenekçi duyarlılığın, günümüzde geçmişe göre oldukça azaldığı, görüşmecilerin birleştiği bir tespittir. Nitekim İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli kadınların ev sahibi ülkenin eğitim sistemine katılma oranının ve dil becerisinin, Kıta Avrupa'sındaki hemcinslerine kıyasla belirgin düzeyde daha yüksek olduğu bilinmektedir.

İkinci kuşaktan Görüşmeci 10 (kadın, 36, Kulu kökenli, çalışan), eğitimin ve çalışmanın, Türkiye kökenli kadınlar açısından, geçim koşullarının dayattığı bir ekonomik gereklilik ve İsveç devletinin göçmenlik ve vatandaşlık statüsü verişine dair belirleyici yasal bir şart olduğu kadar, aynı zamanda, psikolojik anlamda, ev dışında toplumsallaşma ve böylece Türkiye'den taşınan, aile içindeki geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin eve izole edici kısıtlarından kaçınma arzusu ile de ilgili bir tercih olduğuna işaret etmiştir. Buna göre, evdeki ilk kuşak göçmen kadınların, üstelik yabancı bir ülkede eve kapalı yaşam biçimi ile ev sahibi toplumun kadınların yaşayışları arasındaki farka dair gözlemler, İsveç'te doğup büyüyen sonraki kuşaklara üye kadınlar açısından, eğitim ve çalışma talebinin önemli gerekçelerinden biri olmuştur.

İkinci kuşak üyesi Görüşmeci 11 de (kadın, 42, Kürt, çalışan), göçün erken döneminde, özellikle Kürt ve Türk gruplarda, kadınlara karşı geleneksel davranış biçiminin sürdürülmesinin, özellikle kız çocuklarının okula gönderilmemesinin ve çalışan kadınların da iş dışında eve kapalı tutulmasının, cinsiyet eşitliğini özümsemiş İsveç toplumunda bu gruplara karşı kuşkular ve mesafe doğurduğunu, bunun da, özellikle komşuluk ilişkilerinin kuruluşunda önemli bir geciktirici olduğunu ifade etmiştir.

Göçmen gruplarının ekonomik faaliyet kolları ve gelenekleri bakımından, eğitim düzeyine yönelik ilgi, genellikle istihdam ve gelir üretme süresi ile yüksek eğitim düzeyinin ve nitelikli bir işin ev sahibi toplum nezdinde sağlayacağı kabul arasındaki tercihe göre değişkenlik göstermektedir. Buna göre, aile işletmelerinin yoğunlaştığı, genellikle önceki kuşaklardan kurulu işletme ya da girişim sermayesi veya belirli bir meslekî-ticarî deneyim devralma imkânı sağlayan işçi kökenli gruplarda, istihdamın ve gelir üretiminin zamanlaması, eğitime kıyasla daha fazla önemsenmekte, erken yaşlarda çalışmaya başlanması tercih edilmektedir.

Solna semtindeki aile işletmesinde görüşülen, ikinci kuşak üyesi Görüşmeci 6 (erkek, 44, Kulu kökenli, işletmeci), dil sorunu yaşamasa da, hazır istihdam sağlayan aile işletmesinin devamlılığı için orta öğretimden sonra öğrenimini sürdürmediğini, aile ve akraba çevresinde de durumun böyle olduğunu, yüksek öğrenime devam edilmemesinin yaygın bir tercih olduğunu bildirmiştir.

Uyum potansiyeli daha yüksek gruplarda ise, istihdam piyasasında ev sahibi toplumla fırsat eşitliğine ulaşabilmenin ön koşulu olması bakımından eğitime İsveç toplumuyla bütünleşmenin gerektirdiği bir araç değeri atfedilmekte, bu hâliyle, eğitim, erken yaşlarda işbaşı yapmayı öngören kısa vadeli ekonomik beklentilerden daha öne çıkmakta, bu bağlamda, vasıflı meslek edinimiyle ilişkisi bakımından entegrasyon imkânını güçlendiren önemli bir fırsat olarak görülen yüksek öğrenim (Aydın, 2019b, s. 77), tercih ve teşvik edilmektedir. Sonuçta, yüksek eğitim düzeyi, göçmenin nitelikli istihdama ulaşarak ev sahibi topluma saygın bir birey olarak katılım ve böylece önemli bir uyum aracı sağlarken, düşük düzeyli eğitim ise, göçmen ilişki ağlarının sağlayacağı imkânlara dayalı küçük ölçekli aile veya topluluk işletmelerinde girişimcilik ya da çoğunlukla enformel sektörlerde çalışma hayatına dâhil olma sonucuna varmaktadır.

Tablo 27: Etnik Kökene Göre İsveç'te Alınan Eğitim Düzeyi

	Türk		Kürt		Süryani	
Lisansüstü	33	(%76,74)	8	(%18,60)	2	(%4,65)
Lisans	21	(%58,33)	14	(%38,88)	1	(%2,77)
Ortaöğretim	10	(%52,63)	7	(%36,84)	2	(%10,52)
İlköğretim	1	(%25)	2	(%50)	1	(%25)
Yok	25	(%73,52)	8	(%23,52)	1	(%2,94)
Toplam	90	(%66,17)	39	(%28,67)	7	(%5,14)
						136

Katılımcıların İsveç'te aldıkları eğitim düzeyleriyle ilgili soruya verdikleri cevaplarla etnik kimliklerinin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 27'ye göre, İsveç'te lisansüstü düzeyde eğitim aldıklarını bildiren toplam 43 katılımcının %76,74'üne denk gelen 33'ü kendilerini Türk, %18,60'a karşılık gelen 8'i Kürt, %4,65'i kapsayan 2'si ise Süryanî olarak tanımlamayı tercih ettiklerini beyan etmişlerdir. Lisans düzeyinde öğrenim gördüklerini bildiren toplam 36 katılımcının %58,33'ünü içeren 21' i kendilerini Türk, %38,88'i olan 14'ü Kürt, %2,77'sini oluşturan 1'i de Süryanî olarak tanımlamışlardır. İsveç'te Ortaöğretim düzeyinde eğitim gördüklerini

bildiren toplam 19 katılımcının %52,63'ü olan 10'u Türk, %36,84'ü olan 7'si Kürt, %10,52'sini oluşturan 2'si ise Süryanî kimliğine sahip olduklarını bildirmişlerdir. İsveç'te İlköğretim düzeyinde eğitim gördüğünü bildiren toplam 4 katılımcıdan 1'i Türk, 2'si Kürt, 1'i de Süryanî kimliğinde olduklarını beyan etmişlerdir. İsveç'te herhangi bir eğitim görmediğini bildiren toplam 34 katılımcının ise %73,52'sini oluşturan 25'i Türk, %23,52'sini oluşturan 8'i Kürt, %2,94'ünü oluşturan sadece 1'i ise, Süryanî kimliğinde olduklarını beyan etmişlerdir. İsveç'te herhangi bir eğitim almamış olan katılımcıların kategorisinde de, kendilerini Türk olarak tanımlayan katılımcıların %73,52'lik oranı dikkat çekicidir.

Yukarıdaki verilere göre, kendilerini Türk olarak tanımlayan katılımcılarda İsveç'te alınan eğitim düzeyinin, diğer etnik gruplara kıyasla daha yüksek olduğu görünmekte ise de, bu durum, öncelikle, anket uygulamasına katılanların çoğunluğunun Türk kimliğini tercih ettiğini bildirenlerden oluşmasının sayısal etkisine bağlıdır. Buna göre, İsveç'te alınan eğitim düzeyi, her bir kimlik içinde oranlığında, Türk kimliği kategorisinde yükseköğrenim görmüş katılımcı oranının %56,66, Kürt katılımcılarda %51,28, Süryanî katılımcılarda ise %42,85 olduğu görünmektedir. Kendilerini Türk olarak tanımlayan grupta, İsveç'te alınan eğitim düzeyinin diğer gruplara kıyasla daha yüksek görünmesi, çoğunluğu İsveç'e emek göçüyle gitmiş bu grupta İsveç'te doğup büyüyen kuşakların istihdamıyla ilgili eğitim ihtiyaçları ve talepleriyle ilişkilendirilebilirken, Kürt ve Süryanî gruplarda ise, İsveç'te alınan eğitim düzeyinin düşük oranda görünüşü, örgün öğretimin sığınma öncesinde Türkiye'de alınmış ve İsveç makamlarınca kabul edilmiş olmasıyla bağlantılı değerlendirilebilir.

Tablo 28: Türkiye'deki Yerel Kökene Göre İsveç'te Alınan Eğitim Düzeyi

	Konya-Kulu		Konya-Diğer		Mardin-Midyat		Diğer		
Lisansüstü	9	(%20,93)	3	(%6,97)	4	(%9,30)	27	(%62,79)	43
Lisans	9	(%25)	2	(%5,55)	3	(%8,33)	22	(%61,11)	36
Ortaöğretim	3	(%15,78)	2	(%10,52)	2	(%10,52)	12	(%63,15)	19
İlköğretim	1	(%25)	0		1	(%25)	2	(%50)	4
Yok	8	(%23,52)	4	(%11,76)	1	(%2,94)	21	(%61,76)	34
Toplam	30	(%22,05)	11	(%8,08)	11	(%8,08)	84	(%61,76)	136

Katılımcıların İsveç'te aldıkları eğitim düzeyleriyle ilgili soruya verdikleri cevaplarla Türkiye'deki yerel kökenlerinin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 28'e göre, Konya'nın Kulu ilçesine kökenlendiğini bildiren toplam 30 katılımcıdan 9'unun İsveç'te lisansüstü, 9'unun lisans, 3'ünün ortaöğretim, 1'inin ilköğretim düzeyinde öğrenim gördükleri, 8'inin ise herhangi bir öğrenim görmediğini beyan ettiği görülmekte, bununla birlikte, Konya'nın diğer bölgelerinden göç etmiş olan toplam 11 kişilik grupta da 3 kişinin lisansüstü, 2 kişinin lisans, 2 kişinin ortaöğretim gördükleri, 4 kişinin ise İsveç'te herhangi bir öğrenim görmediklerini bildirdikleri görülmektedir. Mardin'in Midyat ilçesine köken bildiren toplam 11 kişilik Süryanî katılımcıların ise 4'ünün lisansüstü, 3'ünün lisans, 2'sinin ortaöğretim, 1'inin ilköğretim ve sadece 1'inin öğrenim görmediği anlaşılmaktadır. Bu hâliyle, bir önceki tabloda gözlenen eğitim düzeyiyle etnik kimlik arasındaki ilişkisellik, eğitim düzeyiyle Türkiye'deki yerel köken arasındaki ilişkiye aynı biçimde yansımakta, emek göçüyle giden grubun sonraki kuşaklarında istihdama dayalı eğitim talebi yükselirken, kimlik göçü ve politik sığınma yoluyla giden Mardin Midyat kökenli grupta eğitimin Türkiye'de alınmış olması, İsveç'te alınan eğitimin düşüklüğüyle görünürleşmektedir.

4.2.3.2.2. Dil Becerisi

Ev sahibi toplumun dilini öğrenim düzeyi ve kullanım becerisi, ekonomik gündelik sosyal yaşam ilişkileri başta olmak üzere ev sahibi topluma katılım olanaklarının dil kullanımıyla doğrudan bağlı olması itibarıyla, göçmen uyumunun hemen her boyutunu doğrudan belirleyen bir etken ve ölçüttür. Bu bağlamda, ev sahibi toplumun dilini kullanabilme becerisi, göçmen uyumunun psikolojik unsurunun en belirleyici etkeni niteliğindedir. Ev sahibi toplumun dilinin yeterince bilinmemesi, ilişki ve katılım düzeyini olumsuz etkileyerek, Lee'nin kavram setiyle, kültürleşme süreci içerisinde göçmen açısından kapanmanın, ev sahibi toplum açısından ayırma stratejilerinin belirleyici nedeni olmakta, dil becerisi yetersizliğinin göçmen topluluğu içerisinde kolektifleşmesi hâlinde giderek paralel toplum inşasının temelini oluşturmaktadır.

Görüşmeci 12 (erkek, 60, Midyat kökenli Süryanî, gazeteci), İsveç'teki Türkiye kökenli topluluk içerisinde en önemli uyum unsurunun ve sorununun kimlik değil dil olduğuna, İsveççeyi iyi öğrenmek ve günlük yaşamda etkin kullanmak yerine anadil

kullanımında ısrarın, grup içi kapanmayı getirdiğinden, uyumun önündeki temel engeli oluşturduğuna dair görüş bildirmiş, kendisinin İsveç’e genç yaşlarda göç etmiş olmasına rağmen İsveççevi anadil düzeyinde konuşabildiğini, çeşitli İsveççe yayın mecralarında yazılar yazdığını, bu bakımdan, dil bilmenin uyum ve toplumsal katılım üzerindeki olumlu etkisini bizzat deneyimlediğini aktarmıştır.

Tablo 29: İsveç Diline Dair Bilgi ve Beceri Düzeyi

	Frekans	Oran
Çok iyi	64	47,1
İyi	30	22,1
Yeterli	27	19,9
Yetersiz	9	6,6
Yok	6	4,4
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç diline ilişkin bilgi ve kullanma becerisi düzeylerine ilişkin soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 29’a göre, katılımcıların %47,1’i çok iyi, %22,1’i iyi, %19,9’da yeterli düzeyde İsveççe bildiklerini ve kullanabildiklerini bildirmişlerdir. Buna karşın, katılımcıların %6,6’sı İsveç diline dair bilgi ve kullanma becerilerinin yetersiz düzeyde olduğunu, %4,4 ü ise İsveç dilini bilmediklerini ve kullanamadıklarını beyan etmişlerdir. Buna göre, katılımcıların %89,1’ini kapsayan çoğunluğunun, yeterli düzeyde İsveççe bilme ve kullanabilme düzeyine sahip oluşu, katılımcıların göçmen uyumunun psikolojik unsuru kapsamında dil bakımından belirgin bir başarı düzeyini işaret etmektedir.

Tablo 30: Gün İçerisinde İsveç Dilini Kullanma İhtiyacı

	Frekans	Oran
Evet	24	17,6
Hayır	112	82,4
Toplam	136	100,0

Katılımcıların günlük yaşamda İsveç dilini kullanmaya nadiren ihtiyaç duyup duymadıklarına ilişkin soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 30’a göre, katılımcıların %82,4 gibi büyük bir kısmını kapsayan 112 kişi, gün içerisinde İsveç dilini kullanmaya sıklıkla ihtiyaç duyduklarını bildirmişlerdir. Bu da, bir önceki tabloda belirtildiği üzere, göçmen uyumunun psikolojik unsuru içerisinde en

önemli etken olarak ev sahibi toplumun dilini günlük yaşamda kullanma düzeyinde belirgin bir seviyeye ulaşılmış olduğunu ifade etmektedir.

Yukarıdaki tablolarda görünen verilerin de gösterdiği üzere, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli toplulukta, İsveç dili bilgisi ve kullanım düzeyinin görece yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu durumda, İsveç'in göçmen politikaları kapsamında çok kültürcü eğitim politikalarının dil öğrenimi üstündeki teşvik edici rolünün olumlu etkisinden söz edilebilir. Bununla birlikte, dil becerisi ve kullanım düzeyinin kuşak farklarına göre değişkenlik gösterdiği gözlenmektedir.

Tablo 31: Yaş Grubuna Göre İsveç Dilini Kullanma Düzeyi

	15-30	30-45	45-60	60-75	75-90	
Çok iyi	3 (%4,68)	17 (%26,56)	30 (%46,87)	13 (%20,31)	1 (%1,56)	64
İyi	0	13 (%43,33)	12 (%40)	5 (%16,66)	0	30
Yeterli	2 (%7,40)	17 (%62,96)	6 (%22,22)	2 (%7,40)	0	27
Yetersiz	1 (%11,11)	5 (%55,55)	2 (%22,22)	1 (%11,11)	0	9
Yok	0	5 (%83,33)	1 (%16,66)	0	0	6
Toplam	6 (%4,41)	57 (%41,91)	51 (%37,5)	21 (%15,44)	1 (%0,73)	136

Katılımcıların İsveç dili bilgilerini ve kullanma becerilerini kullanmaya dair soruya verdikleri cevaplarla yaş gruplarının karşılaştırılmasını gösteren Tablo 31'e göre, İsveç dilini çok iyi düzeyde bilip kullanabildiğini bildiren toplam 64 katılımcıdan 30'u 45-60, 17'si 30-45, 13'ü 60-75, 3'ü 15-30 ve 1'i 75-90 yaş aralığında olduklarını beyan etmişler iken, iyi düzey cevabını veren toplam 30 katılımcıdan 13'ü 30-45, 12'si 45-60, 5'i 60-75 yaş aralığını beyan etmişlerdir. Yeterli seçeneğini işaretleyen toplam 27 katılımcıdan 17'si 30-45, 6'sı 40-45, 2'si 60-75 ve 2'si de 15-30 yaş aralığında olduklarını ifade etmişlerdir. Bu hâliyle, yeterli düzeyde İsveççe bilip kullandığını bildiren katılımcıların çoğunlukla 30-60 yaş aralığında yoğunlaşmış görünmeleri, kuşakların dil bilgisine ve kullanımına dair ihtiyaç duyma düzeyleri arasındaki farklılığa işaret etmektedir.

Kuşaklar arası farklılıklar bakımından, İsveç dilini kullanım becerisinin, kimlikler arasında olduğu gibi, kuşaklar arasında da, kültürel uyum farklılıklarının en belirgin düzeyde gözlenebildiği alan olduğu, dikkati çekmektedir. Buna göre, İsveççe dilini bilme ve kullanma düzeyi, göçmen kuşaklarının ilerlemesi ile doğru orantılı ilişkilidir. Erken kuşaklarda dil becerisinin, sonrakilere göre çok daha geri olduğu,

hemen her görüşmede dile getirilen ve gözlenen ortak bir yargı olmuştur. İlk göçmen kuşakları arasında dil becerisinin sınırlılığı, günümüzde grup içi iletişim ve etkileşimin, gençlere göre daha yoğun gerçekleşmesine neden olmaktadır. Dernekleşme ve camilerde bayramlaşma gibi grup içi iletişime yönelik günlük yaşam etkinlikleri, bu davranışın en yaygın gözlem alanlarıdır. Bu durumun, erken kuşaklarda, göçün erken evresinde İsveç'teki grup üyesi sayısının çok az olmasından ve dil becerisinin sınırlılığından kaynaklanan iletişim ve dayanışma ihtiyacının doğurduğu bir alışkanlığın devamı olduğu da anlaşılmaktadır. Nitekim dil sorunu, ilk göçmenlerin içe kapanıklıkları nedeniyle İsveç toplumuyla bütünleşme kapasitelerinin düşüklüğü itibarıyla, erken kuşakların anılarında aktardıkları “dışarılıklı/auslander ve “siyah kafalı” söylemlerinde (Göker, 2015, s. 199) ifadesini bulan, 1980'lerden önce işçi olarak gelenlere yönelik toplumsal algı ve davranışın ayırma-dışlama eğiliminde oluşunun temel gerekçelerinden biri olmuş ve dönemin göçmen politikasını da aynı yönde etkilemiştir. İlk göçmen kuşağın dil sorununun belirleyici nedenlerinden biri erken kuşak üyelerinin İsveç'e göç sürecinde belirledikleri kalış süresi hedefleri, çalışma alanları, yerleşim yeri ve sosyal ilişkileri itibarıyla günlük hayatta İsveç dilini kullanmaya daha az ihtiyaç duymuş olmaları iken, dil öğrenmek için gereken asgarî okuma yazma bilgisine, kırsaldaki okullaşma kısıtına bağlı olarak Türkiye'de de sahip olunamadan göç edilmiş olması da, bu durumun belirleyici nedenlerden bir başkası olmuştur.

Yeni kuşaklar ise, kalıcılaşmayla birlikte ve gelişen sosyo-ekonomik koşullar doğrultusunda İsveç toplumu ve devletiyle ilişkilerin artışına paralel olarak, İsveççeyi ana dil düzeyinde benimsemek ve kullanmak durumunda kalmışlardır.

Görüşmeci 3 (erkek, 60, Kürt, girişimci), günlük hayatta ve aile içinde Kürtçe konuşulmasına özen göstermelerine, çocuklarının ve torunlarının kökenlerini unutmamalarını gözeterek isimlerini Kürtçe koymalarına rağmen, ikinci ve üçüncü kuşakta Kürtçe konuşma yeteneğinin giderek zayıfladığını, İsveççe'nin, çocuklarının ve torunlarının ana dilleri hâline geldiğini ifade etmiştir.

Üçüncü kuşak üyesi Görüşmeci 13 (kadın, 23, Midyat kökenli Süryanî, üniversite öğrencisi), kendisinden önce ebeveynlerinin İsveç'te doğmuş ve büyümüş olmaları bakımından, Türkiye ile köken bağı hissetmesini sağlayacak bir kişisel deneyimi olmadığını, kendileri de İsveç'te yaşamakta olan aile büyüklerini ziyaretler

sırasındaki anlatılar dışında Türkiye ile bağlantıyı anımsatacak doğrudan bir teması olmadığını, gün içerisinde İsveççe dilini kullandığını, aile büyüklerinin kendi aralarında Süryanîce konuştuklarını duyduğunu, Türkçe'yi ise hiç bilmediğini ve kullanmadığını bildirmiştir.

İlk kuşak üyesi kadın görüşmeci 14 (kadın, 72, Kulu kökenli, emekli), ilerleyen kuşaklarda Türkiye ile ilgili bilginin sınırlılığın ve bağların zayıflığının temel nedenlerinden birinin, ilk kuşak ebeveynlerin para kazanıp en kısa sürede Türkiye'ye dönebilme arzusuyla günde 18 saate varacak düzeyde çalışmaları yüzünden çocuklarıyla verimli zaman geçirememeleri, çocukların çoğunlukla aile ortamında değil, yuvada büyümek zorunda kalmış olmaları olduğuna, bu durumun en belirgin biçimde yeni kuşaklardaki Türkçe bilgisi ve kullanımında görünürleştiğine dair görüş bildirmiştir.

4.2.3.2.3. Kültürel Katılım

Göçmenlerin kültürel uyumunun temel araçlarından ve ölçülerinden ilk ikisi eğitim ve dil becerisi iken, gözlenebilir olduğu başlıca alanlar, dil ve eğitim etkenlerinin belirleyiciliğine bağlı biçimde, ev sahibi toplumun kültürel evrenine etkin biçimde katılabilme yeteneğidir. Bu bağlamda, katılımcıların kültürel katılım düzeyleri, ev sahibi toplumla komşuluk, arkadaşlık ve evlilik gibi günlük yaşam etkileşimleri, basın yayın araçlarını izleme, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere katılma, sivil toplum örgütlerine üyelik ve bunların etkinliklerine katılma alışkanlıkları gibi günlük ilişki ve davranış kalıpları üzerinden ölçülmüş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 32: İsveç Dilinde Yayınları Takip Etme Düzeyi

	Frekans	Oran
Çok sık	45	33,1
Sıklıkla	41	30,1
Nadiren	28	20,6
Çok nadiren	16	11,8
Asla	6	4,4
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç dilinde gerçekleştirilen yazılı, görsel ve işitsel yayınları takip etme düzeylerine ilişkin soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 32'ye göre, katılımcıların %33,1'i çok sık, %30,1'i sıklıkla, 20,6'sı nadiren, 11,8'i

çok nadiren takip ettiklerini bildirmiş iken, %4,4'ü ise İsveççe yayınları hiçbir zaman takip etmediklerini beyan etmişlerdir. Katılımcıların toplamda %63,2'sinin İsveççe yayınları sıklıkla izlediklerini bildirmeleri, göçmen uyumunun psikolojik unsuru kapsamında bir ölçüt olarak ev sahibi toplumun kültürel üretimlerini takip becerisinde belirgin bir düzeyin sağlanmış olduğunu söylemeyi mümkün kılmaktadır.

Tablo 33: İsveç'te Düzenlenen Kültür-Sanat Etkinliklerine Katılım Düzeyi

	Frekans	Oran
Çok sık	29	21,3
Sıklıkla	43	31,6
Nadiren	44	32,4
Çok nadiren	14	10,3
Asla	6	4,4
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç dilinde gerçekleştirilen kültürel ve sanatsal etkinliklere katılmaya özen gösterip gösterip göstermediklerine ilişkin soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 33'e göre, katılımcıların %21,3'ü çok sık, %31,6'sı sıklıkla, %32,4'ü nadiren cevaplarını vermiştir. Katılımcıların %10,3'ü çok nadiren cevabını verirken, %4,4'ü ise İsveççe kültür-sanat etkinliklerini hiç takip etmediklerini bildirmişlerdir. Bu hâliyle, katılımcıların %85,4 oranındaki çoğunluğunun İsveççe kültür ve sanat etkinliklerini takip etmeye belirli düzeylerde özen gösterdiklerini bildirmeleri, göçmen uyumunun psikolojik unsuru içerisinde önemli bir etken olarak yer aldığı söylenebilecek, ev sahibi toplumun kültürel ve sanatsal etkinliklerine katılım ile üretimlerini takip edebilme seviyesinde, katılımcılar açısından belirgin bir yere varıldığını göstermektedir.

Tablo 34: İsveç'te Düzenlenen Sportif Etkinliklere Katılım Düzeyi

	Frekans	Oran
Çok sık	14	10,3
Sıklıkla	30	22,1
Nadiren	37	27,2
Çok nadiren	30	22,1
Asla	25	18,4
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te düzenlenen sportif etkinliklere katılmaya özen gösterip göstermediklerine ilişkin soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 34'e göre, katılımcıların %10,3'üne karşılık gelen 14 kişi çok sık, %22,1'ini oluşturan 30 kişi sıklıkla, %27,2'yi temsil eden 37 kişi de nadiren cevaplarını vermişlerdir. %22,1'i ifade eden 30 kişi çok nadiren, %18,4'ü kapsayan 25 kişi ise, İsveç'te düzenlenen sportif etkinlikleri hiç takip etmediklerini bildirmişlerdir. Katılımcıların, kültürel uyumun psikolojik unsuru kapsamında yayın ve kültür-sanat alanında bildirdikleri düzeyi, sportif takip ve katılım alanında göstermedikleri biçiminde yorumlanabilecek bu durumu, sadece İsveç'te düzenlenenler özelinde değil, genel olarak sportif etkinliklere ilgi düzeyinin düşüklüğüyle ilişkilendirmek de mümkündür.

Araştırmada elde edilen ve yukarıda sıralanan verilerde görünenin tersine, literatür ve daha önce yürütülmüş olan alan araştırmalarının sonuçları, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli topluluk içinde ekonomik ve politik etkinliklerde gözlenen uyum düzeyinin, günlük yaşam eylemleri ve ilişkileri ile kültürel etkinliklerde yakalanamadığı görüşünde genel bir kabulü içermektedirler. Örneğin, Bayram ve diğerleri (2009, s. 108), İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli göçmen topluluğunun entegrasyon düzeyine dair araştırmalarında, İsveç'teki yaşam kalitesinden memnun olunmasına ve gelecekte de İsveç'te yaşamaya devam etmenin istenmesine rağmen, çoğunlukla anadili konuşmak, Türkiye basınına takip etmek, aynı kökenden evlenmek gibi, anavatanla çok güçlü bağların korunmaya devam edildiğini, bu nedenle zihinsel entegrasyonun tamamlanamadığını, bunun da İsveç'in anavatan dönüşümü önünde engel oluşturduğuna dair bulgularını sunmaktadırlar. Akpınar'ın da (2004) katıldığı bu yaklaşıma göre, İsveç toplumunda, Türkiye kökenli göçmenlerin göç öncesi kültürel kimliklerine güçlü bir bağlılık sergileyen ve bu açıdan sorun yaratan bir grup olarak temsili, etkisini sürdürmektedir.

İkinci kuşak üyesi Görüşmeci 15 (erkek, 32, Kulu kökenli, çalışan), evde, geniş ailede ve Türkiye kökenli çevrede Türkçe konuşulduğunu, Türkiye'de yayın yapan televizyon kanallarının uydu ve çoğunlukla internet üzerinden takip edildiğini, iş, aile ve yakın çevrede günlük gündemin genellikle Türkiye ile ilgili olduğunu, ulaşım ve bilişim teknolojisindeki gelişmenin sağladığı imkânların, Türkiye ile bağları

geçmişe kıyasla daha etkinleştirdiğini ve bunun da İsveç'in "gurbet" olarak algılanışını süreklileştirdiğini ifade etmiştir.

4.2.3.3. Katılımcıların Toplumsal Uyum Stratejileri ve Düzeyleri

Katılımcıların İsveç toplumuyla iletişim ve etkileşim biçimleri ve düzeyleri, *kimlik, yerleşim biçimi, toplumsal kabul ve günlük sosyal ilişkiler* ölçütlerine göre sınıflandırılarak incelenmiştir.

4.2.3.3.1. Etnik Kimlik Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri

Göçmenlerin göç ettikleri ülkedeki kimlik algıları, ev sahibi toplumla ilişkileri üstündeki etkisi bakımından göçmen uyumunun psikolojik unsurunun belirleyici etkenlerinden biridir. Köken ülkeye özgü kimlik ve aidiyetlerin göç edilen ülkede korunması ve özellikle ev sahibi toplumla kimlik farklılıkları gözetilerek sosyal ilişki ağlarının ortak kimlik etrafında grup içine kapalı biçimde gerçekleştirilmesi, göçmen uyumu sürecini olumsuz etkileyen en yaygın nedenlerden biridir.

Tablo 35: İsveç'te Kimlik Tercihi

	Frekans	Oran
Türk	60	44,1
Türkiye kökenli	20	14,7
İsveç Türkü	12	8,8
Kürt	23	16,9
İsveç Kürdü	9	6,6
Süryanî-Asurî	6	4,4
İsveçli	5	3,7
Diğer	1	0,7
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te kendilerini hangi kimliklerle tanımladıkları sorusuna verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 35'e göre, katılımcıların %44,1'inin İsveç'te kendilerini Türk, %8,8'inin Kürt, %4,4'ünün de Süryanî olarak tanımladıkları, buna karşın, İsveç'le ilişkili kimlik tercihleri olarak "Türkiye kökenli" tercihinin %14,7'de, "İsveçli" seçeneği tercihinin %3,7'de, "İsveç Türkü" tanımının %8,8'de, "İsveç Kürdü" seçeneğinin ise %6,6'da kaldığı görülmektedir. Bu hâliyle, Türkiye'den taşınan kimlikleri İsveç'te de koruma ve sürdürme eğilimi,

katılımcıların %65,4'ünü kapsamakta, İsveç'le ilişkilendirilebilecek tanımlamalarsa toplamda %33,8 oranında benimsenmektedir.

Yukarıdaki tabloya göre, katılımcıların İsveç'teki toplumsal varlıklarını hangi kimlik algısı ve aidiyeti etrafında tanımladıkları sorusuna verdikleri cevaplar sınıflandırıldığında, Türkiye ve İsveç merkezli iki ana akım ortaya çıkmakta, Türkiye'deki kökene dayalı etnik aidiyet algıları ile İsveç'e katılıma yönelik kimlik tercihleri arasındaki ayrım içerisinde, Türkiye merkezli kimlik algısının çoğunluğu kapsadığı gözlenmektedir. Katılımcıların kayda değer kısmı, kendilerini *Türk, Kürt* ve *Süryanî* gibi, Türkiye'den getirilen köken bağını korumaya ve sürdürmeye dayalı kimlikler, geri kalan grup ise, *Türkiye kökenli İsveç vatandaşı ya da göçmen, İsveçli Türk ya da Kürt* ve nihayet *İsveçli* tanımları etrafında tanımlamayı tercih ettiklerini bildirmişlerdir. Bu çerçevede, bir uçta sadece Türkiye'deki kökene atıf yapan *Türklük, Kürtlük, Süryanîlik, Müslümanlık, Alevilik* gibi göç öncesi etno-kültürel kimlikler tarafından belirlenen, ortada, bu aidiyetlerin Türkiye kökeninden kısmen uzaklaşıp İsveç'te kalıcı yaşamla mezc edilerek İsveç'te sürdürülebilirliğini gözetten *İsveçli Türk, İsveçli Kürt, İsveçli Süryanî, İsveçli Alevî* gibi diasporik göçmen kimliklerinin, diğer ucunda da Türkiye kökenli unsurlardan arınmış bir *İsveçlilik* tanımının yer aldığı, üç kategorili bir sınıflandırmadan söz etmek mümkündür. Bu bağlamda, katılımcıların, çoğunlukla Türkiye'den götürülen kimlikleri sürdürme eğiliminde olduklarını, İsveç'in bir kimlik tanımı odağı olarak yaygın biçimde yerleşmediğini söylemek mümkündür. Bu da, katılımcıların, göçmen uyumunun psikolojik unsuru kapsamında kimlik algılarının, önceki başlıklarda gözlenen uyum düzeyleriyle doğru orantılı olmadığını ortaya koymakta, kimlik algılarının, kültürleşme sürecinde kapanma yönünde bir eğilim gösterdiğini ifade etmektedir.

Türkiye'deki köken bakımından, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli toplulukta Türkiye'den taşınan etnik aidiyetlerin göçmen kimliği olarak sürdürülmesi ile İsveç toplumuna katılmaya yönelik kimlik algıları arasındaki ayrımı belirleyen temel etkenler değerlendirildiğinde, Türkiye'deki köken, İsveç'e göçün gerekçeleri ve biçimi, kuşaklar arası farklılık, İsveç'te yaşanmış olan süre, Türkiye'ye dönme arzusu ve imkânı, İsveç devleti ile toplumunun tutumuna dair algı ve İsveç toplumuyla ilişki düzeyi gibi algıların, bu ayrımın oluşumunda etkili olduğu gözlenmektedir.

12 Eylül darbesini takiben politik sığınma yoluyla göç etmiş Görüşmeci 16, (erkek, 65, Diyarbakır kökenli Kürt, emekli), İsveç'teki varlığına dair aidiyet algısını, “İsveç Kürdü” olarak tanımlamış, Türkiye ile ilişkisinin ailevî bağlardan ve hatıralardan ibaret olduğunu aktarmıştır.

İsveç'e, 1970'lerin başında sığınmış olan Görüşmeci 17 (erkek, 74, Tunceli kökenli Kürt, emekli-yazar), elli yıldır İsveç'te yaşamakta olduğunu, bu nedenle, kendisini İsveçli olarak tanımladığını, İsveçli olmasının, Kürt olması ile çelişmediğini, çünkü İsveçliliğin, Türkiye'deki gibi ulusal kimlikle etnik kimliğin örtüşmesini gerektirmediğini, İsveçli olmak için gerekli uyumu gösteren herkesin etnisitesine bakılmaksızın İsveçli olarak yaşayabildiğini, nitekim kendisinin İsveç Yazarlar Birliği üyesi olduğunu ifade etmiştir.

Yaş grupları bakımından, ilk göçmen kuşağı içerisinde, emek göçmenleri, başta Kulu ve çevresi olmak üzere, Türkiye'de göç ettikleri yörelerin, o dönemlerdeki sosyo-ekonomik koşulları ile İsveç'in sosyal refah sisteminin sağladığı iş, gelir ve sosyal güvence olanakları arasında; politik sığınmacılar, 12 Mart ve 12 Eylül darbelerini takip eden dönemlerdeki militarist diktatörya ile aynı tarihlerde İsveç'teki sosyal demokrasi rejiminin sunduğu hak ve özgürlükler ortamı arasında; Kürtler ve Süryanîler gibi kimlik göçmenleri de, dezavantajlı grupları oldukları, Türkiye'nin üniter ulus-devlet yapısına dayalı tekçi-milliyetçi kimlik politikası ve vatandaşlık hukuku ile İsveç'te yararlandıkları çok kültürlü toplumsal yapı, kimlik politikası ve güvenlik ortamı arasında karşılaştırmalara dayalı algılar ve bellekler doğrultusunda, yaşadıkları uyum sorunlarına rağmen İsveç'te yaşamaya olumlu anlam ve değerler yüklemekte iken, İsveç'te doğup büyüyen kuşaklarda ise, ev sahibi ülkeye ve topluma dair algı, Türkiye ve geçmişle değil, artık bir parçası olunduğu ya da olunması gerektiği düşünülen ev sahibi toplumla ve günümüz koşulları etrafında karşılaştırmalarla biçimlenmektedir.

İkinci kuşak göçmenlerden, Stockholm doğumlu Görüşmeci 8 (kadın, 43, Kürt, kamu görevlisi-uzman), kendisini “İsveçli Kürt” olarak tanımladığını, etnik kimliğini Kürt olarak tanımlamasının, İsveçliliği ile çelişkili, farklı bir durum üretmediğini, nitekim bir kamu kurumunda proje yöneticisi olarak üst düzeyde bir çalışan olduğunu, İsveç dışındaki başka bir coğrafya ile aidiyet ve köken ilişkisinin olmadığını, İsveç dışında bir coğrafi ya da kökensel bağın önceki kuşaklar için geçerli olabileceğini, kendisi için, Türkiye'nin kendisi için aidiyet veya köken duygusunun konusunu

oluşturmadığını, herhangi bir ülke gibi ancak turistik değer taşıyabileceğini söylemiştir.

İkinci kuşaktan Görüşmeci 18 (kadın, 21, Kürt, öğrenci), ebeveynlerinin ve onların akrabalarının, İsveç’e dair duygu ve düşüncelerinin, sadece Türkiye’de yaşadıkları travmatik anılar ve anlatılar üstünde kurulu olduğuna, kendilerini İsveç toplumunun bir parçası olarak görmek ve değerlendirmek, buna göre talep ve itirazlarda bulunmak yerine, Türkiye’ye ilişkin geçmiş deneyim anılarının ve anlatılarının sürekliliğinin, İsveç’te yaşanan sorunları görünmez ya da ikincil önemde kıldığına, bu bağlamda, Türkiye’den taşınan etnik kimliğin ve kimliğe dayalı değerlerin, göçmen grubu içinde moral ve psikolojik değeri olsa da, kişiyi ekonomik üretkenliği ve uzmanlığı etrafında değerlendiren İsveç toplumu açısından değer ifade etmediğine, bu nedenle, Türkiye’yle bağlantıları olan orta yaş üstündeki yaş grupların uyum konusunda İsveç’te doğan kuşaklara kıyasla daha az duyarlı ve daha az çaba içerisinde olduklarına, İsveç’te doğup büyüyen kuşakların ise, İsveç toplumuna uyum sağlayabilmek ve katılabilmek için dil, iş, gelir gibi donanımlara ihtiyaç duyduklarına dair görüş bildirmiştir.

Yukarıdaki veri ve katılımcı beyanları ışığında, İsveç devletinin, etno-kültürel kimliklerin varlıklarını sürdürmelerini teşvik eden göçmen politikasının ve uygulamalarının, Türkiye’den İsveç’e yönelik göçün belirleyici düzeyde çekici bir etkeni olduğu, görüşmeciler ve katılımcılar tarafından da doğrulanmıştır. Bu bakımdan, bu Tez’de, Erdoğan’ın (2015, s. 110), Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yanı sıra, kendilerini etnik bakımdan Türk olarak tanımlamak istemeyen ve Türk olarak tanımlanmanın bazı özel durumlarda mümkün olmadığı bazı grupları da dâhil ederek en kapsayıcı kavram olarak kullanılmasını önerdiği “Türkiye kökenli” ifadesinin kullanılmasına dair önermesi, benimsenmiş ve tercih edilmiştir.

Tablo 36: Türkiye’ye Kalıcı Dönüş Arzusu

	Frekans	Oran
Evet	75	55,1
Hayır	61	44,9
Toplam	136	100,0

Katılımcıların Türkiye’ye kalıcı dönmeyi arzu edip etmediklerine ilişkin soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 36’ya göre, katılımcıların

%55,1'ini kapsayan 75 kişi, uygun koşulların gerçekleşmesi durumunda Türkiye'ye kalıcı dönmeyi arzu ve tercih ettiklerini, katılımcıların %44,9'una karşılık gelen 61 kişi ise etmediklerini bildirmişlerdir. Buna göre, Türkiye'ye kalıcı dönme arzusu ve tercihleri, aşağıda değinileceği üzere *göç biçimine, etnik kimliklere ve yaş gruplarına* göre değişken düzeyler gösterse de, genel olarak kalıcı dönüşün arzulandığına ve tercih edildiğine dair beyanlarının daha fazla olması bakımından, göçün üzerinden geçen uzun zamana ve yukarıdaki başlıklarda değinilen örneklerde olduğu gibi uyum sürecinin birçok unsurunda elde edilen olumlu görünen sonuçlara rağmen, katılımcılar açısından İsveç'le bütünleşme, İsveçlileşme sürecinin tam anlamıyla tamamlanamadığını, Türkiye'deki kökene bağlılığın etkisini belirli düzeyde koruduğunu söylemek mümkündür.

Akrabasına ait pizzacıda çalıştığını bildiren Görüşmeci 7 (erkek, 29, Kulu kökenli, çalışan), İsveç'te ne kadar uzun süre yaşanmış, ne kadar çok para kazanılıp zengin olunursa olunsun İsveç toplumu nezdinde göçmen algısının ortadan kalkmayacağını, İsveç'in bütün olumlu yönlerine rağmen vatan gibi hissedilmesinin mümkün olmadığını, bu nedenle de, kendisi belki dönemese bile çocuklarının Türkiye'ye kalıcı dönmesini kesinlikle arzuladığını bildirmiştir.

Türkiye'ye dönme arzusu ve imkânı bakımından, kendilerini Türk olarak tanımlayan grupta, kimlik algısını belirleyen önemli etkenlerden birinin, Türkiye devletiyle vatandaşlık ilişkilerinin ve kurumsal hizmetlerin İsveç'teki sürekliliği ve niteliği olduğunu söylemek mümkündür. Bu kapsamda, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Din Hizmetleri Müşavirliği ile bu kurumda Türkiye'den gönderilen camilerde görev yapan din görevlileri başta olmak üzere, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) gibi resmî kurumların yanı sıra Avrupa Millî Görüş Teşkilâtı, Uluslararası Demokratlar Birliği gibi Türkiye'deki siyasal partilerin İsveç'teki temsili konumundaki örgütlenmelerin faaliyetlerinin, kendilerini Türk olarak tanımlayan etnik grup içerisinde Türkiye devleti ile kültürel bağlantının korunmasında ve sürdürülmesinde en önemli kanallarından biri olduğu gözlenmektedir. Diğer etnik gruplar olan Kürtler ve Süryanîlerde ise, etnik kimliğin korunmasıyla birlikte, Türkiye'den göçün itici nedenlerine ve etkilerine bağlı olarak teritoryal olmayan bir

kimlik algısı etrafında diasporalaşmanın daha güçlü bir eğilim gösterdiği anlaşılmaktadır.

Sonuçta, Türkiye’de arzu edilen ortamın oluşması durumunda kalıcı geri dönme düşüncesine ilişkin soruya verilen cevaplar, Türkiye’de yakın geçmişteki ve mevcut durumun İsveç’e göç ve burada kalma kararıyla itici yönlü bağlantısını ortaya koymaktadır. Bu durumun temel nedenlerinden biri, özellikle Kürtler ve Süryanîler gibi kimlik göçmenleri ile politik sığınmacılar başta olmak üzere, göçün itici nedenlerinin geçerliliğini sürdürmesine bağlı olarak Türkiye’yle fiziksel ve kültürel bağlantıların sürekliliğinin ve dolayısıyla gelecekte bir gün Türkiye’ye dönme umudunun azalmış ya da yitirilmiş olmasıdır.

Tablo 37: Etnik Kimliğe Göre Türkiye’ye Kalıcı Dönüş Arzusu

	Türk	Türkiye kökenli	İsveç Türkü	Kürt	İsveç Kürdü	Süryanî	İsveçli	Diğer	
Evet	48 (%64)	10 (%13,33)	5 (%6,66)	8 (%10,66)	2 (%2,66)	1 (%1,33)	1 (%1,33)	0	75
Hayır	12 (%19,67)	10 (%16,39)	7 (%11,47)	15 (%24,59)	7 (%11,47)	5 (%8,19)	4 (%6,55)	1 (%1,63)	61
Toplam	60 (%44,11)	20 (%14,70)	12 (%8,82)	23 (%16,91)	9 (%6,61)	6 (%4,41)	5 (%3,67)	1 (%0,73)	136

Katılımcıların Türkiye’ye kalıcı dönmeyi arzu edip etmediklerine ilişkin soruya verdikleri cevaplarla İsveç’te kendilerini kimlik bakımından nasıl tanımladıklarına dair soruya verdikleri cevapların karşılaştırılmasını gösteren Tablo 37’ye göre, İsveç’te kendilerini Türk olarak tanımlayan toplam 60 katılımcıdan 48’i soruyu olumlu, 12’si olumsuz, Türkiye kökenli seçeneğini tercih eden toplam 20 katılımcıdan 10’u olumlu ve 10’u olumsuz, İsveç Türkü tanımlamasını uygun gören toplam 12 katılımcıdan 5’i olumlu ve 7’si olumsuz, Kürt kimliği beyan eden toplam 23 katılımcının 8’i olumlu ve 15’i olumsuz, İsveç Kürdü tanımlamasını tercih eden toplam 9 katılımcıdan 2’si olumlu ve 7’si olumsuz, Süryanî kimliğini tercih eden toplam 6 katılımcıdan 1’i olumlu ve 5’i olumsuz, İsveçli kimliğini tercih eden toplam 5 katılımcıdan 1’i olumlu ve 4’ü de olumsuz cevaplandırmışlardır. Buna göre, Türkiye’ye kalıcı dönüş arzusuna dair, kendilerini Türk olarak tanımlayan katılımcılarla Kürt ve Süryanî olarak tanımlayan katılımcılar arasında belirgin bir tercih farkı görülebilmektedir. Bu durum, öncelikle, Türk kimliği bildiren

katılımcılarda, emek göçü ağırlıklı göç hareketinin iradî olması bakımından Türkiye'deki köken ve çevre ile ilişkilerin sürdürülebilir olmasına rağmen, Türkiye'de ulus-devletin tekil kimlik algısı ve yurttaşlık hukuku itibarıyla ortaya çıkan kimlik ve kültürel hak temelli sorunlara dayalı itici nedenlerle göç etmek zorunda kalınmış olmasının, özellikle Kürt ve Süryanî kimlikli katılımcıların Türkiye'ye kalıcı dönüş arzularına ket vuran en temel etken olduğu değerlendirilebilir. Bu bağlamda, Kürtler ve politik sığınmacılar başta olmak üzere, Süryanîler ve diğer azınlık gruplar açısından, Türkiye devletinin kurumsal himayesinden yararlanma olanaklarının sınırlılığı bir yana, göçün itici nedenlerini oluşturan kimlik ve kültürel hak sorunları, darbe dönemlerinde yaşanan vatandaşlıktan çıkarma ve süren yargısal soruşturmalar gibi hukuksal sorunlar, Türkiye'de deneyimlenen etno-kültürel ayrımcılık ve sosyal şiddet gibi, geçmişe dair olumsuz bireysel ve kolektif anılar içeren toplumsal hafıza, bu grupların İsveç'i anavatan olarak benimsemelerinin ve Türkiye ile ilişkilerinin zayıf ve hatta kopuk oluşunun temel etkenlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

İkinci kuşak üyesi Görüşmeci 19 (erkek, 32, Kürt, çalışan), ebeveynlerinden ve ebeveynlerinin akranı başka Kürt göçmenlerden dinlediği hafıza akrarımlarına dayalı olarak, Türkiye'nin kendisi için köken bağı duygusu üretmeye yarayacak olumlu bir çağrışım yapmadığını, kendisini etnik bakımdan Kürt olarak tanımlamakla birlikte, bunu İsveç vatandaşlığıyla çelişik bir durum olarak hissetmediğini, bu bağlamda, coğrafi ve kültürel bakımdan İsveç dışında bir etnik kökene sahip olduğunun bilincinde olduğunu ve esasen bir İsveçli kadar İsveçli olmadığı gerçeğini yadsımadığını, ancak mevcut koşullarda ne kendisinin ne de ailesinin Türkiye'ye dönerek orada yaşayabilmelerinin mümkün olmadığından, İsveç'in anavatan oluşunun sadece tercihten ibaret değil, aynı zamanda bir kaçınılmazlık olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle, İsveç toplumuna uyumun, kendisi, ailesi ve yakın çevresi açısından bir tercih ve yetenek değil, bir yaşamsal ihtiyaç olduğunu ifade ederek, öğrenim görmenin, İsveç dilini iyi kullanabilmenin, İsveç'te kültürel, sanatsal, sportif ve siyasal katılımların bu bakımdan birer gereklilik ve hatta zorunluluk olduğunu eklemiştir. Türkiye ile bağların ise günlük yaşam pratiğiyle ilişkisiz olup kişisel duyarlılıkla ve tercihle sınırlı oluşunun, İsveçliliği belirleyici kılan ihtiyaçlarla kıyaslandığında çok daha etkili olabildiğini ifade etmiştir.

İlk kuşak üyesi Görüşmeci 20 (erkek, 58, Kürt, çalışan), politik sığınmacı Kürtlerin uyum düzeyindeki görece gelişkinliklerini, geçmişte göçe neden olan ve yakın gelecekte hiçbir değişim beklentisi göstermediğini düşündüğü mevcut koşullarda, kalıcı bir dönüşün imkânlarından yoksun oluşları itibarıyla, İsveç'te sürdürülebilir bir yaşam için, ev sahibi toplumla bütünleşmenin Kürt topluluk açısından bir tercih değil, kaçınılmaz bir ihtiyaç ve zorunluluk olduğunun bilincine sahip olunmasıyla ilişkilendirerek açıklamıştır.

Tablo 38: Göç Nedenlerine Göre Türkiye'ye Kalıcı Dönüş Arzusu ve Tercih

	Ekonomik	Politik	Etnik	Kültürel	Yasal Sorunlar	Evlilik	Eğitim	
Evet	36 (%48)	7 (%9,33)	1 (%1,33)	3 (%4)	2 (%2,66)	23 (%30,66)	3 (%4)	75
Hayır	13 (%21,31)	24 (%39,34)	5 (%8,19)	4 (%6,55)	0	12 (%19,67)	3 (%4,91)	61
Toplam	49 (%36,02)	31 (%22,79)	6 (%4,41)	7 (%5,14)	2 (%1,47)	35 (%25,73)	6 (%4,41)	136

Katılımcıların Türkiye'ye kalıcı dönmeyi arzu edip etmediklerine ilişkin soruya verdikleri cevaplarla İsveç'e göç etme gerekçelerine dair soruya verdikleri cevapların karşılaştırılmasını gösteren Tablo 38'e göre, ekonomik nedenle göç ettiklerini bildiren toplam 49 katılımcıdan 36'sı soruya olumlu, 13'ü olumsuz, Politik sığınma yoluyla göç ettiklerini bildiren toplam 31 katılımcıdan 7'si olumlu ve 24'ü olumsuz, göç için etnik gerekçe bildiren toplam 6 katılımcıdan sadece 1'i olumlu, 5'i olumsuz, kültürel nedenlerle göç ettiklerini bildiren toplam 7 katılımcıdan 3'ü olumlu ve 4'ü olumsuz, evlilik yoluyla göç edenlerde ise 23 katılımcının soruya olumlu, 12'sinin olumsuz yanıt verdiği görülmektedir. Buna göre, Türkiye'ye kalıcı dönme arzusu, ekonomik gerekçeyle göç ettiğini bildiren katılımcılarda yoğunlaşırken, kimlik göçüyle ve politik sığınma yoluyla göç ettiğini bildirenlerde ise belirgin düzeyde azalmaktadır. Bu durum, emek göçüyle iradî olarak göç etmiş olanlarda göçün asıl amacının para kazanmak olup, Türkiye'den göçün ekonomik sorun dışında başka bir itici etken barındırmamasına rağmen, kimlik göçmenlerinde ve politik sığınmacılarda ise, Türkiye'den göçün itici nedenlerine ilişkin negatif hafızaya dayalı psikolojik etkenle birlikte, Türkiye'de arzu edilen değişimin gerçekleşebilirliğine ilişkin beklenti düzeyinin düşüklüğü itibarıyla İsveç'te

yaşamının göçün başlangıcından itibaren kalıcı olarak planlanmış olmasıyla ilişkilendirilerek açıklanabilir.

Tablo 39: Tatil İçin Türkiye’yi Tercih

	Frekans	Oran
Evet	74	54,4
Hayır	62	45,6
Toplam	136	100,0

Katılımcıların tatil için Türkiye’ye gitmeyi tercih edip etmediklerine dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 39’a göre, katılımcıların %54,4’ü soruyu olumlu, %45,6’sı ise olumsuz yanıtlamışlardır. Buna göre, katılımcıların tercih oranları birbirlerine yakın düzeydedir. Bu da, iki grup içerisinde de tercihleri belirleyen göç tipi, etnik kimlik, yerel köken, yaş grubu gibi etkenlerin payını ölçmeyi gerektirmektedir.

Tablo 40: Etnik Kimliğe Göre Tatil İçin Türkiye’yi Tercih

	Türk		Kürt		Süryani	
Evet	61	(%82,43)	13	(%17,57)	0	74
Hayır	29	(%46,77)	26	(%41,93)	7	(%11,29) 62
Toplam	90	(%66,17)	39	(%28,67)	7	(%5,14) 136

Katılımcıların tatil için Türkiye’ye gitmeyi tercih edip etmediklerine dair soruya verdikleri cevaplarla etnik kimliklerinin karşılaştırılmasının dağılımını gösteren Tablo 40’a göre, tatil için Türkiye’yi tercih ettiğini bildiren toplam 74 katılımcının %82,43 oranında 61’i gibi bir çoğunluğu kendilerini Türk olarak tanımladıklarını beyan etmiş ve 7 Süryanî katılımcıdan hiçbiri tatil için Türkiye’yi tercih etmediklerini beyan etmişlerken, soruyu olumsuz yanıtlayan toplam 62 katılımcının %46,77’si olan 29’u Türk, %41,93’ü oranında 26’sı Kürt, %11,29’u oranında 7’si ise Süryani kimliklerini tercih ettiklerini bildirmişlerdir. Buna göre, etnik bakımdan Türk kimliği, Türkiye’de tatil tercihinin olumlu, Kürt ve Süryani kimlikleri ise olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo 41: Yaş Grubuna Göre Tatil İçin Türkiye’yi Tercih

	15-30		30-45		45-60		60-75		75-90	
Evet	4	(%5,40)	34	(%45,94)	29	(%39,18)	7	(%9,45)	0	74
Hayır	2	(%3,22)	23	(%37,09)	22	(%35,48)	14	(%22,58)	1	(%1,61) 62
Toplam	6	(%4,41)	57	(%41,91)	51	(%37,5)	21	(%15,44)	1	(%0,73) 136

Katılımcıların tatil için Türkiye'ye gitmeyi tercih edip etmediklerine dair soruya verdikleri cevaplarla yaş gruplarının karşılaştırılmasının dağılımını gösteren Tablo 41'e göre, 15-30 yaş aralığında olduklarını bildiren toplam 6 katılımcıdan 4'ü, 30-45 yi aralığında toplam 57 katılımcıdan 34'ü, 45-60 yaş aralığında toplam 51 katılımcıdan 29'u, tatil için Türkiye'yi tercih ettiklerini beyan etmiş iken, 60-75 aralığındaki toplam 21 katılımcıdan 14'ü, 75-90 yaş aralığındaki 1 katılımcı ise, tercih etmediklerini ifade etmişlerdir. Buna göre, çalışan nüfusu kapsayan 15-60 yaş aralığının çoğunluğu Türkiye'de tatil yapmayı tercih edenlerden oluşurken, 60-90 yaş aralığının çoğunluğunu ise tercih etmeyenler oluşturmuştur. Bu hâliyle, beklenenin tersine, genç ve orta yaş kuşak katılımcılarda tatil için Türkiye'yi tercih oranının yüksek, ileri yaş grubunda ise düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

Kuşak farkı bakımından, İsveç'te doğmuş olan yeni kuşak üyeleri, Türkiye'de tatil için Akdeniz kıyısı başta olmak üzere turistik yöreleri tercih ettiklerini, memlekete seyahatlerinin ise ancak bayramlar, düğün veya cenazeler ile aile ziyareti gibi kültürel geleneklerle sınırlı kaldığını bildirmişlerdir. Konya'nın Kulu ilçesi kökenli katılımcılar başta olmak üzere, ileri yaş gruplarında tatil için kökenlenilen yörenin tercihi ve burada ev inşa ettirme davranışının yaygınlığı gözlenirken, genç ve orta yaş kuşaklarda ise tatil yörelerinin tercihi, sıklıkla rastlanılabilen bir beyan olarak dikkat çekmiştir.

İkinci kuşak üyesi Görüşmeci 5 (erkek, 44, Kulu kökenli, pizzacı), ilk kuşaktan anne ve babasının ziyaretleri kapsamında, yılda en fazla birkaç gün veya bir haftalığına Kulu'ya uğradığını, burada, ebeveynlerine ait evde kaldıklarını, kendi ailesi ile ise, Antalya'da kıyı turizmini ve otelde konaklamayı tercih ettiklerini söylemiştir. Görüşmeci 6 da (erkek, 42, Kulu kökenli, çalışan), tatil için memleketini değil, yazlık kıyı bölgelerini tercih ettiğini bildirmiştir.

Ailesine ait restoranda çalıştığını bildiren ikinci kuşak üyesi Görüşmeci 10 (kadın, 36, Kulu kökenli, çalışan), ailesinin ve kendisinin Kulu'yla teması koruduklarını, İsveç'teki her Kululu gibi kendilerinin de Kulu'da müstakil bir evleri olduğunu, hemen her yaz ve özellikle kurban bayramlarında ailece Kulu'ya gittiklerini, Antalya ve Bodrum başta olmak üzere tatillerini Türkiye'de geçirdiklerini, Kulu'dan evlenme geleneğinin aile ve çevrede sürmekte olduğunu, kendisinin de bu yolla evlenerek eşini İsveç'e getirdiğini beyan etmiştir.

İlk kuşak üyesi Görüşmeci 21 (erkek, 78, Kulu kökenli, emekli), özellikle kendisi gibi ileri yaş grubu ve emekliler açısından, yaştan kaynaklanan fiziksel hareket kapasitesi sınırlılığı ve sağlık sorunları dışında, tatil için Türkiye'yi tercih etme düzeyini olumsuz yönde etkileyen belirleyici bir nedenin de, İsveç'teki sosyal güvenlik sisteminin Türkiye'de geçerli olmayışı olduğunu bildirmiştir. Buna göre, ailelerin İsveç'e henüz gelmediği, göçün erken döneminde, en kısa sürede mümkün olan en çok parayı kazanıp Türkiye'ye dönme arzusuyla çok çalışma anlayışının ve hasta olduğunda gelir kaybına uğranacağı ve hatta işsiz kalınacağı gibi çekincelerle tedaviyi ve sağlık kontrollerini ihmal etme gibi davranışların bedensel sonuçları, ilerleyen yaşlarda sağlık sorunlarıyla kendini göstermiş, günümüzde, kronik sağlık sorunları, ileri yaş grubunu düzenli sağlık ve tedavi hizmetlerine bağımlı kılmıştır. Hâl böyle iken, İsveç'teki sağlık sisteminin sosyal bakımdan kapsayıcı niteliği, gelişmişlik düzeyi ve maliyeti, Türkiye'de iken sağlık hizmetlerinden yararlanma imkânlarıyla karşılaştırıldığında, İsveç'te ikâmet bakımından bağlayıcı olmaktadır.

4.2.3.3.2. Yerleşim Biçimi Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri

İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli göçmen topluluğunun, ev sahibi toplumla ilişkilerinin en somut biçimde gözlenebildiği alan, yerleşim yeri tercihleri ve biçimleridir. Göç sonrası erken aşamada, barınma ihtiyacının çoğunlukla akrabaların ve hemşehrilerin yardımlarıyla karşılanması ile grup içi dayanışma ihtiyacına dayalı sosyalleşme biçimleri, göçmenleri, kültürel açıdan benzerlerinin olduğu yerlerde yerleşmeye itmiştir. Ancak, ilerleyen süreçte, ekonomik ve toplumsal bakımlardan İsveç toplumuna katılım biçimlerinin çeşitlenmesi ve gelişimi, yerleşim davranışı ve yer tercihi üzerinde etkili olmuş, erken dönemde Rinkeby ve Botkyrka semtlerinde gerçekleşen getto tarzı yerleşim ve yaşama biçimi, giderek etkisini yitirmeye başlamıştır.

Tablo 42: İsveç'te Türkiyelilerle Aynı Yerde Yerleşme Tercihi

	Frekans	Oran
Kesinlikle doğru	5	3,7
Kısmen doğru	3	2,2
Doğru	12	8,8
Kısmen yanlış	13	9,6
Yanlış	49	36,0
Kesinlikle yanlış	54	39,7
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te yerleşmek için Türkiye kökenli kişilerin yaşadığı bölgeleri ve binaları tercih edip etmediklerine dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 42'ye göre, katılımcıların %39'7'si kesinlikle tercih etmediklerini, %36'sı tercih etmediklerini, %9,6'sı kısmen tercih etmediklerini, %8,8 tercih edebildiklerini, %2,2'si kısmen tercih ettiklerini, %3,7'si kesinlikle tercih etmediklerini beyan etmişlerdir. Buna göre, katılımcıların toplam %85,3'ünün İsveç'te yerleşim için göçmen kökeni ortaklığı aramadığını bildirmesi ışığında, yukarıda zikredildiği üzere, Türkiye'den İsveç'e göçün erken dönemlerinde gözlenen gettolaşma davranışının yaygınlığını çok önemli düzeyde yitirmiş oluşunun katılımcılar üzerinden örneklenebilir olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Birinci kuşak göçmen, Görüşmeci 22 (erkek, 72, Kulu kökenli, emekli), göçün erken dönemlerinde, banliyölerde dar gelirli ve genellikle aileleri İsveç'te olmayan göçmenler ve işçiler için yapılmış toplu konutlarda ikâmet maliyetinin kent merkezine göre daha ucuz olmasıyla birlikte, kendilerinin dil ve yaşayış tarzı başta olmak üzere ev sahibi toplumla iletişim yetersizlikleri ile İsveç toplumunun da Avrupalı olmayan göçmenlerle yeni karşılaşmalarından kaynaklanan etkilerle, sadece kendisi gibi Kulu'dan değil, Türkiye'nin hemen her yerinden gelen göçmenlerin, öncelikle Rinkeby bölgesinde yerleştiklerini ve İsveç'te doğup büyüyen, eğitim alıp İsveç dilini konuşabilen, böylece ev sahibi toplumla temas kurabilen yeni kuşakların yetişmesine dek bu tercihin bir zorunluluk olarak devam ettiğini bildirmiştir. İlerleyen süreçte, eğitim ve iş olanaklarından yararlanma düzeyindeki artışla birlikte, sonradan gelen Ortadoğulu ve Asyalı göçmenlerin neden olduğu güvenlik kaygılarının da etkileriyle Solna, Sollentuna, Botkyrka ve Fittja gibi kentin görece daha yeni semtlerine taşınma eğilimine girildiğini, zamanla, Stockholm dışında Malmö, Göteborg ve Linköping gibi kentlerde ve giderek daha küçük çevresel yerleşimlerde de Türkiye kökenli toplulukların oluşmaya başladığını aktarmıştır.

Tablo 43: İsveçlilerle Komşuluk Etmekten Memnuniyet

	Frekans	Oran
Kesinlikle doğru	51	37,5
Kısmen doğru	48	35,3
Doğru	26	19,1
Kısmen yanlış	5	3,7
Yanlış	4	2,9
Kesinlikle yanlış	2	1,5
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te yerleştikleri yerlerde İsveçli insanlarla komşuluk etmekten memnuniyet duyup duymadıklarına dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 43'e göre, katılımcıların %37'5'i kesinlikle, %35,3'ü kısmen, %19,1'i memnun olduklarını, buna karşılık, %3,7'si kısmen memnun olmadıklarını, %2,9'u memnun olmadıklarını, %1,5'i de kesinlikle memnun olmadıklarını beyan etmişlerdir. Buna göre, göçmen uyumunun psikolojik ve fiziksel unsurları içerisinde belirleyici bir etken olan toplumsal ve mekânsal sosyalleşme düzeyi açısından katılımcıların belirgin bir düzeye ulaşmış oldukları gözlenmektedir.

Yerleşim yeri tercihi bakımından, erken dönem kuşaklarında, gettolaşmanın yanı sıra enformel sektörlerde kolektif istihdamın ve böylece zamanla "paralel toplum" oluşumunun yaşandığı, bunun da, İsveç toplumu ile iletişim ve etkileşim düzeyini indirgeyen bir etken olarak, uyumu olumsuz yönde etkilediği öngörülebilir. Nitekim Aradhya ve diğerleri (2016, s. 12), İranlı ve Türkiyeli göçmenlerin İsveç'te yerleşim tarzlarını ve yerlerini 1968-2001 arasında inceledikleri çalışmalarında, göçmenlerin, ev sahibi topluma katılmada karşılaşacakları zorluklardan kaçınmak amacıyla mevcut bir topluluğa katılmak üzere, göçmenlerin, ailelerinin ya da akrabalarının yanına yerleşmeyi tercih ettiklerini, bu kapsamda, Türkiye'den gelen göçmenlerin İran'dan gelen göçmenlere kıyasla daha az mekânsal hareketlilik gösterdiklerini bulgulamışlardır. Gerçekten de, Türkiye kökenli öncü göçmen kuşakları, kendilerinden önce gelmiş olanlarla iletişim içerisinde, Rinkeby, Spånga, Botkyrka, Fittja gibi, öğrenciler ve göçmenler için yapılan toplu konutların bulunduğu banliyöler başta olmak üzere dış semtlerde yoğunlaşmışlardır (Abadan Unat, 2017, s. 249). Erder de (2016, s. 121-122,133), alan araştırmasını yürüttüğü 1980 yılı itibarıyla, Türkiye kökenli nüfusun yüzde 80'den fazlasının üç belediye

bölgesinde yoğunlaşmış ve en önemli yoğunlaşmanın, kentteki Türkiye kökenli nüfusun yaklaşık %66'sının yerleşmiş olduğu, Stockholm'ün kuzeyindeki Tensta-Rinkeby semtinde gerçekleşmiş olduğunu aktarmaktadır. Bunun temel nedeni, düşük gelirli göçmen gruplarının, genellikle kiralık küçük evlerden oluşan ve alım gücü daha yüksek İsveçli nüfusun konut sahibi olarak terk ettikleri için boşalmış ve İsveç toplumunca pek tercih edilmeyen semtlere yerleşmek zorunda kalışlarıdır. Nitekim günümüzde de, Stockholm'de, çeşitli cemaatlere bağlı ilk camilerin bu semtlerde inşa edilmiş olmaları, Türkiyeli göçmenlerin erken aşamadaki bu bölgelerdeki varlığını ve geçmişteki yoğunluğunu çağrıştırmaktadır. Özüekren ise (2003), 1989-1999 yıllarını kapsayan bir zaman dilimi içerisinde, Stockholm'ün kenar mahallelerinde yürüttüğü çalışmasında, Türkiye kökenli göçmenlerin mekânsal yoğunlaşmasını, İsveç toplumu içindeki mahalle-semt düzeyinde etnik bloklaşmalardan biri olarak değerlendirmektedir. Nitekim Türkiye kökenli göçmenlerin gelir düzeylerinin zamanla artışına ve kuşaklarının ilerleyip hane nüfuslarının çoğalmasına bağlı olarak, yeni kuşak üyelerinin şehir merkezine yakın semtlere yerleşmeyi tercih etmeleriyle birlikte mekânsal yoğunluklarında çözülmenin başlamasından sonra, Türkiye kökenli nüfusun eski yerleşim alanlarına, artık Suriyeli, Iraklı, Afgan gibi, genellikle Ortadoğulu ve kısmen de Uzakdoğulu göçmenlerin yerleştikleri gözlenmektedir.

Sonuçta, göçmen nüfusun mekânsal yoğunlaşmasının ve barınma ihtiyacının karşılanmasına yönelik ilişki ve dayanışma ağlarının, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli göçmen gruplarında da, göçün erken aşamasında, toplumsal katılımı ve dolayısıyla uyumla ters orantılı sonuçlar ürettiği gözlenebilmektedir. Bununla birlikte, İsveç'te Türkiye kökenli nüfus daha seyrek olduğundan, geç kuşaklar arasında başta olmak üzere, göçmen ilişki ve dayanışma ağlarının, Kıta Avrupa'sında ve özellikle Almanya'da yaşanan ölçüde, "paralel toplum" üretebilecek kapasiteye sahip olacak kadar güçlü olmadığı da gözlenmektedir. 1960'lardan itibaren ve 1990'ların ortasına kadar göç etmiş olan birinci kuşak göçmenlerin yaşlarının ilerlemesine bağlı ölümlerle giderek azalışına karşılık, kendileri ve hatta ebeveynleri İsveç'te doğan sonraki kuşakların yıllar içinde çoğalmaya devam edişleri, Türkiye'de doğmuş ve büyümüş olanlarla İsveç'te doğmuş olanlar arasındaki nüfus oranı farkını

giderek artırmakta, bu da Türkiye ile olan kültürel bağların zayıflayışını beraberinde getirmektedir.

4.2.3.3.3. Toplumsal Kabul Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri

Göçmenlerin ötekileştirilmişlik veya dışlanmışlık algıları ile günlük yaşamda en sık karşılaştıkları uyum sorunlarının kendilerinden ya da ev sahibi toplumdan kaynaklanıp kaynaklanmadığı soruları, ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik kabul algısının ve davranışının en somut biçimde gözlenebilir olduğu alanlar olarak, toplumsal kabulün ölçümünde ve değerlendirilmesinde en önemli veri kaynaklarından biridir. Bu saptamadan hareketle, İsveç toplumunun Türkiye kökenli göçmenlere yönelik toplumsal kabul algı ve davranışını katılımcılar üzerinden örneklemek için, katılımcılara, İsveç'teki günlük yaşamları içerisinde kendilerini dışlanmış hissetme düzeyleri, ev sahibi toplumla ilişki ve iletişimde en sık karşılaştıkları sorunlar ile İsveçlilerle sosyal ilişki ve sosyalleşme eğilimlerini ölçmeye ve değerlendirmeye dönük sorular sorulmuştur.

4.2.3.3.3.1. Ötekileştirilme/ Dışlanma Algısı

Tablo 44: İsveç'te Ötekileştirilmiş/Dışlanmış Hissetme

	Frekans	Oran
Kesinlikle doğru	6	4,4
Kısmen doğru	18	13,2
Doğru	24	17,6
Kısmen yanlış	31	22,8
Yanlış	37	27,2
Kesinlikle yanlış	20	14,7
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te günlük yaşamda kendilerini ötekileştirilmiş/ dışlanmış hissedip hissetmediklerine dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 44'e göre, katılımcıların %4,4'ü, kendilerini kesinlikle, %13,2'si kısmen ve %17,6'sı da ötekileştirilmiş/dışlanmış hissettiklerini beyan etmişlerken, %14,7'si kesinlikle hissetmediklerini, %27,2'si hissetmediklerini, %22,8'i de kısmen hissetmediklerini bildirmişlerdir. Buna göre, kendilerini ötekileştirilmiş/dışlanmış hissetmediklerini bildiren katılımcıların %64,7 düzeyindeki oranının toplam katılımcıların yarısından daha yüksek oluşu, göçmen uyumu kapsamında belirleyici

bir gösterge olarak ev sahibi topluluğun kabulünün belirgin düzeyde elde edilebilmiş olduğunu ortaya koymaktadır.

İsveç’e politik sığınma yoluyla göç etmiş, Görüşmeci 9 (erkek, 60, Midyat kökenli Süryanî, öğretmen), İsveç’teki Türkiye kökenli grupların uyumlarında karşılaştıkları en büyük engelin ve sorunun dil kadar dinsel inanç farklılığından kaynaklandığı, oysa İsveç toplumunun ve devletin göçmenlere bakışında temel etkenin ise, Avrupa’da olduğu gibi kimlik değil, ekonomik fayda olduğu, bu bakımdan, İsveç toplumunun, kimliğine bakmaksızın, ekonomik açıdan üretken, kalifiye, katılımcı insanlara karşı açık olduğu, buna rağmen, Türkiye kökenli topluluğun genellikle eğitim yerine kazanç amacıyla erken yaşlardan itibaren çalışmayı tercih edişinin uyum sorununun temelinde yatan temel etken olduğu düşüncesini bildirmiştir.

Görüşmeci 12 de (erkek, 60, Midyat kökenli Süryanî, gazeteci), İsveçlilerin ırkçı değil, hoşgörülü ve açık bir toplum olduğuna, uyum sorununu üreten etkenlerin ve koşulların İsveçlilerden çok göçmenlerde aranması gerektiğine, bu bağlamda, etkin toplumsal katılım yerine grup içi göçmen dayanışmasına yönelik, içe kapanmacı dinsel, etnik, kimlik temelli iletişim ve örgütlenme davranışının, ev sahibi toplumun ötekileştirmesinden daha önemli bir belirleyen olduğuna dair görüş bildirmiş, kendisinin bu konudaki tutumu ve çabası dolayısıyla olumlu deneyimlerinin olduğunu, fakat tersi yönde çok sayıda deneyim de gözlemlediğini aktarmıştır.

Tablo 45: Günlük Yaşamda En Sık Karşılaşılan Uyum Sorunu

	Frekans	Oran
Dil farklılığı	30	22,1
Din farklılığı	5	3,7
Ulusal-Etnik Farklılık	33	24,3
Siyasal farklılık	7	5,1
Ekonomik-Sınıfsal farklılık	12	8,8
İslamofobi	13	9,6
Kültürel farklılık	19	14,0
Yok	17	12,5
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç’te günlük yaşamda en sık karşılaştıkları uyum sorununa ilişkin soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 45’e göre, katılımcıların %24,3’ü ulusal-etnik kimlik, %22,1’i dil, %14’ü kültürel, %8,8’i ekonomik sınıfsal, %5,1’i siyasal, %3,7 si dinsel farklılıkları ve bu kapsamda

%9,6'sı İslamofobi'yi, ev sahibi toplumla günlük ilişkilerde karşılaştıkları en önemli sorunlar olarak işaret etmişlerdir. İsveç'te günlük yaşamda herhangi bir uyum sorunu yaşamadığını bildiren katılımcıların oranı ise %12,5 olmuştur. Buna göre, kimlik, dil, kültür ve inanç farklılıklarının, katılımcıların uyum düzeyleri bakımından en önemli negatif etkenleri oluşturduğu gözlenmektedir.

Görüşmeci ve katılımcıların sunduğu veriler, İsveç'te Türkiye kökenli kişi ve grupların uyum yeteneklerini, düzeylerini ve biçimlerini olduğu kadar, toplumun ve devletin Türkiye kökenlilere yönelik algılarını, davranışlarını ve kabul düzeylerini belirleyen önemli bir etkenin de, dinsel inanç olduğunu göstermektedir. Buna göre, dinsel inanç farklılığı, uyumu kolaylaştırıcı olabildiği gibi, zorlaştırıcı bir etken de olabilmektedir. Kendilerini öncelikli olarak Müslüman olarak tanımlayan görüşmeci ve katılımcılar, genellikle, Türk ve Müslüman kimliğinin İsveç toplumu ve devleti nezdinde sorunsallaştırıldığı, İsveç toplumunda Türklere ve Müslümanlara yönelik algı ve davranışta genel eğilimin düşmanlaştırıcı değilse bile dışlayıcı yönde olduğu görüşünde birleşmektedirler.

Solna semtinde pizzacılık işi ile uğraşan, kendini, Müslüman, dindar ve Türk olarak tanımladığını bildiren ikinci kuşak üyesi Görüşmeci 5 (erkek, 44, Kulu kökenli, pizzacı), İsveç'te Müslüman ve Türk olmanın, İsveç toplumu ve devleti tarafından olumlu olarak algılanmadığını, tersine, geleneksel bir olumsuzlamanın egemen olduğunu, bu durumu, kişisel olarak da, günlük hayatında gözlediğini ve hissettiğini ifade ederek, son dönemde çoğalan Afgan-Suriyeli ve Afrikalı göçmenlerin, özellikle giysileri ve dış görünüşleri nedeniyle, 11 Eylül ve İŞİD benzeri radikal İslâmcı izlenimlere atıfla, İslamofobik algı ve davranışları güncelleyen bir etki ürettiğini ve bunun İsveç'te yerleşik Müslümanlara ve Türkiye kökenli kişilere yönelik de yansımaları olduğu görüşünü dile getirmiştir.

İsveç'e göç gerekçelerini kimlik göçü ve politik sığınma olarak tanımlayan görüşmeci ve katılımcıların çoğunluğu ise, dinsel inancın, İsveç'teki toplumsal kabulleri ve katılımları üstünde olumsuz etkiye neden olmadığı görüşündedirler. Örneğin, Mardin-Süryanî kökenli görüşmeciler, Hristiyan inancının, toplumsal ilişkiyi ve katılımı, dolayısıyla uyumu kolaylaştırdığına dair gözlem ve kişisel deneyimlerini aktarmışlardır.

Birinci kuşak göçmen Görüşmeci 1 (erkek, 73, Midyat kökenli Süryanî, emekli), özellikle Süryanî Ortodoks kilisesinin açılması ve desteklenmesi gibi uygulamalarla Süryanî çocuklarının ana dillerinde eğitim görebilmesi gibi düzenlemeler başta olmak üzere, İsveç devletinin din politikasının ve toplumunun inanç algısının, Süryanîlerin göç etmek için İsveç'i tercihlerinde teşvik edici olduğuna dair kişisel deneyimi ve çevresel gözlemlerini aktarmıştır.

Kimlik göçünün birinci kuşağından Görüşmeci 23 de (kadın, 61, Midyat kökenli Süryanî, emekli), Södertälje'deki Süryanî Metropolitliği, 1983'te inşa edilen Mor Efrem Katedrali ve daha sonra inşa edilen Mor Yakup ve Mar Toma adlı, Süryanî cemaatine ait kiliseler örneğinde olduğu gibi, ev sahibi toplumun ve devletin kimliğin sürdürülebilirliği açısından sağladığı imkân ile Süryanîlerin İsveç'e uyum düzeyleri arasındaki olası bağlantıya dikkat çekmiştir.

Tablo 46: Etnik Kimliğe Göre Günlük Yaşamda En Sık Karşılaşılan Uyum Sorunu

	Türk		Kürt		Süryani		
Dil farklılığı	20	(%66,66)	7	(%23,33)	3	(%10)	30
Din farklılığı	3	(%60)	2	(%40)	0		5
Ulusal-Etnik Farklılık	22	(%66,66)	9	(%27,27)	2	(%6,06)	33
Siyasal farklılık /	3	(%42,85)	3	(%42,85)	1	(%14,28)	7
Ekonomik-Sınıfsal farklılık	6	(%50)	5	(%41,66)	1	(%8,33)	12
İslamofobi	12	(%92,30)	1	(%7,7)	0		13
Kültürel farklılık	15	(%78,94)	4	(%21,05)	0		19
Yok	9	(%52,94)	8	(%47,05)	0		17
Toplam	90	(%66,17)	39	(%8,08)	7	(%5,14)	136

Katılımcıların İsveç'te günlük yaşamda en sık karşılaştıkları uyum sorununa ilişkin soruya verdikleri cevaplar ile etnik kimliklerinin karşılaştırılmasının dağılımını gösteren Tablo 46'ya göre, kendilerini Türk olarak tanımlayan toplam 90 katılımcıdan 22'si ulusal-etnik kimlik, 20'si dil, 15'i kültürel, 12'si İslamofobiyi, 6'sı ekonomik-sınıfsal, 3'ü siyasi ve 3'ü de dinsel farklılıkları, en sahibi toplumla temaslarında en sık karşılaştıklarını iletişim sorunları olarak, 9 Türk katılımcı, ise herhangi bir sorun yaşamadıklarını beyan etmişlerdir. Kendilerini Kürt olarak tanımlayan toplam 39 katılımcıdan 9'u ulusal-etnik kimlik, 7'si dil, 5'i ekonomik-sınıfsal, 4'ü kültürel, 3'ü siyasi, 2'si dinsel farklılığı ve bu kapsamda 1'i de İslamofobi'yi bütünleşmeye dair ev sahibi toplumla ilgili en sık karşılaştıkları sorunlar olarak ifade etmişlerdir. Toplam 7 Süryanî katılımcıdan 3'ü dil, 2'si etnik

kimlik, 1'i siyasal ve 1'i de ekonomik-sınıfsal farklılıkları işaret etmişlerdir. Buna göre, kimlik, dil ve din gibi kültürel farklılıkların uyum düzeyini olumsuz etkileme düzeyinin Türk olduklarını beyan eden katılımcılarda daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer etnik gruplarda ise, Kürtlerin çoğunlukla İsveç'in siyasal iklimine uygun politik ve ideolojik referanslara sahip politik sığınmacı, Süryanîlerin de Hristiyan inancına sahip oluşlarının, kültürel farklılıkların uyum düzeyi üstündeki olumsuz etkisini sınırladığından söz edilebilir.

Tablo 47: Göç Tipine Göre Günlük Yaşamda En Sık Karşılaşılan Uyum Sorunu

	Ekonomik	Politik	Etnik	Kültürel	Yasal Sorunlar	Evlilik	Eğitim	
Dil farklılığı	11 (%36,66)	5 (%16,66)	1 (%3,33)	3 (%10)	1 (%3,33)	8 (%26,66)	1 (%3,33)	30
Din farklılığı	2 (%40)	2 (%40)	0	0	0	1 (%20)	0	5
Ulusal-Etnik Farklılık	13 (%39,39)	4 (%12,12)	4 (%12,12)	0	1 (%3,03)	10 (%30,30)	1 (%3,03)	33
Siyasal farklılık	0	3 (%42,85)	0	0	0	2 (%28,57)	2 (%28,57)	7
Ekonomik-Sınıfsal farklılık	5 (%41,66)	5 (%41,66)	0	1 (%8,33)	0	1 (%8,33)	0	12
İslamofobi	6 (%46,15)	0	0	1 (%7,69)	0	5 (%38,46)	1 (%7,69)	13
Kültürel farklılık	6 (%31,57)	6 (%31,57)	0	2 (%10,52)	0	4 (%21,05)	1 (%5,26)	19
Yok	6 (%35,29)	6 (%35,29)	1 (%5,88)	0	0	4 (%23,52)	0	17
Toplam	49 (%36,02)	31 (%22,79)	6 (%4,41)	7 (%5,14)	2 (%1,47)	35 (%25,73)	6 (%4,41)	136

Katılımcıların İsveç'te günlük yaşamda en sık karşılaştıkları uyum sorununa ilişkin soruya verdikleri cevaplar ile İsveç'e göç etme gerekçelerinin karşılaştırılmasının dağılımını gösteren Tablo 47'ye göre, ekonomik gerekçeyle göç ettiklerini bildiren toplam 49 katılımcıdan 13'ü ulusal-etnik, 11'i dil, 6'sı kültürel, 5'i ekonomik-sınıfsal, 2'si dinsel ve bu kapsamda 6'sı İslamofobiyi, İsveç toplumuyla ilişkilerde en sık karşılaştıkları sorunlar olarak betimlemişler, 6'sı ise herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını beyan etmişlerdir. Politik gerekçelerle göç ettiklerini bildiren toplam 31 katılımcıdan 6'sı kültürel, 5'i dil, 5'i ekonomik-sınıfsal, 3'ü

siyasal ve 2'si de din farklılığı seçeneklerini tercih etmişler, etnik nedenlerle göç ettiklerini bildiren toplam 6 katılımcıdan 4'ü ulusal-etnik, 1'i dil sorunlarını beyan etmişler, 1'i de herhangi bir sorunla karşılaşmadığını ifade etmiştir. Buna göre, ulusal-etnik kimlik, dil, kültürel değerler, dinsel inanç ve bu kapsamda İslamofobi gibi etkenlerin ev sahibi toplumla günlük yaşam ilişkilerinde en sık yüzleşilen sorun olarak bildiriminin, ekonomik nedenlerle ya da diğer deyişle emek göçüyle giden grupta daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu da, emek göçüyle giden toplumsal grubun göç öncesi kültürel ikliminin göçmen uyumuna yönelik genel negatif etkisinin görünümünden biri olarak değerlendirilebilir.

**Tablo 48: Türkiye'deki Yerel Kökene Göre
Günlük Yaşamda En Sık Karşılaşılan Uyum Sorunu**

	Konya-Kulu		Konya-Diğer		Mardin-Midyat		Diğer		
Dil farklılığı	4	(%13,33)	2	(%6,66)	3	(%10)	21	(%70)	30
Din farklılığı	2	(%40)	0		0		3	(%60)	5
Ulusal-Etnik Farklılık	9	(%27,27)	2	(%6,06)	2	(%6,06)	20	(%60,60)	33
Siyasal farklılık	1	(%14,28)	0		1	(%14,28)	5	(%71,42)	7
Ekonomik-Sınıfsal farklılık	1	(%8,33)	3	(%25)	2	(%16,66)	6	(%50)	12
İslamofobi	7	(%53,84)	1	(%7,69)	0		5	(%38,46)	13
Kültürel farklılık	4	(%21,05)	1	(%5,26)	2	(%10,52)	12	(%63,15)	19
Yok	2	(%11,76)	2	(%11,76)	1	(%5,88)	12	(%70,58)	17
Toplam	30	(22,05)	11	(%8,08)	11	(%8,08)	84	(%61,76)	136

Katılımcıların İsveç'te günlük yaşamda en sık karşılaştıkları uyum sorununa ilişkin soruya verdikleri cevaplar ile İsveç'e göç etme gerekçelerinin karşılaştırılmasının dağılımını gösteren Tablo 48'e göre, Konya'nın Kulu ilçesinden göç ettiklerini bildiren toplam 30 katılımcıdan 9'u ulusal-etnik kimlik, 7'si İslamofobi, 4'ü kültürel değerler, 4'ü dil, 2'si din ve bu kapsamda 1'i İslamofobi, 1'i de ekonomik-sınıfsal farklılıklarını ev sahibi toplumla ilişkilerinde sorun olarak değerlendirdiklerini beyan etmişler, sadece 1'i ise herhangi bir sorun hissetmediğini ifade etmiştir. Mardin'in Midyat ilçesinden göç ettiklerini bildiren toplam 11 katılımcıdan ise 3'ü ekonomik-sınıfsal, 2'si ulusal-etnik kimlik, 2'si dil, 1'i kültürel değerler, 1'i de İslamofobiyi İsveç'le bütünleşme sorunları olarak işaret etmişlerdir. Türkiye'nin diğer yörelerinden göç ettiklerini bildiren toplam 84 katılımcıdan ise

33'ü ulusal-etnik kimlik, 30'u dil, 19'u kültürel değerler, 13'ü İslamofobi, 12'si ekonomik-sınıfsal, 5'i dinsel inanç temelli farklılıkları beyan etmişlerdir. Buna göre, Konya'dan göç eden grupta ulusal-etnik kimlik, dil, din, kültürel değerler ve İslamofobi gibi kültürel içerikli aidiyetlerin, İsveç toplumuyla ilişkilerde sorun olarak bildirilen kategorilerin ağırlığını oluşturduğu, bu bakımdan, Konya'nın Kulu ilçesinden ve diğer bölgelerine kökenlenmenin, göçmen uyumunun psikolojik unsuru üstündeki etkisinin diğer gruplara kıyasla negatif yönlü olduğu söylenebilir.

İkinci kuşak Görüşmeci 24 (erkek, 37, Kulu kökenli, restoran işletmecisi), aile çevresinde İsveç toplumuyla iş dışındaki gündelik yaşam ilişkilerinin sınırlı olduğunu, ihtiyaçların genellikle göçmen grubu içerisindeki haberleşme ağı üzerinden giderilmeye çalışıldığını, bunun aynı zamanda İsveçlilerden hizmet edinimine kıyasla para ve zaman bakımlarından maliyet indirgeyici bir imkân oluşturduğunu, çevresinde göçmen kimliğine bağlı duygusal ortaklığın ve dayanışma davranışının canlı olduğunu, bu yolla Türkiye ile bağların da korunduğunu ve yeni kuşaklarda giderek zayıfladığının kısmen hissedilmesiyle genel olarak etkisini sürdürdüğünü belirtmiştir.

Sonuçta, katılımcıların İsveç toplumunun Türkiye kökenli göçmenlere yönelik kabul algılarına ve davranış biçimlerine ilişkin gözlem ve değerlendirmelerinin, etnik kimlik, kültürel değerler, dinsel inanç gibi kültürel içerikli temalarla dil becerisi gibi donanım ve becerilere göre değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bu değerlendirmelerde, katılımcıların kişisel gözlem ve deneyimlerinin kendi biyografileri içerisindeki kronolojik yerlerinin belirli olmadığı söylenmelidir. Örneğin, birçok görüşmeci, İsveç toplumunun göçmenlere yönelik algı ve davranışları ile İsveç devletinin göçmen politikalarının, düzenleme ve uygulamalarının zamanla değişiklik gösterdiğini, bu bağlamda, İsveç'in göçmen politikasının geçici istihdama dayalı niteliğinin, sosyal demokrat hükümetlerin ideolojik ve politik tercihlerine bağlı olarak 1980'lerin sonundan itibaren değişime uğrayarak, özellikle Olof Palme dönemindeki çok kültürcü-bütünleşmeye yönelik değişiminin, Türkiye'den çalışma ve bir süre sonra dönme amacıyla gelmiş olan göçmenlerin İsveç'te kalma ve ailelerini getirme kararlarını teşvik edici bir etki ürettiğini ifade etmişlerdir. Gerçekten de, görüşmelerden ve anket sonuçlarından elde edilen veriler, İsveç'te, geçmişteki entegrasyon rejiminden

farklı olarak uyumu ve istihdam başta olmak üzere etkin katılımı gözetken, özellikle ülkelerinde baskı gören dezavantajlı gruplara, etnik, politik, cinsel azınlık gruplarına, işçilere kıyasla daha duyarlı olduğu bilinen göçmenlere yönelik toplumsal algı, davranış ve resmî politikanın, Türkiye’deki benzer gruplar açısından davetkâr bir imkân vaat ettiği kanısı uyandırmaktadır. Özellikle kimlik göçü ve politik sığınma yoluyla göç etmiş olan görüşmecilerin çoğunluğu, Türkiye’deki dönemsel politik ortamın neden olduğu itici etkenlere karşılık, İsveç’in politik hak ve özgürlükler alanındaki tutumunun yanı sıra, özellikle politik sığınmacılara yönelik politikaların ve uygulamaların, bu ülkenin tercih edilmesinde temel çekici etken olduğunu aktarmışlardır. Bu bağlamda, Süryanîlerin Hristiyanlığın bir kolu olan dinsel inançlarının, Kürtlerin kayda değer bir muhafazakâr eğilim göstermeyen etnik kimliklerinin, politik sığınmacıların da sol eğilimli ve seküler ideolojik niteliklerinin, her üç grup açısından Türkiye’ye dair deneyim ve anıların tersine İsveç toplumu ve devleti ile çatışmalı ilişkiler üretmeyişlerinin, İsveç’i anavatan olarak hissettiklerini bildiren katılımcıların bu duygularının temeli olarak, İsveç toplumunun ve devletinin bu gruplara olumlu yaklaşımında önemli payı olduğu düşünülebilir. Buna göre, İsveç’e göçün ya da sığınmanın, azınlık grup üyesi fertler için ekonomik, politik ya da sosyal olanaklardan çok, kendi benliğini gerçekleştirme, özellikle kimliğe dayalı öz varlığı yaşama özgürlüğü anlamına geldiği, ev sahibi toplumun davranışının ve devlet politikasının buna fırsat sağlamakta oluşunun, göçü devam ettiren en önemli etkenlerden biri olduğunu söylemek olası görünmektedir.

4.2.3.3.2. Günlük Sosyal İlişkiler ve Sosyalleşme Eğilimleri

İsveç’te yaşayan Türkiye kökenli topluluğun uyum stratejilerinin ve düzeylerinin görünürleştiği ve bu bakımdan uyum başarısının ölçülebilir olduğu alanlardan biri de, ev sahibi toplumla gündelik yaşam ilişkileri ve etkileşimleridir. *Ev sahibi toplumla günlük düzenli iletişim, çocukların birlikte zaman geçirmeleri ve oynamaları ve İsveçli kişilerle evlilik* gibi algı ve davranışlar, ev sahibi toplumla sosyalleşme yeteneğinin gözlenebilir ve bu bağlamda uyum düzeyinin ölçülebilir olduğu verileri sağlamaktadır.

Tablo 49: İsveçlilerle Düzenli Günlük İletişim

	Frekans	Oran
Kesinlikle doğru	57	41,9
Kısmen doğru	39	28,7
Doğru	27	19,9
Kısmen yanlış	6	4,4
Yanlış	5	3,7
Kesinlikle yanlış	2	1,5
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te gün içerisinde İsveçlilerle düzenli günlük iletişim içinde olup olmadıklarına dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 49'a göre, katılımcıların %41,9'u İsveçlilerle kesinlikle, %28,7'si kısmen, %19,9'u da düzenli ilişki içerisinde olduklarını, buna karşılık, %1,5'i kesinlikle, %3,7'si kısmen, %4,4'ü de güç içerisinde İsveçlilerle düzenli ilişki kurmadıklarını beyan etmişlerdir. Buna göre, toplamda %90,5 oranında belirleyici bir çoğunluğun gün içerisinde İsveçlilerle düzenli ilişki içerisinde olduklarını doğrulamaları, katılımcıların göçmen uyumunun psikolojik unsurlarından olan günlük yaşama katılma ve sosyalleşme ölçütünde, kayda değer bir düzeye vardıklarını gösterir biçimde yorumlanabilir.

Tablo 50: Çocukların İsveçli Ailelerin Çocuklarıyla Etkileşimi

	Frekans	Oran
Kesinlikle doğru	60	44,1
Kısmen doğru	42	30,9
Doğru	22	16,2
Kısmen yanlış	3	2,2
Yanlış	5	3,7
Kesinlikle yanlış	4	2,9
Toplam	136	100,0

Katılımcıların çocuklarının İsveçli ailelerin çocuklarıyla birlikte zaman geçirip oynayıp oynamadıklarına dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 50'ye göre, katılımcıların %44,1'i soruyu kesinlikle, %30,9'u kısmen, %16,2'si de olumlu düzeyde yanıtlamışlardır. Çocuklarının İsveçli ailelerin çocuklarıyla kesinlikle birlikte zaman geçirmediğini ifade eden katılımcıların oranı %2,9'da, düzenli biçimde zaman geçirmediğini beyan edenlerin oranı %3,7, kısmen

zaman geçirmediğini belirtenlerin de %2,2’de kalmıştır. Buna göre, %91,2 düzeyinde bir çoğunluğun soruyu olumlu yanıtlamış olmaları, ev sahibi toplumla günlük ilişki ve etkileşim düzeyinde önemli bir etken olan, çocuklarının birlikte zaman geçirme ve oynamaları konusunda belirgin bir uyum başarısı düzeyine eriştiklerini söylemeyi mümkün kılmaktadır.

Tablo 51: Ailede veya Çevrede İsveçlilerle Evlilik Düzeyi

	Frekans	Oran
Çok sayıda	41	30,1
Nadiren	45	33,1
Az	31	22,8
Yok	19	14,0
Toplam	136	100,0

Katılımcıların ailelerinde ve yakın çevrelerinde İsveçli bireylerle evlenmiş kişilerin var olup olmadığına dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 51’e göre, katılımcıların %30,1’i, ailelerinde ve çevrelerinde İsveçlilerle evli kişi sayısının çok sayıda, %33,1’i nadiren, %22,8’i de az sayıda var olduğunu, %14’ü ise mevcut olmadığını beyan etmişlerdir. Buna göre, katılımcıların %86’sının ailelerinde veya çevrelerinde İsveçlilerle evli belirli düzeyde kişi olduğunu beyan etmeleri, göçmen uyumunun psikolojik göstergelerinden biri olan, ev sahibi toplum üyeleriyle evlilik bağı ölçütünde de belirgin bir düzeyin elde edildiğini teyit etmektedir.

Tablo 52: Etnik Kimliğe Göre Ailede veya Çevrede İsveçlilerle Evlilik Düzeyi

	Türk		Kürt		Süryani	
Çok sayıda	25	(%60,97)	13	(%31,70)	3	(%7,31)
Nadiren	26	(%57,77)	17	(%37,77)	2	(%4,44)
Az	23	(%74,19)	6	(%19,35)	2	(%6,45)
Yok	16	(%84,21)	3	(%15,78)	0	
Toplam	90	(%66,17)	39	(%28,67)	7	(%5,14)

Katılımcıların ailelerinde ve yakın çevrelerinde İsveçli bireylerle evlenmiş kişilerin var olup olmadığına dair soruya verdikleri cevaplarla etnik kimliklerinin karşılaştırılmasının dağılımını gösteren Tablo 52’ye göre, kendilerini Türk olarak tanımlayan toplam 90 katılımcıdan 25’i, aile veya çevrelerinde İsveçli kişilerle evli çok sayıda, 26’sı nadiren, 23’ü az sayıda kişi bulunduğunu, 16 katılımcı ise herhangi

bir kişi olmadığını beyan etmişlerken, kendilerini Kürt olarak tanımlayan toplam 39 katılımcıdan 13, aile veya çevrelerinde çok sayıda, 17si nadiren, 6sı az sayıda kişi olduğunu, 3 ise olmadığını, toplam 7 Süryanî katılımcıdan ise 3 çok sayıda, 2si nadiren, 2si az sayıda olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre, her bir grubun toplam katılımcı sayısına oranlandığında, kendilerini Türk olarak tanımlayan etnik grupta, ailelerinde veya çevrelerinde İşveli bireylerle evli kişi bulunmadığını bildirme düzeyinin, diğer gruplara kıyasla daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu hâliyle, ev sahibi toplumla evlilik temelli uyum ve etkileşimde, diğer etnik grupların Türk olduğunu bildiren katılımcılarla karşılaştırıldıklarında daha ileri düzeyde olduklarını söylemek mümkün olmaktadır.

Tablo 53: G Tipine Göre Ailede veya çevrede İşvelilerle Evlilik Düzeyi

	Ekonomik	Politik	Etnik	Kültürel	Yasal Sorunlar	Evlilik	Eğitim	
Çok sayıda	9 (%21,95)	14 (%34,14)	2 (%4,87)	1 (%2,43)	0	14 (%34,14)	1 (%2,43)	41
Nadiren	18 (%40)	9 (%20)	2 (%4,44)	5 (%11,11)	0	10 (%22,22)	1 (%2,22)	45
Az	14 (%45,16)	4 (%12,90)	2 (%6,45)	0	1 (%3,22)	9 (%20)	1 (%3,22)	31
Yok	8	4	0	1	1	2	3	19
Toplam	49	31	6	7	2	35	6	136

Katılımcıların ailelerinde ve yakın çevrelerinde İşveli bireylerle evlenmiş kişilerin var olup olmadığına dair soruya verdikleri cevaplarla g nedenlerinin karşılaştırılmasının dağılımını gösteren Tablo 53e göre, ekonomik nedenlerle göç ettiklerini bildiren toplam 49 katılımcıdan 9u aile ve yakın çevrelerinde İşveli kişilerle evli çok sayıda, 18i nadiren, 14 az sayıda kişi bulunduğunu, 8i ise bulunmadığını beyan etmişlerdir. Toplam 31 katılımcıyı kapsayan, politik nedenlerle göç eden grupta ise, çevresinde İşvelilerle evli çok sayıda kişi bulunduğunu 14, nadiren bulunduğunu 9, az sayıda 4 ve hiç var olmadığını ise 4 kişi beyan etmiştir. Etnik gerekçeyle g ettiklerini bildiren toplam 6 katılımcıdan 2si ailelerinde ve yakın çevrelerinde İşvelilerle evli çok sayıda, 2si nadir, 2si az sayıda kişinin var olduğunu, 2si ise bulunmadığını bildirmiştir. Buna göre, politik ve etnik nedenlerle göç eden grupta İşvelilerle evlilik görülmeme düzeyi oransal bakımdan daha düşük görünmektedir.

Tablo 54: Eğitim Düzeyine Göre Ailede veya Çevrede İsveçlilerle Evlilik Düzeyi

	Lisansüstü	Lisans	Ortaöğretim	İlköğretim	Yok	
Çok sayıda	15 (%36,58)	10 (%24,39)	9 (%21,95)	0	7 (%17,07)	41
Nadiren	16 (%35,55)	11 (%24,44)	5 (%11,11)	4 (%8,88)	9 (%20)	45
Az	5 (%16,12)	12 (%38,70)	5 (%16,12)	0	9 (%29,03)	31
Yok	7 (%36,84)	3 (%15,78)	0	0	9 (%47,36)	19
Toplam	43 (%31,61)	36 (%26,47)	19 (%52,77)	4 (%2,94)	34 (%25)	136

Katılımcıların ailelerinde ve yakın çevrelerinde İsveçli bireylerle evlenmiş kişilerin var olup olmadığına dair soruya verdikleri cevaplarla İsveç'te aldıkları eğitim düzeylerinin karşılaştırılmasının dağılımını gösteren Tablo 54'e göre, İsveç'te Lisansüstü eğitim aldıklarını bildiren toplam 43 katılımcıdan 15'i ailelerinde veya yakın çevrelerinde İsveçlilerle evlilik görülme düzeyinin çok yüksek, 16'sı nadiren, 5'i az olduğunu, 7'si ise herhangi bir evlilik olmadığını beyan etmişlerdir. Lisans eğitim almış olan toplam 36 katılımcıdan 10'u çok yüksek, 11'i nadiren, 12'si az seçeneklerini tercih etmişler, 3'ü de ailelerinde ve yakın çevrelerinde İsveçli bireylerle evlilik olmadığını ifade etmişlerdir. Ortaöğretim düzeyinde eğitim görmüş toplam 19 katılımcıdan 9'u çok yüksek, 5'i nadiren, 5'i de az sayıda evlilik bildirmişlerdir. İlköğretim düzeyinde öğrenim görmüş toplam 4 katılımcının tamamı ailelerinde veya yakın çevrelerinde nadiren İsveçlilerle evlilik görüldüğünü söylerken, İsveç'te herhangi bir eğitim görmemiş toplam 34 katılımcıdan ise, 7'si çok yüksek, 9'u nadiren, 9'u az sayıda evlilik seçeneğini işaret etmişler, 9'u ise herhangi bir evlilik olmadığını ifade etmişlerdir.

Yukarıdaki verilere göre, katılımcıların İsveç'te aldıkları eğitim düzeyleri ile ailelerinde veya yakın çevrelerinde İsveçli bireylerle evlilik bağı kurulmuş olma düzeyi ile doğru orantılı ilişki vardır. Bir başka deyişle, katılımcıların İsveç'te aldıkları eğitim düzeyi, aile veya yakın çevrelerinde İsveçli bireylerle evlenilebilirlik düzeyi ile eş eğilimlidir.

4.3.3.3. Katılımcıların Siyasal Uyum Stratejileri ve Düzeyleri

Yüzyüze görüşmelerle anket uygulamasından elde edilen ve aşağıda sıralanan veriler, *katılımcıların siyasal/ideolojik tercihleri, siyasal nedenlerin göç kararları üstündeki etkileri, İsveç'te siyasal katılım ve temsil biçimleri ile düzeylerinin, katılımcıların siyasal düşünce ve davranışlarının uyum stratejileri ve düzeyleri*

üstündeki etkilerinin gözlenerek ölçülüp değerlendirilebilir başlıca alanlar olarak sınıflandırılabilceğini göstermiştir. Bu sınıflandırma, aynı zamanda, göçmen gruplarının arasında bu konudaki ayırım ve farklılıkları da ortaya koymaktadır. Buna göre, Türkiye’den taşınan etnik kimlik, dinsel inanç, yerel köken, kültürel değerler gibi etkenler, Türkiye kökenli topluluğun İsveç’teki siyasal düşünceleri, davranışları, katılımı ve temsili üzerindeki etkisini sürdürmekte olduğu anlaşılmaktadır.

4.3.3.3.1. Siyasal Düşünce Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri

Katılımcıların kişisel siyasal/ideolojik tercihlerinin İsveç’teki siyasal uyum stratejileri ve düzeyleri üstündeki etkileri, ulusal/etnik kimliklerinin, Türkiye’deki yerel kökenlerinin, dinsel inançlarının, yaş gruplarının ve göç tiplerinin bu konudaki farklılaştırıcı sonuçları üzerinden ölçülmüş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 55: İsveç’te Siyasal/ İdeolojik Tercih

	Frekans	Oran
Komünist	5	3,7
Sosyalist	35	25,7
Sosyal Demokrat	42	30,8
Liberal	19	14,0
Milliyetçi	28	20,6
Muhafazakâr	6	4,4
İslâmcı	1	0,7
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç’te kendilerini siyasal/ideolojik bakımdan nasıl tanımladıklarına dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 55’e göre, katılımcıların %30,8’i sosyal demokrat, %25,7’si sosyalist, %20,6’sı milliyetçi, %14’ü liberal, %4,4’ü muhafazakâr, %3,7’si komünist ve %0,7’si de İslâmcı tanımlarını tercih ettiklerini beyan etmişlerdir. Buna göre, %60,2 oranındaki toplam sol eğilim, politik sığınmacıların Türkiye’den taşıdıkları siyasal/ideolojik tercihlerin payını içermekle birlikte, daha çok, sosyal demokrasiye dayalı İsveç siyasal sisteminden önemli boyutta etkilenimi de gösterdiği biçiminde değerlendirilebilir.

Tablo 56: Etnik Kimliğe Göre İsveç'te Siyasal/İdeolojik Tercih

	Türk		Kürt		Süryani		
Komünist	3	(%60)	1	(%20)	1	(%20)	5
Sosyalist	12	(%34,28)	20	(%57,14)	3	(%8,57)	35
Sosyal Demokrat	23	(%54,76)	16	(%38,09)	3	(%7,14)	42
Liberal	18	(%94,73)	1	(%5,26)	0		19
Milliyetçi	27	(%96,42)	1	(%3,58)	0		28
Muhafazakâr	6	(%100)	0		0		6
İslâmcı	1	(%100)	0		0		1
Toplam	90	(%66,17)	39	(%28,67)	7	(%5,14)	136

Katılımcıların İsveç'te kendilerini siyasal/ideolojik bakımdan nasıl tanımladıklarına dair soruya verdikleri cevaplar ile ulusal/etnik kimliklerinin karşılaştırılmasının dağılımını gösteren Tablo 56'ya göre, kendilerini Türk olarak tanımlayan toplam 90 katılımcıdan 27'si milliyetçi, 23'ü sosyal demokrat, 18'i liberal, 12'si sosyalist, 6'sı muhafazakâr, 3'ü komünist, 1'i İslâmcı kategorilerini tercih etmişlerdir. Kendilerini Kürt olarak tanımlayan toplam 39 katılımcıdan 20'si sosyalist, 16'sı sosyal demokrat, 1'i komünist, 1'i liberal ve 1'i de milliyetçi tanımlarını seçmişlerdir. Toplam 7 Süryanî katılımcının ise 3'ü sosyalist, 3'ü sosyal demokrat, 1'i de komünist görüşleri benimsediklerini beyan etmişlerdir. Buna göre, liberal, milliyetçi, muhafazakâr ve İslâmcı gibi sağ eğilimli görüş tercihinin kendilerini Türk olarak tanımlayan katılımcılarda diğer gruplara kıyasla daha belirgin olduğu, buna karşılık, Kürt ve Süryanî kimlikli katılımcılarda ise sol eğilimin belirleyici düzeyde olduğu gözlenmektedir. Buna göre, ulusal/etnik kimliğin siyasal/ideolojik tercih üstündeki etkisini sürdürme eğiliminin Türk kökenli katılımcılarda yüksek olduğu, politik sığınmanın ve kimlik göçünün ağırlıklı olduğu Kürt ve Süryanî gruplarında da aynı etki gözlenmekle birlikte, İsveç sosyal demokrasinden önemli ölçüde etkilenimden söz edilebilir.

Yukarıdaki veriler ışığında, Türk kökenli katılımcılarda Türkiye'den taşınan kolektif kimliğin siyasal görüşü daha yüksek düzeyde belirlediği sonucuna varılabilir. Nitekim Sümer'in (2010, s. 57-58), Malmö ve Lund'da yaşayan Türk kökenli bireylerle yürüttüğü alan araştırmasında sunduğu bulgular, muhafazakâr düşüncenin, ev sahibi ülkedeki yaşam tarzına tepkisellikten çok, genellikle içinde

yaşanan toplumsal çevrenin baskısının sonucu geliştiği, bu durumda, grup içi yazısız kurallara uyum zorunluluğu anlamına gelen “mahalle baskısı”nın belirleyici olduğu sonucunu vermektedir. Çoğunluğu politik sığınma yoluyla göç etmiş Kürt ve Süryanî gruplarda ise, göç öncesi Türkiye’de sahip olunan ve Türkiye’nin içinde bulunduğu dönemsel siyasal koşullarda göç kararına da neden olan seküler ve sol eğilimli ideolojik referansların sürekliliğiyle birlikte, İsveç’te edinilen politik gözlem, deneyimler ve ev sahibi toplumla siyasal etkileşimlerin, sadece İsveç’teki göçmen topluluğu içerisinde değil, aynı zamanda Türkiye’de de özellikle 1970’lerde güçlenen sosyalist akımın ve özellikle sosyalist eğilimli Kürt siyasal hareketinin 1980’lerden itibaren Sosyal Demokrasi’ye yönelen ideolojik evriminde önemli bir etken olduğundan söz edilebilir (Koçal, 2015, s. 229).

Tablo 57: Yaş Grubuna Göre İsveç’te Siyasal/İdeolojik Tercih

	15-30	30-45	45-60	60-75	75-90	
Komünist	0	1 (%20)	2 (%40)	2 (%40)	0	5
Sosyalist	1 (%2,85)	10 (%28,57)	16 (%45,71)	8 (%22,85)	0	35
Sosyal Demokrat	0	20 (%47,61)	13 (%30,95)	8 (%19,04)	1 (%2,38)	42
Liberal	3 (%15,78)	12 (%63,15)	4 (%21,05)	0	0	19
Milliyetçi	1 (%3,57)	11 (%39,28)	13 (%46,42)	3 (%10,71)	0	28
Muhafazakâr	1 (%16,66)	2 (%33,33)	3 (%50)	0	0	6
İslâmcı	0	1 (%100)	0	0	0	1
Toplam	6 (%4,41)	57 (%41,91)	51 (%37,5)	21 (%15,44)	1 (%0,73)	136

Katılımcıların İsveç’te kendilerini siyasal/ideolojik bakımdan nasıl tanımladıklarına dair soruya verdikleri cevaplar ile yaş gruplarının karşılaştırılmasının dağılımını gösteren Tablo 57’ye göre, 15-30 yaş aralığında olduğunu bildiren toplam 6 katılımcıdan 3’ü liberal, 1’i milliyetçi, 1’i sosyalist, 30-45 yaş aralığındaki toplam 57 katılımcıdan 20’si sosyal demokrat, 12’si liberal, 11’i milliyetçi, 10’u sosyalist, 2’si muhafazakâr, 1’i İslâmcı, 1’i de komünist görüşte olduklarını, 45-60 yaş aralığındaki toplam 51 katılımcıdan 16’sı sosyalist, 13’ü sosyal demokrat, 13’ü milliyetçi, 4’ü liberal, 3’ü muhafazakâr, 2’si komünist, 60-75 aralığındaki toplam 21 katılımcıdan 8’i sosyalist, 8’i sosyal demokrat, 3’ü milliyetçi, 2’si komünist, ve nihayet 75-90 yaş aralığındaki 1 katılımcı da sosyal demokrat yönde siyasal görüş beyan etmişlerdir. Buna göre, milliyetçi olduğunu bildiren

toplam 28 katılımcının 25'inin, muhafazakâr 6 katılımcının tamamının, liberal olduğunu söyleyen toplam 19 katılımcının da tamamının, 15-60 yaş aralığında toplanmış olduğu, 45-60 yaş aralığındaki toplam 51 katılımcının 31'inin, 60-75 yaş grubundaki toplam 21 katılımcının da 18'inin sol eğilimli görüşleri benimsedikleri görülmektedir.

Bu hâliyle, liberal, muhafazakâr ve milliyetçi sağ eğilimin genellikle 30-60 yaş aralığında yoğunlaşmasına karşılık, sol eğilimin ise genellikle orta yaş üstü grupta toplandığı gözlenmektedir. Bunun temel nedenlerinden biri, darbe dönemlerinde politik sığınma yoluyla göç eden katılımcıların, günümüzde 60 yaşın üzerine ulaşmış olmalarıdır.

İsveç'e emek göçüyle gelmiş, birinci kuşaktan Görüşmeci 1(erkek, 73, Midyat kökenli Süryanî, emekli), kendisini sosyal demokrat olarak tanımladığını, Sosyal Demokrasi'nin İsveç'te egemen politik görüş olması bakımından, bu tercihin Türkiye'den gelen politik sığınmacılar açısından İsveç'te yaşamı kolaylaştırdığını, İsveç toplumunun muhafazakârlığa ve ırkçılığa kapalı oluşunun, Türkiye kökenli diğer grupların ise siyasal katılımlarını sınırlandıran temel etken olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 58: Göç Kararında Siyasal/İdeolojik Tercihin Etkisi

	Frekans	Oran
Evet	64	47,1
Hayır	72	52,9
Toplam	136	100,0

Katılımcıların siyasal/ideolojik tercihlerinin İsveç'e göç etmelerinde etkili olup olmadığına dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 58'e göre, katılımcıların %52,9'u siyasal nedenlerin İsveç'e göç kararı vermelerinde ve göç etmelerinde etkili olmadığını bildirmiş iken, %47,1'i de etkili olduğunu beyan etmiştir.

Tablo 59: Göç Kararında İsveç'teki Siyasal Ortamın Çekici Etkisi

	Frekans	Oran
Evet	70	51,5
Hayır	66	48,5
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'e göç etmelerinde İsveç'teki siyasal ortamın çekici etkisi olup olmadığına dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 59'a göre, katılımcıların %51,5'i, İsveç'teki siyasal ortamın, göç etmek için İsveç'i tercih etmelerinde çekici bir etken olduğunu beyan etmişlerdir. Bu da, siyasal etkenin göç kararı üstündeki etkisinin, sadece kimlik göçü ve politik sığınma yoluyla göç edenlerle sınırlı olmadığını göstermektedir.

Tablo 60: İsveç'te Hak ve Özgürlüklere Saygı Algısı

	Frekans	Oran
Evet	116	85,3
Hayır	20	14,7
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te siyasal hak ve özgürlüklere saygı duyulup duyulmadığına dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 60'a göre, katılımcıların %85,3'ü, soruyu olumlu yanıtlamışlardır. Bu bakımdan, siyasal hak ve özgürlükler uygulamasının katılımcıların İsveç'te yaşamaya devam etme arzu ve kararlarını teşvik edici rol oynadığı söylenebilir.

İsveç'e 1980'li yıllarda, politik sığınma yoluyla göç ettiğini bildiren Görüşmeci 25 (erkek, 64, Kürt, çalışan), benimsediği ve Türkiye'den göç etmesine neden olan siyasal görüşün, Türkiye'de yürürlükte olan yasal düzenlemelere göre halen suç teşkil ettiğini, dolayısıyla, Türkiye'de yaşıyor olsaydı, muhtemelen hapiste ya da şimdi olduğu gibi ülke dışına sığınmak zorunda kalmış olacağını, bu bakımdan, İsveç'te yararlandığı siyasal hak ve özgürlüklerin, sadece bu ülkedeki siyasal işleyişe katılımı açısından değil, Türkiye'ye yönelik, diasporik örgütlenmeler aracılığıyla uzaktan da olsa siyasal etkinlikler yürütmeye devam etmesine olanak sağladığını, nitekim Türkiye'de kurulu bir siyasal partinin İsveç örgütlenmesinde ve etkinliklerinde yer aldığını ifade etmiştir.

Emek göçmeni Görüşmeci 26 (erkek, 54, Kulu kökenli, taksici), İsveç'te göçmenlere yönelik geniş hak ve özgürlükler rejiminin, Müslümanlar söz konusu olduğunda uygulamada istisnalar içerdiğini, örneğin, İslâmî ilkelere uygun hayvan kesiminin İsveç'te yasak oluşunun, Müslümanlar açısından, hem helâl ete erişim olanağı ve maliyeti, hem de kurban ibadetini yerine getirebilme fırsatı bakımından önemli bir sorun olduğuna, camiilere uygulanan devlet desteklerinin dağıtımında ve denetiminde sıklıkla gözlenen kuşkucu güvenlik kaygıları ve sınırlamaları ile

kamusal alanda Kur'an yakma eylemine izin verilmesi örneklerinde de olduğu gibi, Müslüman topluluğunun kültürel değerlerinin, İsveç kültürünün normları karşısında korunma görmediğine dair görüş bildirmiştir.

4.3.3.3.2. Siyasal Katılım Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri

Katılımcıların siyasal katılım bakımından uyum stratejileri, Türkiye ve İsveç arasında seçmen aidiyet algısı ile Türkiye ve İsveç siyasetlerine katılıma yönelik ilginin karşılaştırması, İsveç'te siyasal partilere ve sivil toplum örgütlerine üyelik, İsveç'te düzenlenen seçimler ile siyasal içerikli gösterilere katılmaya yönelik ilgi, gibi siyasal katılıma yönelik algıları ve davranışları üzerinden ölçülmüş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 61: İsveç Siyasetine İlginin Türkiye İle Karşılaştırılması

	Frekans	Oran
Evet	59	43,4
Hayır	77	56,6
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'in siyasal gündemini takip etmeyi Türkiye siyasal gündemini takip etmekten daha fazla önemseyip önemsemedikleri sorusuna verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 61'e göre, katılımcıların %56,6'sı Türkiye'nin siyasal gündemini takip etmeye İsveç siyasetinden daha fazla önem verdiklerini beyan etmişlerdir. Bu da, göçmen uyumunun siyasal unsurunun bir ölçütü olarak siyasal katılım ve etkinlik düzeyinde, Türkiye ile siyasal bağların, İsveç'le bütünleşme eğiliminden ve kapasitesinden daha güçlü etkiye sahip olma özelliğini devam ettirdiği izlenimini vermektedir.

Tablo 62: Etnik Kimliğe Göre İsveç Siyasetine İlginin Türkiye İle Karşılaştırılması

	Türk		Kürt		Süryanî	
Evet	26	(%44,06)	27	(%45,76)	6	(%10,16)
Hayır	64	(%83,11)	12	(%15,58)	1	(%1,29)
Toplam	90	(%66,17)	39	(%28,67)	7	(%5,14)

Katılımcıların İsveç'in siyasal gündemini takip etmeyi Türkiye siyasal gündemini takip etmekten daha fazla önemseyip önemsemedikleri sorusuna verdikleri cevapların dağılımıyla etnik kimliklerinin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 62'ye göre, kendilerini Türk olarak tanımlayan toplam 90 katılımcıdan 64'ü

soruyu olumsuz, toplam 39 katılımcıdan 27'si ve toplam 7 Süryanî katılımcıdan 6'sı ise olumlu yanıtlamışlardır. Buna göre, İsveç ve Türkiye siyasetlerine yönelik ilgi düzeylerinin karşılaştırılması bakımından, kendilerini Türk olarak tanımlayan etnik grupla Kürt ve Süryanî grupları arasında, farklılıktan öteye, zıt yönlü eğilimler göze çarpmaktadır. Türk kimlikli etnik grup Türkiye siyasetiyle ilgilenmeyi İsveç siyasetine kıyasla daha fazla önemseyen bir çoğunluk gösterirken, Kürt ve Süryanî gruplarında ise, İsveç siyasetiyle ilgilenme oranı öne çıkmaktadır.

Politik sığınma yoluyla göç etmiş Görüşmeci 27 (erkek, 62, Kürt, politikacı-yazar), İsveç'e göç etme amacının sosyo-ekonomik refah kadar kimliğe dayalı hak ve özgürlük talebi de olduğunu, politik bakımdan Türkiye'deki Kürt siyasal hareketiyle şahsen ilgilenmekle ve halen Türkiye'deki yasal bir partiye üyeliği bulunmakla birlikte, İsveç vatandaşı olduğu ve İsveç'te yaşadığı için, İsveç siyasetiyle ilgisinin daha etkin ve belirleyici olduğunu söylemiştir.

Tablo 63: Yaş Grubuna Göre İsveç Siyasetine İlginin Türkiye İle Karşılaştırılması

	15-30	30-45	45-60	60-75	75-90	
Evet	2 (%3,38)	14 (%23,72)	25 (%42,37)	17 (%28,81)	1 (%1,69)	59
Hayır	4 (%5,19)	43 (%55,84)	26 (%33,76)	4 (%5,19)	0	77
Toplam	6 (%4,41)	57 (%41,91)	51 (%37,5)	21 (%15,44)	1 (%0,73)	136

Katılımcıların İsveç'in siyasal gündemini takip etmeyi Türkiye siyasal gündemini takip etmekten daha fazla önemseyip önemsemedikleri sorusuna verdikleri cevapların dağılımıyla yaş gruplarının karşılaştırılmasını gösteren Tablo 63'e göre, 15-30 yaş aralığındaki toplam 6 katılımcıdan 4'ü, 30-45 yaş aralığındaki toplam 57 katılımcıdan 43'ü, 45-60 yaş aralığındaki toplam 51 katılımcıdan 26'sı, 60-75 aralığındaki toplam 21 katılımcıdan 4'ü, Türkiye siyasetiyle ilgilenmeyi İsveç siyasetiyle ilgilenmekten daha fazla önemsediklerini bildirmişlerdir. Buna göre, çalışabilir kesiti oluşturan 15-60 yaş aralığındaki toplam 114 katılımcıdan 73'ü, bu yönde tercih bildirmişlerdir. Buna göre, Türkiye siyasetiyle ilgilenme tercihi, beklenenin tersine, orta yaş kuşağında yoğunlaşırken, ileri yaş kuşağında ise azalmaktadır. Bu da, katılımcıların bu konuda ortaya koyduğu, Türkiye siyasetiyle ilginin korunması yönündeki genel eğilimin, literatürde kaydedilen verilerden farklı bir sonuç gösterdiği gözlenmektedir. Bu da, ileri yaşlardaki katılımcılarda, kimlik

göçü ve politik sığınma yoluyla göç etmiş olanların çoğunluk olmasıyla ilişkilendirilerek açıklanabilir.

Yukarıdaki verilerin gösterdiğinden farklı olarak, göçmen kuşakları ilerledikçe, Türkiye odaklı siyasal ilginin ve katılımın düşmekte, İsveç siyasetine ilginin ve katılımın ise artmakta olduğu yönünde genel bir kanı vardır. Buna göre, İsveç’te doğmuş kuşaklarda, eğitim düzeyiyle birlikte ekonomik yaşama katılım düzeyi de artıp İsveç toplumuyla ve devletiyle ekonomik, toplumsal ve yasal muhatabiyetlerin genişlemesi, İsveç siyasetine ilgiyi de aynı yönde belirlemektedir. Türkiye’de doğmuş ve büyümüş ilk göçmen kuşağında sadece Türkiye’ye yönelik tekil, ikinci ve üçüncü kuşaklarda melez denilebilecek ikili bir algı ve davranış biçimi egemen iken, günümüzde, sadece İsveç üzerinde yoğunlaşmış tekil bir siyasal kimlikten söz etmek mümkündür. Örneğin, Aydın’ın da (2019b, s. 92) alan araştırmasında görüştüğü genç bireyler, önceki kuşaklardan katılımcılara kıyasla siyasete daha az ilgi bildirirken, seçmen davranışında Sosyal Demokrat Parti’den çok Sol Parti’yi ve Feminist İnsiyatif’i tercih ettiklerini aktarmışlardır.

Tablo 64: Türkiye’deki Yerel Kökene Göre İsveç Siyasetine İlginin Türkiye İle Karşılaştırılması

	Konya-Kulu		Konya-Diğer		Mardin-Midyat		Diğer	
Evet	5	(%8,47)	4	(%6,77)	10	(%16,94)	40	(%67,79)
Hayır	25	(%32,46)	7	(%9,09)	1	(%1,29)	44	(%57,14)
Toplam	30	(22,05)	11	(%8,08)	11	(%8,08)	84	(%61,76)

Katılımcıların İsveç’in siyasal gündemini takip etmeyi Türkiye siyasal gündemini takip etmekten daha fazla önemseyip önemsemedikleri sorusuna verdikleri cevapların dağılımıyla Türkiye’den göç ettikleri yerel kökenlerin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 64’e göre, Konya’nın Kulu ilçesinden göç ettiklerini bildiren toplam 30 katılımcıdan 25’i soruyu olumsuz, 5’i olumlu, Konya’nın diğer bölgelerinden göç etmiş olan toplam 11 katılımcıdan 7’si olumsuz, 4’ü olumlu cevaplamışlardır. Buna karşılık, Mardin’in Midyat ilçesinden göç etmiş olan toplam 11 katılımcıdan 10’u olumlu, 1’i olumsuz cevap vermişlerdir. Buna göre, Kulu ilçesi başta olmak üzere, Konya’ya kökenlenen katılımcılarda, Türkiye siyasetiyle ilginin baskınlığı, diğer gruplara kıyasla dikkat çekici düzeyde görünmektedir. Bu hâliyle, Konya’nın Kulu ilçesine ve diğer yörelerine

kökenlenmekle, İsveç siyasetine katılım düzeyine dair algı ve davranışın negatif eğilimi arasında bir paralellik olduğu gözlenmektedir.

Kulu kökenli görüşmecilerden ikinci kuşak üyesi Görüşmeci 5 (erkek, 44, Kulu kökenli, pizzacı) ve Görüşmeci 6 (erkek, 42, Kulu kökenli, çalışan), İsveç siyasetiyle neredeyse hiç ilgilenlenmediklerini ve bu konuda herhangi bir etkinlik göstermediklerini, buna karşın, sadece Türkiye siyasetiyle meşgul olduklarını, arzuladıkları ekonomik ve politik ortamın gerçekleşmesi durumunda, Türkiye'ye dönmeyi hedeflediklerini söylemişlerdir.

Emek göçünün ikinci kuşağından Görüşmeci 28 (erkek, 41, Kulu kökenli, çalışan), ebeveynlerinin İsveç'e göç etmelerine neden olan temel etkenin Türkiye'deki ekonomik sorunlar olduğunu, dolayısıyla, Türkiye'deki ekonomik iyileşmenin kendisinin, ailesinin veya gelecekteki kuşakların vatana dönmesine imkân sağlayacağı düşüncesiyle, Türkiye siyasetiyle yakından ilgilendiğini ve Türkiye seçimlerine katılmaya özel önem verdiğini, İsveç siyasetinin son kertede ve aslında İsveç kültürünün bir ürünü olduğundan hareketle, İsveç siyasetine aktif katılımı anlamlı ve yararlı bulmadığını, yine de, şahsen Türk milliyetçisi ve muhafazakâr olmasına rağmen, göçmen karşıtlığını savunan partilere karşı Sosyal Demokrat Parti'ye oy verdiğini ifade etmiştir.

Tablo 65: Göç Tipine Göre İsveç Siyasetine İlginin Türkiye İle Karşılaştırılması

	Ekonomik	Politik	Etnik	Kültürel	Yasal Sorunlar	Evlilik	Eğitim	
Evet	17 (%18,64)	21 (%35,59)	4 (%6,77)	5 (%8,47)	0	11 (%18,64)	1(%1,69)	59
Hayır	32 (%41,55)	10 (%12,98)	2 (%2,59)	2 (%2,59)	2 (%2,59)	24 (%31,16)	5 %6,49)	77
Toplam	49 (%36,02)	31 (22,69)	6 (%4,41)	7 (%5,14)	2 (%1,47)	35 (%25,73)	6(%4,41)	136

Katılımcıların İsveç'in siyasal gündemini takip etmeyi Türkiye siyasal gündemini takip etmekten daha fazla önemseyip önemsemedikleri sorusuna verdikleri cevapların dağılımıyla Türkiye'den İsveç'e göç nedenlerinin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 65'e göre, ekonomik nedenlerle göç ettiklerini bildiren toplam 49 katılımcıdan 32'si, evlilik yoluyla göç ettiklerini bildiren toplam 35 katılımcıdan 24'ü Türkiye siyasetiyle İsveç siyasetinden daha fazla ilgilendiklerini beyan etmiş iken, politik nedenlerle göç ettiklerini bildiren toplam 31 katılımcıdan 21'i, etnik nedenle göç ettiklerini bildiren toplam 6 katılımcıdan 4'ü, kültürel nedenlerle göç ettiklerini bildiren toplam 7 katılımcıdan da 5'i ise, tersi yönde tercih bildirmişlerdir. Buna göre, emek göçü tipi, Türkiye siyaseti ile ilginin

korunmasını olumlu, kimlik göçü ve politik sığınma temelli göç tipi kategorileri ise negatif yönde etkilemektedir.

Bu çerçevede, İsveç'e emek göçüyle gitmiş grupta, Türkiye siyasetine gösterilen ilginin önemli bir nedeni, Türk Lirası'nın döviz karşısında değerinin düşürülmesine dayalı ihracat ikameci ekonomi politikalarının İsveç'teki gelirin Türkiye'de mülkiyete ve yatırıma dönüştürülmesinde yarattığı kur avantajıdır. Belirsiz bir gelecekte Türkiye'ye kalıcı dönme arzusu ve amacı ile bu parasal avantaj arasındaki ilişkinin sürekliliği, Türkiye'de serbest dış ticareti, dolayısıyla serbest kur rejimini benimseyen sağcı partilerin desteklenmesinin esas gerekçesidir. Kimlik göçü veya politik sığınma yoluyla göç etmiş olan grupta ise, Türkiye siyasetiyle ilginin öncelikli konusu, hak ve özgürlükler alanındaki gelişmelerin takibidir. Kimlik göçüne ve politik sığınmaya neden olan koşullar, bu kapsamda, Kürt sorunu başta olmak üzere kimlik haklarına dair düzenleme ve politikalar, kişiler hakkında geçmişte verilmiş hükümler, süren soruşturmalar, arama kararları gibi yargısal sorunlar, bu gruplarda Türkiye siyasetine yönelik ilginin arka planını oluşturmaktadır. Bununla birlikte, kimlik göçü ve politik sığınma yoluyla göç etmiş olan grubun İsveç siyasetiyle ilgide ve katılımda emek göçüyle gitmiş olanlara kıyasla daha etkin görünmelerinde, sadece kendilerine özgü politik ve etnik nitelikleri etrafında değil, aynı zamanda İsveç'in dezavantajlı gruplara yönelik özel duyarlılık gösteren göçmen politikasının da teşvik edici etkilerinin önemli payı vardır. Bununla birlikte, İsveç'e kimlik göçü ve politik sığınma yoluyla göç eden grupta, göçten bu yana geçen ve elli yıla yaklaşan zaman, ilerleyen kuşaklarda göçün itici nedenlerine dair hafızanın etkisinin giderek azalmasına neden olmaktadır.

İsveç'e 1970'lerde politik sığınma yoluyla göç ettiğini bildiren Görüşmeci 2(erkek, 68, Midyat kökenli Süryanî, emekli), Türkiyeli politik sığınmacı gruplarının, göçün ilk yıllarında bütünüyle Türkiye odaklı ve kendi örgütlenmelerinin içine kapalı bir ilişki ve dayanışma ağı içinde olduklarını, fakat bu yapının zamanla aşıldığını, ikinci kuşaktan itibaren İsveç toplumu ile toplumsal ve dolayısıyla siyasal etkileşimin doğallaştığını ve sıradanlaştığını, sığınma sonrası Türkiye odaklı politik algının ve davranışın, dolayısıyla politik temelli ilişki ve dayanışma ağlarının da giderek çözülmeye yüz tuttuğunu, Türkiye odaklı politik gündemin, günümüzde, eski arkadaş sohbetlerinde nostaljik bir anlatı olmak dışında artık fiilen yaşanmadığını, İsveç

siyasal gündemiyle ilgilenmenin ve İsveç siyasal kurumlarına katılmanın egemen hale geldiğini aktarmıştır.

Sonuçta, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli göçmen topluluğunda siyasal ilginin en dikkat çekici özelliği, Türkiye siyasetine ilginin belirgin düzeyde korunmakta oluşudur. Alpay'ın (1980, s. 236-237), 1980'in başında yürüttüğü araştırmada aktardığı üzere, Türkiye kökenli göçmenler, İsveç siyasetine ilgi ve katılım bakımından, diğer gruplara göre çok daha az etkin bir grup olarak görünmektedir. Anık ve Şahin de (2016, s. 54), İsveç'in yaklaşımının artırıcı nitelikte olmasına karşın, Türkiye kökenli topluluğun siyasal katılım düzeyinin düşük olduğunu kaydetmektedirler. Bununla birlikte, Aydın ise (2019a, s. 170), Türkiye'ye yönelik siyasal ilginin özellikle son yıllarda artış eğilimi göstermeye başladığını, bunun temel nedenlerinden biri olarak, iletişim ve haberleşme teknolojisindeki gelişmenin, özellikle uydu yayıncılığının, Türkiye'yi takip etme olanağını geliştiren etkisini işaret etmektedir.

Tablo 66: İsveç'te Politik Parti Üyeliği

	Frekans	Oran
Evet	30	22,1
Hayır	106	77,9
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te bir siyasal partiye geçmişte veya halen üye olup olmadıkları sorusuna verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 66'ya göre, katılımcıların %77'9'u İsveç'te herhangi bir siyasal parti ile bugüne dek resmî üyelik ilişkisi kurmadıklarını bildirmişlerdir. Bu da, göçmen uyumunun siyasal boyutu içerisinde önemli bir yeri ve işlevi olan siyasal katılım ölçütü bakımından, katılımcıların İsveç toplumuyla kayda değer bir siyasal bütünleşme düzeyine erişemediklerini göstermektedir.

Ev sahibi toplumla siyasal bakımdan bütünleşme kaygısının görece düşük eğilimli etkisine rağmen, İsveç'teki Türkiye kökenli topluluğun seçmen davranışının genel eğilimini belirleyen önemli bir etkenin, göçmen politikalarının kendilerine yönelik sonuçlarını gözetme ve etkileme arayışı olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, sol ve sosyal demokrat akım, enternasyonalist geleneği gereği göçmenler açısından güvenceyi temsil ederken, özellikle aşırı sağcı ve milliyetçi akımlar,

göçmen karşıtlığı ve İslamofobik temelli programları ve söylemleri bakımından, göçmenlerin hak ve özgürlükleri ile sosyo-ekonomik güvencelerinin sürekliliğine yönelik risk ve tehditleri haber vermektedir. Aydın'ın da (2019b, s. 90-91) alan araştırmasında bulguladığı üzere, İsveç'te tutunma amacındaki göçmenler de, Almanya'daki Türkiyeli göçmenlerin göçmen haklarını önceleyen partilerine oy verme davranışlarına benzer biçimde (Hamarat ve Ercan, 2015, s. 185) ve özellikle eski kuşaklarda gözlenmek kaydıyla, göçmen haklarına en duyarlı kesim olan sol partileri ve genellikle Sosyal Demokrat Parti'yi desteklemektedirler

Tablo 67: İsveç'te Sivil Toplum Örgüt Üyeliği

	Frekans	Oran
Evet	51	37,5
Hayır	85	62,5
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te kurulmuş ve üyelerinin çoğunluğunu İsveçlilerin oluşturduğu herhangi bir sivil toplumuna geçmişte veya halen üye olup olmadıkları sorusuna verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 67'ye göre, katılımcıların %62,5'i soruyu olumsuz yanıtlamışlardır. Siyasal parti üyeliğinde olduğu gibi sivil toplum örgütlerine üyelik bakımından da görece düşük düzey, göçmen uyumunun psikolojik unsuru kapsamında ev sahibi topluma etkin katılım ölçütünde de yeterli düzeyin sağlanamadığını göstermektedir.

Emek göçünün ilk kuşağından Görüşmeci 29 (erkek, 51, Kulu kökenli, esnaf), Rinkeby ve Botkyrka semtlerinde bulunan Türk kültür derneklerinin, dil başta olmak üzere ev sahibi toplumla teması sınırlı erken dönem kuşakları için, yaşamsal önemde bir sosyalleşme aracı olmanın dışında, İsveç'te ölenlerin cenazelerinin memleketlerine gönderilebilmesi için gereken maliyetin yardımlaşma yoluyla sağlanabilmesi amacıyla oluşturulan "cenaze fonu" örneğinde olduğu gibi grup içi dayanışma işlevleri de gördüğünü, günümüzde ise, gün içerisinde genellikle boş zamanın değerlendirildiği ve bu kapsamda özellikle emeklilerin buluşup sohbet ettikleri ve en fazla bayramlaşma gibi geleneksel etkinliklerin düzenlendiği bir lokal hâline geldiklerini beyan etmiştir.

Üçüncü kuşak üyesi Görüşmeci 30 (erkek, 22, Kürt, restoran-kafe çalışanı) ise, kimlik aidiyeti fark etmeksizin, göçmen kuruluşlarının, topluluğun sadece kendi içerisinde iletişim ve sosyalleşme olanağı sağlamaları ve göç öncesi coğrafyaya ve

etnik kökene dayalı kültürel hafızayı sürdüren bir ortam sunarak, bu yönde etkinlikler düzenlemeleri bakımından İsveç toplumunun çok kültürcü günlük yaşayışına katılımın tersi yönde, milliyetçi bir sosyal kaçış-gizlenme aracına dönüştükleri yönünde eleştirel görüş bildirmiş, gençlerin, bu tür mecralara ilgi göstermediklerini ifade etmiştir.

Kimlik göçünün ikinci kuşağından, Görüşmeci 11 (kadın, 42, Kürt, çalışan), kendi içlerine kapalı paralel toplum içinde yaşamayı bir tür korunaklılık ve güven ortamı olarak algılayan Türkiye kökenli grupların İsveç sivil toplum örgütlerinden uzak durarak, ev sahibi toplumun en çok bilinir olduğu özelliklerden biri olan bu alana dâhil olamayışlarını, uyum sorununun temelinde yatan asıl nedenlerden biri olarak değerlendirdiğini bildirmiştir.

Tablo 68: İsveç’te Kayıtlı Seçmenlerde Türkiye Seçimlerine Katılım Oranı

24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimi	% 27,88
16 Nisan 2017 Anayasa Değişikliği Referandumu	% 26,55
7 Haziran 2015 Milletvekili Seçimleri	% 22, 49
1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri	% 33,71
10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçimleri	% 4,16
24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçimleri	% 27, 88
14 Mayıs 2023 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçimleri	% 31,96
28 Mayıs 2023 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri	% 33,24

Kaynak: haberler.com/secim/, Erişim Tarihi: 10.04.2023.

İsveç’te kayıtlı olan Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının Türkiye’de yakın zamanda düzenlenen seçimlere katılım düzeylerini gösteren Tablo 68’e göre, katılımcıların Türkiye’ye yönelik siyasal katılım düzeyinin, belirgin düzeyde düşük olduğu gözlenmektedir. Buna göre, yurtdışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının da oy vermelerine olanak sağlayan yasal düzenlemeden sonra yapılan seçimlerde, oy kullanma oranı, en yüksek, 2023 Cumhurbaşkanı ve Milletvekili seçimlerinin ikinci turunda, %33,24 olmuştur.

Tablo 69: İsveç’teki Siyasal Eylem ve Etkinliklere Katılım Tercihi

	Frekans	Oran
Evet	55	40,4
Hayır	81	59,6
Toplam	136	100,0

Katılımcıların İsveç'te düzenlenen siyasal içerikli etkinlik, eylem ve gösterilere katılmaya özen gösterip göstermedikleri sorusuna verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 69'a göre, katılımcıların %59,4'ü, soruyu olumsuz cevaplandırmışlardır. Bu da, siyasal katılım bakımından uyum stratejilerine dair yukarıdaki tablolarda görünürleşen genel negatif yönlü eğilimin göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Sonuçta, katılımcıların siyasal katılım bakımından uyum stratejileri ve düzeyleri, yukarıda sunulan veriler ölçü alınarak değerlendirildiğinde, Türkiye ve İsveç merkezli bir algı ve davranış ayrımı ortaya çıkmaktadır. Buna göre, katılımcıların Türkiye'ye yönelik siyasal ilgileri ve davranışlarıyla İsveç siyasal yaşamına ilgi ve katılım düzeyleri ile ters orantı vardır. Bir başka deyişle, Türkiye'ye yönelik siyasal ilginin korunması ve katılım davranışının sürekliliği, bu konuda İsveç toplumuyla bütünleşme ve uyum sorunlarının dışavurumu olmaktadır. Bu bağlamda, bu konuda gruplar arası karşılaştırma, siyasal katılım algısı ve davranışında Türkiye ve İsveç merkezlilik ayrımının, *etnik kimlik, yerel köken, göç tipi, yaş grubu ve Türkiye ile ilişkiler* etkenleri etrafında oluştuğunu göstermektedir.

Tablo 70: Etnik Kimliğe Göre Göçmen Kimliğinin İsveç'te Siyasal Katılıma Etki Algısı

	Türk		Kürt		Süryani		
Evet	15	(%27,77)	33	(%61,11)	6	(%11,11)	54
Hayır	75	(%91,46)	6	(%7,31)	1	(%1,21)	82
Toplam	90	(%66,17)	39	(%28,67)	7	(%5,14)	136

Katılımcıların ulusal/etnik kimliklerinin İsveç'te siyasal katılımları üstünde olumlu etkisi olup olmadığına ilişkin algılarına dair soruya verdikleri cevaplarla etnik kimliklerinin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 70'e göre, soruyu olumlu yanıtlayan toplam 54 katılımcının %27,77'sini kapsayan 15'inin etnik bakımdan kendilerini Türk olarak tanımladıklarını beyan etmelerine karşılık, %61,11 gibi büyük bir kısmının ise Kürt ve %11,11'nin de Süryani olduklarını beyan ettikleri görülmektedir. Buna karşın, soruyu olumsuz yanıtlayan toplam 82 katılımcının %91,46'sını içeren büyük çoğunluğu kendilerini Türk olarak tanımlamışlardır. Buna göre, kendilerini Türk olarak tanımlayan etnik grupta, ulusal-etnik kimliğin İsveç'te siyasal katılımı sorunsallaştırıcı bir etken olarak algılanışının baskın

olmasına karşılık, Kürt ve Süryani gruplarda ise avantaj üretici olarak algılanma eğiliminin belirleyici düzeyde çoğunlukta olduğu gözlenmektedir.

Tablo 71: Türkiye’deki Yerel Kökene Göre Göçmen Kimliğinin İsveç’teki Siyasal Katılıma Etki Algısı

	Konya-Kulu		Konya-Diğer		Mardin-Midyat		Diğer	
Evet	5	(%9,25)	4	(%7,40)	9	(%16,66)	36 (%66,66)	54
Hayır	25	(%30,48)	7	(%8,53)	2	(%2,43)	48 (%58,53)	82
Toplam	30	(22,05)	11	(%8,08)	11	(%8,08)	84 (%61,76)	136

Katılımcıların ulusal/etnik kimliklerinin İsveç’te siyasal katılımları üstünde olumlu etkisi olup olmadığına ilişkin algılarına dair soruya verdikleri cevaplarla Türkiye’deki yerel kökenlerinin karşılaştırılmasının dağılımını gösteren Tablo 71’e göre, soruyu olumlu yanıtlayan toplam 54 katılımcının %9,25’ine karşılık 5’inin Konya’nın Kulu ilçesinden ve %7,40’ına karşılık 4’ünün de Konya’nın diğer ilçelerinde kökenlendiklerini beyan etmiş olmalarına rağmen, göçmen kimliklerinin İsveç’teki siyasal katılımlarını olumsuz etkilediğini düşünen toplam 82 katılımcının %30,48’ini kapsayan 25’inin Konya’nın Kulu, %8,53’ünü kapsayan 7’sinin de Konya’nın diğer yörelerine kökenlendiklerini beyan etmiş olmaları, Türkiye’den taşınan aidiyet algılarının korunmasının ve böylece göçmen uyumunu olumsuz etkilemesi hâlinin, bu grupta diğer gruplara kıyasla daha etkili olduğunu göstermektedir.

4.3.3.3.3. Siyasal Temsil Bakımından Uyum Stratejileri ve Düzeyleri

İsveç’te göçmenlerin ve göçmen soylu toplulukların siyasal temsile yönelik tercihleri ve davranışları, İsveç’in bu konudaki çok kültürcü siyasal yapısının ve hukukunun çoğunlukla çekici etkileri ile göçmenlerin haklarına dair talepleri, beklentileri ve kaygıları ile göçmen topluluğun kimlik özellikleri tarafından belirlenmektedir. Buna göre, göçmenlerin de siyasal hak ve özgürlüklerden yararlanma ve siyasal katılıma dâhil olmalarına olanak sağlayan siyasal yapısı ve hukuku, göçmenlerin İsveç siyasetiyle ilgi düzeylerini ve etkileşimlerini olumlu yönde etkilerken, İsveç siyasetini oluşturan politik akımlar, aktörler, kurumlar gibi unsurlarıyla İsveç siyasal gündemi, göçmenlerin İsveç’te yaşamaya dair hak ve güvencelerini, göçmenlere ilişkin yasal düzenlemeleri ve uygulamaları doğrudan etkilendiğinden de, göçmenleri ayrıca ilgilendirmektedir. Son olarak, göçmen

topluluğunun kendine özgü kimlik algıları, dinsel inançları, kültürel değer yargıları gibi sosyo-kültürel nitelikleri de, siyasal temsile dair davranışları ile siyasal katılım ve temsil düzeylerini biçimlendirmektedir.

Tablo 72: İsveç'te Yerel Kent/Kasaba Komitelerine Üyelik

	Frekans	Oran
Evet	25	18,4
Hayır	111	81,6
Toplam	136	100,0

Katılımcıların geçmişte ya da günümüzde yerel karar alma veya danışma kuruluşlarına üye olup olmadıklarına dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 72'ye göre, katılımcıların %81,6'sı gibi bir çoğunluğu, soruyu olumsuz cevaplandırmışlardır.

Tablo 73: İsveç'te Yerel Karar Alma Süreçlerine Katılım

	Frekans	Oran
Evet	46	33,8
Hayır	90	66,2
Toplam	136	100,0

Katılımcıların yerel yönetim organlarının halka açık toplantılarına katılmaya özen gösterip göstermediklerine dair soruya verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 73'e göre, katılımcıların %66,2'si soruyu olumsuz cevaplandırmışlardır. Bir önceki tabloyla ilişkilendirilerek değerlendirildiğinde, yerel yönetim mekanizmalarına katılmaya yönelik ilgi düzeylerinin düşüklüğü ve böylece yerel toplumun ortak karar alma süreçlerinden kendilerini soyutlama davranışları, katılımcıların yukarıdaki tabloların gösterdiği veriler ışığında görünürleşen, ev sahibi toplumla siyasal bakımdan bütünleşme tercih ve davranışlarının negatif yönlü genel eğiliminin ilk kademesini oluşturduğu biçiminde yorumlanabilir.

İsveç'in siyasal yapısı ve hukuku bakımından, dünyada demokrasinin en gelişkin olduğu ülkelerden biri olarak bilinen ve örneğin 2017 demokrasi indeksinde ilk üç sırayı İzlanda ve Norveç'le paylaşan (The Economist Intelligence Unit, 2017, s. 5), ülkede göçmen bireylerin ve toplulukların siyasal katılım ve temsil olanaklarına erişim düzeyinin dikkat çekici yüksekliği, öncelikle, İsveç toplumunun, devletinin ve hukukunun çok kültürlülüğü sadece bir politika ve bürokratik uygulama olarak değil,

İsveç toplumunun yapısal bir özelliği olarak benimsemiş olmalarıyla ilgilidir. İsveç'te, 2003 verilerine göre, Nordik ülkelerde doğmuş olanların oranı %30'dan düşük ve diğer Avrupa ülkelerinde doğmuş olanların ise %30 civarındadır. %40 civarındaki diğer kesim ise, Avrupa dışındaki ülkelerde doğmuş kişilerden oluşmaktadır (Hammarstedt ve Shukur, 2006, s. 290-291). Bu hâliyle, modern İsveç toplumunun, oluşumu itibarıyla otokton ve ırksal ya da ulusal bakımdan homojen bir kimlik etrafında değil, ülke tarihi boyunca süregelen kitlesel göç hareketleri içerisinde, İskandinav toplumları başta olmak üzere, çeşitli toplulukları içererek gelişmiş olması, siyasal katılım ve temsil araçlarının kullanımında da geçerli olmuştur. İsveç'in siyasal hak ve özgürlüklere dair oldukça liberal yapısı ve tutumu kapsamında, göçmenlerin toplumsal ve siyasal katılımlarını belirleyen yasal sınırların minimum seviyede oluşu (Back ve Soininen, 1998, s. 31), ülkenin, dünyanın hemen her yerinden göçmenler ve özellikle politik sığınmacılar için çekim merkezi olmasını sağlamaktadır. Göçmenler ve politik sığınmacılar, İsveç'te siyasal temsil yoluyla, sadece kendi ülkelerindeki itici koşullardan uzaklaşma olanağı ve yaşam güvencesi elde etmekte kalmamakta, aynı zamanda, İsveç'te bir siyasal aktör olma imkânı ile hem İsveç toplumuna katılımlarını güçlendirmekte, hem de ülkelerindeki toplumla diasporik etkileşim kurabilmektebirler. Bu durumun en çarpıcı örneklerinden biri, İran'dan sığınmacı olarak gelen Amineh Kakabaveh'in, ilticasının üzerinden yirmi yıl geçmeden İsveç parlamentosunun üyesi oluşu ve hatta hükümetin düşüp düşmemesini belirleyen oyuyla (BBC News Türkçe, 2022; Euronews, 2022), ülkenin siyasal yönetiminde ve gündeminde etkili bir güce ulaşabilmiş olmasıdır.

İsveç'in çok kültürlü toplumsal yapısının ve siyasal hukukunun göçmenlere sağladığı olanaklar, Türkiye kökenli topluluğun da siyasal temsil düzeylerini olumlu yönde etkilemekte, göçmensoylu bireyler merkezî ve yerel yönetim kademelerinde yer bulabilmektedir. Yakın geçmişte, Kulu göçmeni ailelerin ikinci kuşağından olan Sultan Kayhan'ın (Aydın, 2019b, s. 102) 2017 seçimlerinde (Hürriyet, 18.03.2017), ülkenin büyük kentlerinden Linköping'de Belediye Başkanlığı yapan yine Kulu kökenli Muharrem Demirok'un 2022 seçimlerinde (Anadolu Ajansı, 2022; Hürriyet, 2022) milletvekili seçilmeleri, Türkiye kökenli göçmen soylu nüfusun İsveç'in siyasal sistemine katılım düzeylerindeki gelişmeyi gösteren dikkat çekici iki güncel örnektir.

Türkiye kökenli göçmen topluluğunun özellikleri bakımından ise, siyasal temsil düzeyinin, Türkiye’den taşınan etno-kültürel kimlik, dinsel inanç ve göçmen kuşağı etkenleri tarafından biçimlendirildiği gözlemlenmektedir. Özellikle 12 Mart ve 12 Eylül darbe süreçlerinde mültecileşen Türkiyeli sol-Sosyalist sığınmacılarla Kürt aktivistlerin ideolojik referanslarının ortaklığı bakımından İsveç’in sol-sosyalist ana akımlarında yer bulmada kolaylığa sahip olmaları, İsveç’te yaşayan Türkiye kökenli topluluğun, siyasal katılım ve temsilde, İşçi Partisi, Sosyal Demokrat Parti ve Yeşiller gibi sol eğilimli örgütleri tercihlerini açıklanır kılan bir başka etkidir. 2006 ve 2014 seçimlerinde Süryanî asıllı Yılmaz Kerimo, İbrahim Baylan, Mehmet Kaplan ve Emanuel Öz’ün Sosyal Demokrat Parti’den (Milliyet, 2006; NTV, 2014), 2018 seçimlerinde Kürt kökenli Kadir Kasırga, Roza Güçlü Hedin ve Serkan Köse’nin yine Sosyal Demokrat Partisi’nden milletvekili seçilmeleri (Basnews, 2018), Süryanî ve Kürt kökenlilerin siyasal katılım ve temsil tercihlerinin sol eğilimini örneklemektedir. Liberal Halk Partisi’nden Gulan Avcı ve göçmen karşıtlığıyla bilinen sağcı Demokrat Parti listesinden seçilen Kulu kökenli Sara Seppala (Kuseyri, 2018) ile 2018 seçimlerinde Merkez Partisi’nden aday gösterilen Kulu kökenli Mikail Yüksel (Anadolu Ajansı, 2017; Hürriyet, 18.09.2017) ise, Türkiye kökenli göçmen soyluların sağcı partilerdeki temsilindeki istisnâî örneklerdir. Bununla birlikte, sayılan bu siyasal temsilcilerin çoğunun, kendilerini veya siyasal temsil görevlerini Türkiye kökenlilikle ilişkilendirmeyi tercih etmediklerine dair beyanlarını eklemek gerekir.

4.3.4. Katılımcıların İsveç’te Göçmen İlişki Ağları İnşa ve Kullanma Biçimleri ile Düzeyleri

Göçmenlerin ilişki ağlarının inşa ve kullanım biçimleri ve düzeyleri, göç kararı ve hareketi sürecinde, daha önce göç etmiş olanlarla kurulan ilişki yoluyla bilgi edinimi anlamında *göç sürecinde inşa ve yararlanma* ile göç ettikten sonra barınma, istihdam, dayanışma gibi fiziksel, ekonomik ve toplumsal ihtiyaçların daha önce göç edenler tarafından karşılanması anlamında *göç sonrasında kullanma* olmak üzere iki ayrı kategori içerisinde sınıflandırılarak incelenebilir.

4.3.4.3. Göç Sürecinde İlişki Ağlarından Yararlanma Biçimleri ve Düzeyleri

Göçmen ilişki ağlarından yararlanma biçimleri, göç süreci, göç edilecek ülke ve yaşam koşulları hakkında bilgi aktarımı, evlilik veya istihdam gibi göçe yönelik aracılıklar ve göç sonrası için ön hazırlıklar gibi *göç öncesinde* ihtiyaç duyulan bilgi ve edinimlerin sağlanması ile barınma ve istihdam gibi *göç sonrasında* ihtiyaç duyulacak ihtiyaçların karşılanması olmak üzere, iki ana kategori içinde sınıflandırılarak değerlendirilebilir. Buna göre, göçmen ilişki ağları, göç öncesinde göç kararına ve göçe, göç sonrasında da ihtiyaç ve olanakların edinilmesine yardımcı ve aracı olunmasını sağlayan grup içi ilişkiler olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, göç kararı ile göç hareketi arasında geçen süre boyunca, göçmen adayının önceden göç etmiş olanlarla kurduğu her türlü iletişim, hazırlayıcı koşulların sağlanması bakımından göç hareketini teşvik eden bir sonuç ve böylece, göçmen ilişki ağlarının göç kararındaki etkisinin ölçülmesine olanak sağlayan veriler üretir.

Tablo 74: İsveç’e Göç Kararında Daha Önce Göç Etmiş Kişilerle İletişimin Etkisi

	Frekans	Oran
Evet	90	66,2
Hayır	46	33,8
Toplam	136	100,0

Daha önce göç etmiş kişilerin İsveç’teki varlıklarının ve katkılarının katılımcıların göç etme kararı vermelerinde ve göç etmelerinde etkili olup olmadığı sorusuna verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 74’e göre, katılımcıların %66,2’si soruyu olumlu, %33,8’i olumsuz yanıtlamışlardır. Buna göre, katılımcıların İsveç’e göç kararlarında ve göç hareketlerinde, göçmen ilişki ağlarının, ilgili kuramsal metinlerin önermelerine uygun biçimde, göçü sürdürücü ve giderek zincirleme göç hareketine dönüştürücü etki ve işlev gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 75: İsveç’e Göç Kararında Daha Önce Göç Etmiş Kişilerle Hemşehrilik Bağlarının Etkisi

	Frekans	Oran
Evet	90	66,2
Hayır	46	33,8
Toplam	136	100,0

Daha önce göç etmiş hemşehrilerinin İsveç'teki varlıklarının ve katkılarının katılımcıların göç etme kararı vermelerinde ve göç etmelerinde etkili olup olmadığı sorusuna verdikleri cevapların dağılımını gösteren Tablo 75'e göre de, katılımcıların %66,2'si soruyu olumlu, %33,8'i olumsuz yanıtlamışlardır. Buna göre, hemşehrilik bağlantıları üzerinden üretilen göçmen ilişki ağları da, katılımcıların çoğunluğu açısından İsveç'e göç kararı verilmesinde ve göç edilmesinde etkili olmuştur. Bu durumun temel nedeni, İsveç'in uluslararası anlaşma yoluyla göçmen işçi kabulünü uzun yıllardır durdurmuş olmasının bireysel ve kitlesel göç hareketlerini sayısal bakımdan oldukça kısıtlamış olmasıdır. Bununla birlikte, göç hareketlerinin sürekliliğini korumasında hemşehrilik ilişkilerinin en önemli kaynaklarından biri, özellikle Türkiye'de kökenlenen yöreden yapılan evlilikler yoluyla gerçekleştirilen aile birleşimi ile işveren daveti yoluyla istihdam yöntemleridir.

Tablo 76: Türkiye'de Yerel Kökene Göre İsveç'e Göç Kararında Daha Önce Göç Etmiş Kişilerle Hemşehrilik Bağlarının Etkisi

	Konya-Kulu		Konya-Diğer		Mardin-Midyat		Diğer	
Evet	26	(%56,52)	4	(%8,69)	8	(%17,39)	8	(%17,39)
Hayır	4	(%4,44)	7	(%7,77)	3	(%3,33)	76	(%84,44)
Toplam	30	(22,05)	11	(%8,08)	11	(%8,08)	84	(%61,76)
								136

Daha önce göç etmiş hemşehrilerinin İsveç'teki varlıklarının ve katkılarının katılımcıların göç etme kararı vermelerinde ve göç etmelerinde etkili olup olmadığı sorusuna verdikleri cevaplarla etnik kökenlerinin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 76'ya göre, soruyu olumlu yanıtlayan toplam 46 katılımcının %56,52'sine karşılık gelen 26'sı Konya'nın Kulu ilçesine, %8,69'unu kapsayan 4'ü de Konya'nın diğer ilçelerine kökenlendiklerini beyan etmişlerdir. Buna göre, İsveç'e göç kararı vermelerinde ve göç etmelerinde kendilerinden daha önce göç etmiş hemşehrilerinin etkili olduğunu beyan eden katılımcıların %65,21'inin Konya'nın Kulu ilçesine ve diğer yörelere kökenlenmeleri ışığında, göçmen ilişki ağlarının önemli bir alanı olarak hemşehrilik bağlarının etkisini korumakta oluşu, bu grubu diğerlerinden ayırt edici bir özelliği olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 77: Türkiye’de Yerel Kökene Göre İsveç’e Evlilik Yoluyla Göç

	Konya-Kulu		Konya-Diğer		Mardin-Midyat		Diğer	
Evet	16	(%41,02)	3	(%7,69)	2	(%5,12)	18	(%46,15)
Hayır	14	(%14,43)	8	(%8,24)	9	(%9,27)	66	(%68,04)
Toplam	30	(%22,05)	11	(%8,08)	11	(%8,08)	84	(%61,76)

Katılımcıların, kendilerinin İsveç’e evlilik yoluyla göç edip etmedikleri sorusuna verdikleri cevaplarla Türkiye’deki yerel kökenlerinin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 77’ye göre, soruyu olumlu cevaplayan toplam 39 katılımcının %41,02’sini oluşturan 16’sı Konya’nın Kulu ilçesine, %7,69’unu oluşturan 3’ü Konya’nın diğer ilçelerine, %5,12’sine karşılık gelen 2’si Mardin’in Midyat ilçesine, kalan %46,15’i kapsayan 18’i ise Türkiye’nin diğer yörelerine kökenlendiklerini bildirmişlerdir. Buna göre, İsveç’e evlilik yoluyla göç ettiklerini beyan eden 39 katılımcının %48,71’ini içeren 19’unun Konya’nın Kulu ilçesine ve diğer yörelerine kökenlendiklerini bildiren kişilerden oluşması, önceki bölümde Konya’dan İsveç’e göç hareketlerine ilişkin başlıkta değinildiği üzere, İsveç’le göçmen ilişki ağlarına dayalı bağların bu yöredeki canlılığına ve sürekliliğine dair hipotezi (H.2.3.) ve önceki araştırma verilerini doğrulamaktadır.

İkinci kuşak üyesi, Görüşmeci 5 (erkek, 44, Kulu kökenli, pizzacı), yaz ziyaretlerinin amaçlarından birinin de, evlilik çağı gelmiş gençler için eş adaylarının belirlenmesi veya evlilik işlemlerinin gerçekleştirilmesi olduğunu, öyle ki, Kulu’da yaşayan gençler açısından evlenerek İsveç’e göç etmenin sıradan bir durum ve beklenti hâline geldiğini beyan etmiştir.

Tablo 78: Türkiye’de Yerel Kökene Göre İsveç’e Evlilik Yoluyla Göçen Eş

	Konya-Kulu		Konya-Diğer		Mardin-Midyat		Diğer	
Evet	12	(%46,15)	5	(%19,23)	1	(%3,84)	8	(%30,76)
Hayır	18	(%16,36)	6	(%5,45)	10	(%9,09)	76	(%69,09)
Toplam	30	(%22,05)	11	(%8,08)	11	(%8,08)	84	(%61,76)

Katılımcıların, eşlerinin İsveç’e evlilik yoluyla göç edip etmedikleri sorusuna verdikleri cevaplarla Türkiye’deki yerel kökenlerinin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 78’e göre, soruyu olumlu cevaplayan toplam 26 katılımcının %46,15’ini oluşturan 12’si Konya’nın Kulu ilçesine, %19,23’ünü oluşturan 5’i Konya’nın diğer ilçelerine, %3,84’üne karşılık gelen 1’i Mardin’in Midyat ilçesine, kalan %30,76’ı barındıran 18’i ise Türkiye’nin diğer yörelerine kökenlendiklerini bildirmişlerdir.

Buna göre, İsveç’e evlilik yoluyla göç ettiklerini bildiren 26 katılımcının %65,38’ini içeren 17’sinin Konya’nın Kulu ilçesine ve diğer yörelerine kökenlendiklerini bildiren katılımcılardan oluşması, bir önceki tablonun gösterdiği veriyle de uyum içerisinde, bu yöreye özgü göçmen ilişki ağlarının Türkiye ile İsveç arasındaki göç hareketini zincirleştiren etkisine dair bu Tez’deki ve literatürdeki bulgularla örtüşmektedir.

Tablo 79: Türkiye’de Yerel Kökene Göre Ailede Veya Yakın Çevrede İsveç’e Evlilik Yoluyla Göç

	Konya-Kulu		Konya-Diğer		Mardin-Midyat		Diğer		
Evet	27	(%45,76)	6	(%10,16)	7	(%11,86)	19	(%32,20)	59
Hayır	3	(%3,89)	5	(%6,49)	4	(%5,19)	65	(%84,41)	77
Toplam	30	(%22,05)	11	(%8,08)	11	(%8,08)	84	(%61,76)	136

Katılımcıların, ailelerinde İsveç’e evlilik yoluyla göç etmiş kişiler olup olmadığı sorusuna verdikleri cevaplarla Türkiye’deki yerel kökenlerinin karşılaştırılmasını gösteren Tablo 79’a göre, soruyu olumlu cevaplayan toplam 59 katılımcının %45,76’sını oluşturan 27’si Konya’nın Kulu ilçesine, %10,16’sını oluşturan 6’sı Konya’nın diğer ilçelerine, %11,86’sına karşılık gelen 7’si Mardin’in Midyat ilçesine, kalan %32,20’yi kapsayan 19’u ise Türkiye’nin diğer yörelerine kökenlendiklerini bildirmişlerdir. Buna göre, Konya-Kulu vakasının, kendine özgü nitelikleri kapsamında yukarıdaki tablolarda da görünürleşen evlilik bağının göç hareketliliğini süreklileştiren etkisini korumasıyla birlikte, diğer gruplarda evliliğin İsveç’e yönelik göç kararı verme ve göç etme süreçlerindeki genel etkisinin kayda değer bir azalma eğilimi gösterdiği söylenebilir.

Tablo 80: İsveç’e Göçte Türkiye Kökenli İşveren Tarafından İstihdamın Etkisi

	Frekans	Oran
Evet	11	8,1
Hayır	125	91,9
Toplam	136	100,0

Katılımcıların, İsveç’e Türkiye kökenli bir işverenin istihdam daveti yoluyla göç etmiş olup olmadıkları sorusuna verdikleri cevapları gösteren Tablo 80’e göre, katılımcıların toplamda %91,9’u soruya olumsuz cevap vermişlerdir. Buna göre, istihdamın, katılımcılar açısından Türkiye ile bağlantılı göçmen ilişki ağlarının etkili bir alanı olarak etkisinin çarpıcı oranda azalmış olduğu gözlenmektedir. Bu da,

yukarıdaki tablolarda görünürleştığı üzere, evlilik yoluyla göçün, İsveç'in kitlesel işçi kabulünü durduktan sonra, göç zincirinin sürdürülmesinin temel aracı hâline gelişini açıklayan nedenlerden biridir.

Tablo 81: İsveç'e Göç Kararında Türkiye ile Politik Bağların Etkisi

	Frekans	Oran
Evet	22	16,2
Hayır	114	83,8
Toplam	136	100,0

Katılımcıların, İsveç'e göç kararı vermelerinde ve göç etmelerinde, Türkiye'deki politik ilişkilerinin etkili olup olmadığı sorusuna verdikleri cevapları gösteren Tablo 81'e göre, katılımcıların %83,8'i, bu yönde bir deneyimleri olmadığını bildirmişlerdir. Bu da, katılımcıların içindeki politik sığınmacı oranıyla uyumlu olmakla birlikte, 12 Mart ve 12 Eylül darbe dönemleri başta olmak üzere Türkiye'den İsveç'e politik sığınma yoluyla göçün yoğunlaştığı süreçlerin üzerinden geçen zaman içerisinde politik sığınma yoluyla göçün azalışıyla değerlendirilebilir.

Görüşmeci 9 (erkek, 60, Midyat kökenli, öğretmen), 12 Eylül darbesi koşullarında İsveç'e sığınma kararını, 12 Eylül öncesindeki politik çevresi sayesinde alabildiğini, grup içi etnik-politik dayanışma ilişkilerinin sunduğu olanakların, göç edişinin ilk gününden itibaren kalış sürecini kolaylaştıran temel etken olduğunu, İsveç'e sığındıktan sonra genellikle sol görüşlü Türkiyeli sığınmacıların örgütlendiği Stockholm Türkiyeliler Dayanışma ve Kültür Derneği'nde bulunduğunu, örgüt içi dayanışma ilişkilerinin ve sunulan olanakların, göç edişinin ilk gününden itibaren kalış sürecini kolaylaştıran temel etken olduğunu söylemiştir.

Görüşmeci 16 da (erkek, 65, Diyarbakır kökenli Kürt, emekli), İsveç'e sığınmasının bireysel değil, politik çevre içerisinde bir davetin sonucunda gerçekleştiğini, Stockholm'e geldiğinde, kendisini Türkiye'deki politik çevresinden kişilerin karşıladığını ve uzun süre ağırladığını, nitekim kendisinin de, İsveç Kürt Federasyonu'nda, uzun yıllar yönetici olarak görev yaptığını ve kendisini İsveç'e çeken koşulları, başka sığınmacılar için kullanılır kıldığını aktarmıştır.

İsveç'e 1992'de politik sığınma yoluyla göç ettiğini bildiren Görüşmeci 3 de (erkek, 60, Kürt, girişimci), 12 Mart ve 12 Eylül döneminde sığınmış olan grupların İsveç'te kendisinden önceki varlıklarının ile bunların aktardığı bilgilerin ve nihayet

çağrılarını, politik sığınma için İsveç'i tercih etmesinde belirleyici olduğunu söylemiştir.

4.3.4.4. Göç Sonrasında İlişki Ağlarını Kullanma Biçimleri ve Düzeyi

Göçmen ilişki ağlarının göç sonrasındaki temel işlevi, göçü takiben *barınma ve istihdam ihtiyaçlarının karşılanması* başta olmak üzere, göçün erken aşamasındaki göçmenin göç edilen yerle bütünleşmesini kolaylaştırmanın ve hızlandırmanın sağlanmasına yönelik destek ve dayanışma olarak açıklanabilir. Böylece, göçten sonra, göçmen ilişki ağlarının yönü, kaynak ülkeyle bağlantılar olmaktan uzaklaşarak, göç edilen ülkedeki çevreyle ilişkilere dönüşmekte, hedef ülkedeki grup içi iletişim ve dayanışma ağları hâlini almaktadır. Bu bakımdan, araştırmada, barınma ve istihdam desteği ile başkalarının göçüne aracılık etmek gibi ilişkiler, katılımcıların göçmen ilişki ağlarının başlıca kullanım alanları olarak belirlenerek, ölçme ve değerlendirme için veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 82: İsveç'e Göç Sonrasında Barınma İhtiyacının Daha Önce Göç Etmiş Kişiler Tarafından Karşılanması Deneyimi

	Frekans	Oran
Evet	76	55,9
Hayır	60	44,1
Toplam	136	100,0

Katılımcıların, İsveç'e göç sonrasındaki ilk dönemde, barınma ihtiyaçlarının, daha önce göç etmiş Türkiye kökenli kişiler tarafından karşılanıp karşılanmadığı sorusuna verdikleri cevapları gösteren Tablo 82'ye göre, katılımcıların %55,9'u soruyu olumlu, %44,1'i de olumsuz cevaplamışlardır. Buna göre, göçmen ilişki ağlarının göç sonrasında en önemli kullanım alanlarından biri olan barınma desteğinin, katılımcıların çoğunluğu tarafından deneyimlendiği görülmektedir.

Tablo 83: İsveç'e Göç Sürecinde Türkiye Kökenli Kişilere Ait İşletmelerde Çalışma Deneyimi

	Frekans	Oran
Evet	53	39,0
Hayır	83	61,0
Toplam	136	100,0

Katılımcıların, İsveç'e göç sonrasındaki ilk dönemde, çalışma olanaklarının, daha önce göç etmiş Türkiye kökenli işverenler tarafından karşılanıp karşılanmadığı sorusuna verdikleri cevapları gösteren Tablo 83'e göre, katılımcıların %61'i soruyu olumsuz, %39'u da olumlu cevaplamışlardır. Buna göre, göçmen ilişki ağlarının göç sonrasında kullanım alanlarından biri olan göçmen istihdamının, katılımcıların çoğunluğu açısından geçerli olmadığı görülmektedir. Bu da, katılımcıların, göçün hemen sonrasındaki süreç dışında, aile ve grup içi işletmelerde istihdam ve dolayısıyla çalışma hayatında göçmen ilişki ağlarının rolüne ve sürekliliğine dair Kıta Avrupa'sındaki Türkiye kökenli topluluklara kıyasla çok daha düşük bir düzey bildirdikleri biçiminde yorumlanabilir.

Yukarıdaki tabloda görünürleşen veri, özellikle yeni kuşak göçmenlerde, eğitim düzeyinin ve buna bağlı olarak beyaz yakalı istihdamın ve girişimciliğin yükselişi sonucunda grup içi istihdam ihtiyacının ve dolayısıyla göçmen ilişki ağlarının istihdam üstündeki etkisinin, önceki kuşaklara göre belirgin düzeyde azalmasıyla ilişkilendirilerek açıklanabilir. Bu eğilimin temel nedenlerinden biri, İsveç kurumlarının ve özel sektörünün, göçmenlerin istihdamına kapalı olmamasıyla birlikte, yeni kuşakların vatandaşlık statüsünü elde ederek göçmenlere yönelik istihdamın yasal sınırlılıklarını aşmış olmaları iken, ayrıca, geçen zamanla birlikte yeni kuşakların eğitim başta olmak üzere entegrasyona yönelik edinimlerinin gelişimiyle, İsveç toplumunun Türkiye kökenlilerin işyerlerindeki görünürlüklerine alışkanlık kazanmasının da bu durumda etkili olduğu söylenebilir. Nitekim yukarıda, Tablo 44'te gösterilen, katılımcıların göçmen veya Türkiye kökenli oluşları gerekçesiyle İsveç toplumu tarafından dışlanmaya-ayrımcılığa uğrayıp uğramadıklarına dair soruya verdikleri cevapların çoğunluğunun olumsuz oluşu, bu tespiti doğrular yöndedir.

Tablo 84: Başkalarının İsveç'e Göç Kararına Etki

	Frekans	Oran
Evet	51	37,5
Hayır	85	62,5
Toplam	136	100,0

Katılımcıların, başkalarının İsveç'e göç kararı vermelerinde ve göç etmelerinde etkileri olup olmadığına dair soruya verdikleri cevapları gösteren Tablo

84'e göre, katılımcıların %62,5'i soruyu olumsuz, %37,5'i de olumlu cevaplamışlardır. Buna göre, katılımcıların, göçmen ilişki ağlarının göçü süreklileştirici etkisi bakımından Kıta Avrupa'sındaki Türkiye kökenli diğer göçmen topluluklarıyla karşılaştırıldığında görece zayıf bir ağa sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 85: Türkiye ile Bağlantı ve İlişkilerin Başkalarının İsveç'e Göç Kararında Etkisi

	Frekans	Oran
Evet	66	48,5
Hayır	70	51,5
Toplam	136	100,0

Katılımcıların, başkalarının İsveç'e göç kararı vermelerinde ve göç etmelerinde etkileri olup olmadığına dair soruya verdikleri cevapları gösteren Tablo 85'e göre, katılımcıların %51,5'i soruyu olumsuz, %48,5'i de olumlu cevaplamışlardır.

Tablo 86: Başkalarının İsveç'e Göçüne Aracılık

	Frekans	Oran
Evet	27	19,9
Hayır	109	80,1
Toplam	136	100,0

Katılımcıların, başkalarının İsveç'e göç kararı vermelerinde ve göç etmelerinde aracılık edip etmediklerine dair soruya verdikleri cevapları gösteren Tablo 86'ya göre, katılımcıların %80,1'i soruyu olumsuz, %19,9'u olumlu cevaplamışlardır.

Tablo 87: İsveç'te Yaşıyor Olmanın Başkalarının Göç Kararını Teşvik Ediciliği

	Frekans	Oran
Evet	107	78,7
Hayır	29	21,3
Toplam	136	100,0

Katılımcıların, İsveç'te yaşıyor olmalarının Türkiye'deki çevrelerinde İsveç'e göç kararı verme isteği uyandırıp uyandırmadığı ve başkalarının İsveç'e göçünde teşvik edici olup olmadığına dair soruya verdikleri cevapları gösteren Tablo 87'ye göre, katılımcıların %78,7'si soruyu olumlu, %21,3'ü olumsuz yanıtlamıştır. Buna göre, Türkiye'deki çevrelerinin İsveç'te yaşamakta olan katılımcılara dair

gözlemleri, iki ülkenin koşullarının karşılaştırılmasına dair algıları bakımından, göçe yönelik teşvik edici-çekici bir etken olmayı sürdürmektedir. Bu bağlamda, yukarıdaki tablolarda görüldüğü üzere Türkiye'den İsveç'e göç hareketlerinin sürekliliğini sağlayan itici ve çekici koşullar, etkinliğini korumaktadır.

SONUÇ

Bu Tez'in literatüründen edinilen bilgilerle birlikte alan araştırmasında elde edilen veriler ışığında varılan bulgular ortak bir sonuç etrafında toplandığında, ortaya çıkan ve böylece Tez'in temel önermesi olarak sunulabilecek ilk yargı, Türkiye'den İsveç'e yönelik göç hareketlerinin, göçün itici ve çekici nedenleri, biçimleri ve tarihsel süreci ile halen İsveç'te yaşamakta olan Türkiye kökenli topluluğun ve ev sahibi toplumun nitelikleri bakımından, Türkçe literatüre egemen olduğu hâliyle Türkiye'den Avrupa'ya göçler genel kategorisiyle belirgin ayrımlar göstermekte oluşuna dair hipotezin (H1) doğrulandığıdır. Bu ayrımların belirleyici iki temelinden biri, Türkiye'den İsveç'e göçün, çoğunlukla İsveç'in göçmen politikalarının yarattığı çekici etkenlere bağlı olarak biçimlenen çeşitliliği iken, diğeri, İsveç'in göç politikalarının, hem modern göçlerle oluşmuş çok kimlikli toplumsal yapısı itibarıyla Kıta Avrupa'sının ulus devlet merkezliliğinden farklı biçimde çokkültürcülüğü, hem de Kıta Avrupa'sının işgücü teminine odaklı göç politikalarına kıyasla azınlıklarla dezavantajlı gruplara özel duyarlılığıdır. Buna göre, İsveç'teki Türkiye kökenli göçmen topluluğunun, uyum ve ilişki ağları bakımından Kıta Avrupa'sındaki benzerlerine kıyasla önemli ölçüde farklılık göstermesine neden olan temel etkenler, göç eden nüfusun ve ev sahibi toplumun özellikleri bakımından iki kategoride incelenebilir.

Göç eden nüfus bakımından, Türkiye'den İsveç'e göç hareketlerinin, Kıta Avrupa'sına yayılan Türkiye kökenli nüfusun çoğunluğunu kapsayan emek göçünden en belirgin ve bu bakımdan ilk farkı, kapsadığı nüfusun boyutudur. Kıta Avrupa'sına göç eden nüfusun milyonlarla ifade edilmesine rağmen, günümüzde bile bütün İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli nüfusun, yüzbine yakın olduğu tahmin edilmektedir. Avrupa'ya emek göçünün erken aşamasındaki ulaşım olanaklarının kısıtları bakımından Türkiye ile mesafeyle İsveç'in coğrafî konumundan kaynaklanan iklim farklılıkları başta olmak üzere, İskandinav topluluklarının kültürel nitelikleri, İsveç'le işgücü transferine yönelik ikili anlaşmanın diğer Avrupa ülkelerine göre daha geç imzalanmış ve işçi kabulünün 1975 gibi erken bir tarihte askıya alınmış olmasına bağlı olarak göçün erken döneminde çok az sayıda göçmen bulunması gibi temel etkenler, İsveç'teki Türkiye kökenli nüfusun günümüzde de geçerli olan sınırlılığını belirlemede etkili olmuşlardır.

Türkiye’den İsveç’e göç eden nüfusu kıta Avrupa’sına yönelik göç hareketlerinden ayırt eden ikinci önemli özelliği, *göç tiplerinin ve göçmen gruplarının çeşitliliği*dir. Türkiye’den İsveç’e göç hareketleri, Almanya başta olmak üzere, Kıta Avrupa’sında olduğu gibi, içerdiği nüfusun yoğunluğu bakımından tekil bir kategori olarak, 1960’ların ikinci yarısından itibaren, uluslararası anlaşmalara bağlı gerçekleşen emek göçüyle değil, kronolojik olarak bu anlaşmalardan önce, Türkiye’deki işsizlik ve kimlik çatışmaları ve hak talepleri gibi toplumsal sorunlara bağlı olarak, 1960’ların başında ve kendiliğinden gelişmiş bir nüfus hareketi olarak başlamıştır. Konya ve özellikle Kulu kırsalından topraksız köylülerin iş arayışları, Mardin civarından Süryanîlerin kimlik temelli hak talepleri ve darbe dönemlerinde çoğunlukla sol eğilimli ve Kürt aktivistlerin politik sığınmaları, Türkiye’den İsveç’e göçün ana akımlarını oluşturmuşlardır.

Türkiye’den İsveç’e göçü, harekete geçirdiği nüfusun özellikleri bakımından kıta Avrupa’sına yönelik göçlerden ayırtıran üçüncü temel farkı, *göçmen profilidir*. 1960’lardan itibaren özellikle Kıbrıs sorunu gündeminde Hristiyanlara karşı kitlesel ayrımcılık ve şiddet olayları nedeniyle Mardin-Midyat çevresinden giden Süryanîler ile Kürt sorununun ortaya çıkardığı bölgesel kimlik, güvenlik ve geçim sorunlarının itici etkileri ile giden Kürt nüfusunun kimlik temelli, özellikle darbe süreçlerinde sığınma yoluyla giden sol eğilimli mültecilerle de politik nitelikli nüfus hareketliliklerini içermesi, işgücü anlaşmalarıyla Kıta Avrupa’sına giden nüfusun kırsal ve gelenekçi kişiliğinden farklı, görece daha kentli ve eğitilmiş, böylelikle, büyük bölümü İsveç toplumu ile çatışma potansiyeli sınırlı, hatta ülkenin kültürel ve siyasal iklimine uymaya elverişli bir göçmen profilinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Kürtler ve Süryanîler gibi kimlik göçmenleri ve politik sığınmacı gruplarda eğitim düzeyinin, Kıta Avrupa’sına emek göç eden nüfus ortalamasına kıyasla daha yüksek oluşu başta olmak üzere, İsveç’in sağladığı eğitsel ve kültürel olanaklar gibi çeşitli etkenler, İsveç’te, Kıta Avrupa’sındakine benzer bir yaygın göçmen profilinin oluşumunu önemli ölçüde sınırlandırmıştır. Bu bağlamda, İsveç’teki Türkiye kökenli topluluğun, göçmen profili bakımından Avrupa’daki diğer topluluklarla karşılaştırıldığında en belirgin ayırt edici özelliğinin, Kıta Avrupa’sındaki boyutlarla karşılaştırılabilir bir etnik oyuk ya da paralel toplum kişiliği üretmemişliği olduğu söylenebilir. Bu farkı belirleyen temel etken olarak ise,

göçmen ilişki ağlarının, özellikle Almanya’da yaygın biçimde gözleendiği hâliyle, kültürleşme stresine karşı grup içine kapanma ve giderek paralel topluma dönüşme stratejisine başvurma araçlarının ve dolayısıyla potansiyelinin sınırlılığundan söz edilebilir. Bu bağlamda, Türkiye’den İsveç’e göçün ana akım aktörleri olan Süryanî ve Kürt kimlik göçmenleri ile politik sığınmacıların, göç kararlarının ve hareketlerinin itici nedenleri itibarıyla Türkiye ile ilişkilerinin sorunlu ve bu nedenle bağlarının zayıf oluşuna, Türkiye kökenliliğe odaklı göçmen ilişki ağları inşasının önündeki temel engel olarak işaret edilebilir. Bu durumun en belirleyici nedeni, kimlik talepleri ile politik sığınmaya dayalı göç gruplarında, Türkiye’ye fiziksel erişimin, yasal engeller nedeniyle uzun yıllar boyunca kesintiye uğramış olması yüzünden, Türkiye ile ilişkili bireysel ve toplumsal belleğin zayıflamış oluşudur. Nitekim alan araştırmasında, katılımcıların önemli bir kısmı, Türkiye ile zayıf, düzenli olmayan ve kısmen kopuk bir ilişki bildirmişlerdir. Özellikle darbe dönemlerinde politik sığınmacı olarak göç etmiş katılımcılar başta olmak üzere birçok görüşmeci, göçten sonra yargısal engeller nedeniyle uzun yıllar boyunca ve bazı görüşmeciler de hiçbir zaman Türkiye’ye gidemediklerini, bu durumun sonraki kuşakların da ülkeyle duygusal ve fiziksel ilişkilerini belirlediğini, Türkiye’de aile ve akrabalık bağları bulunmayan yeni kuşak üyelerinin Türkiye’yi ve kökenlenen yöreleri ziyaret için gerekçe göremediklerini bildirmişlerdir. Buna bağlı olarak da, bu gruplarda, Türkiye ile düzenli ekonomik ağlar ve alışveriş, Türkiye’de mülkiyet ve yatırım, Türkiye’ye yönelik siyasal tercih ve bağlantılar, dramatik derecede düşüktür. Nitekim Kıta Avrupa’sında, özellikle Almanya’da yaygın biçimde görülen camii dernekleri gibi dinsel cemaat merkezli grup içi örgütlülükler, dönerci, kebabçı ve aile içi helâl gıda işletmeleri, Türkiye siyaseti ile yakın ilgi ve katılım, İsveç’te yaşayan toplulukta nadiren gözlenebilmektedir. Bunun öncelikli nedeni, kimlik göçmenleri ve politik sığınma kökenliler başta olmak üzere çoğunluğun göçmen ilişki ağlarının, Türkiye ile ilişki bağlardan ve süreklilikten yoksunluğudur. Bu genellemeye istisnâ bir vaka, Kulu başta olmak üzere, Konya civarından emek göçü yoluyla giden grupta, özellikle evlilik ve istihdam yoluyla göçün sürekliliğidir.

Türkiye’den İsveç’e göç hareketlerini, kıta Avrupa’sına yönelik göçlerden içerdiği nüfusun özellikleri bakımından ayıran dördüncü fark, *göçmen ilişki ağları* üzerinde ortaya çıkmaktadır. Türkiye’den İsveç’e göç hareketlerinin Kıta

Avrupa'sının geneline yayılan nüfusun çoğunluğunda olduğu gibi devletlerarası anlaşmalarla emek göçünden çok, iradî olmayan kimlik göçü ve politik sığınma yoluyla gerçekleşmiş olması, İsveç'teki Türkiye kökenli topluluk içerisindeki uyum stratejileri ve düzeyleri ile göçmen ilişki ağlarının inşa ve kullanılış biçimlerini farklılaştıran temel etkidir. Bu bağlamda, alan araştırmasında elde edilen bulgular, etnik kimlik, Türkiye'den göç edilen yerel köken ve göç tipi gibi göçmen grupları arası ayırt edici özelliklerin, göçmen ilişki ağlarının inşası ile kullanım amaçları ve biçimleri arasındaki farkları da belirlemekte olduğuna dair hipotezi (H2) doğrulayarak, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli topluluk içerisinde, özellikle çoğunluğu Konya'nın Kulu ilçesinden emek göçü yoluyla gitmiş olan grupta, akrabalık ve hemşehrilik gibi Türkiye'yle bağlantılı ortaklıklar üzerinde inşa edilip, evlilik, aileden veya çevreden istihdam, ortak girişimcilik gibi araçlarla süreklileştirilen ilişkilerle, Kürtler ve Süryanîler gibi kimlik göçü ve politik sığınma yollarıyla göç etmiş gruplarda ise, göçün erken aşamasında İsveç'te barınma, iş temini, ihtiyaçların karşılanmasına yönelik dayanışma gibi işlevlere sahip olmuş ancak, günümüzde, Türkiye ile bağları zayıflamış, bu bakımdan İsveç toplumuyla bütünleşme eğilimi yüksek bir diasporik kimlik topluluğunun günlük yaşamı içerisinde sınırlı olarak sürdürülebilir ilişkiler olarak iki farklı göçmen ilişki ağları kategorisini ortaya koymuştur. Bu kapsamda, emek göçü yoluyla giden ve çoğunluğunu Konya'nın Kulu ilçesine kökenlenen katılımcıların oluşturduğu grupta, göçmen ilişki ağlarının, hemşehrilik ve akrabalık gibi Türkiye'yle bağlantılı ortaklıklara dayalı kurulup işletildiğini, kimlik göçü ve politik sığınma yoluyla göç etmiş olan, çoğunlukla Kürt ve Süryanî kökenli katılımcıları kapsayan grupta ise, İsveç'te yaşıyor olmaktan kaynaklanan ortaklıklar ve etkenler etrafında biçimlendiğini, İsveç'teki diasporik kimliğin iç ilişkilerinin sürdürülebilirliğine ve kuşaklar arası aktarımına yarayan bir tarihsel-kültürel anlatıyla sınırlı kaldığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda, iki kategori arasında, göçmen ilişki ağlarının kuruluş, işleyiş ve sürekliliği bakımından farklılaştırıcı iki temel etkenin, Türkiye'den taşınan kimlikler ve kültürel değerler ile İsveç'in sunduğu çok kültürlü yapıya eklemlenebilme yeteneği bir başka deyişle, uyum stratejileri olduğu ortaya çıkmaktadır. Buna göre, emek göçü grubunda, göçmen ilişki ağları, Türkiye'den taşınan kimliğin ve değerlerin İsveç'te sürdürülmesini ve böylece İsveç toplumu ile

bütünleşmede bir mesafenin korunmasını sağlayıp, bu yönüyle devamlılık gösterirken, kimlik göçü ve politik sığınma yoluyla göç gruplarında ise, göç kararı ve göç hareketi sürecinde, bilgi aktarımı, barınma ve geçim gibi ihtiyaçların karşılanmasıyla sınırlı ve geçici bir yapıya sahiptir.

Ev sahibi toplum bakımından, Türkiye’den İsveç’e göç hareketlerinin, Kıta Avrupa’sına yayılan Türkiye kökenli nüfusun çoğunluğunu kapsayan emek göçünden farklı olarak, ağırlıkla kimlik haklarına dair talepler ve politik sığınma temelli ana akımlar etrafında gerçekleşmiş olması, göç biçimlerinin ve göçmen grupların özgünlüklerine bağlı olarak, topluluğun kendi içindeki ilişkileriyle birlikte ev sahibi toplumla ve devletle ilişkilerinin de benzer özgünlükler içermesine neden olmuştur. Öncelikle, İsveç toplumunun tarihsel köklerinde Cermen-Alman ve Frank-Fransız ilişkisi benzeri bir etnik temel bulunmayıp, İsveç toplumunun Cermenler, Finler, Baltık toplumları ve Ruslar gibi çok sayıda etnik bileşenin bir araya gelmesiyle çok kültürlü bir yapıyla oluşumunun, toplumsal kabul unsuru bakımından göçmen uyumunu kolaylaştıran önemli bir olanak olduğu söylenebilir. Bu toplumsal altyapı üzerinde, İsveç devletinin göçmen politikalarının da, Kıta Avrupa’sındaki gibi, ev sahibi toplumun işçi göçmenlere göre hiyerarşik konumda oluşuna dayalı entegrasyon-asimilasyon rejimi biçiminde değil, karşılıklı içselleştirmeyi gözetten çok kültürcü uyum anlayışı ve özellikle ülkelerinde dezavantajlı grup durumundaki azınlıklara duyarlılık etrafında oluşturulup uygulanmasının, kimlik göçüyle ve politik sığınmayla gidenler başta olmak üzere, göçmenlerin uyumunu kolaylaştırdığı ve hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye kökenli göçmenler özelinde, Osmanlı-Avrupa ilişkilerinin genellikle yüzyıllara yayılan savaş anıları içeren tarihsel birikiminin sonucunda Kıta Avrupa’sının hafızasında yer eden negatif Türk-Müslüman algısının İskandinav coğrafyasında yerleşmemiş olmasının, Türkiye’den İsveç’e göçen nüfusun ev sahibi toplumla uyumunu ve giderek bütünleşmesini kolaylaştırıcı etkisinden söz edilebilir.

Sonuçta, İsveç’te yaşamakta olan Türkiye kökenli nüfusun bu ülkedeki uyum stratejilerini ve ilişki ağlarını belirleyen etkenler, Türkiye’den taşınan etnik kimlik, yöresel köken gibi özellikler, göç etme nedenleri ve İsveç’le ilişkileri itibarıyla çok boyutlu ve çeşitlidir. Bu hâliyle, Kıta Avrupa’sında, özellikle Almanya’da, Türkiye kökenlilikle ev sahibi toplum arasındaki iki taraflı ilişki tarafından belirlenen iki

boyutlu göçmen kimliğine kıyasla, İsveç'te durum daha karmaşıktır. Nitekim Tez'de araştırma sorusu olarak belirlenen, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli topluluğun uyum düzeyi ve uyum araçları ile göçmen ilişki ağlarının kuruluş ve işleyiş biçimlerinin uyumdaki işlevleri ve etkilerinin neler olduğuna yönelik elde edilen bulgular da, öncelikle, Avrupa'da yaşayan Türkiye kökenli göçmen topluluklarıyla ilgili mevcut literatüre egemen paradigmadan farklılaşan yöntemsel bir ihtiyacı işaret etmektedir. Bu da, İsveç'teki Türkiye kökenli nüfusa dair araştırma yönteminin, göçmen topluluğunun ev sahibi toplumla ilişkilerine ve uyum sorunlarına odaklı Avrupa'daki örneklerden farklı paradigma ve parametreler içermesini gerektirmiştir.

İlk olarak, Türkiye'den Avrupa'ya göçle ilgili Türkiye'de üretilmiş akademik literatüre egemen ana akım yaklaşımla, İsveç'te yaşamakta olan Türkiye kökenli nüfusun tekli bir kategori içerisinde "Türk göçmenler" olarak değerlendirilmesi ve adlandırılması, görüşme ve anket katılımcılarının, İsveç toplumunun ve vatandaşlık rejiminin sağladığı olanaklara bağlı biçimde, kendilerini tanımlamada tercih ettiklerini bildirdikleri çoklu kimlik kategorileri karşısında yetersiz kalmaktadır. Nitekim görüşmelerde ve ankette, katılımcıların birçoğu, homojen biçimde "Türk" ve "göçmen" olarak tanımlanmayı kendileri açısından uygun bulmadıklarını bildirmişler, Türkiye'deki dil alışkanlığına, akademik ve yasal kullanıma uygun olsa bile, bu ifade biçimini, İsveç'in vatandaşlık rejiminin tanıdığı imkânlar doğrultusunda İsveçlilik seçeneğini ve tercih edilen etno-kültürel kimlikleri kapsamadığı yönünde eleştirmişlerdir.

İkinci olarak, İsveç'te yaşamakta olan Türkiye kökenli nüfusa yönelik "Türk" ve "göçmen" kimlikleri etrafındaki tanımlamanın, gerek uyum araçlarının ve düzeyinin, gerekse göçmen ilişki ağlarının oluşumunun ve kullanım biçimlerinin etno-kültürel grup aidiyetlere göre değişkenliğini tespit olasılığıyla birlikte, bu farklılaşmaları belirleyen etkenleri bulgulama ve ayırt etme olanağını da ortadan kaldırdığı anlaşılmaktadır. Örneğin, görüşme ve anketlerden elde edilen verilere göre, özellikle Konya'nın Kulu ilçesinden ve yakın çevresinden emek göçüyle gitmiş gruplara dâhil katılımcılarda Türk kimliği ve Müslümanlıkla bağlantılı kültürel değerlere bağlılığın sürdürülmesinin, İsveç toplumuyla bütünleşmeye karşı direnç üretici ve böylelikle uyumu zorlaştırıcı etki ürettiği ve İsveç toplumundan da bu yönde karşılık gördüğüne dair bildirimlerde bulunulmuş olmakla birlikte,

Türkiye’den İsveç’e göç hareketlerinin diğer ana akım grupları olarak Kürtlerin ve Süryanîlerin ise Türkiye’den göçleri döneminde dezavantajlı gruplar oluşmalarıyla politik sığınmacıların sol eğilimli ideolojik tercihlerinin, göçmenlerin kendileri açısından olduğu gibi İsveç toplumu nezdinde de Kıta Avrupa’sındaki Türkiye kökenli topluluklara nispeten uyumu kolaylaştırıcı bir etki ürettiği de anlaşılmıştır.

Üçüncü olarak, yerleşik literatürde nüfusun “göçmen” tanımlı ve Türkiye kökenlilik bilgisi etrafında homojen bir yapı içerisinde olduğunun varsayımı, göçmenliğe, kökene, kimliğe ve uyuma dair algılarla birlikte, göçmen ilişki ağlarına yönelik davranışlar bakımından kuşaklar arası farklılaşmanın da gözden kaçırılmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, İsveç’in göçmen politikasının ve düzenlemelerinin vatandaşlığı görece kolaylaştıran etkilerinin ürettiği sonuçlar, İsveç’te doğmuş, büyümüş ve eğitim görmüş kuşakların, ailelerinin Türkiyeli kökenlerine atıfla göçmen statüsünde tanımlanabilirliklerini zorlaştırmaktadır. Nitekim alan araştırmasında elde edilen veriler, yaş grupları günümüze doğru ilerledikçe Türkiye kökenlilik ve göçmenlik algısının zayıfladığı, dil kullanımı, eğitim ve istihdam düzeyleri bakımından İsveç toplumuyla bütünleşme ve giderek İsveçlileşme eğiliminin geliştiğini ortaya koymaktadır. Bu durumun en belirgin göstergelerinden biri, yeni kuşakların İsveç’teki siyasal katılım ve temsil düzeylerindeki çarpıcı ilerlemedir. Bu bakımdan, ebeveynleri ve hatta aile büyükleri bile İsveç’te doğmuş yakın dönem kuşaklarının, göçmen kökenlilikle İsveçlilik arasında, bu iki kimliğin karışımıyla meydana gelen bir “melez kimlik” türü olarak tanımlanması, yaşanan duruma uygun görünmektedir. Nitekim kimi katılımcıların kendilerini “İsveç Türkü” veya “İsveç Kürdü” biçiminde tanımladıkları kimlik algısı, göçün Türkiye’deki itici nedenleri karşısında, kimlik göçü ve politik sığınma yoluyla göç edenler başta olmak üzere, kalıcı dönüşle ilgili isteksizlik hâliyle İsveç’teki çekici koşullara bağlı kalıcılık tercihinin birleşiminin, Türkiye’ye yönelik coğrafi bir aidiyet bağı ve ilişkisi gözetmeyen, bir başka deyişle, teritoryal olmayan, bu bakımdan Türkiye ile etkili göçmen ilişki ağları barındırmayan, diasporik bir melez kimlik biçiminin üretimine evrildiğinden söz etmek mümkündür. Nitekim elde edilen bulgulara göre, katılımcıların göçmen ilişki ve dayanışma ağları inşa ederken ortaklaştıkları kimlik, Türkiye’deki etno-kültürel geçmişe dayandırılrsa da, İsveç’te oluşmuş diasporik ve hatta melezleşme eğiliminde bir göçmen kimliğidir ve

Türkiyeli olmaktan çok İsveçli özellikleri taşımaktadır. Örneğin, Mardin-Midyat çevresine kökenlenen Süryanî topluluğunda, cemaati ve ilişki ağlarını üreten kolektif kimlik algısının kaynağı, Türkiye-Mardin kökenliğe dayalı göçmen kimliği değil, Süryanî olmaktan ve grubun yoğun biçimde Södertälje’de yaşıyor olmasından kaynaklanan grup içi ve gündelik hayat ilişkileridir. Bu bakımdan, hem uyum stratejileri ve düzeyleri, hem de göçmen ilişki ağlarının inşası ve kullanımı, göç olgusunu göç hareketinden ve göçe neden olan etkenlerden ibaret anlayıp hedef ülkeye yerleşimle sonlandıran klasik kuramsal paradigma çerçevesinde, sadece Türkiye’den göç etmişliğe dayandırılan ve Türkiye ile bağlantılarla sınırlı göçmen özellikleri üzerinden değil, aynı zamanda, göç sonrasında İsveç’te süren gündelik yaşam faaliyetleri, algıları, davranışları ve ilişkileri etrafında da araştırılmalı ve değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Abadan Unat, N. (1995). Turkish migration to Europe. Robin Cohen (Ed.), *The Cambridge survey of world migration* (pp. 279-284). Great Britain: Cambridge University Press.

Abadan Unat, N. (2017). *Bitmeyen göç, konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. 3. Basım, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Adıgüzel, Y. (2020). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Ager, A., Strang, A. (2008). Understanding integration: a conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166-191.

Ahmed, A. N. (2013). *Neither assimilation nor integration: the identity of the Turkish diaspora in Sweden a case study in Malmö*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Lund University Center for Language and Literature: Lund.

Akarçay, P. (2021). İsveç'te göçmen politikaları kapsamında aşırı sağ partinin yükselişi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 76(1), 165-190.

Akbaş, E. (2018). Göçmenler arasındaki dayanışmacı ağların dönüşümü: göçmen sivil toplum örgütlerinin yeni misyonu. S. Güler Ihlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme çağında göç, kavram ve tartışmalar*, 4. Baskı (ss. 335-351). İstanbul: İletişim Yayınları.

Akbas, H.(2011). Göçmen kaçakçılığı: teori ve uygulama perspektifinden genel bir değerlendirme. O. Ömer Demir ve Bahadır Küçükuysal (Editörler), *Sınıraşan organize suçlar: kavramlar, yöntemler, eğilimler* (ss. 127-164). Ankara: Adalet Yayınevi.

Akbulut, N. (2006). *Islam abroad: Turkish muslims in Sweden*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dalarna University College: Dalarna, İsveç.

Akın, A. (2007). Revisiting diasporic condition: new patterns of nostalgia among Turks in Sweden. *A European cultural studies: conference in Sweden* (ss. 93-101). 11-13 June 2007.

Akıncı, B., Nergiz, A., Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.

Akiş, Y., Kalaylıoğlu, M. (2010). *Turkish associations in metropolitan Stockholm: organizational differentiation and socio-political participation of Turkish immigrants*. SULCIS Working Papers, 2010:5, Stockholm: Stockholm University, Linnaeus Center for Integration Studies.

Akpınar, A. (2004). Integration of immigrants from Turkey in Sweden: the case of women. *Conference Paper for Integration of immigrants from Turkey in Belgium, France, Denmark and Sweden*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Aktar, A. (2001). *Varlık vergisi ve Türkleştirme politikaları*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Akyıldız, İ. E. (2016). Göç teorilerinin karşılaştırmalı analizi. *Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF. Dergisi*, 35(2), 127-176.

Akyüz, H. G. (2005). *Tüm yönleriyle Süryaniler*. İstanbul: Anadolu Ofset.

Alinia, M. (2007). *Diaspora mekânları, Kürt kimlikleri, öteki olma deneyimleri ve aidiyet politikaları*. (Çev. Fahriye Adsay), İstanbul: Avesta Yayınları.

Alpay, Ş. (1980) *Turkar i Stockholm: en studie av invandrare, samhalle och politik*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Stockholm University: Stockholm.

Anık, M. (2011). *Çokkültürlü bir toplumda kimlik algısı: İsveç'te yaşayan Türk göçmenleri örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.

Anık, M., Şahin, K. (2016). The Turks in Sweden in the triangle of acculturation, integration and homeland. *Turkish Studies*, 11(2), 29-56.

Aradhya, S., Hedefalk, F., Helgertz, J., Scott, K. (2016). Region of origin: settlement decisions of Turkish and Iranian immigrants in Sweden. 1968-2001. *Population, Space and Place*, 23(4), 12-28.

Arayıcı, A. (2002). *Türkiye'den Avrupa'ya göçün 40. yılı*. İstanbul: Ceylan Yayınları.

Aslan, D. U. (2012). *Migrant entrepreneurs in malmö: the case of restaurant owners from Turkey*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Lund University: Lund.

Atasü-Topçuoğlu, R. (2018). Düzensiz göç: küreselleşmede kısıtlanan insan hareketliliği. S. Güler İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme çağında göç, kavram ve tartışmalar*, 4. Baskı (ss. 501-518). İstanbul: İletişim Yayınları.

Atsan, N. (2017). Etnik girişimlerin doğuşu ve gelişiminde sosyal ağların rolü: Almanya'da Türk girişimciler örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 1-16.

Avrupa Birliği (2004). *Common basic principles for immigrant integration policy in the European Union*. 19 Kasım 2004, http://europa.eu/rapid/press-release-04321_en_, Erişim Tarihi: 10.10.2022.

Aydın, M. B. (2019a). İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli gençlerin ekonomik, sosyal ve kültürel bağlamlarda Türkiye algıları. *Emek Araştırma Dergisi*, 10(16), 157-178.

Aydın, B. (2019b). İsveç siyaseti ve Türkiye kökenli göçmenlerin katılımı. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 18(1), 71-108.

Back, H., Soinenen, M. (1998), Immigrants in the political process. *Scandinavian Political Studies*, 21(1), 29-50.

Baloğlu, A. B. (2012). *Stockholm treni, bir neslin göç hikâyeleri*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.

Balta Özgen, A. (2018). Politika entegrasyonu nasıl şekillendiriyor? İstanbul'daki Suriyeli mülteciler örneği. S. Güler Ihlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme çağında göç, kavram ve tartışmalar*, 4. Baskı (ss. 149-162). İstanbul: İletişim Yayınları.

Banerjee, B. (1983). Social networks in the migration process: empirical evidence on chain migration in India. *The Journal of Developing Areas*, 17(2), 185-196.

Barın, T. (2016). Farklıkların bir arada yaşamasında liberal bir yaklaşım: çokkültürlülük teorisi. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, (2), 57-88.

Barkın, E. (2014). 1951 tarihli mülteciliğin önlenmesi sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 331-360.

Bartram, D., Poros, M. V., Monforte, P. (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar*. (Çev. İtir Ağabeyoğlu Tuncay), Ankara: Hece Yayınları.

Basch, L., Glick Schiller, N., Szanton-Blanc, C. (1994). *Nations unbound: transnational projects, postcolonial predicaments, and deterritorialized nation-states*, Langhorne, PA: Gordon and Breach.

Baş, T. (2013). *Anket, nasıl uygulanır, nasıl değerlendirilir?*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Başer, B. (2013). *Diasporada Türk-Kürt sorunu, Almanya ve İsveç'te ikinci kuşak göçmenler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Başer, B. (2014). The awakening of a latent diaspora: the political mobilization of first and second generation Turkish migrants in Sweden. *Ethnopolitics: Formerly Global Review of Ethnopolitics*, 13(4), 355-376.

Başer, B., Levin, P. (2017). *Migration from Turkey to Sweden: integration, belonging and transnational community*. London: I. B. Tauris.

Batako, N. G. (2015). *The organization of Alevis in Sweden: the federation of Alevi unions in Sweden and the Alevi cultural centers in light of the Swedish incorporation regime*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Lund University: Lund.

Bauer, T., Epstein, G., Gang, I. N. (2000). What are migration networks?. IZA Discussion Paper No. 200.

Bauman, G. (2006). *Çokkültürlülük bilmecesi: ulusal, etnik ve dinsel kimlikleri yeniden düşünmek*. (Çev. Işıl Demirakın). Ankara: Dost Kitabevi.

Bayram, N., Nyquist, H. Thourburn, D., Bilgen, N. (2009). Turkish immigrants in Sweden: are they integrated?. *International Migration Review*, 43(1), 90-111.

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology: An Inter-national Review*, 46(1), 5-68.

Berry J. W. (2001). A psychology of immigrants. *Journal of Social Issues*, 57(3), 615-631.

Berry, J.W. (2005). Acculturation: living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 697-712.

Bilecen, B. (2013). Transnational family networks of migrants from Turkey in Europe. *Turkish Journal of Sociology*, 3(27), 219-234.

Bilge, Y. (1996). *Süryaniler, Anadolu'nun solan rengi*. İstanbul: Yeryüzü Yayınları.

Bilge Zafer, A. (2016). Göç çalışmaları için bir anahtar olarak “kültürleşme” kavramı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(30), 75-92.

Borevi, K. (2013). Understanding Swedish multiculturalism. Peter Kivisto ve Östen Wahlbeck (Editörler), *Debating multiculturalism in the nordic welfare states* (pp. 140-169). Londra: Palgrave.

Boyd, M. (1989). Family and personal networks in international migration: recent developments and new agendas. *The International Migration Review*, 23(3), 636-670.

Brown, S. K, Bean, F. D. (2005). International migration. Dudey L. Poston ve Michael Micklin (Editörler), *Handbook of population* (pp. 347-382). New York: Kluwer Academic.

Busby, A. (1995). Kurdish responses to minority policies in Turkey and Sweden. *Political and Legal Anthropolgy Review*, 18(1), 13-18.

Canatan, K. (1990). *Göçmenlerin kimlik arayışı: konuk işçilikten yerleşik göçmenliğe*. İstanbul: Endülüs Yayınları.

Canatan, K. (2011). Hollanda'da etnik ilişkiler, gettolaşma ve paralel toplum tartışmaları. *Sosyo Ekonomi*, Özel Sayı, 8-27.

Castles, S., Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı, modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Coştı, Y. (2009). Londra’da Türklere ait dinî organizasyonlar. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(16), 77-100.

Coştı, Y. (2018). *İngiltere’de Türkler, dinsel yapı ve organizasyonlar*. Ankara: Araştırma Yayınları.

Crisp, J. (1999). *Policy challenges of the new diasporas: migrant networks and their impact on asylum flows and regimes*, Paper No 7, Geneva: UNHCR Policy Research Unit Press.

Çağlar, A., Onay, A. (2015). Entegrasyon/ uyum: kavramsal ve yapısal bir analiz. B. D. Şeker, İ. Sirkeci ve M. M. Yüceşahin (Editörler), *Göç ve uyum* (ss. 33-64). London: Transnational Press.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 67-91.

Çakırhan Demir, D. (2019). Göçmenlere yönelik kimlik politikaları: kuramsal boyutları ve sınırlılıkları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (61), 98-108.

Çalışkan, H. (2014). *İsveç’teki Süryani toplumunun temel sorunları ve Türkiye ile ilişkileri*. (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı: Ankara.

Çallı Kaplan, M. (2022). İsveç göçmen entegrasyon politikalarının kapsamlı analizi. *Çalışma ve Toplum*, 72(1), 349-392.

Çetinoğlu, A. S. (2009). *Varlık vergisi 1942-1944, ekonomik ve kültürel jenosid*. İstanbul: Belge Yayınları.

Çetrez, O. A. (2011). The next generation of Assyrians in Sweden: religiosity as a functioning system of meaning within the process of acculturation. *Mental Health, Religion & Culture*, 14(5), 473-487.

Çetrez, O. A. (2015). "I feel Swedish, but my parents are from there" Crossing of identity borders among Assyrian youth in a multicultural context. Inga Brandell, Marie Carlson and Öner A. Çetrez (Editörler), *Borders and the changing boundaries of knowledge* (ss. 161-173). İstanbul: Swedish Research Institute.

Çevik, H. (2021). *Konya’da Kürt mü var?, Orta Anadolu Kürtleri ve Kürtlerin siyasallaşması*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Çınar, A. (2017). *Avrupalı Müslüman Türklerde kimlik*. Bursa: Sentez Yayın Dağıtım.

Çiçekli, B. (2014). "6458 sayılı yabancılar ve uluslararası koruma kanununun Türk yabancılar ve mülteci hukukuna getirdiği yenilikler. *Terazi Hukuk Dergisi*, 9(100), 612-627

Deniz, A. (2018). Türkiye’ye Filipinli dadı göçü: aracı firmaların rolünü anlamak. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 16(2), 289-301.

Dudu, S., Rojo, T. (2022). The European union as a destination of Turkish migrants in 2008–2018. *New Perspectives on Turkey*, (66), 140-159.

Durdu, Z. (2010). Küresel siyaset ve çokkültürcülük. *Yakındoğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 27-49.

Durdu, Z. (2020). Küresel çağın bütünleşme sorunları karşısında çokkültürcülük. *Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (5), 50-60.

Dünder, F. (2008). *Modern Türkiye'nin şifresi İttihat ve Terakki'nin etnisite mühendisliği (1913-1918)*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ela-Özcan, E. D. (2017). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat Dergisi*, (4), 183-215.

Erbaş, H. (2019). *Gidişlerden kaçışlara göç ve göçmenler, kuram, yöntem ve alan yazıları*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Erder, S. (1985). *Toplumsal değişme, dış göç ve mekân, refah toplumunda gettolaşma: Stockholm-Rinkeby örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi: İstanbul.

Erder, S. (2006). *Refah toplumunda getto*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Erder, S. (2020). Göçmenlik, mültecilik ve değişen “uyum anlayışı”. Songül Sallan Gül, Saniye Dedeoğlu ve Özlem Kahya Nizam (Haz.), *Türkiye’de mültecilik zorunlu göç ve toplumsal uyum: geri dönüş mü, birlikte yaşam mı?* (ss. 21-37). İstanbul: Bağlam Yayınları.

Erdoğan, M. M. (2015). Avrupa’da Türkiye kökenli göçmenler ve ‘Euro-Turksbarometre’ araştırmaları. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1, 108-148.

Faist, T. (Haz.) (2003a). Sınırları aşmak: devletaşırı alan konsepti. Thomas Faist (Editör), *Uluslararası göç ve ulusaşırı toplumsal alanlar* (ss. 15-56). İstanbul: Bağlam Yayınları.

Faist, T. (2003b). Nasyonal ve postnasyonal entegrasyon araştırmalarında alternatif bir bakış. Thomas Faist (Editör), *Uluslararası göç ve ulusaşırı toplumsal alanlar* (ss. 297-372). İstanbul: Bağlam Yayınları.

Fawcett, J.T. (1989). Networks, linkages and migration systems. *International Migration Review*, 23(3), 671-680.

Fielden, A. (2008). *Local integration: an under-reported solution to protracted refugee situation*. Research Paper No. 158, UNHCR, <https://www.unhcr.org/media/26703>, Erişim Tarihi: 10.11.2022.

Garip, F., Asad, A. L. (2015). Migrant networks. Robert A. Scott, Stephen M. Kosslyn ve Marlin Buchmann (Editörler), *Emerging trends in the social and behavioral sciences* (ss. 1-13). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Gelekçi, C. (2014). Avusturya’da yaşayan Türklerin Türkiye ile bağları ve evlilik göçü. *Bilig*, 71, 179-204.

Gelekçi, C., Köse, A. (2011). *Misafir işçilikten etnik azınlığa Belçika’daki Türkler*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Genç, H. D. (2018). Dünya küreselleştikçe hareketleniyor, hareketlendikçe kısıtlanıyoruz. N. Aslı şirin Öner ve Suna Gülfer Ihlamur-Öner (Der.), *Uluslararası ilişkilerde göç, olgular, aktörler ve politikalar* (ss. 71-88). İstanbul: Der Yayınları.

Gitmez, A., Wilpert, C. (1987). A micro-society or an ethnic community? social organization and ethnicity amongst Turkish migrants in Berlin. J. Rex, D. Joly and C. Wilpert (Eds.), *Immigrant Associations in Europe* (pp. 86-125). England: Aldershot.

Glick-Schiller, N., Basch, L. (1995). From immigrant to transmigrant: theorizing transnational migration. *Anthropological Quarterly*, 68(1), 48–63.

Gold, S. J. (2005). Migrant networks: a summary and critique of relational approaches to international migration. Eric Margolis Romero, (Ed.), *The blackwell companion to social inequalities* (pp. 257-285). Blackwell: Malden MA.

Gökçe, B. (1999). *Toplumsal bilimlerde araştırma*. Ankara: Savaş Yayınları.

Göker, G. (2015). *göç, kimlik, aidiyet, kültürlerarası iletişim açısından İsveçli Türkler*. İstanbul: Literatürk Academia.

Göktuna Yaylacı, F. (2017). Süper-çeşitlilik çağında çokkültürcülük. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 345-364.

Görgün, M. (2017). Küreselleşme sürecinde göçmen ilişkileri ağının önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22/Göç Özel Sayısı, 1317-1327.

Gurak, D.T., Caces, F.M.(1992). Migration networks and the shaping of migration systems. M.M. Kritz, L.L. Lim ve H. Zlotnik (Eds.), *International migration systems* (pp. 150-176). Oxford: Calerendon Press.

Güç, A. (2018). Mardinli Süryanilerin ulus-aşırı cemaate dönüşümü. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 957-975.

Güler, A. (2009). AB ve Almanya'daki Türk girişimcilerin ekonomik gücü. Murat Erdoğan (Der.), *Yurtdışındaki Türkler: 50. Yılında Göç ve Uyum*. Ankara: Orion Kitabevi.

Güler, M. (2007). Kulu ovası'ndan İskandinav fiyordlarına göç. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 118-143.

Güllüpınar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 53-85.

Gündoğmuş, B., Arpacı, I. (2019). Almanya'da Türkiyeli göçmenlerin entegrasyon sürecinde Avrupa Millî Görüş'ün rolü. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 133-173.

Habermas, J. (2002). *Öteki olmak, ötekiyle yaşamak*. (Çev. İlknur Aka). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Hagan, J. M. (1998). Social networks, gender and immigrant incorporation: resources and constraints. *Sociological Review*, 63(1), 55-67.

Hamarat, B., Ercan, A. (2015). Göçmenlerde siyasal davranışın psikolojik arka planı: Almanya’da yaşayan Türk göçmenleri örneği. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 219, 179-90.

Hammarstedt, M., Shukur, G. (2006). Immigrants relative earnings in Sweden: A cohort analysis. *Labour*, 20(2), 285-323.

Haug, S. (2008). Migration networks and migration decision-making. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 585-605.

Heinemann, L., Kamçılı, F. (2003). Kitle iletişim araçlarının Almanya-Türkiye alanındaki rolü. Thomas Faist (Ed.), *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar* (ss. 103-140). İstanbul: Bağlam Yayınları.

Heisler, B. S. (2000). The sociology of immigration: from assimilation to segmented assimilation, from the American experience to the global arena. Caroline Brettell and James Hollifield (Eds.), *Migration theory: Talking across disciplines* (pp. 77-95). UK: Routledge.

Herman, E. (2006). Migration as a family business: the role of personal networks in the mobility phase of migration. *International Migration*, 44(4), 191-230.

Heywood, A. (2005). *Siyaset*. (Çev. Şahin Bican vd.). Ankara: Liberte Yayınları.

Ihlamur-Öner, S. G. (2018a). Ulus-ötesi göç sürecinde dini ağlar ve örgütler. S. Güler Ihlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme çağında göç, kavram ve tartışmalar*, 4. Baskı (ss. 309-333). İstanbul: İletişim Yayınları.

Ihlamur-Öner, S. G. (2018b). Küresel bir göç ve mülteci rejimine doğru? S. Güler Ihlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme çağında göç, kavram ve tartışmalar*, 4. Baskı (ss. 577-600). İstanbul: İletişim Yayınları.

IOM (2021). *World migration report 2022*. Geneva: International Organization for Migration, https://publications.iom.int/system/files/pdf/WMR-2022_0.pdf, Erişim Tarihi: 01.10.2022.

İçduygu, A. (2009). *International migration and human development in Turkey*. UNDP Human Development Research Paper, 2009/52.

İçduygu, A., Sirkeci, İ. (1999). Cumhuriyet dönemi Türkiye’inde göç hareketleri. 75 yılda köylerden şehirlere (ss. 249-268). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

İnce, C. (2018). Uluslararası göç politikaları: temel konular ve sorunlar. Mustafa Talas (Editör), *Toplumsal ve siyasal bilim araştırmaları* (ss. 4-51). Gaziantep: İksad Yayınevi.

Joppke, C. (2012). *The role of the state cultural integration: trends, challenges and ways ahead*. Washington: MPI.

Kalaylıoğlu, M. (2009). İsveç’te göçmen politikası, üyelik hakları ve göçmenlerin siyasal katılımı: yasal/kurumsal çerçeve ve kimi sonuçlar. *Toplum ve Bilim*, 115, 261-298.

Karaçay, A. B. (2018). Türkiye-Avrupa göç sistemi: misafir işçilikten ulus-ötesi kimliklere. S. Güler İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme çağında göç, kavram ve tartışmalar*, 4. Baskı (ss. 399-416). İstanbul: İletişim Yayınları.

Karademir, A. (2017). Liberal çokkültürcülük: (çok)ulusalci liberalizm ve azınlık- içindeki azınlıklar sorunsalı. *Kilikya Felsefe Dergisi*, 1, 19-41.

Karasu, M. A. (2012). Kent kültürünün suça etkisi: Şanlıurfa örneği. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(2), 71-103.

Karasu, M. A. (2017). Göç ve uyum sorunu. Ahmet Yatkın (Editör), *Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (ss. 631-649). Elazığ.

Karasu, M. A. (2019). Türkiye'ye yönelik dış göç, göç yönetimi ve yerel yönetimler. Murat Demir, Abdullah Çelik, Osman Geyik (Editörler), *Siyasi, idari ve mali yönleriyle yerel yönetimler, türkiye üzerine bir inceleme* (ss. 61-85). Konya: Çizgi Kitabevi.

Karasu, M. A. (2020). Göç ve güvenlik üzerine kavramsal bir çerçeve. Yakup Bulut, Soner Akın (Editörler), *Yerel, ulusal ve küresel boyutlarıyla göç ve mülteci sorunu* (ss. 71-110). Konya: Çizgi Kitabevi.

Karasu, M. A. (2021). Kentin eğreti sakinleri: göçmenler. Suna Ersavaş Kavanoz, Abdullah Uzun, Hayriye Şengün (Editörler), *Karmaşık sorunlar ve kent* (ss. 169-187). Ankara: Astana Yayınları.

Karasu, M. A., Koçal, A. V. (2021). Göçmenlerin uyum sorunu üzerine kavramsal bir çerçeve. Mehmet Karakaş ve Demet Çak (Editörler), *Göç ve etkileri, güvenlik, toplum, kadın, çocuk, ekonomi, dış politika* (ss. 3-19). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Kavurmacı, A. (2022). Filipino migrant women in domestic work: a comparative evaluation among Türkiye, east asian, and middle eastern countries. *Journal of Social Policy Conferences*, 82, 357-382.

Kaya, A., Kentel, F. (2005). *Euro-Türkler, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında köprü mü, engel mi?*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kaya, A., Kentel, F. (2008). *Belçika Türkleri, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında köprü mü, engel mi?*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kaya, İ., Uğurlu, Ö. (2014). Ulusötesi milliyetçilik bağlamında Avrupa Kürt diasporası. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 194-210.

Kayabaşı, C., Kayabaşı, U. (2021). İsveç'te çokkültürlü eğitim. *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 7(31), 564-577.

Kerimo, F. (2023). *Etniskt entreprenörskap, sociala nätverk och konflikthantering: fallstudie om Assyriskt företagande i Sverige*. (Yayınlanmamış İşletme Lisans Tezi), Royal Institute of Technology: Stockholm.

Keske, M. (2010). *Mardin'de Süryaniler: nüfus hareketlilikleri ve nedenleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi: Van.

Khayati, K., Dahlstedt, M. (2014). Diaspora formation among Kurds in Sweden. *Nordic Journal of Migration Research*, 4(2), 57-64.

Kılıç, S. (2017). Mülteci krizi bağlamında İsveç'in göçmen bütünleşme politikasının değerlendirilmesi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 16(2), 85-120,

King, R. (2012). *Theories and typologies of migration: an overview and a primer*. Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations 3/12, Malmö University: Malmö.

Klinthäll, M., U. S. (2014). Second-generation immigrants in the small-business sector in Sweden. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 12(3), 210-232.

Koçal, A. V. (2015). Bir siyasal değişme etkeni olarak göç: Kürt kimliğinin siyasal evriminde göç dinamiği örneği- nedenler ve sonuçlar. *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi, Göç Özel Sayısı-II*, 214-241.

Korkmaz, A. (2011). *Göç ve din: İsveç'teki Kululular örneği*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Kritz, M. M., Zlotnik, H. (1992). Global interactions: migration systems, processes, and policies. M.M. Kritz, L.L. Lim, H. Zlotnik (Eds.), *International migration systems: a global approach* (pp. 1-16). Oxford: Clarendon Press.

Kulalı, G. (2018). Göçmen girişimcilerin kuruluş aşaması finansmanı: İsveç/Göteborg'daki Türk restoran sahipleri örnekleme. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 359-376.

Kümbetoğlu, B. (1996). Göçmenlik, mültecilik, yeni bir yaşam ve sonrası. II. *Ulusal sosyoloji kongresi bildirileri, göç ve toplum* (ss. 271-280). Ankara: T.C Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü ve Sosyoloji Derneği.

Kymlicka, W. (1998). *Çokkültürlü yurttaşlık* (Çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kymlicka, W. (2007). *Multicultural odysseys: navigating the new international politics of diversity*. New York: Oxford University Press.

Lee, E. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.

Levin, P. T, Başer, B. (2017). The 50th anniversary of the beginning of migration from Turkey to Sweden: lessons concerning integration, cohesion and inclusion. Paul T.

Levin ve Bahar Başer (Eds.), *Migration from Turkey to Sweden* (pp. 1-32). Londra - New York: I.B. Tauris.

Light, I. (2000). Globalisation and migration networks. Jan Rath (Ed.). *Immigrant businesses, the economic, political and social environment, migration, minorities and citizenship* (pp. 162-181). London: Palgrave Macmillan.

Lindquist, B. A. (1993). Migration networks: A case study in the Philippines. *Asian and Pacific Migration Journal*, 2(1), 75-104.

Lundberg, I. (1991). *Kulubor i Stockholm: En Svensk historia*. Tumba: Sveriges Invandrarinstitut och Museum.

Lundberg, I., Svanberg, I. (1994). *Kulu: utvandrabygd i Turkiet*. Uppsala: Centre for Multiethnic Research.

Lundgren, S. (2016). *The Assyrians: from Nineveh to Södertälje*. Enschede: Nineveh Press.

Lundgren, S. (2019). *The Assyrians: Fifty years in Sweden*. Enschede: Nineveh Press.

Larrucea, C. V. (2015). Identity: Belonging, language and transnationalism. Charles Westin (Ed.), *The integration of descendants of migrants from Turkey in Stockholm* (pp. 79-103), Amsterdam: Amsterdam University Press.

Mabogunje, A. L. (1970). Systems approach to the theory of rural-urban migration. *Geographical Analysis*, (2), 1-18.

Massey, D., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, A. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, (3), 431-466.

Massey, D., S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. (1998). *Worlds in motion: understanding international migration at the end of the millennium*. Oxford: Clarendon Press.

Meneviş, B. (2010). *Inside the kebab shop & outside of society: Turkish immigrants working in fast food sector in sweden and their integration*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gothenburg University: Gothenburg.

Mengüç, A. (1992). *İlk gelenler: Kendi ağızlarından İsveç Türkleri*. Stockholm: Turk-Kultur i Sverige.

MIPEX (2015). Migrant integration policy index 2015, <https://www.mipex.eu/sites/default/files/downloads/files/mipex-2015-book-a5.pdf>, Erişim Tarihi: 01.10.2020.

Miles, R., Satzewich, V. (1990). Migration, racism and postmodern capitalism. *Economy and Society*, 19(3), 334-358.

Nagurney, A., Pan, J., Zhao, L. (1992). "Human migration networks. *European Journal of Operational Research*, 59(2), 262-274.

Narrowe, N. J. (1998). *Under one roof, on becoming a Turk in Sweden*. Stockholm: Stockholm University Press.

Onaran, N. (2010). *Emval-i metruke olayı Osmanlı'da ve Cumhuriyet'te Ermeni ve Rum mallarının Türkleştirilmesi*. İstanbul: Belge Yayınları.

Oral, M. (2007). İgnatios İlyas Şakir Efendi (1867–1932). İbrahim Özcoşar (Haz.), *Makalelerle Mardin*, 4. Cilt (ss. 269-298). İstanbul: Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Yayını.

Otterbeck, J. (2003). The legal status of Islamic minorities in Sweden. *Journal of Conflict and Violence Research*, 5(2), 32-51.

Özbek, Ç. (2018). Yabancıdan yerliye, turistten yurttaşa: “yeni göçmenler”in ulus-ötesi yurttaşlığı. Şirin Öner, N. Aslı Ihlamur Öner, Suna Gülfer (Editörler), *Uluslararası ilişkilerde göç: olgular, aktörler ve politikalar* (ss. 107-128). İstanbul: Der Yayınları.

Özkul, D. (2018). Ulus-ötesi göç: Uluslararası göç yazınında yeni bir paradigma. S. Güler Ihlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme çağında göç, kavram ve tartışmalar*, 4. Baskı (ss. 483-500). İstanbul: İletişim Yayınları.

Özmen, A. Ç. (2017). Umudu uzakta aramak: Süryanilerin Turabdin’den göçü. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(2), 167-178.

Özüekren, A. Ş. (2003). Ethnic concentration at the neighbourhood block level: Turks in a greater Stockholm suburb (1989 and 1999). *Housing, Theory and Society*, 20, 172-182.

Padilla, B. (2006). Brazilian migration to Portugal: Social networks and ethnic solidarity. Cies e-Working Paper, 12/2006.

Palaz, F. S. (2020). The social networks and engagements of older Turkish migrants in Germany”, *Open Journal for Sociological Studies*, 4(2), 79-92.

Parekh, B. (2002). *Çokkültürlülüğü yeniden düşünmek*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Penninx, R., Spencer, D. (2008). *Migration and integration in Europe: The state of research*. Oxford University and ESRC.

Piore, M., J. (1979). *Birds of passage: Migrant labor in industrial societies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: Soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 161-182.

Portes, A., Guarnizo, L. E., Landolt, P. (1999). The study of transnationalism: pitfalls and promise of an emergent research field. *Ethnic and Racial Studies*, 22(2), 217-237.

Portes, A., Sensenbrenner, J. (1993). Embeddedness and immigration: notes on the social determinants of economic action. *American Journal of Sociology*, 98(6), 1320-1350.

Punch, K. F. (2020). *Sosyal araştırmalara giriş, nicel ve nitel yaklaşımlar*. (Çev. Dursun Bayrak, H. Bader Arslan, Zeynep Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Pürselim Arning, H. S. (2018). Temel kavramlar ışığında mülteci hukukunun gelişimi. N. Aslı Şirin Öner ve Suna Gülfer İhlamur-Öner (Der.), *Uluslararası ilişkilerde göç, olgular, aktörler ve politikalar* (ss. 209-229). İstanbul: Der Yayınları.

Rabo, G. (2013). Batı diasporasında Süryaniler ve Süryani kilisesi. *Mukaddime*, 7, 102-122.

Ravenstein, E. G. (1876). Census of the British Isles: 1871: The birthplace of the people and the laws of migration. *Geographical Magazine*, 3, July: 173-177; August: 201-206; September: 229-233.

Ravenstein, E. G. (1885). The laws of migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167-227.

Ravenstein, E. G. (1889). The laws of migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, 52(2), 241-305.

Rieple, B. (2003). Almanya-Türkiye arası devletaşırı ekonomi alanları. Thomas Faist (Ed.), *Uluslararası göç ve ulusaşırı toplumsal alanlar* (ss. 81-102). İstanbul: Bağlam Yayınları.

Rommel, C. (2010). Assyrians or Syriacs? Middle Eastern identity formation through football in Sweden. 2 Mayıs 2010, <https://www.mei.edu/publications/assyrians-or-syriacs-middle-eastern-identity-formation-through-football-sweden>, Erişim Tarihi: 20.07.2022.

Saygın, S., Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3), 312-333.

Schnell, I., Diab, A., Benenson, I. (2015). A global index for measuring socio-spatial segregation versus integration. *Applied Geography*, 58, 179-188.

Sirkeci, İ. ve Göktuna Yaylacı, F. (2019). Küresel hareketlilik çağında göç kuramları ve temel kavramlar. Filiz Göktuna Yaylacı (Der.), *Kuramsal ve uygulama boyutları ile Türkiye’de sığınmacı, mülteci ve göçmenlerle sosyal hizmetler* (ss. 15-39). Londra: Transnational Press London.

Smither, R. (1982). Human migration and the acculturation of minorities. *Human Relations*, 35(1), 57-68.

Sönmez, E. (2002). *Abdullah Yücel, İsveç’te bir Türk öncüsünün hayatı*. İzmir: Etki Yayınları.

Stouffer, A. S. (1940). Intervening opportunities: A theory relating mobility and distance. *American Sociological Review*, 5(6), 845-867.

Sunanta, S. (2020). Globalising the Thai “high-touch” industry: exports of care and body work and gendered mobilities to and from Thailand. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(8), 1543-1561.

Sümer, N. B. (2010). *Effects of migration experience on conservative attitudes of immigrants: A study on Turkish immigrants living in Sweden*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Lund University: Lund.

Şawoce, J. B., Abraham, A. B. (2009). Cumhuriyet tarihi boyunca doğu ve batı Asurlara karşı baskı, zulüm, asimile, kovulma. Fikret Başkaya ve Sait Çetinoğlu (Haz.), *Resmi tarih tartışmaları 8, Türkiye’de azınlıklar* (ss. 177-252). İstanbul: Özgür Üniversite Kitaplığı.

Şeker, B. D. (2015). Göç ve uyum süreci: Sosyal psikolojik bir değerlendirme. İbrahim Sirkeci ve M. Murat Yüceşahin (Editörler), *Göç ve Uyum* (ss. 11-26). London: Transnational Press London.

Şenay, B. (2010) Ulusaşırı toplumsal alanlar, Ulusaşırı kimlikler: Avustralyalı Türkler örneği. R.O. Dönmez, P. Enneli ve N. Altuntaş (Editörler), *Türkiye’de keşişen ve çatışan dinsel ve etnik kimlikler* (ss. 255-287). İstanbul: Say Yayınları.

Şenol Sert, D. (2018). Uluslararası göç yazınında bütüncü bir kurama doğru. S. Güler İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme çağında göç, kavram ve tartışmalar*, 4. Baskı (ss. 29-47). İstanbul: İletişim Yayınları.

Şenses Özcan, N. (2015). Düzensiz göç üzerine bir inceleme: küresel dinamikler, ulus-devletler, göçmenler. *İdealkent*, 15, 22-39.

Şirin Öner, N. A. (2018). Göç çalışmalarında temel kavramlar. S. Güler İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme çağında göç, kavram ve tartışmalar*, 4. Baskı (ss. 13-27). İstanbul: İletişim Yayınları.

Tamer, M. (2020). Uluslararası göç ve teorileri. *Premium e-Journal of Social Sciences (PEJOSS)*, 4(8), 274-282.

Taşğın, A. (2005). Son Süryani göçü. Ahmet Taşğın, Eyyüp Tanrıverdi, Canan Seyfeli (Haz.), *Süryaniler ve Süryanilik*, 4. Cilt (ss. 73-92). Ankara: Orient Yayınları.

Taylor, C.(2000). *Çokkültürcülük, tanınma politikası*. A. Gutman (Der.), (Çev. Yurdanur Salman). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Taylor, J. E. (1986). Differential migration, networks, information and risk. O. Stark (Ed.), *Research in human capital and development*, 4. Cilt (ss. 147-171). Greenwich: JAI Press.

The Economist Intelligence Unit (2017). Democracy index 2017. <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadFile?gId=34079>, Erişim Tarihi: 10.04.2023.

Thieme, G., Laux, H. D. (1996). Between integration and marginalization: foreign population in the Ruhr conurbation. C. C. Roseman, H. D. Laux ve G. Thieme (Editörler), *EthniCity: Geographic perspectives on ethnic change in modern cities* (pp. 141-164). London: Rowman & Littlefield,

Toksöz, G. (2006). *Uluslararası emek göçü*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Tomlinson, J. (2004). *Küreselleşme ve kültür*. (Çev. Arzu Eker). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Tosun, E. (2019). *Kulu ilçesinden yurtdışına göçler: İsveç örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Trautner, B. (2003). Türk müslümanlar ve devletaşırı alanın toplumsal kaynakları olarak İslami örgütler. Thomas Faist (Ed.), *Uluslararası göç ve ulusaşırı toplumsal alanlar* (ss. 57-80). İstanbul: Bağlam Yayınları.

Turgut, R. (2016). Bir halkın göç hikâyesi: Süryanilerin XX. yüzyılda Türkiye’den Avrupa’ya göç süreci. *Mukaddime*, 7(2), 275-294.

Tutar Serter, Y. (2016). *Cumhuriyet döneminde Süryaniler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Balıkesir.

Tutar Serter, Y. (2017). Kültürel kimlik inşasına bir örnek: Süryani diasporası. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 3(2), 87-96.

Tüfekçi, N. (2022). Ağ teorisi çerçevesinde Almanya’da yaşayan Türk göçmenlerin iletişim biçimleri ve kültürlerarası iletişim. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 3(1), 17-35.

Türkdoğan, O. (1984). *İkinci neslin dramı, Avrupa'daki işçilerimiz ve çocukları*. İstanbul: Orkun Yayınevi.

Uluslararası Göç Örgütü (2009). *Göç terimleri sözlüğü*. Bülent Çiçekli (Ed.), *Uluslararası Göç Hukuku*, No: 18.

Unutulmaz, K. O. (2018). Gündemdeki kavram: göçmen entegrasyonu: Avrupa’daki gelişimi ve Britanya örneği. S. Güler İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme çağında göç, kavram ve tartışmalar*, 4. Baskı (ss. 135-181). İstanbul: İletişim Yayınları.

Uslu, Ak, B. (2021). Göç kavramı ve kuramları. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 8(72), 1749-1758.

Ülker, R. B. (2004). *Entrepreneurial practices of Turkish immigrants in Berlin*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi: Ankara.

Valenzuela, R. (2006). Nurses, nannies and maids: the migration of Filipino women. *Around the Globe*, 3(1), 16–20.

Van Meeteren, M., Pereira, S. (2013). The differential role of social networks: strategies and routes in Brazilian migration to Portugal and the Netherlands. Discussion Paper No. 2013-10, International Migration Institute.

Wahlbeck, Ö. (1999). *Kurdish diaspora: a comparative study of Kurdish refugee communities*. Basingstoke: Palgrave MacMillian.

Wallerstein, I. (1995). Kapitalist dünya ekonomisinde hane yapıları ve emek göçü oluşumu. E. Balibar ve I. Wallerstein (Der.), N. Ökten (Çev.), *İrk Ulus Sınıf* (ss. 131-137). İstanbul: Metis Yayıncılık.

Westin, C. (2003). Young people of migrant origin in Sweden. Emrehan Zeybekoğlu ve Bo Johansson (Editörler), *Migration and labour in Europe: Views from Turkey and Sweden* (ss. 170-194). İstanbul: MURCIR ve NIWL.

Westin, C. (Ed.) (2015). *The integration of descendants of migrants from Turkey in Stockholm*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Wets, J. (2008). The Turkish community in Austria and Belgium: The challenge of integration. *Turkish Studies*, 7(1), 85-100.

Wiesbrock, A. (2011). The integration of immigrants in Sweden: A model for the European Union?. *International Migration*, 49(4), 48-66.

Woodruff, C., Zenteno, R. (2007). Migration networks and microenterprises in Mexico. *Journal of Development Economics*, (82), 509–528.

Woźniak-Bobińska, M. (2021). Assyrians without borders: Middle eastern christians towards a new form of citizenship in Sweden. *Studia Religiologica*, 54(1), 63-80.

Xuereb, K. (2011). European cultural policy and migration: why should cultural policy in the European Union address the impact of migration on identity and social integration?. *International Migration*, 49(2), 29-52.

Yağbasan, M. (2008). Kültürlerarası iletişim bağlamında Almanya'daki Türklerin iletişimsel ortamlarının belirlenmesine yönelik bir alan araştırması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 309-332.

Yalçın, C. (2004). *G   sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayınları.

Yaman, G. (2014). Göçmen ilişkiler ağının ulusötesi g  e etkisi: Belçika'daki Emirdağlılar  rneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 281-299.

Yıldırım, A., şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldırım,  . (2021). Karma araştırma yöntemi. Sedat şen ve  brahim Yıldırım (Editörler), *Eğitimde araştırma yöntemleri* (ss. 317-332). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yıldız, A. (2019). *Taylor'un  okk lt rc l k kuramı üzerine bir inceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bartın.

Yıldız, F. (2020). *I would never risk being stuck in that hell again: dual citizenship and Syrians/Assyrians in Sweden*. (Yayınlanmamış  ğrenci Tezi). Link pings Universitet Institutionen für Kultur och Samh lle: Linköping.

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası g  : Çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704.

Yılmaz, E., Güllüpnar, F. (2019). Cihanbeyli ve Kulu'dan Avrupa'ya göçlerin sosyolojik ve tarihsel analizi: kuşaklar üzerinden bir değerlendirme. Alaattin Aköz, Doğan Yörük, Haşin Karpuz (Editörler), *Konya kitabı XVII, geçmişten günümüze göçler* (ss. 63-87). Konya: Konya Ticaret Odası.

Yiğittürk Ekiyor, E. (2018). ABD'de yaşayan Türk göçmenlerin Türkiye ile ulusaşırı bağları ve sosyal sermayeleri. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 53(2), 395-415.

Zamrazilová-Jakmyr, J. (1997). Three decades of Turkish presence in Sweden. *Archív Orientální*, 65(4), 331-342.

Zlotnik, H. (1992). Empirical identification of international migration systems. M. Kritz, L. L. Lim, H. Zlotnik (Eds.), *International Migration Systems: A Global Approach* (pp. 19-40). Oxford: Clarendon Press.

Zolberg, A. R. (1983). International migrations in political perspective. M.M. Krtiz, C.B. Keely, S. M. Tomasi (Eds.), *Global trends in migration: Theory and research on international population movements* (pp. 3-27). New York: Center for Migration Studies.

SÜRELİ YAYINLAR

Anadolu Ajansı (18.09.2017). İsveç'te Türk kökenli siyasetçi birinci sıradan milletvekili adayı. *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/isvecte-turk-kokenli-siyasetci-birinci-siradan-milletvekili-adayi/912778>, (01.10.2022).

Anadolu Ajansı (12.09.2022). İsveç'te, Türk kökenli siyasetçi Muharrem Demirok milletvekili seçildi. *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/isvecte-turk-kokenli-siyasetci-muharrem-demirok-milletvekili-secildi/2682871>, (01.10.2022).

Basnews (12.09.2018). İsveç'teki seçimlerde 5 Kürt milletvekili seçildi. <https://www.basnews.com/tr/babat/465600>, (01.10.2022).

BBC News Türkçe (07.06.2022). İsveç'te kritik gensoru önergesi reddedildi, Kürt milletvekilinin çekimser kalması belirleyici oldu. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61722100>, (15.10.2022).

Euronews (15.06.2022). Kürt asıllı İsveçli parlamenter Emine Kakabaveh ülkede tüm dengelerin merkezindeki figür oldu. <https://tr.euronews.com/2022/06/15/kurt-as-ll-isvecli-parlamenter-emine-kakabaveh-ulkede-tum-dengelerin-merkezindeki-figur-ol>, (01.10.2022).

Hürriyet (21.04.2009). İsveç başbakanı Kulu'da. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/isvec-basbakani-kuluda-11482035>, (20.08.2022).

Hürriyet (08.03.2017). Sultan Kayhan milletvekili oldu. *Hürriyet*, 8 Mart 2017, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/sultan-kayhan-milletvekili-oldu-40388509>, (01.10.2022).

Hürriyet (18.09.2017). Mikail Yüksel, birinci sıradan aday oldu. <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/mikail-yuksel-birinci-siradan-aday-oldu-40582396>, (01.10.2022).

Hürriyet (13.09.2022). Muharrem Demirok, İsveç'te milletvekili seçildi. *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/muharrem-demirok-isvecte-milletvekili-secildi-42136642>, (01.10.2022).

Hürriyet Daily News (17.08.2018). Swedish elections begin in Turkey's Kulu district. <https://www.hurriyetdailynews.com/swedish-elections-begin-in-turkeys-kulu-district-135898>, (20.08.2022).

Kuseyri, M. (02.10.2018). İsveç'te göçmen düşmanı partiden seçilen Kürt vekil Parlamentoda. *Evrensel*, <https://www.evrensel.net/haber/362673/isvecte-gocmen-dusmani-partiden-secilen-kurt-vekil-parlamentoda>, (01.10.2022).

Milliyet (19.09.2006). İsveç'te 3 Türk milletvekili oldu. <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/isvecte-3-turk-milletvekili-oldu-171924>, (01.10.2022).

Milliyet (22.04.2009). İsveç başbakanı Kulu'da. <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/isvec-basbakani-kulu-da-1086049>, (20.08.2022).

NTV (22.09.2014). İsveç'te 4 Süryani aday milletvekili oldu. <https://www.ntv.com.tr/dunya/isvecte-4-suryani-aday-milletvekili-oldu,UAqi2HTzGkio3Fiof4ZGew>, (01.10.2022).

Özer, M. M. (28.02.2017). İsveç'te küçük Midyat. *Mardin Söz*, <https://www.mardinsoz.com/mobil/haber/isvec-te-kucuk-midyat-13296.html>, (01.08.2022).

İNTERNET KAYNAKLARI

Diyanet İşleri Türk İslâm Birliği, <http://diyanet.se/inc.php?p=camiiler>, (26.10.2022).

Diyanet TV (2015). Stockholm treni. <https://www.youtube.com/watch?v=66CawFKSFH0&list=PLtApkPE49w-sY1VzJBk9hYIG1RSXYxWrO>, (26.10.2022).

İslâm Toplumu Milli Görüş, <https://www.igmg.se/>, (20.10.2022).

İsveç Alevî Federasyonu, www.alevi.se, (20.10.2022).

İŞKUR (2022). Türkiye ve İsveç hükümetleri arasında işgücü anlaşması.
<https://media.iskur.gov.tr/16523/turkiye-isvec-isgucu-anlasmasi.doc>,
(01.09.2022).

T. C. Dışişleri Bakanlığı (2023). Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşları.
https://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa, (10.09.2023).

Türk Gençlik Federasyonu, <http://www.tuf.nu>, (31.10.2022).

Türk Öğrenciler ve Akademisyenler Derneği, <https://www.tsaf.se/>, (29.10.2022).

Wikipedia.org (2022a) İsveç'teki Türkler.
https://tr.wikipedia.org/wiki/İsveç'teki_Türkler, (26.10.2022).

Wikipedia.org (2022b). Assyrians/Syriacs in Sweden.
https://en.wikipedia.org/wiki/Assyrians/Syriacs_in_Sweden, 10.10.2022.

Yıldız, Taner (2018). İsveç'te Türkiye kökenli kaç kişi yaşıyor ?
<https://taneryildizblogg.wordpress.com/2018/01/15/isvecte-turkiye-kokenli-kac-kisi-yasiyor/>, (01.09.2023).

Özkarabekir, C. (2015). *Kulufornia*, www.youtube.com/watch?v=l2-hVuSu_2I&t=5s, (01.05.2022).

EKLER

EK 1

ETİK KURUL RAPORU

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU**

Tarih: 08.02.2022
Saat: 14:00
Sayı: 2022/16
Konu: Ahmet Vedat KOÇAL

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun yaptığı toplantı sonucunda Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Vedat KOÇAL'ın yürütücü olduğu, Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Prof. Dr.Mithat Arman KARASU'nun danışman olduğu " Avrupa'da Türk Göçmenlerin Toplumsal Uyum Stratejileri ve Sosyal İlişki Ağları: İsveç Örneği " konulu doktora tezi projesi çalışması, oy birliğiyle uygun bulunmuş ve 8 Şubat 2022 tarihinden geçerli olmak üzere onaylanmıştır.

e-imzalıdır
Doç. Dr. Mahmut KAYA
Başkan

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi. Fatma ÇAKMAK
Başkan Yardımcısı

e-imzalıdır
Prof. Dr. Mithat Arman KARASU
(katılmadı)

e-imzalıdır
Doç. Dr. Mehmet Diyaddin YAŞAR

e-imzalıdır
Doç. Dr. Özlem DEMİR

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Şenay KOÇAKOĞLU

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet CANÇELİ

ANKET SORULARI

**İSVEÇ'TE YAŞAYAN TÜRKİYE KÖKENLİ KİŞİLERİN
TOPLUMSAL UYUM STRATEJİLERİ VE SOSYAL İLİŞKİ AĞLARI ANKETİ
SURVEY FOR INTEGRATION STRATEGIES AND SOCIAL RELATIONSHIP NETWORKS
OF PEOPLE ORIGINED FROM TURKEY LIVING IN SWEDEN**

Bu anket, Türkiye'de yürütülmekte olan bir Doktora Tezi'nin alan araştırması kapsamında veri üretimi amacıyla oluşturulmuştur. / This questionnaire has been prepared for the purpose of data generation within the scope of the field research of a PhD Thesis being conducted in Turkey.

1. KİŞİSEL BİLGİLER / PERSONAL INFORMATION

Bu bölümde, kişisel bilgileriniz sorulmaktadır. / In this section, your personal information is requested.

- 1.1. Uyruk / Nationality
☐ Türkiye / Türkiye
☐ İsveç / Sweden
☐ Çifte Vatandaş / Dual Citizenship
☐ Diğer / Other
- 1.2. Doğum Yeri / Place of Birth
☐ Türkiye / Türkiye
☐ İsveç / Sweden
☐ Diğer / Other
- 1.3. Cinsiyet / Gender
☐ Kadın / Female
☐ Erkek / Male
☐ LGBTI +
- 1.4. Ulusal-Etnik Kimlik / National-Ethnic Identity
☐ Türk / Turkish
☐ Kürt / Kurdish
☐ Süryanî / Syriac-Assyrian
☐ Diğer / Other
- 1.5. Dinsel İnanç / Religion
☐ Sünnî Müslüman / Sunni Muslim
☐ Alevî / Alevi
☐ Hristiyan / Christian
☐ Deist-Agnostik / Deist-Agnostic
☐ Ateist / Atheist
☐ Diğer
- 1.6. Yaş grubu / Age
☐ 15-30
☐ 30-45
☐ 45-60
☐ 60-75
☐ 75-90
☐ 90 - ...

2. GÖÇ BİLGİLERİ / MIGRATION INFORMATION

Bu bölümde, İsveç'e göç geçmişinizle ve mevcut durumunuzla ilgili bilgiler istenmektedir. / In this section, your information about immigration history and current situation in Sweden is requested.

- 2.1. Türkiye'de Yerel Köken / Region of Roots in Turkey.
- ☐ Konya- Kulu ☐
 - ☐ Konya- Diğer/Other ☐
 - ☐ Mardin- Midyat ☐
 - ☐ Diğer / Other ☐
- 2.2. İsveç'e göçten önce Türkiye'de yaşama süresi / Length of life in Turkey before migration to Sweden.
- ☐ 1-5 Yıl / Years ☐
 - ☐ 5-10 Yıl / Years ☐
 - ☐ 10-15 Yıl / Years ☐
 - ☐ 15-20 Yıl / Years ☐
 - ☐ 20-25 Yıl / Years ☐
 - ☐ 30- + Yıl / Years ☐
- 2.3. İsveç'e göç etme sebebi / The reason of migration to Sweden.
- ☐ Ekonomik / Economic ☐
 - ☐ Politik / Political ☐
 - ☐ Etnik / Ethnic ☐
 - ☐ Kültürel / Cultural ☐
 - ☐ Kimlik / Identity ☐
 - ☐ Yasal Sorunlar / Legal Problems ☐
 - ☐ Evlilik / Marriage ☐
 - ☐ Eğitim / Education ☐
 - ☐ Diğer / Other ☐
- 2.4. İsveç'e göçte kuşak sıralaması / Generational order of immigration to Sweden.
- ☐ Birinci kuşak / First Generation ☐
 - ☐ İkinci kuşak / Second Generation ☐
 - ☐ Üçüncü kuşak / Third Education ☐
 - ☐ Dördüncü ve daha sonraki kuşaklar/ Fourth and later generations ☐
- 2.5. İsveç'te bulunma süresi / Duration of stay in Sweden.
- ☐ 1-5 Yıl / Years ☐
 - ☐ 5-10 Yıl / Years ☐
 - ☐ 10-15 Yıl / Years ☐
 - ☐ 15-20 Yıl / Years ☐
 - ☐ 20-25 Yıl / Years ☐
 - ☐ 30 + Yıl / Years ☐
- 2.6. İsveç'te yasal statü / Legal status in Sweden.
- ☐ Düzensiz Sığınmacı / Asylum Seeker ☐
 - ☐ Sığınmacı / Refugee ☐
 - ☐ Göçmen/ Immigrant ☐
 - ☐ Vatandaş / Citizen ☐
 - ☐ Diğer / Other ☐
- 2.7. Oturma ve çalışma izni / Residence and work permit.
- ☐ Oturma ve çalışma iznim var / I have both residence and work permits ☐
 - ☐ Sadece oturma iznim var / I have only residence permit ☐
 - ☐ Oturma ve çalışma iznim yok / I have no both residence and work permits ☐

3. TOPLUMSAL UYUM ÖLÇEĞİ / SOCIAL INTEGRATION SCALE

Bu bölümde, İsveç'teki toplumsal ilişki kurma ve sürdürme becerileriniz ve düzeyleriniz sorulmaktadır. / In this section, your skills and levels in establishing and maintaining social relationships in Sweden are requested.

- 3.1. Günün çoğu kısmını kendim gibi Türkiye kökenli insanlarla geçiririm. / I usually spend most of the day with people originated from Turkey, like myself.
☐	Kesinlikle doğru / Absolutely right	☐
☐	Kısmen doğru / Partially right	☐
☐	Doğru / Right	☐
☐	Kısmen yanlış / Partially wrong	☐
☐	Yanlış / Wrong	☐
☐	Kesinlikle yanlış / Absolutely wrong	☐
- 3.2. Yerleşmek için, kendim gibi Türkiye kökenli kişilerin çoğunlukta olduğu binaları/ bölgeleri tercih ederim. / To settle, I prefer buildings/regions where people originated from Turkey are the majority.
☐	Kesinlikle doğru / Absolutely right	☐
☐	Kısmen doğru / Partially right	☐
☐	Doğru / Right	☐
☐	Kısmen yanlış / Partially wrong	☐
☐	Yanlış / Wrong	☐
☐	Kesinlikle yanlış / Absolutely wrong	☐
- 3.3. İş dışındaki kişisel günlük yaşam çevremde, İsveç halkından kişiler de yer alır. / In my personal daily life circle outside of the work, there are also Swedes.
☐	Kesinlikle doğru / Absolutely right	☐
☐	Kısmen doğru / Partially right	☐
☐	Doğru / Right	☐
☐	Kısmen yanlış / Partially wrong	☐
☐	Yanlış / Wrong	☐
☐	Kesinlikle yanlış / Absolutely wrong	☐
- 3.4. Gün içerisinde, İsveç halkından kişilerle düzenli iletişimde (komşu/ işyeri/alışveriş vb.) bulunurum. / I have regular contact with Swedish people (neighborhood/ workplace/ shopping etc.) during the day.
☐	Kesinlikle doğru / Absolutely right	☐
☐	Kısmen doğru / Partially right	☐
☐	Doğru / Right	☐
☐	Kısmen yanlış / Partially wrong	☐
☐	Yanlış / Wrong	☐
☐	Kesinlikle yanlış / Absolutely wrong	☐
- 3.5. İsveçlilerle komşuluk etmekten memnunum. / I am happy to be neighbors with Swedish people.
☐	Kesinlikle doğru / Absolutely right	☐
☐	Kısmen doğru / Partially right	☐
☐	Doğru / Right	☐
☐	Kısmen yanlış / Partially wrong	☐
☐	Yanlış / Wrong	☐
☐	Kesinlikle yanlış / Absolutely wrong	☐
- 3.6. Günün büyük kısmını Türkiye kökenli kişilerin üye olduğu sivil toplum kuruluşlarında geçiririm. / I usually spend most of the day in non-governmental organizations of which members are originated from Turkey.
☐	Kesinlikle doğru / Absolutely right	☐
☐	Kısmen doğru / Partially right	☐
☐	Doğru / Right	☐

- ⌚ Kısmen yanlış / Partially wrong ☐
- ⌚ Yanlış / Wrong ☐
- ⌚ Kesinlikle yanlış / Absolutely wrong ☐
- 3.7. Çocuklarım, İsveçli ailelerin çocuklarıyla birlikte oynar/ etkinlikler yapar. / My children play / activities with children from Swedish families.
- ⌚ Kesinlikle doğru / Absolutely right ☐
- ⌚ Kısmen doğru / Partially right ☐
- ⌚ Doğru / Right ☐
- ⌚ Kısmen yanlış / Partially wrong ☐
- ⌚ Yanlış / Wrong ☐
- ⌚ Kesinlikle yanlış / Absolutely wrong ☐
- 3.8. Ailemde/ çevremde İsveçlilerle evli Türkiye kökenli kişiler vardır. / There are people of Turkish origin in my family/around me who are married to Swedes.
- ⌚ Çok sayıda/ A lot of ☐
- ⌚ Nadiren / Rarely ☐
- ⌚ Çok nadir / Very rarely ☐
- ⌚ Az / A little ☐
- ⌚ Yok / None ☐
- 3.9. Ailemden/ çevremden kişilerin İsveçlilerle evlenmelerini olağan karşılarım/ onaylarım. / I find it normal/approve people from my circle/my family to marry Swedes.
- ⌚ Kesinlikle doğru / Absolutely right ☐
- ⌚ Kısmen doğru / Partially right ☐
- ⌚ Doğru / Right ☐
- ⌚ Kısmen yanlış / Partially wrong ☐
- ⌚ Yanlış / Wrong ☐
- ⌚ Kesinlikle yanlış / Absolutely wrong ☐
- 3.10. Çocuklarımla/ yakınlarımla İsveç'te yaşamaya devam etmelerini dilerim. / I wish my children/relatives to continue to live in Sweden.
- ⌚ Kesinlikle doğru / Absolutely right ☐
- ⌚ Kısmen doğru / Partially right ☐
- ⌚ Doğru / Right ☐
- ⌚ Kısmen yanlış / Partially wrong ☐
- ⌚ Yanlış / Wrong ☐
- ⌚ Kesinlikle yanlış / Absolutely wrong ☐
- 3.11. İsveç toplumuyla günlük ilişkilerinizde en sık karşılaştığınız uyum sorunu, hangisidir? / What is the most often integration problem you encounter in your daily relations with Swedish people?
- ⌚ Dil farklılığı / Language difference ☐
- ⌚ Din farklılığı / Religion difference ☐
- ⌚ Ulusal-etnik farklılık / National-Ethnic difference ☐
- ⌚ Siyasal farklılık / Political difference ☐
- ⌚ Ekonomik-Sınıfsal farklılık / Economic-class difference ☐
- ⌚ İslamofobi / Islamophobia ☐
- ⌚ Kültürel farklılık / Cultural difference ☐
- ⌚ Yok / None ☐
- ⌚ Diğer/ Other ☐
-
- 3.12. İsveç'te kendimi ötekileştirilmiş/dışlanmış hissedirim. / I feel myself marginalized/excluded in Sweden.
- ⌚ Kesinlikle doğru / Absolutely right ☐
- ⌚ Kısmen doğru / Partially right ☐
- ⌚ Doğru / Right ☐

- ☐ Kısmen yanlış / Partially wrong ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- ☐ Kesinlikle yanlış / Absolutely wrong ☐

4. KÜLTÜREL UYUM ÖLÇEĞİ / CULTURAL INTEGRATION SCALE

Bu bölümde, İsveç'teki kültürel özellikleriniz ve becerileriniz sorulmaktadır. / In this section, your skills on cultural integration are requested.

- 4.1. İsveç'te kimliğinizi nasıl tanımlarsınız? / How would you describe your identity in Sweden?
- ☐ Türk / Turkish ☐
- ☐ Türkiye kökenli / Originated from Türkiye ☐
- ☐ İsveç Türkü / Swedish Turk ☐
- ☐ Kürt / Kurdish ☐
- ☐ İsveç Kürdü / Swedish Kurd ☐
- ☐ Süryanî-Asurî / Syriac-Assyrian ☐
- ☐ İsveçli / Swedish ☐
- ☐ Diğer / Other
- 4.2. İsveç dilini kullanma düzeyi/ Language skills level of using Swedish.
- ☐ Çok iyi / Fluently ☐
- ☐ İyi / Advanced ☐
- ☐ Yeterli / Intermediate ☐
- ☐ Yetersiz / Little ☐
- ☐ Yok / Can't use Swedish ☐
- 4.3. İsveç'te alınan eğitim düzeyi / Educational level in Sweden.
- ☐ Lisansüstü / Graduate ☐
- ☐ Lisans/ Undergraduate ☐
- ☐ Ortaöğretim/ Secondary ☐
- ☐ İlköğretim/ Primary ☐
- ☐ Yok / No education in Sweden ☐
- 4.4. Gün içerisinde, İsveç dilini kullanmaya nadiren ihtiyaç duyarım./ During the day, I rarely need to use the Swedish language.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 4.5. İsveç'te anadilimi kullanmakla ilgili herhangi bir sorun yaşamam. / I don't have any problems using my native language in Sweden.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 4.6. İsveç diliyle düzenlenen kültürel ve sanatsal etkinliklere katılırım. / I usually participate in cultural and artistic events organized in the Swedish language.
- ☐ Çok sık / Very often ☐
- ☐ Sıklıkla/ Often ☐
- ☐ Nadiren/ Rarely ☐
- ☐ Çok nadiren/ Very rarely ☐
- ☐ Asla / Never ☐
- 4.7. İsveç'te düzenlenen sportif faaliyetleri takip ederim. / I usually follow the sports activities organized in Sweden.
- ☐ Çok sık / Very often ☐
- ☐ Sıklıkla/ Often ☐
- ☐ Nadiren/ Rarely ☐
- ☐ Çok nadiren/ Very rarely ☐
- ☐ Asla / Never ☐

- 4.8. İsveç dilinde yayınlanan televizyon/ gazete/ dergi/ radyo/ internet sitesi gibi düzenli yayınları takip ederim./ I usually watch / listen / follow publications such as newspapers/ magazines/ radio/ websites in Swedish.
- ☐ Çok sık / Very often ☐
- ☐ Sıklıkla/ Often ☐
- ☐ Nadiren/ Rarely ☐
- ☐ Çok nadiren/ Very rarely ☐
- ☐ Asla / Never ☐
- 4.9. İsveç'te sadece anadilimde yayın yapan televizyon/ gazete/ dergi/ radyo/ internet sitesi gibi düzenli yayınları takip ederim. / I only watch/ listen/ follow publications such as television/ newspaper/ magazine/ radio/ website broadcasting only in my native language.
- ☐ Çok sık / Very often ☐
- ☐ Sıklıkla/ Often ☐
- ☐ Nadiren/ Rarely ☐
- ☐ Çok nadiren/ Very rarely ☐
- ☐ Asla / Never ☐
- 4.10. Dinsel inanç farkının, İsveçlilerle ilişkilerimde belirleyici olduğunu düşünürüm. / I think that the religious difference is decisive in my relations with Swedes.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 4.11. Dinsel inancımın, İsveçliler tarafından olumlu algılandığını ve entegrasyonumu olumlu etkilediğini düşünürüm. / I think that my religious belief is perceived positively by Swedes and has a positive effect on my integration in Sweden.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 4.12. İsveç'te Kendimi Avrupalı olarak hissederim. / I feel myself as a European in Sweden.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 4.13. Tatillerimi öncelikle Türkiye'de geçirmeye özen gösteririm. / I take care to spend my holidays primarily in Turkey.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 4.14. Tatillerimi öncelikle İsveç'te geçirmeye özen gösteririm. / I take care to spend my holidays primarily in Sweden.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 4.15. Çocuklarımın/ yakınlarımlarımın İsveç'te yaşamaya devam etmelerini dilerim. / I wish my children/relatives to continue to live in Sweden.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 4.16. Gerekli koşullar oluşursa Türkiye'ye kalıcı olarak dönmeyi dilerim. / I wish to return to Turkey permanently if necessary conditions exist.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐

5. SİYASAL UYUM ÖLÇEĞİ / POLITICAL INTEGRATION SCALE

Bu bölümde, İsveç'teki politik ilgi, tercih ve katılım düzeyleriniz sorulmaktadır. / In this section, your political interest, preferences and participation levels in Sweden are requested.

- 5.1. Kendinizi politik bakımdan nasıl tanımlarsınız? / How would you describe yourself politically?

- ☐ Komünist / Communist ☐
- ☐ Sosyalist / Socialist ☐
- ☐ Sosyal Demokrat/ Social Democratic ☐
- ☐ Liberal / Liberal ☐
- ☐ Milliyetçi / Nationalist ☐
- ☐ Muhafazakâr / Conservative ☐
- ☐ İslâmcı / Islamist ☐
- ☐ Diğer / Other ☐

5.2. Kendimi, ulusal aidiyet bakımından aşağıdaki gibi tanımlarım. / I define myself in terms of national belonging as below:

- ☐ Türk / Turkish ☐
- ☐ Türk kökenli İsveç vatandaşı / Turkish as a citizen of Sweden ☐
- ☐ İsveç Türkü / Swedish Turk ☐
- ☐ Kürt / Kurdish ☐
- ☐ Kürt kökenli İsveç vatandaşı / Kurdish as a citizen of Sweden ☐
- ☐ İsveç Kürdü / Swedish Kurd ☐
- ☐ Süryanî-Asurî / Syriac-Assyrian ☐
- ☐ Süryanî-Asurî kökenli İsveçli / Syriac-Assyrian as a citizen of Sweden ☐
- ☐ İsveç Süryanîsi / Swedish Syriac-Assyrian ☐
- ☐ İsveç vatandaşı / Citizen of Sweden ☐
- ☐ İsveçli / Swede ☐
- ☐ Diğer / Other ☐

5.3. Kendimi, politik aidiyet bakımından aşağıdaki gibi tanımlarım. / I define myself in terms of political belonging as below:

- ☐ Türkiye seçmeni / A voter of Türkiye ☐
- ☐ İsveç seçmeni / A voter of Sweden ☐

5.4. İsveç'teki siyasal gündemi takip etmeyi, Türkiye'deki siyasal gündemden daha fazla önemserim. / I care more about following the political events in Sweden than the Türkiye.

- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐

5.5. İsveç seçimlerinde oy kullanmayı, Türkiye'deki seçimlerde oy kullanmaktan daha fazla önemserim. / I care more about voting in Swedish elections than the Turkish.

- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐

5.6. İsveç'e özgü siyasal etkinliklere/ eylemlere/ toplantılara katılmaya özen gösteririm. / I take care to attend political events/activities/meetings specific to Sweden.

- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐

5.7. İsveç'teki bir siyasal partiye üyeyim veya üyeydim. / I am/was a member of a political party in Sweden.

- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐

5.8. İsveçlilerin çoğunlukta olduğu sivil toplum örgütlerine/ sendikalara üyeyim/ üyeydim./ I am/was a member of NGOs/ unions where Swedish people are the majority.

- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐

- 5.9. İsveç'te yerel kent/kasaba komitelerine üyeyim/ üyeydim. / I am/was a member of local city or town committees/communes in Sweden.
Ⓐ Doğru / Right ☐
Ⓑ Yanlış / Wrong ☐
- 5.10. İsveç'te, yerel konularla ilgili toplantılara katılmaya özen gösteririm. / I take care to attend meetings on local issues in Sweden.
Ⓐ Doğru / Right ☐
Ⓑ Yanlış / Wrong ☐
- 5.11. Siyasal açıdan, İsveç'te kendimi Türkiye'ye göre daha özgür hissedirim. / Politically, I feel freer myself in Sweden than in Türkiye.
Ⓐ Doğru / Right ☐
Ⓑ Yanlış / Wrong ☐
- 5.12. İsveç'te, siyasal hak ve özgürlüklere Türkiye'de olduğundan daha fazla saygı duyulduğunu düşünürüm. / I think that political rights and freedoms are respected more in Sweden than in Türkiye.
Ⓐ Doğru / Right ☐
Ⓑ Yanlış / Wrong ☐
- 5.13. Siyasal/ideolojik tercihlerim, İsveç'e göç etme kararı vermemde etkili olmuştur./ My political/ideological preferences were influential in my decision to immigrate to Sweden.
Ⓐ Doğru / Right ☐
Ⓑ Yanlış / Wrong ☐
- 5.14. İsveç'teki siyasal ortam, bu ülkeye göç etme kararı vermemde çekici bir etken olmuştur./ The political environment in Sweden was an attractive factor in my decision to immigrate to this country.
Ⓐ Doğru / Right ☐
Ⓑ Yanlış / Wrong ☐
- 5.15. Siyasal/ ideolojik tercihlerimin İsveç'te temsil imkânı açısından elverişli olduğunu düşünürüm./ I think that my political/ideological choices are suitable for representation in Sweden.
Ⓐ Doğru / Right ☐
Ⓑ Yanlış / Wrong ☐
- 5.16. Siyasal/ ideolojik tercihlerimin, İsveç'te siyasal temsil imkânı açısından sorun olduğunu düşünürüm. / I think that my political/ideological preferences are a problem in terms of the possibility of political representation in Sweden.
Ⓐ Doğru / Right ☐
Ⓑ Yanlış / Wrong ☐
- 5.17. Siyasal/ ideolojik tercihlerimin, İsveç toplumu tarafından ötekileştirilmeme gerekçe edildiğini düşünürüm./ I think that my political/ideological choices are justified by my being marginalized by Swedish society.
Ⓐ Doğru / Right ☐
Ⓑ Yanlış / Wrong ☐
- 5.18. Ulusal/ etnik/ dinsel kimliğimin, İsveç'te siyasal temsil imkânı açısından avantaj olduğunu düşünürüm. / I think that my national/ ethnic/ religious identity is an advantage in terms of political representation in Sweden.
Ⓐ Doğru / Right ☐
Ⓑ Yanlış / Wrong ☐
- 5.19. Ulusal/ etnik/ dinsel kimliğimin, İsveç'te siyasal temsil imkânı açısından sorun olduğunu düşünürüm. / I think that my national/ ethnic/ religious identity is a problem in terms of political representation in Sweden.
Ⓐ Doğru / Right ☐
Ⓑ Yanlış / Wrong ☐

- 5.20. Türkiye'deki siyasal ortamın değişmesi, ülkeye kalıcı dönüş kararı vermemi sağlar. / The change in the political environment in Turkey makes me decide to return to the country permanently.

☐ Doğru / Right

☐

☐ Yanlış / Wrong

☐

6. EKONOMİK UYUM ÖLÇEĞİ / ECONOMIC INTEGRATION SCALE

Bu bölümde, İsveç'teki gelir, istihdam, tüketim ve girişimcilik gibi ekonomik davranış ve ilişkileriniz sorulmaktadır. / In this section, your economic behavior and relations in Sweden, such as income, employment, consumption and entrepreneurship are requested.

- 6.1. İsveç'te mesleğiniz-işiniz/ Your job in Sweden

☐ Kamu görevlisi / Public official

☐

☐ Özel sektör / Private sector

☐

☐ Çalışan/ Worker

☐

☐ Girişimci/ Entrepreneur

☐

☐ Öğretmen / Teacher

☐

☐ Akademik/ Academic staff

☐

☐ İşsiz / Unemployed

☐

☐ Emekli / Retired

☐

- 6.2. İsveç'te gelir düzeyiniz / Your income level in Sweden

☐ Yüksek / High

☐

☐ Ortalama / Average

☐

☐ Düşük / Low

☐

☐ Yok / No income in Sweden

☐

- 6.3. İsveç'te hissettiğiniz sınıfsal konum/ The social class you feel in Sweden.

☐ Üst gelir grubu/ Upper

☐

☐ Orta sınıf / Middle

☐

☐ Dar gelirli / Lower

☐

☐ Yoksul / poor

☐

- 6.4. İsveç'e göç ettiğim ilk zamanlardaki çalışma deneyimlerim, İsveçlilere ait iş yerlerinde olmuştur. / My first working experiences when I migrated to Sweden was in workplaces belonged to Swedes.

☐ Doğru / Right

☐

☐ Yanlış / Wrong

☐

- 6.5. İsveç'te, Türkiye kökenli kişilere ait/ Türkiye kökenli kişiler tarafından yönetilen iş yerlerinde çalışmayı tercih ederim. / In Sweden, I prefer to work in workplaces owned/ managed by Turkish originated people.

☐ Doğru / Right

☐

☐ Yanlış / Wrong

☐

- 6.6. İsveç'te çalıştığım iş, Türkiye'deki mesleğimle ilgilidir ve Türkiye'deki meslekî niteliklerim İsveç kurumları tarafından kabul edilmiştir. / My job in Sweden is related to my profession in Türkiye and my professional qualifications in Türkiye have been accepted by Swedish institutions.

☐ Doğru / Right

☐

☐ Yanlış / Wrong

☐

- 6.7. İsveç'te çalıştığım işle ilgili meslekî eğitimi, göç ettikten sonra İsveç'te aldım. / I received my vocational training related to the job I worked in Sweden, after I migrated.

☐ Doğru / Right

☐

☐ Yanlış / Wrong

☐

- 6.8. Türkiye'deki ekonomik ortam ve olaylar, İsveç'e göç etme kararı vermemde itici bir etken olmuştur./ The economic environment and events in Türkiye were a pushing factor on my decision to immigrate to Sweden.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 6.9. İsveç'teki ekonomik ortam ve refah, bu ülkeye göç etmemde çekici bir etken olmuştur./ The economic environment and welfare in Sweden was an attractive factor for me to immigrate to this country.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 6.10. Türkiye ile düzenli ekonomik bağlarım vardır./ I have regular economic ties with Türkiye.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 6.11. Türkiye'de mülkiyetim, ticarî girişimim ya da ortaklığım vardır./ I have property, business or joint venture in Türkiye.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 6.12. Türkiye'de yerleşik bir gelir kaynağım vardır./ I have a fixed income source in Türkiye.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 6.13. İsveç'e Türkiye'den ticarî ürün getirilmesi ile ilgili bağlarım ve etkinliklerim vardır./ I have ties and activities about bringing commercial products from Türkiye to Sweden.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 6.14. Tükettiğim ürünlerin, özellikle gıda ürünlerinin Türkiye'den getirilmiş olmasını tercih ederim./ I prefer that the products I consume, especially food products, are brought from Türkiye.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 6.15. İsveç'te, alışverişimi Türkiye kökenli kişilere ait işletmelerden yapmaya özen gösteririm./ In Sweden, I take care to do my shopping from businesses owned by people of Turkish origin.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 6.16. Yatırımlarımı Türkiye'de yapmayı tercih ederim./ I prefer to make my investments in Türkiye.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 6.17. İsveçli kişilere ait yerlerden düzenli alışveriş yaparım./ I regularly shop at places owned by Swedes.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 6.18. İsveçli kişilerle aynı yerde çalışmaktan memnuniyet duyarım./ I feel pleasure to work at same workplace with Swedes.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 6.19. Çalıştığım işte, aynı statüdeki İsveçlilerle eşit ücret aldığımı düşünürüm./ I think that I get equal pay with Swedes of the same status in my job.

- ☐ Doğru / Right
☐ Yanlış / Wrong

☐
☐

6.20. İsveç'te, çalıştığım iş yerlerinde ayrımcılığa marûz kaldığım deneyimler yaşadım./ In Sweden, I have had experiences of being discriminated at the workplaces where I worked.

- ☐ Doğru / Right
☐ Yanlış / Wrong

☐
☐

7. GÖÇMEN İLİŞKİLER AĞI ÖLÇEĞİ / MIGRATION NETWORKS SCALE

Bu bölümde, İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli topluluk ile Türkiye'de yaşayan yakınlarınızla ilişkileriniz sorulmaktadır. / In this section, your relations with the Türkiye-originated community living in Sweden and your relatives living in Turkey are requested.

7.1. İsveç'e göç etme kararı vermemde ve göç etmemde, daha önce Türkiye'den göç etmiş kişilerle iletişimim etkili olmuştur./ My communication with people who have immigrated from Turkey has been effective on my decision to immigrate and migration to Sweden.

- ☐ Doğru / Right
☐ Yanlış / Wrong

☐
☐

7.2. İsveç'e göç etme kararı vermemde ve göç etmemde, Türkiye ile İsveç arasındaki politik/ örgütsel bağlarım etkili olmuştur./ My political/organizational ties between Turkey and Sweden have been influential in my decision to immigrate to Sweden and to emigrate.

- ☐ Doğru / Right
☐ Yanlış / Wrong

☐
☐

7.3. İsveç'e göç etme kararı vermemde/ göç etmemde, Türkiye'deki hemşehrilik bağlarım etkili olmuştur./ My regional/local ties in Türkiye were effective on my decision to immigrate and migration to Sweden.

- ☐ Doğru / Right
☐ Yanlış / Wrong

☐
☐

7.4. İsveç'e göç etme kararı vermemde ve göç etmemde, daha önceden tanıdığım kişilerin İsveç'te varlığı etkili olmuştur./ The presence of people I knew before in Sweden was influential on my decision to immigrate and migration to Sweden.

- ☐ Doğru / Right
☐ Yanlış / Wrong

☐
☐

7.5. İsveç'e daha önce göç etmiş ve burada yerleşmiş kişilerden aldığım bilgiler, göç etme kararı vermeme ve göç etmemi kolaylaştırmıştır./ The information I received from people who have immigrated to Sweden before and settled here made it easier for me to decide to immigrate and migrate to Sweden.

- ☐ Doğru / Right
☐ Yanlış / Wrong

☐
☐

7.6. Daha önce göç etmiş kişiler tarafından barınma ve çalışma olanakları sağlanması, İsveç'e göç etme kararı vermemde ve göç etmemde etkili olmuştur./ Work and accommodation opportunities which have been provided by people who have immigrated before, has been effective on my decision to immigrate and migration to Sweden.

- ☐ Doğru / Right
☐ Yanlış / Wrong

☐
☐

7.7. İsveç'e göç ettiğim ilk zamanlarda, barınma ihtiyacım, Türkiye kökenli yakınlarım/ tanıdıklarım tarafından karşılanmıştır./ When I first migrated to Sweden, my need for accommodation was provided by my Turkish originated relatives/acquaintances.

- ☐ Doğru / Right
☐ Yanlış / Wrong

☐
☐

- 7.8. İsveç'e göç ettiğim ilk zamanlardaki çalışma deneyimlerim, Türkiye kökenli kişilere ait iş yerlerinde olmuştur./ My first work experiences when I was migrated to Sweden had been in the workplaces of Turkish originated people.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 7.9. İsveç'e evlilik yoluyla göç ettim./ I immigrated to Sweden by marriage.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 7.10. Eşim İsveç'e evlilik yoluyla göç etmiştir./ My wife/husband was immigrated to Sweden by marriage.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 7.11. Ailemde, İsveç'e evlilik yoluyla göç eden kişiler vardır./ There are people in my family who migrated to Sweden by marriage.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 7.12. İsveç'e, Türkiye kökenli işverenlerin iş daveti ile göç ettim./ I immigrated to Sweden by the invitation of Turkish originated employers.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 7.13. Başkalarının İsveç'e göç kararı vermelerinde/ göç etmelerinde, etkim/ katkım olmuştur/ olmaktadır./ I had/have an influence/contribution in the decision/immigrating of others to Sweden.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 7.14. Türkiye ile bağlantılarım ve ilişkilerim, Türkiye kökenli başka kişilerin İsveç'e göç etme kararı vermelerini ve göç etmelerini kolaylaştırır. / My connections and relations with Türkiye facilitate the decision of other people originated from Türkiye to migrate to Sweden.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 7.15. Aile üyelerimin/ akrabalarımın/ tanıdıklarımın istihdam yoluyla İsveç'e göçüne aracılık ettim. / I mediated the immigration of my family members / relatives / acquaintances to Sweden through employment.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 7.16. İşveren olarak, Türkiye'den İsveç'e işçi göçüne neden olan istihdamda bulundum./ As an employer, I have been in employment that caused labor migration from Türkiye to Sweden.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐
- 7.17. İsveç'te yaşıyor olmam, Türkiye'deki çevremde İsveç'e göç etme isteği/ potansiyeli uyandırır ve kişileri İsveç'e göç etme kararı vermeye teşvik eder./ The fact that I live in Sweden makes desire/potential to immigrate to Sweden within my Turkish environment and encourages people to make a decision to immigrate to Sweden.
- ☐ Doğru / Right ☐
- ☐ Yanlış / Wrong ☐

Anket bitmiştir. Katkınız için teşekkür ederiz./ The survey is over. Thank you for your contribution.

Ekleme istediklerinizi lütfen yazın./ Please write herewhat you want to add.